

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Sarajevo, 2025.

Reisa Džemaludina Čauševića 6/III, Sarajevo

Tel: +387 33 251 226
e-mail: info@ustavnisud.ba
www.ustavnisud.ba

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE 1964–2024

Sarajevo, 2025.

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE 1964–2024

Izdavač:

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Za izdavača:

SEADA PALAVRIĆ

Urednik:

MIRSAD ĆEMAN

Redakcijski odbor:

MIRSAD ĆEMAN

MARIN VUKOJA

ERMINA DUMANJIĆ

AZEM KRAJINIĆ

ELVIS LJAJIĆ

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Radna grupa:

MIRSAD ĆEMAN

MARIN VUKOJA

NATAŠA VUKOVIĆ

JOSIPA MUSA

ERDA ZAČIRAGIĆ

SEVIMA SALI-TERZIĆ

ERMINA DUMANJIĆ

IVANKA MRKONJIĆ

ZAKIJA ŠENDEROVIĆ

AZEM KRAJINIĆ

ARNELA BEĆIROVIĆ-ZIMIĆ

AMELA BEŠLIJA

VANESA JUSUFBEGOVIĆ

FRANJO DRAGIČEVIĆ

BORIS BOGDANOVIĆ

ELVIS LJAJIĆ

AMELA HARBA-BAŠOVIĆ

Prijevod, lektura i korektura:

JEZIČNI ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

Prijelom i dizajn:

IT ODJEL USTAVNOG SUDA BiH

ISBN 978-9926-464-28-8

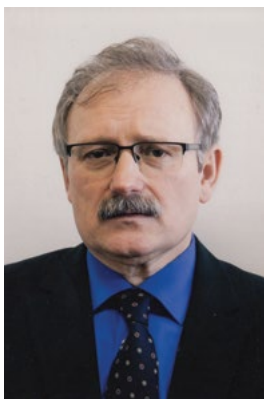
CIP zapis dostupan u COBISS sustavu
Nacionalne i univerzitetske biblioteke BiH
pod ID brojem 65269766

Sadržaj

Uvodna riječ urednika	7
Predgovor	9
O SUDU	
Nasljeđe	15
Ustavni položaj	16
Nadležnosti	20
Ustrojstvo	23
Sjedište	24
Institucionalni položaj Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela	25
HISTORIJSKI PREGLED	
Društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u SFRJ i SRBiH	33
Razdoblje od 1964. do 1974. godine	37
Razdoblje od 1975. do 1990. godine	43
Razdoblje od 1991. do 1996. godine	47
Razdoblje od 1997. do 2002. godine	49
Razdoblje od 2003. do 2024. godine	53
PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE	
Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	59
Praksa iz apstraktne ocjene ustavnosti	61
Praksa iz apelacijske nadležnosti	68
Povrede prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda	75
Predmeti „vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda“	78
Izdvojena mišljenja	80
Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	82
Doprinos Ustavnog suda zaštiti i poštovanju ljudskih prava i temeljnih sloboda	86
Predmeti protiv Bosne i Hercegovine pred Europskim sudom za ljudska prava	97
Proces pripreme i donošenja odluke – od prijema zahtjeva/apelacije do odluke	101
TAJNIŠTVO	
Tajništvo	111
Javnost rada	117
Međunarodna suradnja	120
Knjižnica	129
Izdavaštvo	130
Registar sudaca, predsjednika, generalnih tajnika i registrara	133
Plenarni sazivi (sastav) Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u postdejtonskom razdoblju	136

Uvodna riječ urednika

Mirsad Ćeman

Sudac

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 2014. godine obilježio 50 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini, a 2017. godine obilježeno je 20 godina od uspostave i djelovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine prema važećem Ustavu, tj. prema Aneksu IV. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (tzv. Dejtonski odnosno Pariški mirovni sporazum). Tim povodom Ustavni sud je objavio prigodne publikacije monografskog tipa: „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964.–2014.“ (na domaćim jezicima i pismima i na engleskom jeziku) te „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997.–2017.“ (na domaćim jezicima i pismima).

Uz svečanu plenarnu sjednicu 2014. godine organizirana je i Međunarodna konferencija o temi „Ustavni sud između negativnog zakonodavca i pozitivnog aktivizma“, a 2017. godine, također uz svečanu plenarnu sjednicu na kojoj je predstavljen rad Ustavnog suda u 20 „postdejtonskih“ godina, u službenim prostorijama Ustavnog suda postavljena je retrospektivna izložba publikacija – ustava Bosne i Hercegovine iz različitih razdoblja kroz koje je Bosna i Hercegovina prolazila u svom historijskom, političkom i društvenom razvoju, te publikacija čiji je izdavač ili suizdavač Ustavni sud (bilteni, zbornici, priručnici itd.).

Imajući u vidu već ustanovljenu tradiciju, na sličan način je i 2024. godine trebalo obilježiti 60 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini. Ipak, zbog okolnosti u kojima se Ustavni sud nalazi (kontinuirani pritisci i napadi na Sud kao instituciju, i to primarno zbog jednog broja odluka koje je donio, zatim zbog toga što su već dulje vrijeme bila upražnjena čak tri sudačka mjesta iz reda domaćih sudaca uslijed nesposobnosti nadležnog organa u Federaciji BiH i nedostatka volje nadležnog organa u Republici Srpskoj da izaberu nedostajuće domaće suce umjesto onih koji su po „sili zakona“ ili po svojoj volji otišli u mirovinu itd.), odlučeno je da se 2024. godine ova obljetnica obilježi samo prigodnom publikacijom već standardiziranog naziva¹.

Zajedno s prethodne dvije, kojima je na dokumentaran način predstavljena uspostava, historijat, funkcioniranje i razvoj ustavnog sudovanja, odnosno Ustavnog suda kao institucije, publikacija pod nazivom „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964.–2024.“ je, moglo bi se reći kao organska cjelina, treći tom istovrsne publikacije.

Ovo i ovakvo izdanje svojim monografskim karakterom i strukturom (uz dva prethodna) bliže osvjetljava ustavno sudovanje u Bosni i Hercegovini od samog početka, a posebno razdoblje od 2014. do 2024. godine. Međutim, za sveobuhvatan uvid u nastanak i razvoj ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini nužno je uzeti u obzir sve njih pojedinačno i sve njih zajedno.

Kao takve, sve tri publikacije su ne samo prvorazredan i pouzdan historiografski izvor i građa nego su i edukativno štivo (svojevrsan priručnik) svima onima koji se žele bolje upoznati s radom

¹ „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964.–2014.“, „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997.–2017.“ i „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964.–2024.“.

Ustavnog suda, ali i s tom tematikom općenito. U izvjesnoj mjeri, publikacija, sasvim ciljano, sadrži prepoznatljive elemente izvještajnog karaktera, što njezinu faktografsku crtu ne samo opravdava nego je i naglašava. U tu svrhu, pored tiskanih izdanja, sve tri publikacije su u e-formatu postavljene na internetsku stranicu Ustavnog suda (www.ustavisud.ba). Na takav način je najširoj općoj, a posebno akademskoj odnosno stručnoj javnosti omogućen brz i jednostavan uvid i uporaba.

Slijedeći, uglavnom, metodološki, strukturalno i sadržajno ranija prigodna izdanja, i ova publikacija sadrži relevantne podatke o Ustavnom sudu, tematski klasificirane i poredane (nasljeđe, ustavni položaj, nadležnosti, sjedište), zatim o institucionalnom položaju Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela kao što su Dom za ljudska prava, Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH (kao privremeno tijelo), Komisija za imovinske zahtjeve BiH, te o odnosu prema visokom predstavniku za Bosnu i Hercegovinu. Historijski pregled (najvećim dijelom preuzet iz prethodne dvije publikacije) dan je kronološki prema prepoznatljivim razdobljima počevši od njegovog ustanovljenja 1964. godine i tako redom do 2024. godine. Naime, da bi historiografski bio dovoljno pregledan i ilustrativan, bilo je nužno razdoblje od šest decenija (1964.–2024.), barem okvirno, prezentirati u prepoznatljivim cjelinama. U prvom redu trebalo je, u osnovnim crtama, osvijetliti društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća. Zatim, kao prepoznatljiva razdoblja i cjeline trebalo je kronološki predstaviti razdoblje od 1964. do 1974. godine, od 1975. do 1990. godine, od 1991. do 1996. godine, te razdoblje nakon 1995. godine do uspostave i funkcioniranja prvog saziva Ustavnog suda prema tzv. Dejtonskom ustavu (od 1997. do 2002. godine). Na kraju slijedi razdoblje od 2003. do 2024. godine, kada se navršilo punih 60 godina ustavnog sudovanja u Bosni i Hercegovini. Kako je već naglašeno, ova publikacija zajedno s prethodne dvije (povodom 50 odnosno 20 godina) čini svojevrsnu organsku cjelinu, s tim da su u ovu treću, koja obuhvaća svih šest decenija, skoro u potpunosti i redom preneseni historiografski sadržaji koji se odnose na sve prethodne etape (s manjim skraćivanjem na pojedinim mjestima itd.). Iz praktičnih razloga izostavljeni su neki primjeri ranije sudske prakse, posebno iz preddejtonskog razdoblja, ali ih je moguće pronaći u njihovom ranijem tiskanom i elektroničkom izdanju.

Slijedeći ideju da publikacija pored prigodnog bude i edukativnog karaktera, cijenjenim čitateljima skrećemo pozornost da je ovaj put posebno obrađen postupak rada na predmetima počevši od prijema podneska (zahtjev, apelacija) u Sud, stručne analize u okviru Ureda registrara i u konačnici do same sudačke odluke. Namjena tog poglavlja je primarno ukazati na stručan, objektivan, nepristran, predan i krajnje odgovoran pristup analizi svakog ustavnopravnog pitanja (predmeta), koji je nužan za pripremu i odlučivanje na sjednici Suda. Naime, odluka Ustavnog suda je ono što podrže i izglasaju suci, ali se prije rasprave i odlučivanja na sjednici Suda, kao što se vidi, provodi temeljita stručna analiza i provjera u skladu s najvišim profesionalnim standardima i praksom Ustavnog suda odnosno Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu.

S ciljem da bude što više dokumentarnog karaktera, ovo izdanje je u značajnoj mjeri obogaćeno novim sadržajima i faktografijom, posebno onom koja nam ranije nije bila poznata odnosno nije bila dostupna.

Ostali sadržaji i prilozi su koncipirani i raspoređeni na standardan način, primjereno prirodi publikacija ovakve vrste.

Važno je napomenuti da prilozi (tekstualni dio) nisu autorski nego predstavljaju zajednički doprinos šireg tima, sastavljenog od sudaca i stručnog osoblja Tajništva Ustavnog suda, koji su predano radili na pripremi ove, kao i prethodne dvije publikacije.

Konačno, publikacija je objavljena kombinirano na službenim jezicima i pismima koji se koriste u Bosni i Hercegovini, a paralelno je objavljena i na engleskom jeziku, što će, sasvim sigurno, još više pomoći da se s ustavnim sudstvom i institucijom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine upozna i najšira zainteresirana javnost izvan našeg govornog područja.

Predgovor

Seada Palavrić

Predsjednica

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

U koloritu suvremene pravne historije svoga razvoja nacionalne države su imale različite uspone i padove, prilagođavale svoje puteve izgradnje i koristile različita sredstva za uspjeh. Usprkos individualnim pristupima, jasno se mogu nazrijeti najmanje dva svijetla tona. S jedne strane, postoji jasan europski ili, štoviše, globalni pravac razvoja demokratskog svijeta, s jasno izraženim konsenzusom prihvaćenih zajedničkih vrijednosti. S druge strane, pojedine institucije su se istaknule kao stubovi pravde i prava, štiteći demokratska načela na kojima je izgrađena suvremena država, među kojima, nema sumnje, ustavni sudovi imaju značajno mjesto. Povjerena im je teška i odgovorna zadaća trajnog čuvanja i podržavanja ustava i njegovih zajedničkih i individualnih vrijednosti.

Prošlo je šest decenija od kada je Ustavni sud Bosne i Hercegovine postao ključna institucija koja čuva temelje ustavnopravnog poretka i demokracije u Bosni i Hercegovini. Šest decenija ustavnog sudovanja je značajno razdoblje. Od svog konstituiranja 1964. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine igra nezamjenjivu ulogu u očuvanju ustavnopravnog poretka i njegovih vrijednosti. Ne može se baš svaka demokratska država pohvaliti takvim višedecenijskim kontinuitetom ustavnog sudstva, a posebice ne ulogom koju je ostvario i koju još uvijek ima Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Ova publikacija je posvećena tom značajnom jubileju – **60 godina postojanja i djelovanja Ustavnog suda u Bosni i Hercegovini**. Ova vrijedna publikacija ne samo da označava dugogodišnji rad i razvoj ove institucije već predstavlja i daljnju priliku da se sagleda uloga i utjecaj Ustavnog suda Bosne i Hercegovine na ustavnopravni sustav Bosne i Hercegovine i društva u cjelini.

Ovo je treća u nizu monografija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Kao i prethodne dvije, i ova nastaje u veoma turbulentnom vremenu, može se slobodno reći jedinstvenom za europski prostor. Publikacija svjedoči jednom teškom i izazovnom razdoblju koje se ne može zamisliti bez ovog Suda. Samim tim, sasvim je jasno da ni ova monografija, uključujući i njezin predgovor, neće obuhvatati samo standardne svečane riječi hvale i, eventualno, neprepoznatljivu, ublaženu kritiku, što je tipično za ovakve publikacije, već će ukazati na ono kroz što Ustavni sud Bosne i Hercegovine doista prolazi u ovim vremenima. Osjećam snažnu potrebu i odgovornost da to uradim.

I međunarodna zajednica i domaći akteri bili su svjesni da će uloga Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u institucionalnom okviru Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini biti značajna. No, da će Ustavni sud Bosne i Hercegovine i nakon gotovo tri decenije od završetka rata u Bosni i Hercegovini biti najvažniji protagonist procesa obrane i razvoja bh. državnosti, to je malo tko očekivao. Vjerojatno od II. svjetskog rata do danas nijedan ustavni sud nije više opravdao i koristio u ustavima često inkorporiranu rečenicu da je on „čuvar ustava“ bez kojeg demokratska država ne može ni nastati ni opstati u suvremenom dobu kao što je to činio Ustavni sud Bosne i Hercegovine. Ostvarenje ove tekovine rezultat je nepokolebljive posvećenosti potrebi da se štiti ne samo postojanje i legitimnost dejtonskog Ustavnog suda BiH već i države Bosne i Hercegovine.

Budući da je Ustavni sud čuvar Ustava Bosne i Hercegovine, time je i čuvar jednog od ključnih temelja bez kojih jedna država ne može opstati niti napredovati.

Nažalost, i danas, tri decenije nakon stupanja na snagu novog Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine svjedok je osporavanja države Bosne i Hercegovine u svakom smislu te riječi. Dijapazon takvih aktivnosti je širok i kreće se od neodgovornih i neprihvatljivih interpretacija ustavnopravnog poretka Bosne i Hercegovine preko otvorenih, kontinuiranih neustavnih aktivnosti čiji je cilj slabljenje države i njezinih prerogativa, njezina marginalizacija i pasivizacija, pa sve do njezinog negiranja u smislu, naprimjer, opstrukcije izvršenja obvezujućih i konačnih odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Svima onima koji se priklanjaju ovakvim politikama i stavovima Ustav Bosne i Hercegovine jasno ukazuje na četiri neupitne činjenice: država Bosna i Hercegovina je republika koja je samo promijenila ime iz „Republika Bosna i Hercegovina“ u „Bosna i Hercegovina“, uživa suvereni kontinuitet pravnog postojanja po međunarodnom pravu, s modificiranom unutarnjom strukturom uvođenjem entiteta i nastavlja pravno postojanje kao država s postojećim međunarodno priznatim granicama.

Kao što sam i prethodno rekla, ni sam Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije pošteđen napada. Naime, retrogradne politike usmjerile su svoju energiju, žešće nego ikada u posljednje dvije decenije, kako bi „protjerale“ vrijedne međunarodne suce iz Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Zašto sam, prije svega, rekla „retrogradne politike“? U današnje, moderno doba, u kojem su izrazi kao „europsko pravo“, „savezi ustavnih sudova“ ili institucije kao Europski sud za ljudska prava i Europski sud pravde dobili posebno mjesto u svim ustavnopravnim porecima demokratskih država, na međunarodne suce bi trebalo gledati, prije svega, kao na odraz neizbježne internacionalizacije domaćeg prava i institucionalne pluralnosti i razvoja moderne europske pravne države. Umjesto da se Ustavni sud Bosne i Hercegovine pohvali svojim multinacionalnim, pluralnim sudačkim sazivom, multikulturološkim pristupom, prisustvo međunarodnih sudaca se pokušava eliminirati pod egidom simboličke zaštite nacionalnih državnih interesa. Ipak, dosadašnji normativni nacrti novog saziva Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji su nuđeni kao alternativa, jasno ukazuju da je eliminacija međunarodnog elementa u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine usmjerena ka prostom postizanju disfunkcionalnosti Suda tako što će se njegova sadašnja, neupitna i obranjena samostalnost, autonomnost i neovisnost opteretiti neprihvatljivim entitetskim i etničkim procedurama od kojih boluju skoro sve državne institucije.

Tijekom mojih 19 godina provedenih na mjestu sutkinje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, moram kazati da niti jednu ključnu odluku iz apstraktne kontrole ustavnosti – što je temeljna nadležnost za normativnu harmoniju pravnog poretka unutar koje se odlučuje o normativnoj usuglašenosti akata s Ustavom Bosne i Hercegovine – nisu suglasno usvojili domaći suci. Dakle, statistički gledano, činjenica da domaći suci ne mogu postići jedinstven stav o odlukama iz apstraktne ocjene ustavnosti govori u prilog neophodnosti prisustva i djelovanja međunarodnih sudaca, koji su uz to, često, eminentni suci s iskustvom iz Europskog suda za ljudska prava ili drugih priznatih nacionalnih ili međunarodnih gremija. Stječe se dojam da javnost nije upoznata s ulogom međunarodnih sudaca koji čine dio Ustavnog suda. Neophodno je razumjeti opravdanje za ustavnu odredbu prema kojoj jednu trećinu članova Ustavnog suda BiH čine međunarodni suci koji ne mogu biti iz susjednih zemalja. Ovom odredbom se uvode glasovi koji ne razmišljaju kao suci iz Bosne i Hercegovine odnosno njezinog susjedstva, a vrijednost tih glasova treba cijeliti u svjetlu mira koji je uslijedio nakon proteklog rata. **Ovu ustavnu odredbu treba promatrati u njezinom kontekstu, odnosno kroz činjenicu da je ona sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine kao aneksu Mirovnog sporazuma.**

Međutim, umjesto da izvrše svoju ustavnu obvezu i izaberu nedostajuće domaće suce, koji bi jednog dana pružili garanciju da se „međunarodni element“ u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine može efikasno zamijeniti domaćim, entitetske vlasti djeluju demotivirajuće i pružaju samo dokaz da se to zadugo neće dogoditi. Naime, entitetske vlasti svojim negativnim ili pasivnim stavom o

pitanjima izbora sudaca u Ustavni sud Bosne i Hercegovine intenzivno rade na urušavanju i obezvređivanju Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Tako nadležne vlasti entiteta Federacija Bosne i Hercegovine gotovo dvije godine nisu izabrale nedostajućeg suca iz tog entiteta. Nadležne vlasti entiteta Republika Srpska, pored otvorenog negiranja svoje pozitivne ustavne obveze da izaberu novog suca, izričito su zahtijevale da se jedini preostali sudac Zlatko Knežević povuče iz Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Posljedično, entitetske vlasti su time doslovno i neupitno uvjetovale Ustavni sud Bosne i Hercegovine da u svaki predmet uključi međunarodne suce jer bez njih Ustavni sud Bosne i Hercegovine gotovo dvije godine uopće ne bi mogao funkcionirati. Međunarodni suci su svojim dodatnim naporima omogućili da Ustavni sud Bosne i Hercegovine zasjeda u plenarnom sazivu. Zbog svog nemjerljivog značaja u ovim teškim trenucima kroz koje prolazi Ustavni sud Bosne i Hercegovine, ovim putem iskazujem najdublju zahvalnost svojim međunarodnim kolegama na njihovom doprinosu uspješnom radu, pa čak i opstanku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

I u minulom razdoblju Ustavni sud Bosne i Hercegovine je morao donijeti teške odluke. Suština „težine“ ne ogleda se u suptilnoj borbi i sučeljavanju argumenata glede senzibilnih pravnih pitanja s kojima se društva i države susreću u moderno vrijeme, već u činjenici da je Ustavni sud Bosne i Hercegovine morao staviti izvan snage kao neustavne cjelokupne zakone i pravne akte zbog nedostataka ustavne osnove za takve akte. Drugim riječima, to znači da donositelji takvih akata nisu imali ni najmanje razumijevanja za temeljna ustavna pitanja kao što su podjela nadležnosti, međunarodnopravne obveze Bosne i Hercegovine, ustavna načela itd. Tako je Ustavni sud Bosne i Hercegovine morao staviti izvan snage cijeli novodoneseni Izborni zakon Republike Srpske kojim su entitetske vlasti pokušale, protivno Aneksu III. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, preuzeti državne nadležnosti rušeći istodobno državni izborni sustav utemeljen na Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine. Sve to, potpuno ignorirajući članak 5. Aneksa III. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kojim se strane (država i entiteti) slažu da osnuju stalno izorno povjerenstvo čija bi zadaća bila provođenje budućih izbora u Bosni i Hercegovini. Iako, dakle, ova odredba nameće obvezu entitetu RS da ne poduzima radnje koje podrivaju suglasnost strana s osnivanjem stalnog izbornog povjerenstva BiH čija je nadležnost provođenje izbora i u entitetu Republika Srpska u budućnosti.

Čak ni tu nije kraj. Ustavni sud Bosne i Hercegovine suočava se s otvorenom opstrukcijom provođenja njegovih konačnih i obvezujućih odluka, a što je slučaj u entitetu Republika Srpska. Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ne samo da se *de facto* ne izvršavaju već su vlasti u entitetu Republika Srpska usvojile zakon prema kojem se zabranjuje postupanje po odlukama Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, odnosno njihovo izvršavanje. Izlika za takvo postupanje navodno je djelovanje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine protiv Republike Srpske proglašavanjem propisa vlasti tog entiteta neustavnim. I time se, ustvari, želi na neprihvatljiv način kritizirati proces odlučivanja Ustavnog suda. Međutim, ako se pogleda pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koja je transparentno iskazana i na web-stranici Ustavnog suda, može se zaključiti da je Sud od oko 70 slučajeva, u polovici ustavnih sporova protiv Republike Srpske utvrdio neustavnost, a u drugoj polovici utvrdio da nije bilo kršenja Ustava Bosne i Hercegovine. Samo ovaj podatak jasno pokazuje studioznost s kojom Ustavni sud Bosne i Hercegovine postupa i odlučuje i najbolji je argument protiv tvrdnji iz tog entiteta da je rad Ustavnog suda urušen i protiv entiteta Republika Srpska.

Kada se sagleda širina i težina problema s kojima se suočava Ustavni sud Bosne i Hercegovine, nije tendenciozno zaključiti da je ovo neosporno jedan od najtežih trenutaka u kojima je Ustavni sud Bosne i Hercegovine djelovao u proteklih 60 godina. Ovo je temeljni razlog što sam iznijela ovakav predgovor za monografiju „Ustavni sud 1964.–2024. godine“. Nažalost, težina trenutka ne dozvoljava svečani ton. Neka ne djeluje kao opravdanje, ali građani iz cijele Bosne i Hercegovine i generacije koje dolaze trebaju znati zašto u ovom trenutku njih 10.000 i više čeka na odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o svojim apelacijama koje se tiču zaštite njihovih temeljnih prava i sloboda.

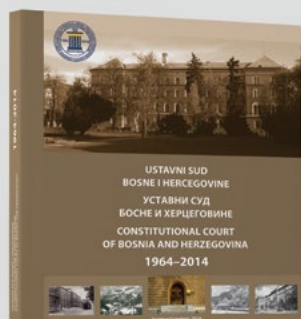
Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Publikacija koja je pred vama monografskog je karaktera i služi kao sveobuhvatno istraživanje putovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u proteklih šest decenija. Publikacija pruža sveobuhvatan pregled historije, razvojnih faza, ključnih odluka i utjecaja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine tijekom posljednjih 60 godina. Ona je rezultat temeljitog istraživanja, analiza i refleksije o njegovoj ulozi i značaju, kao i o izazovima s kojima se suočava u suvremenom društvu.

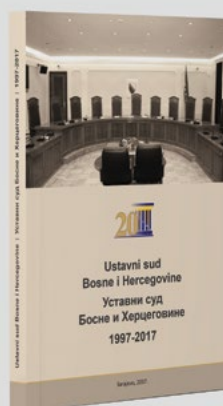
Stranice koje slijede svjedočanstvo su trajne predanosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine da osigura visoku razinu vladavine prava i zaštite temeljnih prava. Nadam se da ova publikacija neće slaviti samo dosadašnja postignuća Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, već da će inspirirati i stalnu posvećenost načelima pravde i ustavnog integriteta u godinama koje dolaze.

Vjerujem da će biti korisna kako pravnicima i studentima prava tako i svim zainteresiranim građanima koji žele bolje razumjeti ključnu ulogu koju Ustavni sud ima u oblikovanju pravnog i društvenog okvira naše zemlje.

Zahvaljujem svima koji su doprinijeli ovom djelu, od članova radne skupine koji su uložili svoje znanje i trud do institucija i pojedinaca koji su omogućili pristup relevantnim podacima i dokumentima. Posebnu zahvalnost upućujem članovima Ustavnog suda koji su svojim radom i angažmanom obogatili pravnu teoriju i praksu.

„Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014”,
Sarajevo, 2014. godine

„Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017”,
Sarajevo, 2017. godine

O SUDU

Završeno posljednje zasjedanje Narodne skupštine četvrtog saziva

PROGLAŠEN USTAV SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Ekspozice o Predlogu republičkog ustava podnio je predsjednik Ustavne komisije Đuro Pucar
Usvojena Odluka o raspisivanju izbora za poslanike Republičke skupštine i Odluka o imenovanju članova Izborne komisije

Juče u kasnim poslijepodnevima 11. saziva Narodna skupština Bosne i Hercegovine četvrtog saziva usvojila je jednoglasno najvažniji i najdalekosežniji akt u toku svog petogodišnjeg mandatskog perioda — Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Riječi predsjednika Narodne skupštine Đure Pucara, kojima je objavio usvajanje novog Ustava SR Bosne i Hercegovine pretopile su se u impresivne trenutke jedinstvenosti. Pljesak iz poslaničkih klupa i prepuh galerija, reporterski bljesci, zvučanje TV i filmskih kamera davali su ovom činu poseban svečanost.

Ovog nezabornog trenutka Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina, u sklopu šire jugoslovenske zajednice, zakoračila je u novu etapu socijalističke izgradnje, u razdoblje koje će značiti viši stepen, domet i kvalitet društvenih odnosa i neposredne socijalističke demokratije.

Ekspozice o osnovnim principima Ustava SR Bosne i Hercegovine podnio je, u svojstvu predsjednika Komisije za pripremu Ustava, Đuro Pucar, a u debati je uzelo učešće sedam narodnih poslanika.

Pored ovog historijskog akta, Narodna skupština je u toku jučerašnjeg zasjedanja — posljednjeg u petogodišnjem mandatskom razdoblju — usvojila i ove zaključke i odluke:

- Ustavni zakon o sprovođenju Ustava SR Bosne i Hercegovine;
- Zakon o izboru opštinskih i sreških odbornika;
- Zakon o izboru republičkih poslanika;
- Zakon o izboru jedinica za izbor republičkih poslanika;
- Zakon o organizaciji i radu Republičkog izvršnog vijeća;
- Odluku o raspisivanju izbora za opštinske i sreške odbornike;
- Odluku o raspisivanju izbora za republičke poslanike;
- Odluku o imenovanju članova Republičke izborne komisije;
- Odluku o raspisivanju Narodne skupštine Bosne i Hercegovine četvrtog saziva.

Završnu riječ na posljednjem zajedničkom sjednici skupštinskih domova dao je predsjednik Skupštine Đuro Pucar.

Polto su prethodno održane odvojene sjednice Republičkog vijeća pod predsjedništvom Jozef Bakara i Vijeća proizvođača pod predsjedništvom Milutina Đuraševića na kojima je utvrđen dnevni red i donesena odluka da se debata o predlozima Ustava i Ustavnog zakona vodi u u četiri i u pojednostavljenoj na zajedničkoj sjednici domova, s tim da se glasanje izvrši odvojeno — potpredsjednik Narodne skupštine Šefket Maglić otvorio je plenarnu sjednicu tačno u 9.30 časova.

U okviru prve tačke dnevnog reda — predstavljanje Ustava SR Bosne i Hercegovine — predviđajući Šefket Maglić dao je riječ Đuru Pucaru, predsjedniku Komisije za pripremu Ustava, koji je burno pozdravljen, podnio sljedeće ekspozice:

Đuro Pucar podnio ekspozice o Predlogu ustava SR Bosne i Hercegovine

Ekspozice Đure Pucara

Današnja sjednica Narodne skupštine održava se neposredno poslije donošenja Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji predstavlja jedan od najvažnijih dokumenata za dalju izgradnju socijalističkog društva u Jugoslaviji.

Donošenjem Ustava Jugoslavije stvorena je pravna osnova za donošenje Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i svih drugih ustavnih odredaba. Donošenjem republičkih ustava u skladu sa Saveznom ustavom, a zatim statuta opština i sreza, ustava statuta radnih organizacija, naš društveno-politički i ekonomski sistem dobija jednu trajnu pravu osnovu a time i stabilnost za dalji još uspješniji razvoj.

U izradi kako Saveznog tako i našeg Republičkog ustava bio je uključen širok krug političkih i stručnih radnika. Rad na pripremanju Ustava Jugoslavije i Republičkog ustava, po prirodnoj stvari, morao je da teče paralelno, baš kao da se mnoge postavke Ustava Jugoslavije sadržavaju u Republičkom ustavu. Upravo ta tijesna međusobna povezanost Saveznog i Republičkog ustava uslovljava da je rad Komisije za pripremanje našeg novog Ustava morao biti kontinuiran, kako bi smo mogli neposredno, nakon donošenja Ustava Jugoslavije, donijeti i Ustav Bosne i Hercegovine.

Komisija je, poslije jednogodišnjeg rada, izala pred Narodnu skupštinu sa Prednacrtom republičkog ustava, koji je skupština na početku prihvatila i stavila ga na javnu diskusiju svojom odlukom od 31. oktobra 1962. godine. Javnica diskusija je trajala do kraja 1962. godine, dok su primjedbe predložile opštinskih i sreških narodnih odbora, republičkih organa i ustanova, organizacija i udruženja građana primani i do konca januara ove godine.

Rad na poboljšavanju ustavnog teksta nastavljen je i u toku javne diskusije, a naročito po završetku diskusije. U toj završnoj fazi rad je bio naročito intenzivan, jer su se morali vratiti i usklađivanja sa tekstem Saveznog ustava koji se teksto nalazio u završnoj fazi.

U ČEMU SU SPECIFIČNOSTI USTAVA SR BOSNE I HERCEGOVINE

U radu na pripremanju novog Ustava polio se od nekoliko osnovnih principijelnih postavki na koje bih se htio ukazati da odvrem.

U uslovima jedinstvene jugoslovenske ustavnosti Republički ustav nužno mora da bude usklađen sa Ustavom Jugoslavije, na robito u pogledu onih odredaba kojima se utvrđuju osnovni društveno-ekonomski i politički odnosi u našem društvu. To se prvenstveno odnosi na najveći dio osnovnih načela i odredaba o društveno-ekonomskom uređenju i političkom sistemu, jer su i društveno-ekonomsko uređenje i društveno-politički sistem u Jugoviji jedinstveni. Zato je bilo nužno da se odgovaljuju osnovne odredbe Ustava Socijalističke Ju-

goslavije u cjelini preuzme u Republički ustav.

U Republičkom ustavu trebalo je da dođu do izražaja neke općifčnosti naše Republike koje se odnose na osobenosti u organizaciji i funkcionisanju opštinske samouprave, na pojedine razlike u organizaciji republičkih organa. Kod toga je bilo važno da se na specifičan način, republiki samo onim odnosi u kojima se razlikuju od ostalih republika.

Polto su u Ustavu Jugoslavije date samo naebne postavke za funkcionisanje opštinske samouprave, bilo je potrebno da se u Republičkom ustavu, u skladu s tim postavkama, da zaokružen s tim odredbama o samoupravljanju opština koje čine političku osnovu našeg jedinstvenog društva

no-političkog sistema. Regulisanje ove materije je trebalo da bude što potpunije, budući da se Republički ustav bita bazu za donošenje opštinskih statuta. Zato se i ne predviđa donošenje posebnog zakona o samoupravljanju u opštinama. Ustav obuhvataje je sistavno i skladno funkcionisanje komunalnog sistema, jer on utvrđuje principe u pogledu međusobnih odnosa ovih organa i organizacija u opštini i daje okvirne za organizaciju samouprave mehanizama sa jasno izraženom težnjom za jačanje svih oblika neposrednog učesća građana u vršenju društvenih poslova. Kad svega toga bilo je nužno obuhvatiti da ustavna materija ostane u okvirima regulisanja samo onih osnovnih i najvažnijih odnosa, dok će se sve specifičnosti biti utvrđene statutima opština. U sve mu tome imalo se u vidu da se novi Ustav dokument koji već afirmisao samostalnost opština i samoupravljanje u njenom okviru još više utvrdjuje. Međutim, samostalnost opština treba da u vidu u skladu sa ustavnom i zakonitošću i na taj način da društvo na zajednica ima mogućnost da učestvuje u skladu sa svojom vršenju samoupravnih poslova zabavu na interese širih društveno-političkih zajednica.

S obzirom na specifične uslove i razlike u privrednoj, kulturnoj i uopšte društvenoj razvijenosti opština na pojedinim područjima, kao i geografsku udaljenost opština od republičkog centra, smatralo smo da su nam srecovi potrebni, jer bi se bez njih dalji razvrtak opštinske samouprave, s

jedne strane, i vršenje prava i dužnosti Republike, a druge strane, ostvarivali s mnogo poteškoća. Upravo zato bilo je nužno u našem Ustavu još jasnije utvrditi prava i dužnosti sreza i njegovih organa, polazeći od osnovne postavke da srez nema svojih originalnih nadležnosti i on vrši samo one poslove koji mu se odnose u skladu sa Ustavom ili koje mu kasnije Republika zakonom prenese iz domena svoje nadležnosti, ili one poslove koje mu povjere same opštine u cilju njihovog uspješnijeg obavljanja. U svim ostalim poslovanja sreza i njegovih organa treba da pomognu što brže razvijanje i društveno samoupravljanje u opštinama i da pružaju opštinskim organima stručnu i drugu pomoć.

Imajući u vidu iskustva iz do sadašnjeg funkcionisanja Gradskog vijeća grada Sarajeva, kao i potrebu skladnog razvrtka naših većih gradova, a prvenstveno Sarajeva, u Ustavu je bilo potrebno regulisati specifične odnose koji postoje u gradu podijeljenom na više opština sa ciljem da se obezbijedi interesi grada kao cjeline, a da se istovremeno, što je moguće manje, ometne samouprava na prava opština na području sreza.

Samoupravljanje u radnim organizacijama, kao izuzetno značajan element socijalističkog društveno-političkog sistema, da to je u svojim osnovnim postavkama u Ustavu Jugoslavije. Da bi se, međutim, dala što potpunija osnova za donošenje statuta radnih organizacija, uspostaviti što jasniji međusobni odnosi između pojedinih organa upravljanja u radnim organizacijama, i još više podvukao značaj neposrednog učestvovanja radnih ljudi u odlučivanju o svim važnim pitanjima u Republičkom ustavu je bila nužna konkretna razrada osnovnih pitanja o samoupravljanju u radnim organizacijama.

Ustav Jugoslavije, u skladu sa odredbama o slobodama, pravima i dužnostima čovjeka i građanina, sadrži samo najosnovnije principe u oblasti privredne, nauke, kulture, odgoja i socijalne razine, dok je potpunije regulisanje ovih oblasti prepušteno republičkim ustavima. Stoga je bilo potrebno da se ove oblasti obrađuju nešto potpunije. Pri tome se moralo voditi računa da u Ustavu budu potvrđena naša dostignuća u ovom oblastima kao i da se otvori perspektiva za njihov dalji razvrtak, vodeći računa o realnim materijalnim i drugim mogućnostima naših opština i Republike u cjelini. Jer Ustav ne može i ne smije da proglašava neka osnove za budućnost koja su nam ili u doglednoj budućnosti realnih izgleda. Tu se nastojalo da se, što je moguće jasnije, utvrdi nadležnosti i obaveze Republike, komunne i radnih organizacija.

Napokon, s obzirom da je Republika održava socijalističku demokratsku zajednicu zasnovanu na vlasti i samoupravljanju radnog naroda Republičkim ustavom je trebalo utvrditi prava i dužnosti Republike, organizaciju republičkih organa i njihove odnose prema opštinskim i sreškim or-

ganima u skladu sa odredbama Ustava Socijalističke Jugoslavije. Realizovanje ovih osnovnih postavki kod izrade ustava uslovljava da Predlog ustava sadrži ovakvu fizionomiju i strukturu kakvu je imao Prednacrt.

Široka podrška građana odredbama Ustava

Polto se nalazimo na završetku jednog obimnog i izuzetno važnog posla, u kojem je na određen način učestvovala većina svih građana putem javne diskusije, smatram da je potrebno u najkraćim crtama osvrnuti se na diskusiju koja je, u cjelini gledano, pružila značajnu pomoć Ustavnoj komisiji u pripremanju konačnog teksta Predloga ustava.

Javna diskusija, koja je prerasla u opštenarodni dogovor naših građana o tome kako da Ustav kao najvažniji zakonem u bezbjednost još brži opšti razvrtak, razvrtak društvenih službi, unapređenje društvenog i ličnog standarda, razvoj samoupravljanja u radnoj organizaciji i općenito u socijalističkom društvenim odnosima upravo, pokazala je da naš radni ljudi usvajaju sve osnovne principe koji su dali Ustavu.

S obzirom na jedinstvenu jugoslovensku ustavnost, kao i na razliku da je diskusija o Prednacrtu Ustava Bosne i Hercegovine tekla uglavnom paralelno diskusijom o Prednacrtu Ustava Jugoslavije, možemo reći da govo nema nijednog razloga, osim li li grada u kojem se naš građani nisu na plebiscitarni način

izjasnili za osnovne postavke Prednacrtu ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Ovakvu ocjenu potvrđuju i brojni skupovi naših društveno-političkih organizacija na kojima se posebno vodila diskusija o Prednacrtu Republičkog ustava i na kojima je pruzena svestrana podrška našima sadržanim u Predlogu koji nam Ustavna komisija danas podnosi na pretraj i usvajanje.

Svestrana podrška građana principima novog Ustava pruža nam garanciju da će Ustav kad ga Narodna skupština usvoji biti u cjelini i u pojedinim njegovim odredbama ne samo prihvaćen od građana, radnih i drugih organizacija, opština i sreza, nego da će uslijediti i svjesno zalaganje za njegovu što dosljedniju primjenu u praksi.

Međutim, javna diskusija nije samo pružila široku podršku osnovnim postavkama Ustava, nego je bila, iznad očekivanja, brojne primjedbe, predloge i sugestije, koje su doprinijele da se mnoge odredbe bolje formalizuju odnoso da se unesu nove odredbe u Predlog ustava. Potrebno je istaknuti da je od primjedaba i predloga koji se odnose u većoj ili manjoj mjeri na Republički ustav nastali peti predlog koji usvaja. Opširniji osvrt na usvojene primjedbe i predloge dat je u posebnom materijalu koji sadrži obilježavanje važnijih izmjena i stava u Predlogu ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i osvrt na javnu diskusiju, pa stoga mislim da nema potrebe da ja o njima na ovom mjestu opširnije govorim.

No, i one primjedbe i predlozi koji nisu mogli biti usvojeni, su u našem Ustavu našli priličnu pažnju podrške postavkama Ustava. One nisu usvojene zato, što se usvaja Ustav kao zakon koji se odnosi na cijelo društvo, a ti predlozi se tiču odnosa koji se regulišu zakonima ili statutima opština i sreza, odnosno statutima radnih organizacija. Prema tome i ti predlozi će korisno poslužiti u kasnijim zakonima ili statutarnim regulisanim odredbama u kojima se određuju odredbe ove materije i još konkretnije regulisanje pojedinih odnosa.

Zbog svega ovoga možemo slobodno reći da je novi Ustav rezultat usrdnog rada naših političkih i stručnih kadrova, a isto tako i najšire kruga naših građana.

Posebna briga o bržem razvoju privredno razvijenijih područja naznačena i u Ustavu

Mislim da nema potrebe da se daje teoretsko-politička analiza predloga našeg Ustava, jer i sa ovaj dokument vane one misli i ocjene koje su dole do izražaja u obrazlaaganju Saveznog ustava. O tome su potrobno govorili drugi.

(Nastavak na drugoj strani)

U skupštinaoj dvorani za vrijeme ekspozice Đure Pucara

Telegram Vrhovnog komandanta oružanih snaga SFRJ 18. proleterskoj brigadi

Beograd, 18. aprila (Tanjug). Vrhovni komandant oružanih snaga SFRJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito uputio je vojnicima, podoficirima i oficirima 18. proleterske brigade (1. vojvodaški sjedini bataljon) povelom dvadesetogodišnjice formiranja vaše brigade upućujem vam svoje najvrednije čestitke i pozdrave.

Narod Vojvodine aktivno je učestvovala od početka ustanka u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika i sa čitavu vrijeme pružila je široku podršku našoj Narodnooslobodilačkoj vojsci. Rezultat toga bilo je i formiranje vaše brigade, na koju narod Vojvodine mede bili posebno ponosni. Prva vojvodaška brigada vodila je borbe sa neprijateljem širom naše zemlje i mnoge je doprinijela, s obzirom i na svoj sastav, utvrženju bratstva i jedinstva naših naroda kao najvrednije tekovine naše narodne revolucije.

Čestitajući vam ovu jubilejnu godišnjicu, želim biti da vam bude rana iskustva vaše brigade i dalje predstavljaju osnovu u vaspitavanju novih kadro-

va i u rješavanju sve složenijih zadataka koji se postavljuju pred jedinice Jugoslovenske narodne armije.

**RODOLJUB COLAKOVIĆ
PRIHODIO YECERU U CAST
PORTESA HILA**

Beograd, 18. aprila (Tanjug). Potpredsjednik Saveznog izvršnog vijeća Rodoljub Colaković sa suprugom priredio je sinoć u hotelu "Metropol" večeru u cast bivšeg predsjednika Republike Meksika Emiliju Portesu Hilu i njegove supruge. Na večeri su bili potpredsjednik Savezne narodne skupštine Vladimir Stanić, član Saveznog izvršnog vijeća Dr. Darko Cernjević sa suprugom, čet protokola Predsjednika Republike Dalibor Soldatić sa suprugom, načelnik odjeljenja u DSIF-u Jakov Petrić ambascior u DSIF-u Gustav Vlahović i Ljubo Lilić. Na večeri je bio i ambasador Meksika u Beogradu i dalje predstavljaju osnovu u vaspitavanju novih kadro-

Nasljeđe

Gledano s historijskog stajališta i problema tranzicije socijalističkih zemalja, Bosna i Hercegovina je u historiji ustavnih sudova jedan od rijetkih primjera zemlje s ustavnim sudstvom, budući da je bivša Jugoslavija, u kojoj je Bosna i Hercegovina bila jedna od šest republika, još u socijalističkom razdoblju imala sustav ustavnih sudova. Prvi ustavni sud u bivšoj Jugoslaviji utemeljen je još 1963. godine, i to je ujedno i polazna točka historije ustavnog sudstva u toj zemlji. U skladu s federativnom strukturom, osim Ustavnog suda na saveznoj razini, šest republika i dvije autonomne pokrajine također su imale svoje ustavne sudove prije disolucije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je prvi put konstituiran 15. veljače 1964. godine na temelju republičkog Ustava iz 1963. godine, a kao važna ustavna institucija zadržan je i kasnijim Ustavom iz 1974. godine. Taj Ustavni sud je u prvom redu imao nadležnost u oblasti apstraktne normative kontrole kao što je odlučivanje o suglasnosti (republičkih) zakona s republičkim ustavom, zatim odlučivanje o ustavnosti i zakonitosti drugih propisa i općih akata, te rješavanje sporova između Republike i drugih društveno-političkih zajednica, kao i sukoba nadležnosti između sudova i organa društveno-političkih zajednica. Zakonom o Ustavnom sudu bila su regulirana pitanja organizacije, nadležnosti i postupka pred tim Ustavnim sudom.

*Zajednička sjednica oba doma
Narodne skupštine Bosne i
Hercegovine prilikom donošenja
Ustava BiH, Sarajevo, travanj
1963. godine*

Kriza na prostoru bivše SFRJ u posljednjoj deceniji XX. stoljeća, koja je rezultirala disolucijom tadašnje savezne države, imala je najteže posljedice u Bosni i Hercegovini, gdje je i najdulje trajala. Prepoznavši potrebu za sveobuhvatnim rješenjem kojim bi se okončao tragičan sukob u regiji, kako to stoji u Preambuli Mirovnog sporazuma zaključenog krajem 1995. godine, međunarodna zajednica je već od 1991. godine pokušavala iznaći političko rješenje i spriječiti rat u Bosni i Hercegovini.

Na mirovnim pregovorima koji su vođeni od 1. do 21. studenog 1995. godine pod vodstvom Sjedinjenih Američkih Država, u Saveznoj državi Ohio, grad Dayton, 21. studenog 1995. godine je parafiran, a 14. prosinca 1995. godine u Parizu (Francuska) potpisan Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini, zbog čega se taj Sporazum često naziva Dejtonski odnosno Pariški mirovni sporazum. Sporazum se sastoji od jedanaest aneksa, među kojima je i Aneks IV. – Ustav Bosne i Hercegovine. Potpisivanjem Sporazuma i njegovim stupanjem na snagu istog dana, ustavni akt sadržan u Aneksu IV. zamijenio je dotadašnji Ustav (Socijalističke) Republike Bosne i Hercegovine.

Ustavni položaj

Institucija Ustavnog suda je utemeljena člankom VI. Ustava Bosne i Hercegovine, kojim se uređuju nadležnost, temeljna pitanja organizacije i procedure, te konačnost i obveznost odluka.

Ustav Bosne i Hercegovine osigurava ustavnopravne okvire za organizaciju i funkcioniranje Ustavnog suda na potpuno novim političkim i pravnim temeljima u odnosu na prethodno razdoblje.

Ustav Bosne i Hercegovine kao Aneks IV. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, nakon dugih pregovora, dogovoren je i parafiran 21. studenog 1995. godine u SAD-u, država Ohio, grad Dayton, a potpisan je u Parizu 14. prosinca 1995. godine i stupio na snagu istog dana. Izvorni tekst Ustava BiH napisan je na engleskom jeziku i još uvijek ne postoji službeni prijevod na službene jezike u Bosni i Hercegovini.

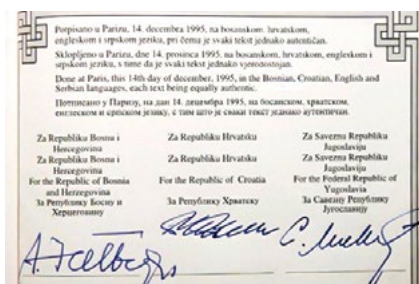

Od pet institucija koje Ustav izričito navodi², Ustavni sud je institucija koja ima specifičnu poziciju. On je i međunarodnog karaktera jer u svom sastavu ima i troje međunarodnih sudaca, koje imenuje predsjednik Europskog suda za ljudska prava (Europski sud), nakon konzultacija s Predsjedništvom Bosne i Hercegovine.

Definirajući normative preduvjete za ulazak u demokratski politički sustav i modificirajući unutarnju strukturu države, Ustav je inovirao ustavni položaj Ustavnog suda i učinio ga kompatibilnim sa standardima ustavnog sudstva. Na taj način učinio ga je neovisnim čuvarom Ustava i institucionalnim garantom za zaštitu ljudskih prava i sloboda ustanovljenih ne samo katalogom u članku II. Ustava već i instrumentima Aneksa I. Ustava Bosne i Hercegovine.

U prvom redu, Ustav Bosne i Hercegovine u Preambuli detaljno navodi temeljna normativna načela kao što su: poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti; mir, pravda, tolerancija i pomirenje; demokratski organi vlasti i pravične procedure kao najbolje sredstvo za stvaranje miroljubivih odnosa unutar pluralističkog društva. Zatim, članak II. Ustava, uz širok katalog ljudskih prava i temeljnih sloboda koje će osigurati država i oba njezina entiteta, propisuje da je Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Europska konvencija) izravno primjenjiva u Bosni i Hercegovini. Štoviše, Konvencija ima prioritet nad svim ostalim zakonima.

² Članak III/5.a) Dodatne nadležnosti – predviđa da dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje tih nadležnosti.

Na temelju poštivanja ljudskog
dostojanstva, slobode i jednakosti,

Uvjereni da demokratske ustanove
vlasti i pravični postupci najbolje
uspostavljaju miroljubive odnose u
pluralističkom društvu,

Rukovođeni ciljevima i
načelima Povelje Ujedinjenih
naroda,

Odlučni da osiguraju puno
poštivanje međunarodnog
humanitarnog prava,

Podsjećajući na Temeljna
načela usaglašena u Genevi 8.
rujna 1995. i u New Yorku 26.
rujna 1995.

Predani miru, pravdi, toleranciji i
pomirenju,

U želji da promiču opće blagostanje i
gospodarski razvitak kroz zaštitu
privatne svojine i promicanje tržišnog
gospodarstva,

Opredijeljeni za suverenitet,
teritorijalni integritet i političku
neovisnost Bosne i Hercegovine
sukladno međunarodnom pravu,

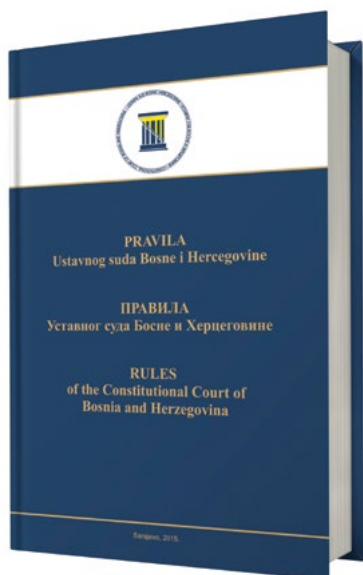
Nadahnuti Općom deklaracijom o
ljudskim pravima, Međunarodnim
paktovima o civilnim i političkim pravima,
odnosno o gospodarskim, socijalnim
i kulturnim pravima, i Deklaracijom
o pravima osoba koje pripadaju
nacionalnim ili etničkim, vjerskim i
jezičnim manjinama, kao i drugim
instrumentima o ljudskim pravima,

Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi (zajedno s ostalima), i
građani Bosne i Hercegovine ovim utvrđuju

Ustav Bosne i Hercegovine:

(...)

Ustav ne predviđa da Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine uređuje nadležnost, organizaciju, rad i postupak pred Ustavnim sudom, već to daje u nadležnost samom Sudu tako što propisuje: „Sud će donijeti svoja pravila o radu većinom glasova svojih članova“ (članak VI/2.b) Ustava). U skladu s navedenim, Pravilima Ustavnog suda, koja, prema ovlastima iz Ustava, donosi sam Ustavni sud, detaljnije su uređena pitanja organizacije i postupka pred Ustavnim sudom.

Prvi Poslovnik Ustavnog suda (kasnije preimenovan u Pravila) donesen je na sjednici održanoj 29. srpnja 1997. godine, a potom su 23. srpnja 2005. godine donesena Pravila Suda koja su se primjenjivala do 2014. godine. Trenutno su na snazi Pravila iz 2014. godine s izmjenama i dopunama („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14 – prečišćeni tekst, 47/23 i 41/24).

Gledajući u cjelini, ta Pravila su sačinjena po uzoru na pravila postupka pred Europskim sudom u Strasbourgu i bivšim Domom za ljudska prava u Bosni i Hercegovini.

Pravila se objavljuju u službenim glasilima države i entiteta te Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Kako bi mogao biti u stanju potpuno neovisno odlučivati o vlastitoj organizaciji i funkcioniranju, s obzirom na to da, kao što je predviđeno Pravilima, samo Ustavni sud može donositi propise i opće akte koji se tiču njegovog rada i njegove uloge utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je donio i niz drugih općih akata – odluke, pravilnike, zaključke itd. Neki od njih su, npr.:

- Odluka o organizaciji Tajništva Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o radu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Etički kodeks Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o unutarnjem sudskom poslovanju Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
- Pravilnik o pristupu informacijama i ponovnoj uporabi dokumenata Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Polazeći od činjenice da je institucija Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine utemeljena člankom VI. Ustava Bosne i Hercegovine kao neovisni čuvar Ustava i kao institucionalni garant za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ustanovljenih Ustavom Bosne i Hercegovine i instrumentima Aneksa I. Ustava,

Imajući u vidu da Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije dio ni zakonodavne, ni izvršne, ni redovite sudbene vlasti, nego je Ustavom Bosne i Hercegovine pozicioniran kao posebna, samostalna i neovisna vlast koja, na temelju toga Ustava, djeluje kao korektivni čimbenik za ostala tri segmenta vlasti,

Vodeći računa o naročitom položaju i ulozi koje Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima u Ustavu Bosne i Hercegovine, a koji nameću obvezu osiguranja njegove neovisnosti, uključujući punu financijsku i upravnu neovisnost i samostalnost koja se ogleda u samostalnom planiranju i predlaganju proračuna, kao i samostalnom raspoređivanju odobrenih proračunskih sredstava čija visina, svakako, mora podlijegati odgovarajućoj kontroli nadležnoga tijela, te da Ustavni sud Bosne i Hercegovine mora biti u stanju potpuno neovisno odlučivati o vlastitom ustrojstvu i funkcioniranju i da samo Ustavni sud Bosne i Hercegovine može donositi propise i opće akte koji se tiču njegovoga rada i njegove uloge utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine,

Budući da su, zbog nepostojanja ustavne osnove da se zakonom reguliraju postupak i njegovo ustrojstvo, pored Ustava Bosne i Hercegovine, Pravila Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine, koja, po ovlasti iz Ustava Bosne i Hercegovine, donosi sâm Ustavni sud Bosne i Hercegovine, jedini pravni akt kojim se reguliraju ova pitanja u svezi sa Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine,

Na temelju članka VI/2.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine na plenarnim sjednicama Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine, održanim 23. siječnja i 12. veljače 2014. godine, donio je

PRAVILA

Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

(...)

Nadležnosti

Nadležnosti Ustavnog suda su definirane čl. IV/3.f), VI/3. i VI/4. (Amandman I.) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru osnovne zadaće, a to je podržavanje Ustava Bosne i Hercegovine, prema tim ustavnim odredbama radi se o sedam vidova nadležnosti, što u krajnjem podrazumijeva i diferencirane postupke, kao i specificirane odluke ovisno o vrsti nadležnosti i prirodi sporova.

U osnovi, diferenciranje tih nadležnosti se temelji na tome u kojoj mjeri Ustavni sud, pored klasične zadaće koja se odnosi na zaštitu ustavnosti, u pojedinim vrstama sporova ostvaruje i neposredniju vezu sa sudskom odnosno zakonodavnom vlašću.

Sporovi sukoba nadležnosti

Članak VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine. U biti, Sud ovdje odlučuje o pozitivnom ili negativnom sukobu nadležnosti, kao i o bilo kojim drugim sporovima koji se mogu pojaviti u odnosima između državnih i entitetskih struktura vlasti, odnosno institucija Bosne i Hercegovine.

Ocjena ustavnosti zakona

Članak VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud ima nadležnost odlučiti je li bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Iako Ustav eksplicitno govori samo o „odredbama zakona entiteta“, slijedeći opću zadaću Suda da podržava Ustav Bosne i Hercegovine, od ocjene ustavnosti se ipak ne isključuju i zakoni Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je to izrazio stajalištem da supstancionalni pojam ovlasti određenih samim Ustavom Bosne i Hercegovine sadrži u sebi titulus Ustavnom sudu za takvu nadležnost.³

³ Vidi Odluku broj U-14/02 od 30. siječnja 2004. godine, točka 9. s daljnjim referencama.

Ocjena ustavnosti specijalnih paralelnih odnosa entiteta sa susjednim državama

Članak VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine

Kao poseban vid podržavanja Ustava, Sud je također nadležan ispitati je li odluka entiteta da uspostavi specijalni paralelni odnos sa susjednom državom u skladu s ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.

Sporove iz članka VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine može pokrenuti samo određen krug ovlaštenih pokretača: član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili njegov zamjenik bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

Apelacijska nadležnost

Članak VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine

Apelacijska nadležnost Ustavnog suda je ustanovljena ustavnim odredbom po kojoj Sud „ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini“.

To znači da je Ustavni sud posljednja instanca supsidijarne zaštite prava i sloboda ustanovljenih Ustavom.

Pravilima Suda navedena ustavna odredba definirana je tako da Sud, ukoliko ustanovi da je apelacija (u nekim državama se naziva i ustavna tužba, odnosno ustavna žalba) utemeljena, može ukinuti presudu i predmet vratiti sudu koji je donio tu presudu na ponovni postupak. Sud čija je presuda ukinuta dužan je po hitnom postupku donijeti drugu, pri čemu je vezan pravnim shvaćanjem Ustavnog suda o povredi Ustavom garantiranih prava i temeljnih sloboda podnositelja apelacije. Iznimno, ako organ čija je odluka ukinuta u smislu prethodnog stavka donese novu odluku bez poštovanja pravnog shvaćanja Ustavnog suda, Ustavni sud može sam odlučiti o meritumu predmeta ukoliko postoji odluka organa koja ne krši ustavna prava tako što će takvu odluku ostaviti na pravnoj snazi.

Apelanti koji smatraju da su im presudom ili drugom odlukom bilo kojeg suda povrijeđena prava imaju pravo podnošenja apelacije nakon iscrpljivanja svih efektivnih pravnih lijekova utvrđenih zakonom.

Prosljeđivanje pitanja od drugih sudova

Članak VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud je nadležan u pitanjima koja mu proslijedi bilo koji sud u Bosni i Hercegovini u pogledu toga je li zakon o čijem važenju ovisi njegova odluka kompatibilan s Ustavom, Europskom konvencijom i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine, ili u pogledu postojanja ili domašaja nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava.

Ustavni sud, prema općem pravilu, može podržati zakon relevantan za odluku redovnog suda ili ga proglasiti inkompatibilnim s Ustavom BiH, Europskom konvencijom ili zakonom Bosne i Hercegovine.

Deblokada Parlamentarne skupštine

Članak IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine

Nadležnost Ustavnog suda u slučaju „blokade“ Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u pogledu pitanja vitalnog interesa po mnogo čemu predstavlja atipičan vid aktivnosti ustavnosudske instance jer se praktično na taj način uspostavlja „bliski kontakt“ između „ustavnosudske“ i „zakonodavne“ vlasti.

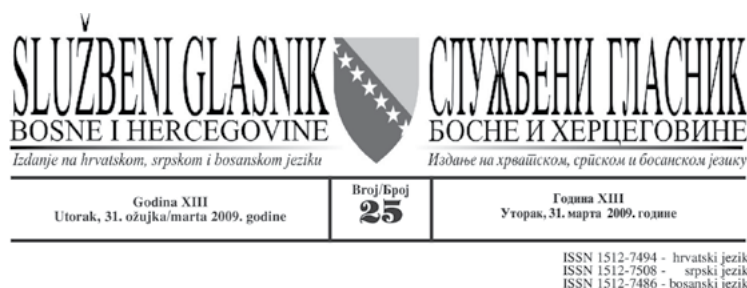
Ovdje Ustavni sud rješava spor u kojem je, prema mišljenju većine delegata jednog od konstitutivnih naroda, predložena odluka Parlamentarne skupštine destruktivna za vitalni nacionalni interes, a pri tome su u Domu naroda iscrpljena sva „parlamentarna sredstva“ za rješavanje tog pitanja.

Zaštita statusa i ovlasti Brčko distrikta

Amandman I. – članak VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je odlučivati o svakom sporu u svezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlasti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine po ovom Ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Osim ovlaštenih pokretača iz članka VI/3.a) Ustava (član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili njegov zamjenik bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine BiH, jedna četvrtina članova/delegata članova bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine BiH ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta), spor u svezi sa zaštitom statusa Brčko distrikta također može pokrenuti većina poslanika u Skupštini Brčko distrikta BiH koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih poslanika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE

123
Temeljem članka X.1. Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na 49. sjednici Zastupničkog doma, održanoj 25. ožujka 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. ožujka 2009. godine, donijela je

AMANDMAN I.

NA USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

U Ustavu Bosne i Hercegovine, iz članka VI.3. dodaje se novi članak VI.4, koji glasi:

„4. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnost institucija Bosne i Hercegovine, onako kako te nadležnosti proizilaze iz ovog Ustava, čija je teritorij u zajedničkoj svojini (kondominij) entiteta, jedinica je lokalne samouprave s vlastitim institucijama, zakonima i propisima, te s ovlastima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi s međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je za odlučivanje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlasti Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, prema ovome Ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor također može pokrenuti većina zastupnika u Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih zastupnika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.“

Dosadašnji članak VI.4. postaje članak VI.5.
Amandman I. na Ustav Bosne i Hercegovine stupa na snagu osmog dana od dana objave u „Službenom glasniku BiH“.

PSBiH, broj 327/09
26. ožujka 2009. godine
Sarajevo

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamentarne skupštine BiH
Beriz Belkić, v. r.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamentarne skupštine BiH
Ilija Filipović, v. r.

Na osnovu člana X.1. Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini), Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 49. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 25. marta 2009. godine, i na 27. sjednici Doma naroda, održanoj 26. marta 2009. godine, donijela je

AMANDMAN I

NA USTAV BOSNE I HERCEGOVINE

U Ustavu Bosne i Hercegovine iz člana VI.3. dodaje se novi član VI.4, koji glasi:

„4. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnost institucija Bosne i Hercegovine onako kako te nadležnosti proizilaze iz ovog ustava, čija je teritorija u zajedničkoj svojini (kondominijumu) entiteta, jedinica je lokalne samouprave sa vlastitim institucijama, zakonima i propisima, i sa ovlaštenjima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi sa međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.“

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je da odlučuje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i

Ustrojstvo

Ustavni sud se sastoji od devet sudaca, od kojih šest biraju parlamenti entiteta (Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine bira četiri a Narodna skupština Republike Srpske bira dva), a preostalih troje imenuje predsjednik Europskog suda, nakon konzultacija s Predsjedništvom Bosne i Hercegovine.

Za suce Ustavnog suda mogu biti izabrani istaknuti pravnici visokog moralnog ugleda. Svatko tko zadovoljava takve kvalifikacije i ima pravo glasa može biti sudac Ustavnog suda. Suci koje imenuje predsjednik Europskog suda ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine niti bilo koje susjedne države.

Mandat sudaca imenovanih u prvom sazivu bio je pet godina. Mandat sudaca nakon prvog saziva je do navršenih 70 godina života, izuzev ako podnesu ostavku ili s razlogom budu razriješeni na temelju konsenzusa ostalih sudaca (članak VI/1.c) Ustava Bosne i Hercegovine). Izmjenama Pravila Ustavnog suda iz 2024. godine propisano je da će, iznimno, sudac nastaviti vršiti sudačku dužnost i nakon 70 godina života sve dok nadležni organ ne izabere novog suca i dok novoizabrani sudac ne preuzme dužnost.

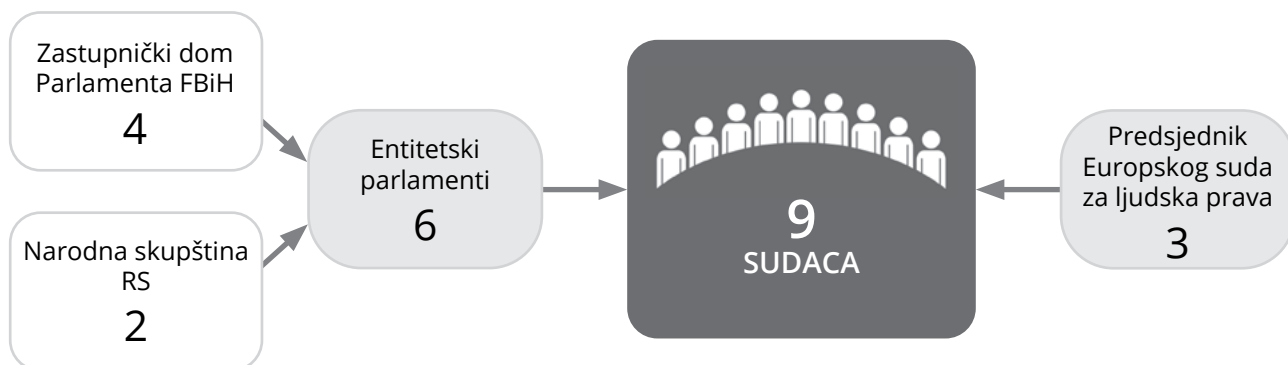
Ustavni sud tajnim glasanjem bira predsjednika i tri dopredsjednika iz reda sudaca, po načelu rotacije, na mandat od tri godine.

Pravila Suda također sadrže i odredbe o nepodobnosti i imunitetu. Funkcija suca je nespojiva sa članstvom u političkoj stranci ili političkoj organizaciji u Bosni i Hercegovini, članstvom u zakonodavnoj, izvršnoj i drugoj sudskoj vlasti u Bosni i Hercegovini, odnosno u entitetima i Brčko distriktu, ili s bilo kojom drugom funkcijom koja može utjecati na nepristranost suca.

Sudac može biti razriješen dužnosti prije isteka mandata ako to sam zatraži ili ako bude s razlogom razriješen dužnosti na temelju konsenzusa ostalih sudaca. Razlozi za razrješenje suca su osuda na zatvorsku kaznu, trajni gubitak sposobnosti da obavlja funkciju, obavljanje javne ili profesionalne dužnosti nespojive s funkcijom suca Ustavnog suda, te propuštanje obveze savjesnog obavljanja funkcije i čuvanja ugleda i dostojanstva Ustavnog suda i suca.

Većina svih članova Suda sačinjava kvorum. Sud donosi odluke većinom glasova svih članova u plenarnoj sjednici i Velikom vijeću. Malo vijeće, koje se sastoji od predsjednika Ustavnog suda i dva dopredsjednika iz reda domaćih sudaca, jednoglasno odlučuje o privremenim mjerama.

Odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće i objavljuju se u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ te u službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta.

Sjedište

Prostorije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine smještene su u zgradi koja se nalazi u centru Sarajeva i u kojoj je smješteno i Predsjedništvo Bosne i Hercegovine.

Zgrada je izgrađena 1886. godine kao zgrada Zemaljske vlade, prema projektu arhitekta Josipa Vancaša. Izgrađena je u neorenesansnom stilu koji je, zbog svoje klasičnosti, univerzalnosti i simbolike, bio najprikladniji stil za gradnju većine reprezentativnih objekata tog razdoblja u Austro-Ugarskoj Monarhiji. Ovaj objekt predstavlja tipičan primjer neorenesansne palače s oplatom od kvaderske rustike. Kada je sagrađen, bio je to najveći objekt u Sarajevu, a sastojao se od podruma, prizemlja i dva kata.

Prvobitni izgled zgrade promijenjen je 1911. godine kada je, prema projektu arhitekta Karla Paržika, dograđen treći kat, na kojem su danas smještene prostorije Ustavnog suda.

Osnova objekta je pravougaona. U sklopu objekta, u njegovom centralnom dijelu, nalazi se unutarnje dvorište koje ima ulogu svjetlarnika. Dimenzije unutarnjeg dvorišta su smanjene dogradnjom dva aneksa na sjevernoj strani dvorišta.

Odlukom Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika iz 2008. godine zgrada u kojoj je smješten Ustavni sud, zajedno s pokretnim nasljeđem, proglašena je nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine.

Obnova prostorija i izgradnja namjenskih sudnica realizirana je zahvaljujući sredstvima koja je Ustavni sud dobio od vlada Sjedinjenih Američkih Država, Republike Austrije, Grčke, Velike Britanije, Republike Francuske, Kraljevine Španjolske, Kraljevine Švedske, Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Norveške, Europske komisije i ICITAP-a.

Institucionalni položaj Ustavnog suda u odnosu na druga sudska i kvazisudska tijela

Jedna od najvažnijih zadaća Ustavnog suda, još od samog početka, bila je razjasniti svoj položaj u odnosu na Dom za ljudska prava, Komisiju za imovinske zahtjeve te, konačno, i Ured visokog predstavnika kada su se osobe koje su vodile taj Ured počele miješati u zakonodavni proces.

Položaj Ustavnog suda u odnosu na Dom za ljudska prava prema Aneksu VI.

Nakon svih događanja tijekom rata u Bosni i Hercegovini učinkovita zaštita ljudskih prava, prema Aneksu VII. Okvirnog sporazuma, „od vitalnog je značaja za postizanje trajnog mira”. Stoga je Aneksom VI., prema modelu Europskog suda u Strasbourgu, ustanovljena „Komisija za ljudska prava”, koja se sastojala od Institucije ombudsmana kao tijela prve instance i Doma za ljudska prava kao druge instance, odnosno apelacijskog mehanizma. U skladu sa člankom 1. Aneksa VI., Dom, u čijem je sazivu bila većina međunarodnih sudaca (osam od četrnaest), bio je odgovoran za odlučivanje o kršenjima svih prava garantiranih Europskom konvencijom i njezinim protokolima koji se, da ponovimo, „izravno primjenjuju”. Međutim, i Ustavni sud je imao zadaću – prema sva tri postupka sudskog preispitivanja u skladu sa člankom VI/3. Dejtonskog ustava – štititi ljudska prava slijedom zakona o pravima koja su inkorporirana u Aneks IV. i Europsku konvenciju, tako da je postojalo jasno preklapanje nadležnosti u tom pogledu, što je posebno stvaralo zabunu kod fizičkih i pravnih osoba kada je riječ o tome kojem se tijelu obratiti u slučaju povrede ljudskih prava.

Dom za ljudska prava (1999): Hasan Balić, Miodrag Pajić, Giovanni Grasso, Vitomir Popović, Mehmed Deković, Rona Aybay, Michèle Picard, Dietrich Rauschning, Mato Tadić, Andrew William Grotrian, Therese Nelson, Manfred Nowak, Viktor Masenko Mavi, Jakob Möller, Želimir Juka, Ulrich Garms

Štoviše, oba tijela su pokazala nedostatke u pogledu brze i učinkovite pravne zaštite. Dok se Dom mogao baviti bilo kojim činom državnog tijela koje je kršilo neko ljudsko pravo, činilo se da je Ustavni sud, u skladu s tekstom članka VI/3.b), doslovno ograničen na „presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini”. Osim toga, Poslovnik Ustavnog suda zahtijevao je da budu „iscrpljeni svi pravni lijekovi” u apelacijskoj nadležnosti, te je Sud, zapravo, koristio taj zahtjev na prilično formalistički način, tako da se pristup Domu za ljudska prava pokazao, ustvari, lakšim za pojedince. S druge strane, Dom je mogao samo proglasiti kršenje ljudskih prava i, u najboljem slučaju, dosuditi obeštećenje, ali ne i ukinuti normu za koju je ustanovio da je neustavna i sam odlučiti o meritumu. Nad time je ovlasti imao jedino Ustavni sud.

Kao stvar načela, a i iz perspektive komparativnog ustavnog prava, odnos između Ustavnog suda i Doma regulirao se suradnjom u svrhu učinkovitije zaštite ljudskih prava. U tijeku 1998. godine Ustavni sud je primio nekoliko apelacija protiv odluka Doma, tako da se problem preklapanja njihovih nadležnosti više nije mogao zaobići. U dva predmeta, u odlukama od U-7/98 do U-11/98,

formulacija u obrazloženju koje je Ustavni sud dao pri odbijanju apelacija je gotovo identična. Temeljem navedenog *obiter dictuma* o pravnoj cjelini aneksā Dejtonskog sporazuma, te odredaba aneksa IV. i VI. koji proglašavaju odluke oba relevantna tijela „konačnim i obvezujućim“, većina u Ustavnom sudu je tvrdila da ako su istog ustavnog ranga, onda i odluke sudova moraju biti istog ranga, te da namjera tvoraca Dejtonskog sporazuma nije mogla biti da Domu dodijele ovlasti za preispitivanje odluka Ustavnog suda ili obrnuto. Štoviše, Ustavni sud je proglasio da je Domu doista povjerena sudska funkcija u odnosu na zaštitu ljudskih prava, ali da sa stajališta ustrojstva nije bio uspostavljen kao „sud u Bosni i Hercegovini“, u smislu teksta članka VI/3.c) Dejtonskog ustava. Temeljem njegovog tranzicijskog karaktera u oblasti ljudskih prava s petogodišnjim mandatom, on bi se trebao smatrati institucijom *sui generis*. Također je navedeno da bi se, nakon prijelaznog razdoblja, nadležnosti Doma prenijele na bosanskohercegovačke institucije, što bi rezultiralo time da bi se paralelni sustav – zbunjujući za pojedince, koji, stoga, doprinosi pravnoj nesigurnosti – okončao, što je i učinjeno 31. prosinca 2003. godine, kada je Dom prestao raditi.

Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine

S obzirom na to da Dom za ljudska prava do kraja svog mandata nije riješio sve primljene predmete, 1. siječnja 2004. godine formirana je Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine kao neovisno tijelo i pravni sljednik Doma. Prema Sporazumu o formiranju Komisije, potpisanom 25. rujna 2003. godine, Komisija je dobila mandat da riješi primljene a neriješene predmete Doma do 1. prosinca 2004. godine. U tom razdoblju Komisija se sastojala od pet članova, i to od dvoje međunarodnih i troje domaćih sudaca. Njih je, prema Sporazumu, imenovao predsjednik Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Komisija je radila u dva vijeća: Veliko vijeće u plenarnom sazivu od pet članova koje je odlučivalo samo o odlukama o prihvatljivosti i meritumu i Malo vijeće od tri člana, i to domaća, koje je bilo nadležno za donošenje odluka o prihvatljivosti i brisanju. U slučaju kada se nije mogla postići jednoglasnost na Malom vijeću, predmeti su se prosljeđivali Velikom vijeću, odnosno plenarnoj sjednici. Nakon isteka prvog mandata Komisije, a po novom Sporazumu koji se primjenjivao od 1. siječnja 2005. godine, nastavljen je rad Komisije, ali bez međunarodnih članova. Međunarodni suci zamijenjeni su sucima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Oni su sudjelovali u radu Komisije u sklopu Velikog vijeća, dakle samo u pogledu donošenja odluka u meritumu. Malo vijeće je nastavilo raditi u istom sastavu i s istim nadležnostima kao i u ranijem Sporazumu.

Komisija je radila od 1. siječnja 2004. do 31. prosinca 2006. godine, te je u tom razdoblju okončala oko 8.500 predmeta koje Dom nije riješio. Ustavni sud je pružio veliku materijalnu, personalnu i tehničku potporu radu Komisije.

Na kraju, oko 500 nezavršenih predmeta preuzeo je Ustavni sud na temelju Sporazuma Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u skladu sa člankom 14. Aneksa VI. uz Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini iz siječnja 2007. godine, s obvezom da te predmete okonča do 30. lipnja 2007. godine. Na posljednjoj sjednici, održanoj 26. i 27. lipnja 2007. godine, okončan je rad na tim predmetima.

Sjednica Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine

Položaj Ustavnog suda u odnosu na Komisiju za imovinske zahtjeve prema Aneksu VII.

Odluke koje se odnose na neprihvatljivost apelacija podnesenih protiv odluka Doma za ljudska prava također su stvorile presedan u odnosu Ustavnog suda prema Komisiji za imovinske zahtjeve (CRPC) uspostavljenoj prema Aneksu VII. Stoga je u predmetima br. U-21/01 i U-32/01 Ustavni sud odbacio apelacije podnesene protiv odluka CRPC-a. Međutim, za razliku od obrazloženja u odlukama koje su se odnosile na Dom za ljudska prava, Ustavni sud je, na temelju specifičnog pravnog i činjeničnog stanja u tim predmetima, ostavio za sebe otvorena posljednja vrata smatrajući da bi trebao postojati pristup redovnim sudovima. S obzirom na apelacijsku nadležnost Ustavnog suda nad odlukama redovnih sudova, onda bi, u slučaju potrebe, doista postojao pravni lijek konačnog obraćanja Ustavnom sudu.

Odnos Ustavnog suda prema Uredu visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu

Aneks X. Dejtonskog sporazuma propisuje uspostavu Ureda visokog predstavnika (OHR), koji je zadužen za nadgledanje i poticanje provođenja civilnih aspekata Mirovnog sporazuma. Od posebnog značaja za odnos tog tijela i Ustavnog suda jeste to što odredba članka 5. Aneksa X. navodi položaj visokog predstavnika u smislu da je „visoki predstavnik konačni autoritet u zemlji u pogledu tumačenja navedenog Sporazuma o implementaciji civilnog dijela Mirovnog sporazuma”. Na temelju navedene odredbe, na Bonskoj konferenciji Vijeća za implementaciju mira (PIC) 1997. godine visokom predstavniku su dane dodatne značajne i dalekosežne ovlasti, posebno ovlasti da donosi zakone i da smjenjuje državne dužnosnike koji pokušaju opstruirati provođenje Mirovnog sporazuma. Tri visoka predstavnika Carlos Westendorp, Wolfgang Petritsch i Paddy Ashdown značajno su koristila te ovlasti, toliko da se u relevantnoj literaturi počelo govoriti o kvaziprotektoratu.

Korištenje tih „bonskih ovlasti” pokrenulo je pitanje može li Ured visokog predstavnika kao tijelo u okviru mandata Ujedinjenih naroda biti samo „politički odgovoran” pred PIC-om ili može li biti i zakonski odgovoran tako da njegove odluke o proglašavanju zakona ili smjenjivanju izabranih državnih službenika mogu biti predmet žalbe pred Sudom. Odlukom u predmetu broj U-9/00, u kojoj se sporno pitanje odnosilo na ustavnost Zakona o državnoj graničnoj službi, koji je odlukom proglasio visoki predstavnik, Sud je pokušao riješiti tu dvojbu navodeći da su intervencije visokog predstavnika u pravni sustav Bosne i Hercegovine bile, ustvari, nužne u interesu funkcioniranja pravnog sustava u situaciji kada politika nije mogla doći do zakonskih rješenja, ali da bi takav mehanizam sudske kontrole mogao, u konačnici, potkopati i politički autoritet visokog predstavnika.

Pokušaj usklađivanja tog kruga se može vidjeti iz obrazloženja Ustavnog suda kojim je zahtjev za ocjenu ustavnosti relevantnog zakona proglašen dopustivim. S jedne strane, Sud je tvrdio da se ovlasti visokog predstavnika, kao i korištenje tih ovlasti, temelje na međunarodnom pravu i da, stoga, ne podliježu kontroli Ustavnog suda. Međutim, Sud je istodobno razvio „teoriju funkcionalnog dualizma” kako bi opravdao svoju nadležnost za preispitivanje i onih zakona koje donosi visoki predstavnik. Na taj način visoki predstavnik bi se umiješao u nacionalni pravni sustav BiH i tako „zamijenio” nadležni parlament. Ustvari, i zakon koji je donio visoki predstavnik i koji je objavljen u službenom glasilu je, prema tome, dio nacionalnog pravnog sustava. S obzirom na to da svi zakoni podliježu kontroli Suda u skladu sa člankom VI/3.a) Ustava, Ustavni sud je, npr. zaključio: „Nadležnost Ustavnog suda da preispita suglasnost s Ustavom Zakona o državnoj graničnoj službi koji je donio visoki predstavnik djelujući kao institucija Bosne i Hercegovine je, stoga, utemeljena na članku VI/3.a) Ustava. Prema tome, zahtjev je dopustiv.”

Unatoč kontradiktornoj logici obrazloženja u kojem je prvo utvrđeno da vršenje nadležnosti utemeljeno na međunarodnom pravu ne podliježe ustavnoj kontroli, a potom da samo korištenje „bonskih ovlasti” proglašenjem zakona i drugih akata koji time postaju dio pravnog sustava BiH podliježe ustavnoj kontroli, ta odluka je postala presedan i za predmete br. U-16/00, U-25/00 i U-26/00 i na taj način je bila ugrađena u sustav „provjere i ravnoteže” između visokog predstavnika i Ustavnog suda. Međutim, mora se spomenuti da se visoki predstavnik Wolfgang Petritsch dobrovoljno podvrgao tom sustavu samo zbog svog vjerovanja u činjenicu da su kako u Pravnom odjelu OHR-a tako i u Ustavnom sudu radili visokospecijalizirani stručnjaci, uključujući i međunarodne suce, tako da je opasnost da Sud proglasi neustavnim zakone visokog predstavnika ili da oni krše Europsku konvenciju izgledala minimalna.

U predmetima koji su se odnosili na odluke visokog predstavnika o smjenama pojedinaca koji su obnašali državne dužnosti primjena teorije funkcionalnog dualizma i zamjene je postala problematičnija, na što ukazuje i praksa Ustavnog suda.

U jednom od predmeta o kojem je Ustavni sud odlučivao u studenom 2001. godine⁴, a koji se odnosio na odluku visokog predstavnika da smijeni dužnosnika, Ustavni sud je ukazao na to da se odluka protiv koje je podnesena apelacija ne može smatrati „odlukom” suda u smislu članka VI/3.b) Dejtonskog ustava, kao ni da parlamentarci niti pojedinci nisu legitimirani podnijeti takvu apelaciju, odnosno pokrenuti ustavni spor u smislu članka VI/3.a) Ustava. Krajem rujna 2004. godine došlo je do izmjene prakse Ustavnog suda o tom pitanju. Apelacije podnesene protiv odluka visokog predstavnika odbačene su iz formalnog razloga, tj. zbog preuranjenosti. Naime, apelanti nisu ni pokušali pobijati te odluke pred nadležnim sudovima koji, kako je istaknuo Ustavni sud, moraju izravno primjenjivati Europsku konvenciju i pružati zaštitu garantiranih prava i sloboda.⁵ Konačno, u odluci iz 2009. godine⁶ Ustavni sud je naglasio da ima nadležnost rješavati apelaciju s obzirom na to da su apelacijom osporene odluke sudova u Bosni i Hercegovini kojima se odlučivalo o apelantovom radnopravnom statusu. Međutim, s obzirom na to da su osporene odluke donesene isključivo na temelju odluke visokog predstavnika, u odnosu na koje je Europski sud u predmetu *Dragan Kalinić i Milorad Bilbija protiv Bosne i Hercegovine*⁷ zaključio da Bosna i Hercegovina nema odgovornost, Ustavni sud je zaključio da je apelacija *ratione personae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine.

⁴ Vidi Odluku broj U-37/01.

⁵ Vidi, između ostalih, Odluku Ustavnog suda broj AP-759/04 od 29. rujna 2004. godine.

⁶ Vidi Odluku Ustavnog suda broj AP-680/07 od 13. svibnja 2009. godine.

⁷ Vidi Europski sud, Odluka o dopustivosti od 13. svibnja 2008. godine, aplikacije br. 45541/04 i 16587/07. U navedenoj odluci Europski sud je podsjetio da se smjene koje je naložio visoki predstavnik u skladu s „bonskim ovlastima” mogu, u načelu, pripisati Ujedinjenim narodima i da se Bosna i Hercegovina ne može smatrati odgovornom za takva smjenjivanja.

HISTORIJSKI PREGLED

Društveno-politički kontekst uvođenja ustavnog sudovanja u SFRJ i SRBiH

Državna zajednica južnoslavenskih naroda u svom sedamdesetogodišnjem postojanju imala je vrlo različite društvene, političke i državne sustave koji su svaki za sebe nosili specifičnosti državnog uređenja i posebnosti ključnog ustavnog akta koji je davao ton daljnjem razvoju ili izmjeni državnog uređenja.

Od svog nastanka 1918. godine kao unitarna monarhija s kraljevskom kućom Karađorđevića kao ustavnim garantom nastanka (Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca – i vrlo interesantnom temom o međusobnom utjecaju federalnih elemenata kroz nacionalno trojedinstvo „jedan narod od tri plemena“, te rigidnog unitarnog aspekta monarhije i pobjedničkog – „oslobođenje Južnih Slavena“), preko izmjene državne strukture u više navrata (bilo kroz diktatorski režim i apsolutnu neustavnost, bilo kroz začetke federalizacije putem tzv. banovizacije Kraljevine Jugoslavije), jugoslavenska zajednica se, pored svih ostalih historijskih događanja, u razdoblju od 1941. do 1945. godine suočila s ključnom odlukom o tipu i vrsti buduće državne zajednice.

Nakon okončanja rata i pobjede antifašističkih snaga, kada je komunistički pogled na svijet i uređenje državne zajednice postao vodeći, a vrlo brzo nakon rata i jedini dozvoljen, došlo je do ustavnog uređenja države. Država – Federativna Narodna Republika Jugoslavija uređena je prema sovjetskom modelu republika kao sastavnih dijelova, ali s apsolutnim ustavnim prioritetom, pa čak i podrazumijevajućim prioritetom centralne savezne države i tezom da „u sukobu nadležnosti prednost ima centralna razina“.

Prvi Ustav iz 1946. godine bio je osnova za daljnje izmjene koje su vrlo brzo, u smislu razvoja ustavnog prava, 1953. godine Ustavnim zakonom dovele do liberalnijeg stava o ekonomskoj demokraciji (bez krute sovjetske planske privrede). Došlo je do izmjene u upravljanju ekonomskom imovinom (samoupravljanje kao začetak nedržavnog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i imovinom uopće), pa čak i jednim malim dijelom do slabljenja krutog stava o političkim slobodama, ali bez izravnog upliva u sustav državne organizacije, uključujući i federalizaciju države koja je, u biti, ostala ista kao i prema Ustavu iz 1946. godine.

Društveni sustav u kojem je vladala, prema riječima jednog od suvremenika, „groznica promjena“ i u kojem su se socijalistička načela kosila s ekonomskim i društvenim zakonitostima pokušavao je pomiriti nove teorije o socijalističkom razvoju s etatističkim ustrojstvom države. Novi val primjene samoupravljanja kao primarnog društvenog cilja i, u isto vrijeme, sukob tendencija pune federalizacije jačanjem republičke državnosti i tendencija stabilizacije jedinstvene države jačanjem jugoslavenstva nije bio rješiv u okviru starog Ustava niti Ustavnog zakona, pa je logičan slijed bio donošenje novog Ustava SFRJ, a nakon toga i ustava republika.

Dugotrajne su bile rasprave unutar političkog sustava o novim ustavnim postavkama, ali za nas je najvažnije da se ukaže na tendenciju koja je branjena „socijalističkim samoupravljanjem“ kao „svetim slovom nove Jugoslavije“, a koja je ispočetka stidljivo, a kasnije i otvoreno zahtijevala uvođenje, ne samo kao forme već i suštinski, zaštite jednakopravnosti svih građana, zaštite prava

iskazanih u zakonu i, na kraju, potrebu da neovisan organ („neovisan” u smislu tadašnjeg društvenog uređenja), a koji je mogao biti samo neki oblik neizvršne i nezakonodavne vlasti, konačno odluči o tome.

Iz takvog zahtjeva proistekao je i zahtjev da, budući da sva zakonitost ovisi o ustavu kao najvišem pravnom aktu, netko mora i štititi tekst ustava ocjenom ustavnosti i samog zakona. Interesantno je ukazati na to da je ta teza o zaštiti ustavnosti lako i bez mnogo otpora prošla kroz jedini politički filter (raspravu u strukturama jedine političke stranke – tada već Saveza komunista Jugoslavije) i u biti uvela državnu zajednicu u jednu čudnu, pa i samoj sebi sukobljenu političku strukturu. Na jednoj strani je pravo na političko odlučivanje jedine dozvoljene političke organizacije (Ustavom garantirana jednopartijnost), a na drugoj strani garantiranje ravnopravnosti svih pred Ustavom i zakonom te zaštita tog prava u sudu. Naravno, ne može se govoriti o današnjim standardima zaštite prava niti o današnjim pravima, ali, promatrajući to razdoblje u ostalim zemljama „socijalističke zajednice”, a pogotovo gledajući „europske zemlje parlamentarne demokracije”, interesantna je ta iznimka u državnom ustrojstvu. Vrlo je mali broj europskih zemalja koje su tada imale ustavni sud takvog kapaciteta.

Kada je riječ o Ustavu SFRJ (i socijalističkih republika) iz 1963. godine, zadržat ćemo se isključivo na ustanovljenju i nadležnostima ustavnih sudova: Ustavnog suda SFRJ i Ustavnog suda SRBiH.

Metodološki, prema ustavnom „prioritetu”, Ustav nije dao prevelik značaj ustanovljenju i nadležnostima Ustavnog suda SFRJ (SRBiH) jer je taj dio po važnosti stavio iza niza političkih stavova (socijalističko društveno uređenje, samoupravljanje, vanjska politika), ali i iza uređenja državne vlasti i federalizma. Međutim, historijska distanca je to u vrijednosnom smislu dovela na najvišu razinu značaja Ustava. Promatrajući s točke racionalizacije i sistematike ustavne materije, Ustav SFRJ govori o (temeljnim) ustavnim načelima – dio o saveznoj državi i političko-društvenoj strukturi, uključujući i dio o sudskom sustavu, ustavnosti i zakonitosti, kao i dio o nadležnostima, funkcijama i organizaciji federalne vlasti, u kojoj se nalazi i Ustavni sud SFRJ. Takva sistematika ustavne materije nameće zaključak da je Ustav SFRJ bio „teorijsko-sistematska skica ustavne strukture”. Ideja tako koncipiranog teksta Ustava jeste da (socijalističke) republike u svojim ustavima „dalje razrađuju i šire ustavni poredak”, naravno, opet u danim historijskim okolnostima i granicama socijalističkog društvenog i političkog sustava.

U kratkom pregledu temeljnih prava i sloboda garantiranih Ustavom ukazano je na osobna prava (građanina), politička prava (političke slobode) i kolektivna prava (nacionalna, klasna, politička), pa izdvajamo: pravo na samoupravljanje, pravo na rad, pravo na slobodu rada, prava iz rada i socijalna prava (koja imaju historijsko-političku determinantu socijalističke/komunističke ideologije, a danas predstavljaju prava koja se „podrazumijevaju”), te politička prava: sloboda misli, opredjeljenja, savjesti, tiska, udruživanja, ravnopravnosti, govora, zbora i javnog okupljanja (koja su Ustavom garantirana, ali čija je zaštita, pa i primjena, bila ograničena, a nekad i neizvršiva zbog jednopartijnosti i političkog sustava), kao i „kolektivna prava” poput prava na izražavanje nacionalne pripadnosti i zaštite prava nacionalnih manjina, uz koja su bila pravo na obrazovanje (u smislu protezanja prava na nacionalno izražavanje kroz obrazovni sustav – jezik i pismo), pravo na slobodu vjeroispovijedi i organiziranje crkava i vjerskih zajednica.

Ustav posebno govori o osobnim slobodama iskazanim u načelima zakonitosti u kaznenom postupku, isključivom pravu suda da odlučuje o lišavanju i gubitku slobode, pretpostavci nevinosti, zaštiti dostojanstva čovjeka u kaznenom postupku i nakon njega, pravu na obranu te pravu na saslušanje. Kao „pravo ličnosti” posebno je izdvojeno pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja, nepovredivost stana, tajnost pisama te pravo na pravni lijek (pravo na žalbu).

Ova, kao i druga ovdje nespomenuta prava pojedinca i/ili kolektiviteta, zaštićena su neposrednom primjenom prava garantiranih Ustavom i prava na zaštitu od samovolje pravnim sredstvima i strukturama provođenja.

Ono što je najvažnije jeste da Ustav govori o ustavnosti i zakonitosti kao kruni svih prethodno spomenutih prava i sloboda. Istina, definiranje pojmova ustavnosti i zakonitosti ipak je bilo podložno političkom utjecaju, ali je u biti politički utjecaj, kao i utjecaj zakonodavnih, izvršnih i sudskih organa bio ograničen (ne) postojanjem ustavne odredbe ili ustavne zaštite. To se naročito odnosilo na načelo zakonitosti koje je čak „fragmentarno” bilo nabrojano u Ustavu: supremacija zakona, prioritet saveznog zakona, obvezna objava zakona, propisa i općih akata prije stupanja na snagu, zabrana retroaktivne primjene zakona, opća prava na uporabu pisma i jezika itd.

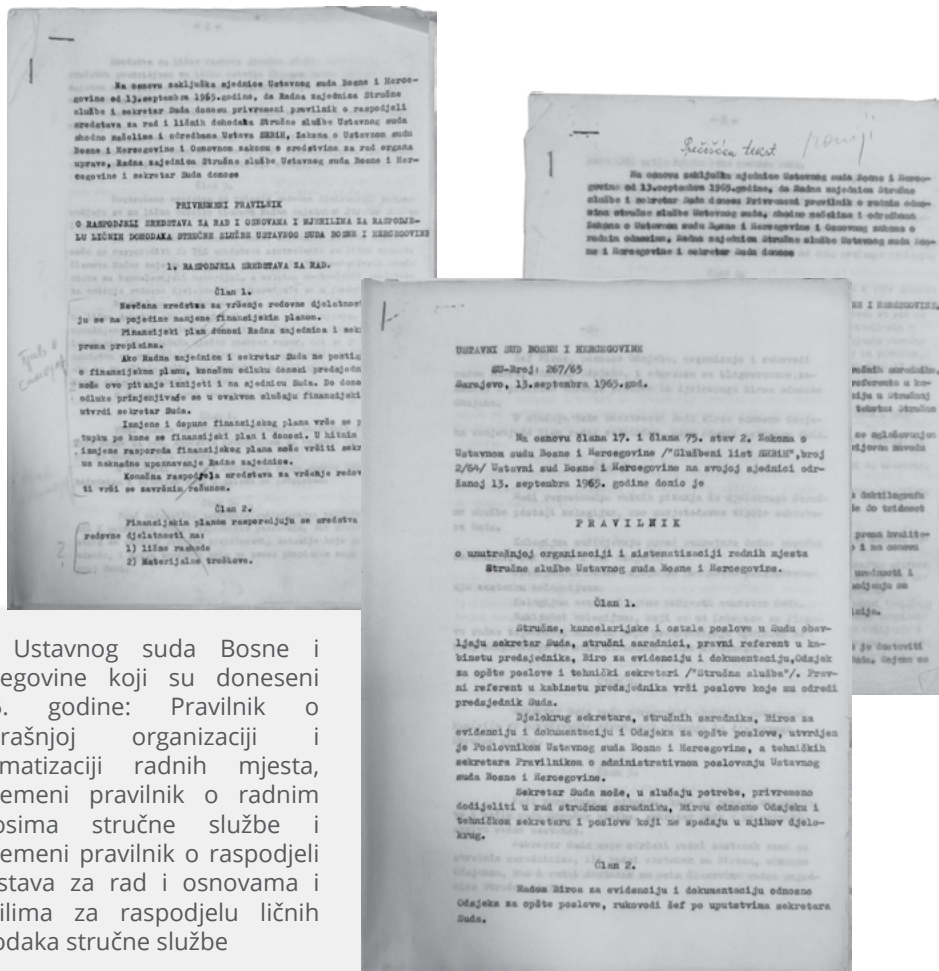
Ustavni sud Jugoslavije imao je poseban status i kao „sud” i kao posebna „ustavna institucija”, čija se nadležnost uokvirivala zaštitom ustavnosti i zakonitosti. On je bio određen u Ustavu (SFR) Jugoslavije, dok su ustavni sudovi (socijalističkih) republika bili predviđeni Ustavom Jugoslavije a utvrđeni ustavima republika.

Kada s današnje vremenske distance pogledamo odredbe kojima se garantira neovisnost ustavnih sudova, zabrana miješanja ostalih organa u njihov rad i odlučivanje, vršenje funkcije samo na temelju ustava i zakona, potpuna neovisnost sudaca i njihov apsolutni imunitet i garantiranje posebnih privilegija, začudimo se koliko su moderni i jednaki – možda čak i formalno viši – odnos i garancija za neovisnost Suda iz tog dalekog vremena u odnosu na naš današnji sustav, pogotovo u smislu ustanovljene nadležnosti u kojoj je postojala stroga podjela na zaštitu ustavnosti i zakonitosti iz saveznih propisa (Ustavni sud Jugoslavije) i zaštitu ustavnosti i zakonitosti iz republičkih propisa (ustavni sud republike), kao i odsustvo supremacije saveznog nad republičkim. Mudrost ustavnog načela da svatko štiteći ustavnost na „svom području” istodobno štiti i opću ustavnost doprinosila je usklađenosti i neometanom funkcioniranju ustavnog sustava.

Ustavni sud Jugoslavije činili su predsjednik i deset članova koji su bili birani na razdoblje od osam godina i mogli su još samo jedanput ponovno biti birani. Polovina sudaca birala se svake četiri godine. Izbor predsjednika i sudaca je vršilo Savezno vijeće Savezne skupštine, na prijedlog predsjednika Republike (SFRJ). Isključivo pravo predsjednika Republike bilo je da bira kandidate, a Ustav nije postavljao nikakav uvjet u pogledu profesionalnih ili drugih kvalifikacija za suce, mada se podrazumijevalo da se biraju istaknuti pravници ili druge osobe s općim autoritetom. Suci Ustavnog suda nisu mogli obavljati neku drugu državnu ili javnu funkciju (nespojivost funkcija).

Razrješenje suca mimo njegove volje moglo se desiti samo iznimno, i to zbog osude na kaznu lišavanja slobode, gubitka poslovne sposobnosti i trajne fizičke nesposobnosti, a sam Sud je utvrđivao je li došlo do ispunjenja nekog od navedenih uvjeta. Suci su imali tzv. apsolutni imunitet (kao i poslanici Savezne skupštine), koji se eventualno mogao izgubiti samo na temelju odluke samog Suda. Uvođenje ustavnog sudstva na području SFRJ i socijalističkih republika, pa i Bosne i Hercegovine, predstavljalo je presudnu točku dualizma političkog i društvenog sustava koji je bio vladajući u danim historijskim okolnostima. Ustavni sudovi republika formirani su prema jednakom načelu, a u daljnjem tekstu će se posebno obrazložiti nadležnost, brojnost i funkcioniranje Ustavnog suda SRBiH.

Akti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koji su doneseni 1965. godine: Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, Privremeni pravilnik o radnim odnosima stručne službe i Privremeni pravilnik o raspodjeli sredstava za rad i osnovama i mjerilima za raspodjelu ličnih dohodaka stručne službe

Razdoblje od 1964. do 1974. godine

Na temelju i u okvirima definiranim Ustavom SFRJ iz 1963. godine, u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini, kao i u drugim republikama i autonomnim pokrajinama tadašnje jugoslavenske federacije, 1964. godine uspostavljen je Ustavni sud kao poseban ustavni organ, odnosno institucija. Uspostava, nadležnost, postupak, te pravno djelovanje njegovih odluka, kao i ustrojstvo njegovog rada uređeni su Ustavom SRBiH od 30. travnja 1963. godine, te Zakonom o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine iz 1964. godine, a pitanja ustrojstva, rada itd. uređena su Poslovníkom. Specifično je to da su ustavnim sudovima na području SFRJ, naravno i u Bosni i Hercegovini, određene nadležnosti dane i saveznm zakonima, i to Osnovnim zakonom o poduzećima iz 1965. i 1968. godine, te Zakonom o konstituiranju i upisu u sudski registar organizacija udruženog rada iz 1973. godine.

Ustavni sud se sastojao od sedam članova: predsjednika i šest sudaca. Suci su birani na osam godina i mogli su biti ponovno birani samo na još jedan mandat od osam godina. Polovina od ukupnog broja sudaca birana je svake četiri godine. Prvi izbor sudaca Ustavnog suda SRBiH izvršila je Skupština SRBiH 26. lipnja 1963. godine, a izmjene u sastavu Suda uslijedile su tijekom 1967. i 1971. godine. Suci su uživali imunitet, kao i članovi zakonodavnog organa – Skupštine RBiH.

Ustavni sud je faktički počeo raditi 15. veljače 1964. godine, kada je održana prva službena/radna sjednica, iako bi se moglo reći da formalni početak rada datira od dana prvog izbora sudaca Ustavnog suda, tj. od 26. lipnja 1963. godine. Prvu odluku u nekom predmetu (u formi rješenja kojim se odbacuje prijedlog da Ustavni sud odluči o zaštiti prava podnositelja prijedloga u postupku koji se vodio pred redovnim sudom i upravnim organima) Ustavni sud je donio na sjednici održanoj 8. svibnja 1964. godine.

Financijska sredstva za rad, na prijedlog Ustavnog suda, planirana su u okviru republičkog proračuna. U postupku pred Ustavnim sudom nije se plaćala pristojba (istina, prvim Poslovníkom je bilo propisano „ukoliko zakonom nije drukčije određeno“).

Za prvog predsjednika Suda izabran je sudac Slobodan Marjanović.

Člancima 225.–231. Ustava Bosne i Hercegovine utvrđeno je da je Ustavni sud nadležan za:

- odlučivanje o suglasnosti republičkih zakona s Ustavom SRBiH, kao i o suglasnosti drugih propisa i općih akata republičkih organa, statuta srezova i općina i drugih propisa i općih akata sreskih i općinskih organa, te statuta i općih akata organizacija s Ustavom SRBiH, republičkim zakonima i drugim republičkim propisima
- rješavanje sporova o pravima i dužnostima između SRBiH i općina i srezova, kao i između dviju ili više općina i srezova na teritoriju SRBiH, ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije predviđena nadležnost drugog suda
- rješavanje sukoba nadležnosti između sudova i republičkih, sreskih i općinskih organa na teritoriju SRBiH

Počeo da radi i Ustavni sud Bosne i Hercegovine

Juče je održana prva redovna sjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, kojom je i zvanično označen početak rada Suda. Kao što je poznato, Zakon o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine odredio je da Sud počne da radi 15. februara 1964. godine.

Na prvoj sjednici Sud je raspravljao o nekim organizacionim pitanjima i metodu rada. Usvojen je tekst privremenog poslovnika, rješenje o privremenoj sistematizaciji radnih mjesta za stručne i administrativne službenike, a razmatrana su i pitanja programa rada i rasporeda poslova.

Oslobođenje, 16. veljače 1964. godine

- odlučivanje o zaštiti prava na samoupravljanje i o zaštiti drugih temeljnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom, kada su ta prava i slobode povrijeđeni pojedinačnim aktom ili radnjom republičkih organa i u drugim slučajevima koje odredi zakon, a nije osigurana druga sudska zaštita
- praćenje pojava od interesa za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i na temelju toga davanje Skupštini SRBiH mišljenja i prijedloga radi osiguranja ustavnosti i zakonitosti i zaštite prava samoupravljanja i drugih sloboda i prava građana i organizacija.

Ustavni tekst iz 1963. godine sadrži i temeljne odredbe o sastavu Ustavnog suda, o postupku pred Ustavnim sudom te o utvrđivanju smisla zakona ili drugog propisa. Međutim, ostavljeno je da se republičkim zakonom bliže odrede nadležnost i postupak pred Sudom, kao i pravno djelovanje njegovih odluka, te da Ustavni sud samostalno određuje svoju organizaciju i rad, pa su ta pitanja uređena i razrađena Zakonom o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine iz 1964. godine. Zakonom je, npr., propisano da postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti mogu pokrenuti Skupština SRBiH, Izvršno vijeće/Vlada (osim za ocjenjivanje ustavnosti republičkih zakona), Vrhovni sud BiH (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u postupku pred sudovima opće nadležnosti), Viši privredni sud (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u postupku pred privrednim sudovima), republički javni tužitelj (ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u radu javnog tužiteljstva), općinska i sreska skupština ili radna ili druga samoupravna organizacija (ako je povrijeđeno neko njezino pravo utvrđeno Ustavom), općinska i sreska skupština (u pogledu ocjenjivanja ustavnosti i zakonitosti statuta i općih akata radnih i drugih samoupravnih organizacija, odnosno statuta općina i drugih propisa i općih akata općinskih organa prema kojima dana skupština vrši nadzor nad zakonitošću njihovih akata), organ društveno-političke zajednice koji je na temelju Ustava i republičkog zakona obustavio izvršenje propisa ili drugog općeg akta (zbog njegove nesuglasnosti s Ustavom ili republičkim zakonom), republički tajnici/ministri, svaki u svom djelokrugu, osim za ocjenjivanje ustavnosti republičkog zakona, kao i ustavnosti i zakonitosti propisa Izvršnog vijeća/Vlade.

Ovisno o okolnostima utvrđenim u prethodnom postupku, Ustavni sud je prije odlučivanja mogao dati mogućnost odgovarajućem organu, odnosno organizaciji da otkloni nesuglasnost propisa ili drugog općeg akta s Ustavom, odnosno republičkim zakonom. Međutim, kada bi Ustavni sud tijekom postupka utvrdio da republički zakon nije u suglasnosti s Ustavom, o tome bi donosio i objavljivao odluku (na sjednici i u prisustvu sudionika), a odmah bi obavještavao i Skupštinu SRBiH. Ako Skupština u roku od šest mjeseci ne usuglasi zakon s Ustavom, Ustavni sud odlukom utvrđuje da prestaje važiti zakon, odnosno njegove odredbe koje nisu u suglasnosti s Ustavom. Kada Ustavni sud utvrdi da neki propis, osim zakona, ili drugi opći akt nije u suglasnosti s Ustavom ili republičkim zakonom, odlukom poništava ili ukida taj propis, odnosno opći akt.

Kao što je već navedeno, pored Ustava SFRJ i Ustava SRBiH, Ustavni sud SRBiH je, kao i drugi ustavni sudovi u SFRJ u to vrijeme, svoju nadležnost crpio i iz nekoliko saveznih zakona, i to:

- Osnovnog zakona o poduzećima (rješavanje sporova između dijelova poduzeća, odnosno radnih jedinica i radnih organizacija o statusnim pitanjima, kao i o drugim samoupravnim pravima) te
- Zakona o konstituiranju i upisu u sudski registar organizacija udruženog rada (pokretanje spora pred ustavnim sudom u pogledu ispunjenja uvjeta predviđenih za organiziranje osnovne organizacije).

Zanimljivo je da je Ustavni sud povremeno rješavao i predmete u kojima je od njega traženo da različitim podnositeljima daje pravne savjete, mišljenja te da intervenira kod drugih organa. U tim stvarima, u većini slučajeva, podnositeljima su davane potrebne upute ili su s njihovim podnoscima upoznavani zainteresirani organi.

Najvažnije odluke i njihov utjecaj na društveno-politički život u Bosni i Hercegovini

Ustavno sudstvo u SFRJ/SRBiH, uvedeno 1963. godine, s vremenom je postalo najznačajnija institucija zaštite ustavnosti i veoma važna institucija zaštite zakonitosti.

Zbog nadležnosti da ukinu ili ponište neustavne ili nezakonite akte i time ih isključe iz pravnog sustava, ustavni sudovi, kao i danas, nazivani su „negativnim zakonodavcem“.

U prvoj deceniji djelovanja Ustavni sud BiH je donio veliki broj značajnih odluka (više od 700 odlučeno: odluke, rješenja, zaključci), čiji je utjecaj na društveno-ekonomske i političke odnose i život u BiH, odnosno uopće na prava i interese građana ili određenih subjekata bio nesumnjivo velik. Iako se radilo o novom institutu („ustavno sudovanje“), imajući u vidu vrijeme i odnose u kojim je Sud djelovao, odluke Ustavnog suda značajno su utjecale kako na zakonodavnu aktivnost tako i na primjenu, odnosno izvršavanje zakona i drugih propisa. Već tada Ustavni sud je postao korektivni čimbenik koji je postepeno sve više dobivao na značaju.

Prije svega, to se odnosi na odluke iz oblasti „apstraktne ocjene ustavnosti“, tj. odlučivanja o suglasnosti zakona, drugih propisa i općih akata s Ustavom, kao i ocjene zakonitosti, tj. suglasnosti općih akata itd. s republičkim zakonima. U okviru tih nadležnosti Ustavni sud je rješavao sporove koji se odnose na objavu propisa i općih akata (dostupnost propisa građanima), povratno djelovanje propisa i općih akata (retroaktivna primjena), na pitanja iz oblasti doprinosa i poreza građana, komunalnih pristojbi i usluga, zatim na pitanja u svezi s korištenjem gradskog (građevinskog) zemljišta, na oblast osobnih dohodaka (plaća), troškove školovanja (upisnina, školarina i sl.) i druga pitanja iz oblasti obrazovanja i odgoja, pitanja iz oblasti socijalnog osiguranja (zdravstveno, mirovinsko i invalidsko) itd.

U jednom broju predmeta Ustavni sud je ocjenjivao ustavnost i zakonitost propisa i općih akata koji više nisu bili na snazi.

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

1964

Broj predmeta
E-26-1/64

datum prijave	datum
15. II 1964	11. Ojarsković
datum prijave	datum prijave
8. II 1964	V. Vidović

OMOT ZA SPISE

Prostori: predloga - presuda	Isprava predmeta
Furtula Vukosava sila Republike - Goran	Isprava predmeta - Goran
Organ - odgovorno i to se od 10. oktobra predmet predmeta	
Organ na osnovu - Goran	

NAČELNIK	PROJEKTOVANJE	PROJEKTOVANJE
		8. II 1964

Arhivski broj

USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

I Z V O R N I K

Broj: **II-U: 1/64**

Sarajevo, **8. maja** 196**4** god.

R J E Š E N J E ✓

Ustavni sud Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj dana 8. maja 1964. godine na osnovu člana 66. Zakona o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine r j e š i o j e da se odbaci predlog Furtula Vukosave, kojim je tražila da Sud odluči o zaštiti njezinih prava u sporu koji vodi sa Obarčanin Alijom i dr. pred redovnim sudom i upravnim organima, zbog zemlje koju posjeduje i obrađuje.

Ovakvo rješenje Sud je donio zato što o pravu svojine na zemlji odlučuju sudovi opšte nadležnosti, a osim toga u toku je i upravni postupak u kome će se odlučivati o pravu predlagateljice na beglučko zemljište, pa je i u ovom postupku obezbijedjena zaštita njenih prava od strane suda u upravnom sporu. S obzirom da je obezbijedjena druga sudska zaštita prava, to je prema članu 225. stav 2. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i članu 37. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, isključena mogućnost da u ovom pravcu odlučuje Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Slobodan Marjanović

Sudija
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Milutin Djurašković

D n a !

Rješenje dostavi:

1. podnosiocu predloga ✓
2. službi evidencije, ✓

P.O. spis A/A

Sudija:

Apr 1964 8.5 64

[Signature]

Više odluka doneseno je u postupcima ocjene „statutarnosti“, tj. ocjenjivanja propisa i općeg akta (u cjelini ili pojedinih odredaba) u odnosu na odredbe statuta, te suglasnosti općeg akta sa samoupravnim sporazumom (kao aktom kojim su se, u skladu sa ustavom i zakonom, uređivali društveno-ekonomski i drugi samoupravni odnosi, npr.: udruživanje rada i sredstava, utvrđivanje osnove plana i usklađivanje interesa u društvenoj podjeli rada, osnove i mjerila za raspodjelu dohotka itd.).

Značajna nadležnost Ustavnog suda odnosila se na rješavanje sporova o pravima i dužnostima između društveno-političkih zajednica (između SRBiH i općina, ranije i srezova), kao i između dviju ili više općina (ranije i srezova) na teritoriju SRBiH ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije bila predviđena nadležnost drugog suda. Više odluka doneseno je u oblasti rješavanja sukoba nadležnosti između sudova i republičkih i općinskih organa (negativni ili pozitivni sukob nadležnosti). Veoma su značajne i odluke iz oblasti zaštite, odnosno u to vrijeme samoupravljanja u radnim organizacijama (poduzećima).

U to vrijeme ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti značajno je doprinosila „proaktivna“ nadležnost Ustavnog suda, tj. mogućnost da, prateći pojave u toj oblasti, Republičkoj skupštini kao zakonodavnom organu daje mišljenja i prijedloge za donošenje republičkih zakona i da poduzima druge mjere radi osiguravanja ustavnosti i zakonitosti, te zaštite prava samoupravljanja i drugih sloboda i prava građana i organizacija, što je Sud više puta i činio.

Oslobođenje, 15. prosinca 1964. godine

Opća kontrola normativne i regulativne djelatnosti, tj. ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti, obuhvaćala je značajan dio nadležnosti Ustavnog suda u prvih deset godina djelovanja.

U istom razdoblju Ustavni sud je, na prijedlog građana, općinskih sudova, javnog tužitelja BiH, okružnih sudova, općinskih skupština, radnih organizacija i komunalnih zavoda za socijalno osiguranje, riješio određen broj predmeta *negativnog odnosno pozitivnog sukoba nadležnosti* između sudova i republičkih i općinskih organa. Rješavanjem takvih predmeta Ustavni sud je značajno doprinosio pravnoj sigurnosti, odnosno efikasnijoj zaštiti prava i interesa zagwarantiranih Ustavom kako građana tako i drugih subjekata.

Što se tiče zaštite prava samoupravljanja i drugih temeljnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom, u prvih deset godina djelovanja Ustavnom sudu je podneseno više od 900 zahtjeva (prijedloga) za zaštitu temeljnih prava i sloboda iz te oblasti. Iako ih je formalno razmatrao, Ustavni sud nije donosio meritorna odlučivanja, već je samo konstatirao da formalnopravno nije nadležan, uz obrazloženje da postoji druga sudska zaštita, pa ih je odbacivao ili ih je rješavao na drugi način.

Obilježavanje desetogodišnjice rada Ustavnog suda BiH na kojoj su sudjelovali sudac Boro Popović, tajnik Suda Jakob Papo, prvi predsjednik Suda Slobodan Marjanović, drugi predsjednik Bogomir Brajković, sudac Šefkija Pužić, sudac Jovo Sojić, sudac Danilo Jakovljević, sudac Tahir Hadžović, sudac Samuel Konforti, sudac Atijas Cevi, sudac Ante Miljas, sudac Gašo Mijanović, sutkinja Bisera Taušan, savjetnici, stručni suradnici i ostalo stručno osoblje

Razdoblje od 1975. do 1990. godine

Razdoblje nakon uspostave i prve decenije rada i djelovanja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine karakteriziraju, pored ostalog, značajne izmjene u ustavnopravnom sustavu u SFRJ, odnosno u BiH, donošenjem saveznog i republičkih, odnosno pokrajinskih ustava kojima su zaokružene reforme započete amandmanima iz 1971., odnosno 1972. godine.

P R E G L E D R A D A
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
U 1975. godini

I I

OPŠTI PODACI

U 1975. godini Ustavni sud je imao u radu ukupno 356 predmeta. Od ovog broja 218 predmeta odnosilo se na ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti propisa i drugih opštih akata i samoupravnih opštih akata, kao i na statusne sporove, 2 predloga za rješavanje sukoba nadležnosti, 40 na odlučivanje o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda povrijeđenih pojedinačnim aktom ili radnjom i 96 predmeta na traženje pravnih savjeta, mišljenja, intervenciju Ustavnog suda kod drugih organa i sl.

Pril. u radu
218 ust. rad
2 sav. nadl
40 pojed. rad
96 savjete
356

*1072 - 1
43 - 25*

Iako je već amandmanima iz 1971. godine reguliranje mnogih odnosa prešlo u nadležnost Republike (kao odraz širih reformi na području SFRJ), Ustavom SRBiH iz 1974. godine nadležnost Ustavnog suda BiH je znatno proširena, a povećan je i broj ovlaštenih predlagača za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti i zakonitosti. Tako je, pored subjekata koji su i do tada mogli pokrenuti postupak pred Ustavnim sudom, ta ovlast dana i svim sudovima (ako se pitanje ustavnosti i zakonitosti postavi u postupku pred nekim sudom)⁸, zatim društvenom pravobranitelju samoupravljanja (kao novom organu), Službi društvenog knjigovodstva (SDK) itd. I dalje je zadržano rješenje da, pored toga što „svatko može dati inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti”, Ustavni sud može „i sam pokrenuti postupak”, dakle, samoinicijativno.

Dalje, područja i odnosi koje svojim odlukama regulira općinska skupština znatno su širi, a posebno je proširena normativna samoupravna sfera. Naime, odredbama Ustava iz 1974. godine organizacije udruženog rada, samoupravne interesne zajednice, mjesne zajednice i druge samoupravne organizacije i zajednice ovlaštene su svojim općim aktima regulirati veliki broj odnosa, čije je uređivanje ranije bilo u nadležnosti državnih organa.

Ustavni sud BiH sada, pored ostalog, ocjenjuje i to je li propis ili opći akt društveno-političke zajednice, odnosno samoupravni opći akt u suprotnosti sa saveznim zakonom za čije su izvršavanje odgovorni organi u Republici, za što je ranije bio nadležan savezni Ustavni sud.

⁸ Slično sadašnjoj nadležnosti Ustavnog suda prema članku VI/3.c) Ustava BiH (Aneks IV. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH).

Preciznije, prema članku 387. Ustava iz 1974. godine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom, o suglasnosti drugog propisa i općeg akta organa društveno-političke zajednice s Ustavom i zakonom, jesu li drugi opći akti suglasni s Ustavom, odnosno suprotni zakonu, je li statut ili drugi opći akt političke organizacije, društvene organizacije i udruge građana suglasan s Ustavom ili suprotan zakonu, te rješava sporove o pravima i dužnostima između Republike i drugih društveno-političkih zajednica, sporove između društveno-političkih zajednica, ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije bila predviđena nadležnost drugog suda, kao i sukob nadležnosti između sudova i organa društveno-političkih zajednica.

Ustavni sud i dalje može ocjenjivati ustavnost zakonā te ustavnost i zakonitost propisā i općih akata organa društveno-političkih zajednica i drugih općih akata koji su prestali važiti ako od prestanka važenja do pokretanja postupka nije proteklo više od jedne godine.

Mjereno vremenskim kriterijima i okolnostima u kojim je djelovao, razdoblje od 1975. do 1990. godine predstavlja razdoblje daljnjeg uspješnog razvoja i afirmacije Ustavnog suda BiH. Naime, posljedica proširenja njegove nadležnosti bilo je povećanje opsega njegovog rada, odnosno broja predmeta koji su se našli pred Sudom, a, prema ocjeni samog Suda iz tog vremena, stalno povećanje broja predmeta „nesumnjivo ukazuje na to da se Ustavni sud kao institucija koja štiti ustavnost i zakonitost sve više afirmira u našem sustavu“.

To razdoblje označilo je i afirmaciju države Bosne i Hercegovine (saveznim i republičkim ustavima iz 1974. godine republike su definirane i kao „države“), koja je dobila novu strukturu i kompetencije. Budući da je Ustav iz 1974. godine otvorio značajan prostor za razvoj tržišne ekonomije (bez obzira na sva ograničenja), to je nametnulo i potrebu da se ekonomske funkcije Republike osnaže. Međutim, i u tim okolnostima ostala je potreba da se reguliraju ekonomski i drugi tokovi radi ostvarivanja interesa i potreba građana i društva u cjelini. To je vrijeme kada je postalo jasno da, bez obzira na proklamacije i visoko postavljene ciljeve samoupravljanja, široko koncipirano i razuđeno samoupravljanje nije dovoljno da bi se na valjan način usmjerili ekonomski i drugi društveni tokovi nego je potrebna istodobna intenzivna uloga države kako u reguliranju odnosa tako i u poduzimanju drugih mjera.

Iako je u razdoblju od 1975. do 1990., kao i ranijih godina, Ustavni sud, putem ocjene ustavnosti i zakonitosti, u najvećem broju predmeta postupao na inicijativu građana, moglo se očekivati da se Ustavni sud bavi pitanjima zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, posebno ekonomskim, kulturnim i socijalnim pravima. Međutim, praksa Ustavnog suda je pokazala da je Ustav SRBiH iz 1974. godine pre naglasio mogućnosti da se ostvare pojedina prava, posebno kada se ima u vidu sadašnji koncept ljudskih prava i ustavni instrumenti za njihovu zaštitu. Karakteristična je naprimjer odredba Ustava kojom se garantira „pravo na rad“ svim građanima, što je praktično i u BiH i u svijetu bio i ostao neostvariv zahtjev odnosno ideal. Stoga je bilo dovoljno i realno Ustavom proklamirati „slobodu rada“, koja praktično podrazumijeva pravo građana da im se, pod jednakim uvjetima, učine dostupnim sva radna mjesta i funkcije u društvu. To je, naravno, odredilo i mogućnosti tadašnjeg Ustavnog suda u pogledu zahtjeva građana za zaštitu tog, ali i drugih prava zagantiranih Ustavom.

U tom petnaestogodišnjem razdoblju Ustavni sud je rješavao značajan broj predmeta iz različitih oblasti kao što su: provođenje referendumā, korištenje i zaštita životne sredine i nesporazumi između SIZ-a i korisnika – građana o korištenju njegovih usluga, problem naplate staničnih usluga u javnom cestovnom prijevozu, mogućnost i pravo podnošenja predstavke radnika, isključivanje struje zbog neplaćanja akontativno određenog iznosa, političko i drugo organiziranje na nacionalnoj osnovi itd., za neposredno zainteresirane subjekte, ali i za opću javnost (popraćeno u medijima).⁹

⁹ Širi pregled odluka i stavova iz razdoblja od 1975. do 1990. godine u: „Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964.–2014.“, str. 54.–68.

Suci i osoblje Ustavnog suda, 1978. godine

Radnici u osnovnim organizacijama formiraju cijene svojih proizvoda i usluga prema uvjetima tržišta, a nadležni organ društveno-političkih zajednica vrši društvenu kontrolu cijena poduzimanjem mjera njihove neposredne kontrole.

Kada je u pitanju sastav Suda i broj sudaca, 1974. godine ustavotvorac se opredijelio za povećanje, pa je broj sudaca sa sedam povećan na devet (predsjednik i osam članova), čiji je mandat osam godina bez mogućnosti ponovnog biranja na funkciju predsjednika ili suca. Taj broj sudaca je zadržan do kraja tog razdoblja.

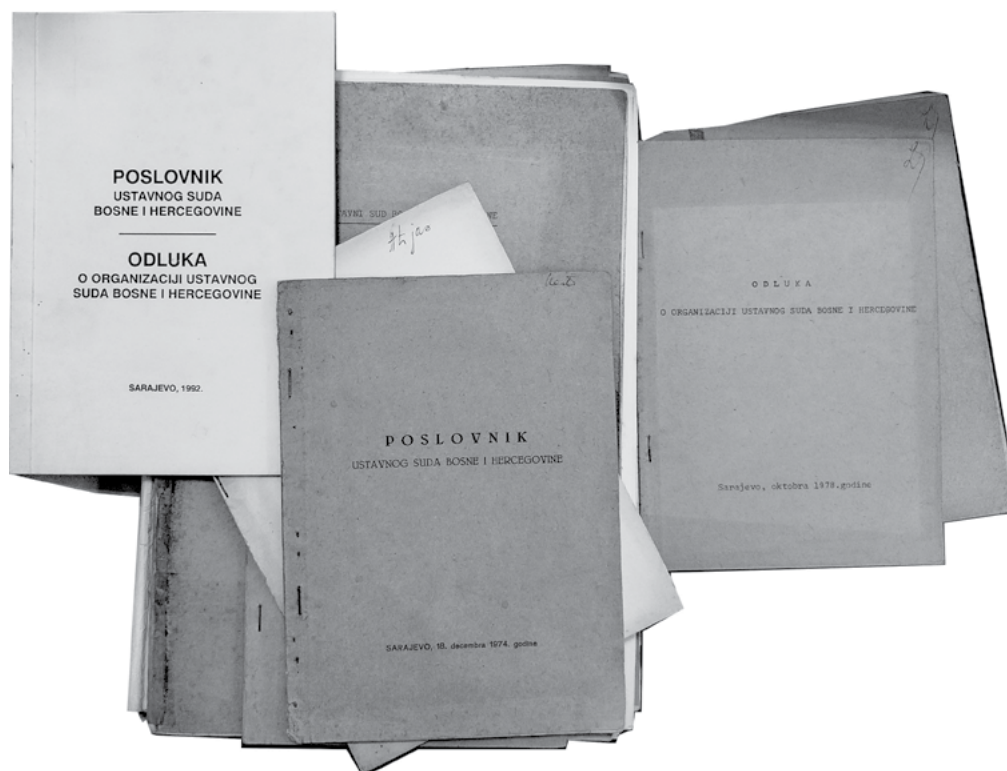
Metodologija rada i ostala pitanja, pa i u pogledu predmeta odlučivanja, u osnovi se naslanjaju na praksu iz prethodnog razdoblja. I u tom razdoblju već bogata ustavnosudska praksa, pogotovo kada su u pitanju opći, odnosno načelni stavovi i sl., ojačala je kontinuitet rada i djelovanja Suda. S vremenom, Sud je poboljšavao svoju efikasnost i ažurnost, pa je postupak u pojedinim predmetima prosječno trajao šest mjeseci, što se smatra vrlo zadovoljavajućim.

U tom razdoblju svečanom sjednicom Ustavnog suda, održanom 27. lipnja 1983. godine, obilježena je i dvadesetogodišnjica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Uz stajalište da se ocjena rezultata zaštite načela ustavnosti i zakonitosti, odnosno toga u kojoj mjeri je Ustavni sud ostvario svoju ulogu i zadaće „ne može temeljiti samo na broju akata koji su bili predmet neposrednog ocjenjivanja, a najmanje na broju normi koje su tim putem eliminirane iz pravnog poretka“, tadašnji predsjednik Ustavnog suda je tom prilikom podsjetio na neke statističke pokazatelje o radu Ustavnog suda. Tako je naveo da je u posljednjih dvadeset godina, dakle od 1963. do 1983. godine, Ustavni sud ocjenjivao 3.236 propisa i općih akata, na zahtjev ovlaštenih predlagača, radnih ljudi i građana, kao i na vlastitu inicijativu. Istaknuto je da je Sud u 114 predmeta ocjenjivao ustavnost republičkih zakona. Posebno je naglašeno da se, nakon donošenja Ustava iz 1974. godine i Zakona o udruženom radu iz 1976. godine, broj prijedloga ovlaštenih predlagača stalno povećavao, što prvenstveno govori o složenim promjenama u normativnom poretku, o povećanoj svijesti i saznanju o značaju zakonitosti, kao i o nemirenju s tim da se načela ustavnosti i zakonitosti narušavaju na bilo koji način.

Ustavom definirana uloga i autoritet odluka Ustavnog suda naglašeni su odredbom da su odluke Ustavnog suda obvezne i izvršne. U slučaju potrebe, izvršenje odluka Ustavnog suda osigurava Izvršno vijeće/Vlada Republike, a Ustavni sud je, kao i ranije, mogao zahtijevati da se prema odgovornoj osobi poduzmu mjere zbog neizvršenja odluke Ustavnog suda.

Potrebno je posebno naglasiti da u razdoblju od 1975. do 1990., kao uostalom i ranije, tijekom prethodnih deset godina, Ustavni sud nije imao ozbiljnijih poteškoća pri izvršenju svojih odluka kojima se neustavni i nezakoniti opći akti, odnosno njihove pojedine odredbe poništavaju ili ukidaju i uklanjaju iz pravnog prometa. Već tada Bosna i Hercegovina je bila dovoljno osposobljena da, uz ostalo, efikasno osigurava izvršavanje odluka Ustavnog suda BiH, tako da se nikad nije desilo da Ustavni sud za više tisuća odlučanja traži od Izvršnog vijeća/Vlade da osigura prinudno izvršenje njegovih odluka. Istina, Ustavni sud se povremeno obraćao Skupštini S/RBiH obavijestima o nekim aktualnim pojavama i zapažanjima u ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti u praksi Ustavnog suda BiH, npr. u prosincu 1977. godine. Takva praksa i ovlasti su, između ostalog, doprinosili ne samo upoznavanju zakonodavnog organa s „nekim aktualnim pojavama i zapažanjima u ostvarivanju ustavnosti i zakonitosti” nego su općenito doprinosili stvaranju pozitivne klime u pogledu izvršavanja odluka Ustavnog suda BiH i u tom razdoblju njegovog rada.

U osnovi, moglo bi se zaključiti da je ukupna funkcija Ustavnog suda BiH u razdoblju od 1975. do 1990. godine bila poticaj za afirmaciju SRBiH kao pravne države, što je u velikoj mjeri suzilo prostor za pojavu stihije, arbitrarnosti i voluntarizma u bosanskohercegovačkom društvu tog doba.

Razdoblje od 1991. do 1996. godine

Poslije krupnih političkih promjena koje su se devedesetih godina prošlog stoljeća dogodile u bivšoj SFRJ, a i samoj Bosni i Hercegovini, Ustavni sud je nastavio djelovati prema ranijoj nadležnosti utvrđenoj Ustavom. Ipak, nakon prvih višestranačkih izbora u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini, koji su održani 18. listopada 1990. godine (a i prije samih izbora u tranziciji političkog sustava koja je već počela), donesen je veliki broj amandmana na Ustav SRBiH, a nekoliko njih se odnosilo i na Ustavni sud SRBiH.

Kada je u pitanju nadležnost, u biti je zadržana ona ista koja je bila i ranije, s tim što je Amandmanom LXXVIII. dodana i nadležnost koja se odnosi na ocjenu ustavnosti akata političkih organizacija (stranaka) koje su se počele osnivati u okolnostima novonastalog višestranačkog pluralizma umjesto dotadašnjeg jednostranačkog sustava (komunizma).

Međutim, značajno je istaknuti da se sada širi Ustavom utvrđeni katalog prava za čiju eventualnu povredu građani mogu tražiti zaštitu pred Ustavnim sudom (amandmani iz 1990. godine i kasnije).

Amandmanske izmjene koje su nastupile u drugoj polovini 1990. godine odnosile su se na izbor sudaca, davanje ovlasti Vladi da privremeno obustavi izvršenje općeg akta koji je u procesu ocjene ustavnosti, te na rješavanje sporova u pogledu ustavnosti akata političkih organizacija, društvenih organizacija ili udruga građana.

Amandman LXXV.:

„Vlada SRBiH ima pravo da do odluke Ustavnog suda BiH odnosno drugog nadležnog organa obustavi od izvršenja propis, opći akt ili pojedinačni akt ili radnju skupštine općine i skupštine gradske zajednice [...] kojim se oduzimaju ili ograničavaju ustavom zajamčene slobode, prava i dužnosti čovjeka i građanina ili se narušava ustavom utvrđeno uređenje, za koje smatra da su protuustavni ili protuzakoniti.”

Također je nastupila promjena i u pogledu imenovanja sudaca Ustavnog suda.

Prema Amandmanu LXXI. na Ustav SRBiH od 31. srpnja 1990. godine, Vijeće Skupštine SRBiH na zajedničkoj sjednici „bira i razrješava predsjednika i suce Ustavnog suda BiH”.

Amandman LXXVIII.:

„Ustavni sud BiH odlučuje je li statut ili drugi opći akt političke organizacije, društvene organizacije ili udruge građana u suglasnosti s Ustavom SRBiH ili u suprotnosti sa zakonom.”

Izbijanjem političke krize u SRBiH 1991. godine, a posebno 1992. godine, i to nakon referenduma o samostalnosti BiH, koji je održan 29. veljače i 1. ožujka 1992. godine, znatno je otežano djelovanje Ustavnog suda. To se prije svega odnosilo na personalni sastav, na vrste sporova koji su se pojavljivali pred Ustavnim sudom, kao i na domet donesenih odluka.

Neki od sudaca izabranih prije izbijanja rata nisu dolazili i obnašali svoju funkciju, tako da su u ratnim okolnostima imenovani novi suci po proceduri koja nije kao redovna predviđena Ustavom.

Treba istaknuti da se Sud sastojao od predsjednika i osam sudaca koji se biraju na osam godina i ne mogu biti ponovno birani na istu funkciju.

Predsjednik Ustavnog suda bira se iz reda sudaca tog suda na jednu godinu i može biti biran još jedanput uzastopno na istu funkciju.

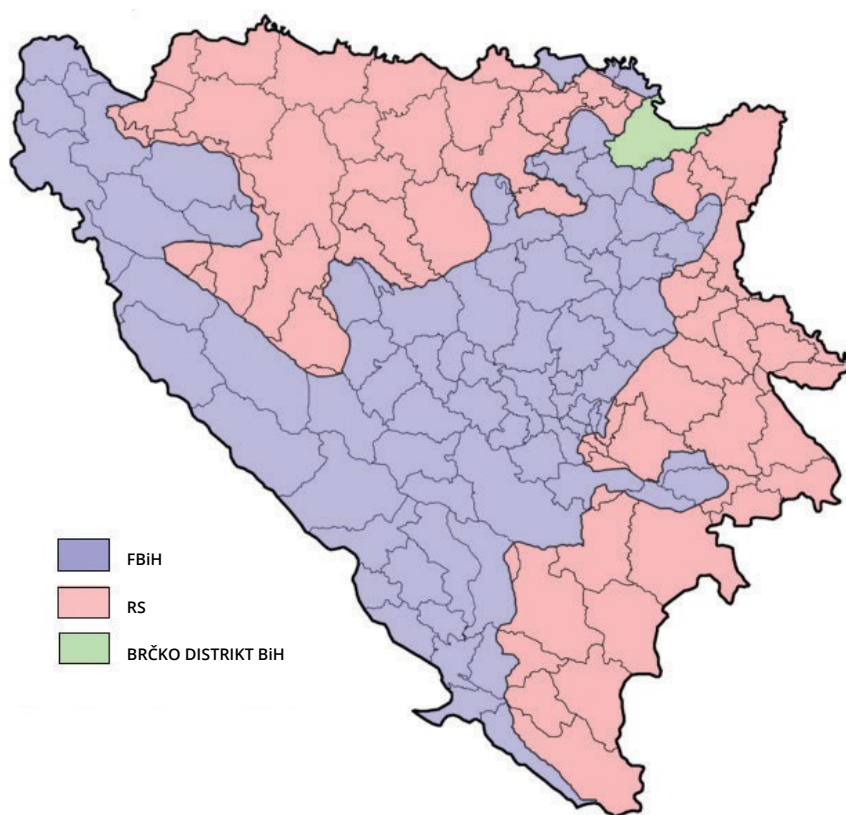
Te odredbe su zadržane i u vrijeme izbijanja krize u BiH.

Ovdje nećemo ulaziti ni u kakav komentar niti ocjenu djelovanja Ustavnog suda u tim okolnostima, samo ćemo napomenuti da je on djelovao sve vrijeme krize i da je donio više odluka koje su različito primljene u političkoj, pravnoj i široj javnosti Bosne i Hercegovine.

To se, prije svega, odnosi na odluku o utemeljenju Hrvatske zajednice Herceg-Bosna (odluka donesena 14. rujna 1992. godine), zatim na odluku o nesuglasnosti s Ustavom Deklaracije o proglašenju Republike srpskog naroda u Bosni i Hercegovini (donesena 8. listopada 1992. godine) ili pak na odluku (dostavljena u formi obavijesti Skupštini SRBiH i Predsjedništvu SRBiH) od 2. studenog 1992. godine da Predsjedništvo SRBiH ne može uredbom sa zakonskom snagom mijenjati Ustav.

Ono što je interesantno jeste činjenica da je više od jedne trećine svih predmeta koje je Ustavni sud razmatrao u tom razdoblju pokrenuto na inicijativu samog Suda ili pojedinog suca.

Donošenjem Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji je usvojila Ustavotvorna skupština Federacije BiH 30. ožujka 1994. godine i koji je stupio na snagu u ponoć tog dana, utemeljen je Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine, koji je, prema Ustavu Federacije, bio nadležni sud za ustavna pitanja na cijelom području Federacije, a prije toga, 1. srpnja 1994. godine, utemeljen je i Ustavni sud Republike Srpske. Međutim, unatoč tome, Ustavni sud S/RBiH je nastavio svoje djelovanje (istina poslije Dejtonskog mirovnog sporazuma više formalno) sve do 1996. godine kada je, u skladu s Ustavom BiH koji je rezultat Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, uspostavljen Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Mapa Bosne i Hercegovine nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i konačne arbitražne odluke za Brčko

Razdoblje od 1997. do 2002. godine

Od pet institucija izričito predviđenih Ustavom BiH u tzv. postdejtonskom razdoblju (Parlamentarna skupština, Predsjedništvo, Vijeće ministara, Centralna banka i Ustavni sud) posljednji je konstituiran Ustavni sud BiH. To se dogodilo 22. svibnja 1997. godine.

Mandat prvih sudaca Ustavnog suda bio je ograničen Ustavom na razdoblje od pet godina, tako da se završio 22. svibnja 2002. godine.

Ustavni sud BiH je po mnogo čemu specifičan sud ove vrste. Prije svega, on je međunarodnog karaktera (kakav je i danas), jer od devet sudaca, troje je imenovao predsjednik Europskog suda u Strasbourgu, nakon konzultacija s Predsjedništvom BiH (koji ne mogu biti državljani susjednih država), a šest je domaćih sudaca koje biraju zakonodavna tijela entiteta (četiri iz Federacije BiH i dva iz Republike Srpske).

Nadležnost Ustavnog suda je potpuno drugačija od ranije nadležnosti. Pored rješavanja ustavnih sporova i ustavnosti zakona, težište je stavljeno na još dvije nadležnosti, a to su deblokada Parlamentarne skupštine i odlučivanje o apelaciji (ustavna tužba/žalba).

Vrlo široko je postavljena zaštita prava građana (i pravnih subjekata) koji mogu putem apelacijske nadležnosti pokrenuti postupak „za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini“ (članak VI/3.b) Ustava).

Za razliku od široko postavljene mogućnosti pokretanja apelacijskog postupka, vrlo je mali krug ovlaštenih subjekata (članak VI/3.a) Ustava) koji mogu pokrenuti postupak ocjene ustavnosti i općenito ustavni spor pred Ustavnim sudom iz nadležnosti utvrđene člankom VI/3.a) Ustava. Čak ni sam Ustavni sud (suci) ne može po službenoj dužnosti pokrenuti postupak.

Dalje, s obzirom na ustrojstvo države, ustanovljena je posebna nadležnost, kakvu nemaju ustavni sudovi država iz regije, odnosno one države koje su nastale na prostoru bivše Jugoslavije, a to je rješavanje ustavnih sporova između institucija države i entiteta (kasnije je Amandmanom I. na Ustav dodan i Brčko distrikt BiH).

SASTAV

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima devet članova.

(a) Četiri člana bira Zastupnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske. Preostala tri člana izabrat će predsjednik Europskog suda za ljudska prava nakon dogovora s Predsjedništvom.

(b) Suci će biti istaknuti pravnici visokih moralnih kvaliteta. Svaka osoba s pravom glasa i takovim kvalifikacijama može biti sudac Ustavnog suda. Suci koje izabere predsjednik Europskog suda za ljudska prava ne mogu biti državljani Bosne i Hercegovine ili bilo koje susjedne države.

(c) Mandat prvoimenovanih sudaca bit će pet godina, osim ako prije ne daju ostavku ili ne budu s razlogom smijenjeni konsenzusom ostalih sudaca. Prvoimenovani suci nemaju pravo biti ponovno imenovani. Svi kasnije imenovani suci obnašat će svoju dužnost do dobi od 70 godina, ukoliko prije ne podnesu ostavku ili ne budu s razlogom smijenjeni konsenzusom ostalih sudaca.

(d) Za imenovanje sudaca nakon pet godina od prvog imenovanja, Parlamentarna skupština može zakonom utvrditi drugačiji način izbora trojice sudaca koje bira predsjednik Europskog suda za ljudska prava.

(Članak VI/1.
Ustava Bosne i Hercegovine)

Posebno je dana važnost zaštiti individualnih prava građana, tako da su neka od njih izravno utvrđena i nabrojana samim Ustavom, ali i ugradnjom Europske konvencije u Ustav, i to tako da ona ima izravnu primjenu i supremaciju nad ostalim zakonima, što je nešto potpuno novo, osobito imajući u vidu da Bosna i Hercegovina tada nije bila članica Vijeća Europe, što će postati tek 2002. godine, i da tada nije bila ratificirala tu Konvenciju.

Pored te Konvencije, u Aneksu I. na Ustav navedeno je još petnaest međunarodnih dokumenata koji su sastavni dio Ustava. Osim toga, kada su u pitanju ustavni sporovi i ocjene ustavnosti, vrlo restriktivno je postavljen krug ovlaštenih subjekata za pokretanje postupka.

Nakon prve konstituirajuće sjednice, izbora predsjednika i dopredsjednika, te radnih tijela Ustavnog suda, glavna zadaća je bila donijeti pravila Ustavnog suda, u skladu sa člankom VI/2.b) Ustava, jer Ustav ne predviđa donošenje posebnog zakona o ustavnom sudu nego izravno ovlašćuje sam Sud da uredi „pravila postupka” pred Sudom. U radu na tim pravilima u značajnoj mjeri koristila su se iskustva iz ranijeg Poslovnika Ustavnog suda (SR)BiH, a posebno Pravila Europskog suda i Doma za ljudska prava za BiH, koji je počeo ranije raditi (u ožujku 1996. godine) i koji je već imao određena praktična iskustva.

Pravilima je uređeno ne samo unutarnje funkcioniranje i postupanje s predmetima nego i postupanje građana i pravnih osoba, kao i državnih institucija, te svih drugih koji na bilo koji način sudjeluju u radu ili komuniciranju s Ustavnim sudom. S obzirom na to da je, prema Ustavu, jedino Ustavni sud za to nadležan, Pravilima je uređeno i unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda, na temelju čega su doneseni i drugi organizacijski akti.

Postupak

a) Većina svih članova Suda čini kvorum.

b) Sud će donijeti svoj poslovnik o radu većinom glasova svojih članova. Sud će voditi javne rasprave, a svoje odluke će obrazlagati i objavljivati.

(...)

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine

Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, koji postoji pod suverenitetom Bosne i Hercegovine i spada pod nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, onako kako te nadležnosti proizlaze iz ovoga Ustava, čiji je teritorij u zajedničkoj svojini (kondominij) entiteta, jedinica je lokalne samouprave s vlastitim institucijama, zakonima i propisima, te s ovlastima i statusom konačno propisanim odlukama Arbitražnog tribunala za spor u vezi s međuentitetskom linijom razgraničenja u oblasti Brčkog. Odnos između Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i institucija Bosne i Hercegovine i entiteta može se dalje urediti zakonom koji donosi Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine nadležan je za odlučivanje o bilo kakvom sporu u vezi sa zaštitom utvrđenog statusa i ovlasti Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ili između Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, prema ovome Ustavu i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor također može pokrenuti većina zastupnika u Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih zastupnika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

Odluke

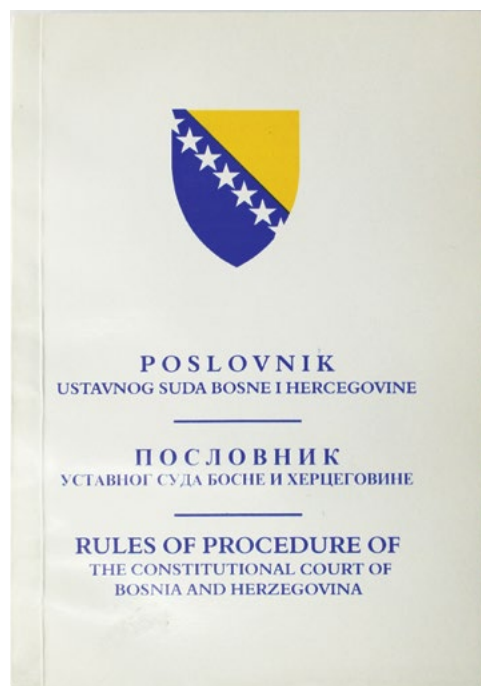
Odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

(Članak VI. st. 2., 4. i 5. Ustava BiH)

Prva Pravila (pod nazivom Poslovnik) usvojena su 29. srpnja 1997. godine („Službeni glasnik BiH” broj 2/97) i u skladu s njima Ustavni sud je počeo raditi na konkretnim predmetima. Ta Pravila su tijekom petogodišnjeg mandata dopunjavana i mijenjana četiri puta. Njima su detaljno uređeni rad na predmetima, vrste odluka, uloga savjetnika, registrara, načelo kontradiktornosti, tj. dostava zahtjeva/apelacije drugoj strani na izjašnjenje itd.

U tom razdoblju, prema Pravilima, Ustavni sud je zasjedao isključivo u plenarnim sjednicama sa svih devet sudaca (sjednica se mogla održati i ako nisu svi prisutni, ali je moralo biti prisutno najmanje pet sudaca). Odluke su se donosile većinom glasova od ukupnog broja sudaca, tj. pet, kao što se donose i danas.

Odluke se objavljuju u službenim glasilima države i entiteta. Suci koji imaju drugačije mišljenje od većine imaju pravo izdvojiti mišljenje (ili dati izjavu o neslaganju), koje se prilaže odluci i objavljuje. Također, izdvojeno mišljenje može se napisati i u skladu s odlučanjem, ali možda s drugačijim argumentima. Treba konstatirati da je to znatno doprinijelo obogaćivanju različitih pravnih stajališta i argumenata, te da je, svakako, bilo iznimno korisno, tako da se s istim interesom i pozornošću čitaju izdvojena mišljenja kao i stajališta većine iznesena u odluci.

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ Језик српског народа

SLUŽBENI GLASNIK
BRČKO DISTRIKTA
BOSNE I HERCEGOVINE

Ustavni sud Bosne i Hercegovine Sarajevo

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 55. tačka 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 16. 10. 1997. godine, donio je

O D L U K U

Odbacuje se zahtjev advokata Branislava Banovića i Jovana Spasića iz Beograda, od 29. 10. 1996. godine, za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 19/93).

Ova odluka objavit će se u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

O b r a z l o ž e n j e

Advokati Branislav Banović i Jovan Spasić, iz Beograda, dali su 24. 10. 1996. godine inicijativu Predsjedništvu Republike Bosne i Hercegovine da pokrene spor pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 19/93).

Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, aktom broj 02-012-751/96, dostavilo je Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine navedenu inicijativu.

U toku postupka pred Ustavnim sudom utvrđeno je da Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, a ni pojedini članovi Predsjedništva, nisu razmatrali navedenu inicijativu. Također je utvrđeno da, povodom ove inicijative, nijedan od članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine nije pokrenuo spor pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, u smislu člana VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Prema Ustavu, spor koji se javlja između oba entiteta, te između entiteta i države, je odluka entiteta, a ne odluka države. Ustavom, uključujući članove Ustava Bosne i Hercegovine, te članove Ustava Republike Srpske, predviđeno je da spor predvodi predsjedavajući članovi/delegata države, a ne entiteta.

Prema navedenim odredbama Ustava, Ustavni sud Bosne i Hercegovine je nadležan da odlučuje da li je zakon u skladu sa Ustavom. Međutim, zahtjev za ocjenu ustavnosti u ovom ustavno-sudskom sporu nije podnesen od Ustavom određenih subjekata, pa je stoga Ustavni sud donio odluku kao u dispozitivu.

Ovu odluku Ustavni sud je donio u sastavu: predsjednik Ustavnog suda Mirko Zovko i sudije: Marko Arsović, prof. dr. Kasim Begić, dr. Hans Danelius, prof. dr. Ismet Dautbašić, dr. Joseph Marko i mr. Zvonko Miljko.

U broj 1/96
16. 10. 1997. godine
Sarajevo

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mirko Zovko

*U-1/96 od 16. listopada
1997. godine. Prva
odluka Ustavnog suda
BiH uspostavljenog nakon
Dejtonskog sporazuma
(Aneks IV. – Ustav BiH)*

Razdoblje od 2003. do 2024. godine

Nakon isteka petogodišnjeg mandata prvoimenovanih sudaca (1997.–2003.), Ustavni sud je u novom sazivu održao konstitutivnu sjednicu u svibnju 2003. godine. Na sjednici održanoj 19. i 20. prosinca 2003. godine, novi saziv Ustavnog suda donio je Odluku o izmjenama i dopunama Poslovnika Ustavnog suda koja sadrži suštinske izmjene u odnosu na ranija rješenja. Prije svega, stvoreni su proceduralni uvjeti za rad po vijećima, a time i uvjeti za brže rješavanje predmeta. Prema ovlastima iz te odluke, Redakcijska komisija utvrdila je novi prečišćeni tekst Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji je objavljen u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 2/04.

U srpnju 2005. godine umjesto Poslovnika (kako je do tada nazivan) donesena su Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, a s ciljem boljeg i bržeg rada Ustavnog suda, te boljeg snalaženja građana i drugih koji se obraćaju Ustavnom sudu kao najvišoj pravnoj instanci u zemlji, jer su preciznije uređena pravila o dopustivosti zahtjeva, odnosno apelacija, precizirani sudionici u postupku u odnosu na stranku, preciziran postupak u odnosu na zahtjeve za preispitivanje, stvorena materijalnoppravna pretpostavka za prihvaćanje dopustivosti kada nedostaje odluka nekog suda u Bosni i Hercegovini i dr. Zbog toga, Pravila predstavljaju temeljni akt organizacije i funkcioniranja Ustavnog suda. Rad Ustavnog suda obavlja se u plenarnoj sjednici, u Velikom vijeću od petero sudaca, u Malom vijeću od troje sudaca, te u stalnim i povremenim komisijama i drugim tijelima Ustavnog suda.

U obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnom sudu pomaže Tajništvo. U okviru Tajništva obrazuju se odjeli, čiji se djelokrug utvrđuje odlukom o organizaciji Tajništva Ustavnog suda, koju donosi Ustavni sud. Tajništvom rukovodi generalni tajnik, koji pomaže Ustavnom sudu u ostvarivanju njegovih funkcija te odgovara za organizaciju i aktivnosti Tajništva.

Nadležnosti Ustavnog suda nisu se mijenjale sve do 26. ožujka 2009. godine kada je usvojen Amandman I. na Ustav Bosne i Hercegovine. Tim Amandmanom Ustavni sud je dobio nadležnost da odlučuje o bilo kakvom sporu u svezi sa zaštitom utvrđenog statusa i nadležnostima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koji se može javiti između jednog ili više entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, ili između Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, prema Ustavu Bosne i Hercegovine i odlukama Arbitražnog tribunala.

Svaki takav spor pred Ustavnim sudom može pokrenuti većina zastupnika u Skupštini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koja uključuje najmanje jednu petinu izabranih zastupnika iz reda svakog od konstitutivnih naroda.

Osim značajnih odluka koje je Ustavni sud donio, to razdoblje odredile su, između ostalog, i okolnosti u kojima je Ustavni sud funkcionirao te naglašena normativna aktivnost odnosno organizacijsko prilagođavanje i rješavanje niza takvih pitanja.

Nekoliko posljednjih godina tog razdoblja funkcioniranje Ustavnog suda bilo je obilježeno otežanim radnim uvjetima uslijed pandemije koronavirusa (COVID-19), zatim donošenjem i/ili inoviranjem većeg broja internih normativnih akata te djelomičnom nepopunjenošću suda domaćim sucima.

Pojedine odluke donesene u tom razdoblju izazvale su velik interes i reakcije opće, političke i/ili stručne odnosno akademske javnosti (državna imovina, Dan Republike Srpske, ustavni sporovi države i entiteta itd.). U posebnom poglavlju o sudskoj praksi iz apelacijske nadležnosti odnosno apstraktne ocjene ustavnosti itd. naveden je širi osvrt na sudsku praksu i na neke od tih odluka.

Tijekom pandemije koronavirusa (COVID-19) Ustavni sud se unutarnjim mjerama i angažmanom sudaca, stručnog i administrativnog osoblja uspio adekvatno organizirati tako da je, iako smanjenim intenzitetom i opsegom rada, uspješno izvršio svoju ustavnu ulogu i nadležnosti. Naime, proglašenjem pandemije u ožujku 2020. godine Ustavni sud je bio primoran u potpunosti reorganizirati svoj rad i prilagoditi se novonastalim okolnostima kako bi zaštitio zdravlje uposlenih i istodobno omogućio nesmetan proces rada i odlučivanja.

S tim ciljem, uvažavajući preporuke nadležnih kriznih stožera u Bosni i Hercegovini, predsjednik Ustavnog suda je sredinom ožujka 2020. godine donio odluku (nešto kasnije i izmjenju) o posebnom režimu rada za vrijeme izvanrednih okolnosti uzrokovanih koronavirusom. Generalni tajnik Ustavnog suda je, na temelju te odluke, početkom lipnja 2020. godine donio uputu za njezinu realizaciju. Predsjednik Ustavnog suda je zatim 20. ožujka 2020. godine donio Odluku o formiranju tima za upravljanje u slučaju prirodne ili druge nesreće u Ustavnom sudu. Na sjednici Velikog vijeća Ustavni sud je potkraj rujna 2020. godine, s obzirom na to da pandemija nije jenjavala, donio zaključak da će Ustavni sud nastaviti s posebnim režimom rada i kontinuirano pratiti stanje te, ovisno o tome, prilagođavati svoj način rada. U skladu s time, počevši od ožujka 2020. godine do sredine 2021. godine, sjednice Ustavnog suda su održavane elektronički.

Poseban režim rada je, pored ostalog, uključivao da na radnim mjestima gdje je to bilo moguće dio uposlenih redovne poslove obavlja izvan službenih prostorija (rad od kuće, sa stalnom IT potporom). Za ostalo osoblje osigurane su odgovarajuće preventivne mjere (adekvatan radni prostor – po jedan uposleni u uredu, poseban režim za rad u timovima itd.). Zahvaljujući tim mjerama, izbjegnuta je masovnija zaraza i njezine posljedice a proces rada, iako u otežanim uvjetima, odvijao se bez prekida.

U pogledu normative, uz donošenje novih Pravila u ožujku 2014. godine (s izmjenama i dopunama iz iste godine), posebno su važne izmjene odnosno dopune Pravila usvojene 2023. i 2024. godine.

Naime, 19. lipnja 2023. godine Ustavni sud je donio Odluku o izmjeni Pravila – brisana je odredba članka 39. kojom je bilo regulirano obvezno odgađanje sjednice¹⁰, a odlukom od 30. svibnja 2024. godine Pravila su dopunjena tako što je iza članka 99. dodan članak 99.a) kojim je regulirano iznimno produljenje mandata suca¹¹. Ta dopuna je izvršena imajući u vidu mišljenje Komisije za demokraciju

10 U Pravilima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14) briše se članak 39. (Obvezno odgađanje sjednice). Brisani članak 39. je glasio: „Sjednica Ustavnoga suda u plenarnome sazivu kojoj nisu nazočna najmanje trojica sudaca koje je izabrao Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i najmanje jedan sudac kojeg je izabrala Narodna skupština Republike Srpske se odgađa s tim da će se, u slučaju ponavljanja iste situacije bez opravdanih razloga, naredna sjednica održati“.

11 Dodani članak 99.a) (Iznimno produljenje mandata suca) glasi: „(1) Iznimno, ukoliko nadležni organ ne izabere suca do dana prestanka mandata suca zbog starosne dobi, taj sudac će nastaviti vršiti sudačku dužnost sve dok

putem prava Vijeća Europe (tzv. Venecijanska komisija)¹² dano na upit predsjednice Ustavnog suda u situaciji kada su bila upražnjena tri sudačka mjesta iz reda domaćih sudaca.

Pored toga, s ciljem usklađivanja postupka pred Ustavnim sudom s praksom Europskog suda (ap. br. 4767/20 i 49560/20), Veliko vijeće je u prosincu 2021. godine donijelo zaključak prema kojem će Ustavni sud ubuduće dostavljati apelantima odgovor na apelaciju, koji su dostavili drugi sudionici u postupku, radi izjašnjenja apelanata na navode iz tog odgovora.

Poteškoće u radu i funkcioniranju Ustavnog suda naročito su prisutne nakon što su neka sudačka mjesta ostala upražnjena odlaskom sudaca koji su navršili sedamdeset godina života u mirovinu. Tijekom 2022. godine (u kolovozu odnosno studenom) dvojici domaćih sudaca (po jedan iz oba entiteta) prestao je mandat zbog navršenih 70 godina života. Dodatno, jedan sudac iz Republike Srpske je, na vlastiti zahtjev, razriješen dužnosti suca pa mu je početkom siječnja 2024. godine prestao mandat, znatno prije isteka vremena na koje je izabran. Na taj način ostala su upražnjena tri sudačka mjesta.

Iako su Zastupničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine i Narodnoj skupštini Republike Srpske kao nadležnim entitetskim organima na vrijeme dostavljene obavijesti o potrebi popune upražnjenih sudačkih mjesta, niti jedan organ nije pravovremeno izvršio tu svoju ustavnu obvezu. Zastupnički dom Parlamenta FBiH je izbor jednog suca iz Federacije BiH izvršio tek krajem svibnja 2024. godine, a Narodna skupština RS, iako je započela, prekinula je postupak izbora tako da u vrijeme objave ove publikacije niti jedan od dva nedostajuća suca iz Republike Srpske nije izabran. To znači da, s obzirom na to da nije moguće formirati Veliko vijeće niti Malo vijeće, kako je to predviđeno Pravilima Suda, od studenog 2022. godine Ustavni sud odlučuje u plenarnoj sjednici.¹³ Do daljnjeg, Ustavni sud radi sa sedam od ukupno devet sudaca.

I konačno, u ovom razdoblju, posebno u pojedinim godinama, evidentna je nezadovoljavajuća dinamika rješavanja predmeta. Kada su organizacijske i druge mjere dale primjetan pozitivan rezultat, te kada je broj neriješenih predmeta nakon duljeg razdoblja pao ispod 3.000, a duljina rješavanja predmeta spala na manje od dvije godine (oko 20 mjeseci) od dana prijema inicijalnog akta (apelacija, prijedlog), nepopunjenost Ustavnog suda je drastično promijenila stanje nagore. Ponovno se pred Ustavnim sudom nalazi veliki broj neriješenih predmeta (više od 9.000, kao nikada do sada), a duljina rješavanja predmeta je ponovno znatno iznad dvije godine. Posljedično, ako se taj trend nastavi, Ustavni sud bi ugrozio pravo na pravično suđenje, i to povredom prava na suđenje u razumnom roku. Zbog toga bi bilo veoma važno da se izborom sudaca iz Republike Srpske reaktiviraju Veliko i Malo vijeće.

nadležni organ ne izabere novog suca u smislu članka 99. ovih Pravila i dok novoizabrani sudac ne preuzme dužnost u skladu sa člankom 82. ovih Pravila. (2) Sudac kojem je mandat produljen u skladu sa stavkom (1) ovog članka ima sva prava i obveze u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i ovim Pravilima“.

12 „Mišljenje o određenim pitanjima koja se odnose na funkcioniranje Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“ (CDL AD(2024)002* orig. engl. – Strasbourg, 18. ožujka 2024. godine).

13 Veliko vijeće sastoji se od šest domaćih sudaca a za kvorum je potrebno najmanje pet sudaca. U dosadašnjoj praksi Ustavnog suda upravo je Veliko vijeće odlučivalo o najvećem broju predmeta. Više od 99 % svih predmeta iz apelacijske nadležnosti riješeno je na sjednici Velikog vijeća, a na plenarnoj sjednici do sada su rješavani samo „U“ predmeti, tj. predmeti apstraktne ocjene ustavnosti i slični predmeti te vrlo mali broj apelacija.

PRAKSA

USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Što je „pravi” ustav Bosne i Hercegovine?

Počet ćemo s prvim, najvažnijim, pitanjem iz perspektive pravne dogme. Što je, zapravo, pravi ustav Bosne i Hercegovine koji Ustavni sud podržava koristeći njegov tekst kao standard za preispitivanje prilikom ustavnosudske kontrole zakona?

Ovo pitanje pokreće dvije glavne točke rasprave. Prvo, je li Dejtonski ustav u nekoj svezi s ranijom verzijom Ustava Republike Bosne i Hercegovine? I, drugo, kakav je odnos između Aneksa IV. i ostalih aneksa Sporazuma? Treba li se jedino Aneks IV. smatrati pravim ustavom Bosne i Hercegovine ili Ustav, zapravo, čine svi aneksi?

U predmetu broj U-7/97 od 22. prosinca 1997. godine Ustavni sud je bio pozvan odlučiti o prvom spomenutom pitanju, tj. „ustavnosti Dejtonskog sporazuma”. U svom zahtjevu Hrvatska stranka prava 1861. iz Republike Hrvatske, te njezin ogranak u Bosni i Hercegovini su utvrdili, bez detaljnog obrazloženja, da Dejtonski sporazum krši odredbe

Dejtonski mirovni sporazum, Službeni list RBiH, 1996.

Ustava Republike Bosne i Hercegovine. Uz kratko obrazloženje da je „temeljem Ustava Bosne i Hercegovine Ustavnom sudu povjerena zadaća da štiti Ustav”, Sud je odbio argument da Dejtonski sporazum treba biti ispitan primjenjujući standard „starog” Ustava Republike Bosne i Hercegovine. Takva odluka se temeljila na jasnoj odredbi članka XII/1. Dejtonskog ustava, koji izričito predviđa: „Ovaj Ustav će stupiti na snagu nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma kao ustavni akt koji zamjenjuje i stavlja izvan snage Ustav Republike Bosne i Hercegovine.” Tu, u građanskopravnom sustavu donekle neuobičajenu formulaciju „zamjenjuje i stavlja izvan snage” Ustavni sud je shvatio kao jasan signal.

Ponovno spominjanje sintagme „ovaj Ustav” u Dejtonskom sporazumu, kao u čl. VI/3., X. i XII., jasno upućuje na Aneks IV., pomažući da se odgovori na drugo pitanje o odnosu između Aneksa IV. i ostalih aneksa. Glavno pitanje iz perspektive pravne dogme jeste, naravno, postoji li normativna hijerarhija između tih aneksa, te, stoga, bi li onda odredbe ostalih aneksa mogle poslužiti Ustavnom sudu kao standard preispitivanja ili ne. Što se tiče prvog pitanja, već u predmetu broj U-7/97 može se naći *obiter dictum* u pogledu te materije. Sud je naveo da je Ustav usvojen kao Aneks IV. Dejtonskog sporazuma, iz čega slijedi da ne može postojati sukob između tog i ostalih aneksa. Naravno, taj *obiter dictum* ima smisla jedino kada se shvati na način da se Sud oslonio na teoriju „pravne cjeline” Dejtonskog sporazuma, odnosno da je Ustavu i svim njegovim aneksima bio dodijeljen isti ustavni rang. Polazeći od te tvrdnje, Ustavni sud je pretpostavio da u slučaju da dođe do vrlo vjerojatnog sukoba normi, do rješenja se jedino može doći usklađivanjem tumačenja, a ne korištenjem argumenta da Aneks IV. uživa nadređenu poziciju. Iz tog stajališta slijedi da se zbog ustavnog statusa ostalih aneksa njihove norme mogu primijeniti za sustavno tumačenje Aneksa IV., ali i neovisno kao standard za preispitivanje svih podustavnih akata.

Na temelju takvog shvaćanja Ustava, Sud bi odbijao zahtjeve *ratione temporis* ukoliko bi se oni temeljili na događajima koji su se desili prije stupanja na snagu Dejtonskog sporazuma. Ipak, neki predmeti moraju upućivati na kontinuitet stvari od prije 14. prosinca 1995. godine, kao što je jasno ilustrirano spomenutim odredbama Ustava o povratu imovine ili obeštećenju. Osim toga, Sud je također izričito produljio vremenski okvir za predmete u svezi sa zabranom diskriminacije, preuzimajući iz jurisprudencije Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država koncept „prošle *de iure* diskriminacije” koja zahtijeva pravedno obeštećenje kroz „pozitivnu akciju”.

U zaključku se, stoga, može konstatirati da Aneks IV. Dejtonskog sporazuma predstavlja „pravi” ustav Bosne i Hercegovine u tradicionalnom smislu jednog jedinog dokumenta ustavnog ranga. Međutim, i petnaest međunarodnih sporazuma za zaštitu ljudskih prava navedenih u Aneksu I. uz Aneks IV., koji se izravno primjenjuju, kao i ostali aneksi, te i sam Opći okvirni sporazum, također, uživaju ustavni rang, čineći time, zajedno sa Aneksom IV., formalni ustavni zakon države BiH.

Već od samog početka stalno se pojavljivalo još jedno pitanje u kontekstu utvrđivanja hijerarhije normi. Članak II/2. Dejtonskog ustava proklamira da se Europska konvencija i njezini protokoli „[u] Bosni i Hercegovini [...] izravno primjenjuju” i da „ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima”. Ustavni sud je u predmetima koje je do sada imao postupao tako što je u slučaju sukoba domaćeg zakona i Europske konvencije davao prioritet Europskoj konvenciji.

Praksa iz apstraktne ocjene ustavnosti

Ocjena ustavnosti zakona (i podzakonskih akata)¹⁴ primarna je nadležnost ustavnih sudova utemeljena na osnovnoj ideji uspostave ustavnih kao *sui generis* sudova ili u nekim zemljama najvišeg redovnog suda.

Sve vrijeme od uspostave Ustavnog suda Bosne i Hercegovine šezdesetih godina prošlog stoljeća ocjena ustavnosti je ne samo brojem predmeta nego i značajem pitanja koja su tretirana odlukama snažno utjecala i utječe na pravni i društveni život i odnose u Bosni i Hercegovini.

Bogata je praksa Ustavnog suda u toj oblasti. Iz okvira nadležnosti prema važećem Ustavu slijedi jedan broj najvažnijih, odnosno relevantnih predmeta i odluka.

Predmet koji je značajno obilježio rad Ustavnog suda je **tzv. odluka o konstitutivnosti naroda**.¹⁵ Zahtjev za ocjenu ustavnosti u tom predmetu obuhvatio je dvadesetak odredaba entitetskih ustava, s tim što su pojedine sporne odredbe sadržavale dva ili više ustavnih pitanja ili se pak jedno te isto pitanje nalazilo u više odredaba entitetskih ustava, uključujući i pojedine amandmanske izmjene i dopune osporenih ustavnih normi. I formalno i suštinski bio je to veoma složen predmet. Složenost tog predmeta ogledala se i u činjenici da su zahtjevom za ocjenu ustavnosti obuhvaćene temeljne odredbe entitetskih ustava. Donošenjem četiri djelomične odluke u tom predmetu određene odredbe Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Ustava Republike Srpske kao entiteta u sastavu Bosne i Hercegovine proglašene su neustavnim, pa je naloženo da se u tom pravcu ustavi entiteta izmijene, tj. usklade s Ustavom Bosne i Hercegovine. Naročito je značajno to što je tom odlukom, između ostalog, utvrđeno da teritorijalni raspored entiteta „ne smije služiti kao instrument etničke segregacije”, te da ustavno načelo kolektivne jednakosti konstitutivnih naroda „zabranjuje bilo kakve posebne privilegije za jedan ili dva od tih naroda, svaku dominaciju u strukturama vlasti i svaku etničku homogenizaciju segregacijom utemeljenom na teritorijalnom razdvajanju”. Također, neustavnim su proglašene i one odredbe Ustava Republike Srpske u kojima su navedeni suverenitet i državna samostalnost entiteta Republika Srpska budući da su takve odredbe ocijenjene protivnim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine kojima se garantiraju suverenitet, teritorijalni integritet, politička neovisnost i međunarodni suverenitet države Bosne i Hercegovine, a ne njezinih teritorijalnih jedinica.

Specifičnost odnosa i prilika u Bosni i Hercegovini u postdejtonskom razdoblju je, pored ostalog, i to što je visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (OHR) intervenirao u zakonodavstvo proglašenjem jednog broja zakona državne i entitetske razine. Ustavni sud je, na prijedlog ovlaštenih predlagača, ocjenjivao i ustavnost određenog broja tih zakona.

Prvi slučaj je **Zakon o državnoj graničnoj službi iz 2000. godine**.¹⁶ Ustavni sud je u toj odluci istaknuo da je visoki predstavnik intervenirao u pravni sustav BiH supstituirajući domaće vlasti i u tom pogledu on je djelovao kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakon koji je on donio je prirode domaćeg zakona, te se mora smatrati zakonom Bosne i Hercegovine, čija je suglasnost s Ustavom podložna kontroli Ustavnog suda, na temelju članka VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je u toj odluci također istaknuo da nadležnost zaštite Ustava, dodijeljena Ustavnom sudu prema prvoj rečenici članka VI/3. Ustava, precizirana točkama a), b) i c), i čitana u svezi sa člankom I/2. Ustava koji glasi da je Bosna i Hercegovina „demokratska država koja funkcionira u skladu sa zakonom i na temelju slobodnih i demokratskih izbora”, dodjeljuje Ustavnom sudu moć kontrole suglasnosti

14 Npr., oslanjajući se i na praksu Europskog suda, Ustavni sud je u više predmeta utemeljio nadležnost u pitanjima ocjene ustavnosti općih akata (vidi, između ostalih, Odluku broj U-4/05 od 22. travnja 2005. godine) iako se akt ne zove „zakon” u formalnom smislu te riječi s obzirom na to da pojam „zakon” ima autonomno značenje i mora se shvatiti u njegovom „suštinskom”, a ne samo u „formalnom” smislu (vidi Europski sud, *Ebrahimian protiv Francuske*, presuda od 26. studenog 2015. godine, predstavka broj 64846/11, točka 48.).

15 Vidi predmet broj U-5/98.

16 Vidi Odluku broj U-9/00 od 3. studenog 2000. godine.

svih akata s Ustavom, bez obzira na autora, dok god ta kontrola počiva na jednoj od nadležnosti pobrojanih u članku VI/3. Ustava.¹⁷

Ustavni sud je izvršio ocjenu ustavnosti i **Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine** koji je također nametnuo visoki predstavnik.¹⁸ Podnositelji zahtjeva su smatrali da se tim Zakonom krše odredbe članka III. Ustava Bosne i Hercegovine koje reguliraju nadležnosti i odnose između institucija BiH i entiteta. U tom pravcu naveli su da je uređenje pravosudnog sustava u nadležnosti entiteta, te da ne postoji ustavni temelj za donošenje Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine s obzirom na to da, osim Ustavnog suda, Ustavom Bosne i Hercegovine nije predviđena nijedna druga sudska instanca na državnoj razini. Ustavni sud je svojom odlukom ocijenio da je Zakon o Sudu Bosne i Hercegovine u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine naglasivši da nije njegova zadaća da izražava mišljenje o tome treba li neki zakon biti donesen, ali da se uspostavljanjem Suda Bosne i Hercegovine može očekivati veći doprinos jačanju vladavine prava, što je jedno od temeljnih načela za funkcioniranje demokratske države. Također, Ustavni sud je istaknuo da je Bosna i Hercegovina, funkcionirajući kao demokratska država, ovlaštena u oblastima iz svoje nadležnosti, osim onih izričito predviđenih Ustavom, uspostaviti i druge mehanizme i dodatne institucije koje su joj potrebne za izvršenje njezinih nadležnosti, uključujući i uspostavu suda za jačanje pravne zaštite njezinih građana i osiguranje poštovanja načela Europske konvencije.

Razmatrajući ustavnost **Zakona o zaštiti domaće proizvodnje**, Ustavni sud je u odluci u tom predmetu¹⁹ zaključio da postoji nesporna obveza institucija Bosne i Hercegovine, a prije svega zakonodavca, da, prema pravilu *pacta sunt servanda*, poštuju odredbe ugovora koji je zaključila Bosna i Hercegovina i da ga dobrovoljno izvršavaju. Ustavni sud je utvrdio da navedeni Zakon nije u skladu sa člankom III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da postoji povreda članka III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine u situaciji kad domaći zakon nije u skladu s odredbama općeg pravila međunarodnog prava *pacta sunt servanda* prema kojem „svaki ugovor na snazi vezuje članice i one ga trebaju dobronamjerno izvršavati“, kao i kad nije u skladu s odredbama međunarodnog ugovora kojem je Bosna i Hercegovina pristupila.

Iz prakse Ustavnog suda bitno je spomenuti dvije odluke usko vezane za pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i procesu ispunjavanja obveza iz „Mape puta“. U tim odlukama Ustavni sud je ispitivao usklađenost s Ustavom Bosne i Hercegovine **Zakona o statistici BiH**²⁰ i **Zakona o Agenciji za osiguranje u BiH**²¹. Ustavni sud je u tim predmetima zaključio da je Parlamentarna skupština imala ovlast donijeti osporene zakone te, između ostalog, naveo da je njihov cilj međusobno usklađivanje entitetskog zakonodavstva iz određenih oblasti, kao i njihovo usklađivanje s relevantnim propisima, kojima su te oblasti regulirane unutar Europske unije, što ujedno predstavlja i ispunjavanje obveza preuzetih potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s Europskom unijom.

Značajna je i odluka kojom je Ustavni sud odlučivao o ustavnosti relevantnih odredaba **Federalnog zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo**²². Odluka je donesena u skladu s presudom Europskog suda u predmetu *Đokić protiv Bosne i Hercegovine*²³. U toj odluci Ustavni sud je zaključio da su osporene odredbe navedenog Zakona u suprotnosti s pravom na imovinu iz odredaba članka II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku

17 Odredbom članka VI/3.a) propisano je da je Ustavni sud jedini nadležan odlučivati o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući ali ne ograničavajući se na to je li bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu s ovim Ustavom. U ovom konkretnom predmetu prvi put je pokrenuto pitanje ocjene ustavnosti državnog zakona.

18 Vidi Odluku broj U-26/01 od 28. rujna 2001. godine.

19 Vidi Odluku broj U-5/09 od 25. rujna 2009. godine.

20 Vidi Odluku broj U-9/07 od 4. listopada 2008. godine.

21 Vidi Odluku broj U-17/09 od 27. ožujka 2010. godine.

22 Vidi Odluku broj U-15/11 od 30. ožujka 2012. godine.

23 Vidi predstavku broj 6518/04, presuda od 27. svibnja 2010. godine.

konvenciju jer ne uspostavljaju pravičnu ravnotežu između nositelja prava i javnog interesa stavljajući na nositelje prava poseban i prekomjeran teret. Naime, tu je Ustavni sud zaključio, podržavajući praksu Europskog suda iz predmeta *Đokić*, da bi naknada koja bi eventualno bila isplaćena vojnim osobama (kojima je drugim zakonskim odredbama uskraćena naturalna restitucija stanova) bila takva da ne bi predstavljala ni približnu satisfakciju za lišavanje tih osoba njihove imovine.

Jedna od najznačajnijih odluka u kojoj se Ustavni sud bavio **pitanjem podjele nadležnosti između entiteta i države** je odluka u kojoj je Ustavni sud odlučivao o ustavnosti **Zakona o statusu državne imovine koja se nalazi na teritoriju Republike Srpske i koja je pod zabranom raspolaganja**²⁴. Podnositelj zahtjeva je smatrao da ne postoji ustavna osnova da Narodna skupština Republike Srpske donese osporeni zakon. Na temelju analize osporenog Zakona Ustavni sud je utvrdio da je Republika Srpska preuzela nadležnost da regulira, s jedne strane, pitanja oduzimanja „Bosni i Hercegovini” prava vlasništva na „državnoj imovini”, te njezino zakonsko pretvaranje u entitetsku imovinu, a, s druge strane, pravo zaštite, ustupanja prava i korištenja te imovine. U konačnici, Ustavni sud je zaključio da je Republika Srpska donijela pobijani Zakon suprotno čl. I/1., III/3.b) i IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da je riječ o isključivoj nadležnosti BiH da regulira pitanje imovine iz spornog članka 2. pobijanog Zakona. Posebno je naglašeno da „državna imovina” obuhvaća pokretne i nepokretne stvari koje služe za vršenje javne vlasti, ali i javna dobra, koja po svojoj prirodi prioritarno služe svim ljudima u državi (tekuća voda, zaštita klimatskih uvjeta života, zaštita drugih prirodnih resursa kao što su šume, nužna državna infrastrukturna mreža u smislu Aneksa IX. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH itd.).

Slijedeći praksu iz Odluke broj U-1/11, Ustavni sud je utvrdio da članak 53. **Zakona o poljoprivrednom zemljištu Republike Srpske, Zakon o šumama Republike Srpske**²⁵, **Zakon o unutarnjoj plovidbi Republike Srpske**²⁶ i **Zakon o nepokretnoj imovini koja se koristi za funkcioniranje javne vlasti**²⁷ također nisu u skladu sa čl. I/1., III/3.b) i IV/4.e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je ukazao da su šume²⁸, poljoprivredno zemljište²⁹ i rijeke³⁰ na teritoriju Republike Srpske javno dobro svih građana Bosne i Hercegovine i da stoga predstavljaju imovinu Bosne i Hercegovine. Također je naglašeno da Republika Srpska nema ustavne ovlasti za reguliranje pitanja „državne imovine” jer je to pitanje u isključivoj nadležnosti Bosne i Hercegovine.³¹

Kada je riječ o šumama kao „javnom dobru”, bitno je napomenuti da se Ustavni sud tim pitanjem bavio i u svezi s odlukama koje je donijela Federacija Bosne i Hercegovine (Vlada Federacije BiH). Tako je u odluci iz srpnja 2024. godine Ustavni sud istaknuo da se odredbama **Odluke Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o promjeni namjene šumskog zemljišta i privremenom korištenju šumskog zemljišta u druge namjene** omogućava faktička promjena namjene šumskog zemljišta bez zahtjeva vlasnika zemljišta. Na taj način se, kako je istaknuo Ustavni sud, na temelju odluka donesenih u upravnom postupku pred entitetskim odnosno kantonalnim razinama vlasti, omogućava da se šume i šumsko zemljište koriste u svrhe koje nisu neposredno vezane za sam karakter šuma i šumskog zemljišta kao „javnog dobra” u državnom vlasništvu i da se za to uplaćuje naknada u korist Federacije BiH. Ustavni sud je smatrao da takva prenamjena, uključujući i obvezu uplate naknade za uništavanje šumskog fonda bez obzira na njihovo formalnopravno određenje u navedenoj odluci, predstavlja oblike raspolaganja državnom imovinom jer propisuje mogućnost zadiranja u **vlasničke ovlasti vlasnika imovine – države** da odlučuje o načinu korištenja i davanju

24 Vidi Odluku broj U-1/11 od 14. srpnja 2012. godine.

25 U dijelu u kojem je propisano da su šume vlasništvo Republike Srpske.

26 U dijelu u kojem je propisano da su unutarnje vode vlasništvo Republike Srpske i u kojem je regulirana plovidba na rijekama Drini i Savi, koje su dio državne granice i međunarodne plovne rijeke.

27 Vidi Odluku broj U-10/22 od 22. rujna 2022. godine.

28 Vidi Odluku broj U-4/21 od 23. rujna 2021. godine.

29 Vidi Odluku broj U-8/19 od 6. veljače 2020. godine.

30 Vidi Odluku broj U-9/19 od 6. veljače 2020. godine.

31 Vidi Odluku broj U-10/22 od 22. rujna 2022. godine.

na korištenje šuma i šumskog zemljišta. Ustavni sud je dalje istaknuo da bez obzira na pravno pitanje je li Vlada FBiH imala ustavne ovlasti uređivati postupak promjene namjene šuma i šumskog zemljišta u svezi s odredbama o prostornom planiranju, Ustavni sud smatra da Vlada, s obzirom na karakter i realne implikacije navedene odluke na šume i šumsko zemljište koji predstavljaju državno vlasništvo, nije imala nadležnost da donese navedenu odluku u odnosu na šume i šumsko zemljište koji predstavljaju državnu imovinu. Ustavni sud je podsjetio da je o statusu državne imovine, u koju spadaju šume i šumsko zemljište, u praksi već zauzeo stav, te da ne vidi razlog da u konkretnom slučaju od njega odstupi. Naime, šumama i šumskim zemljištem se ne može raspolagati na bilo koji način dok se pitanje državne imovine ne riješi zakonom koji će se donijeti na državnoj razini, što podrazumijeva da entiteti ne mogu prisvajati nadležnosti da odlučuju o vlasničkopравnim ovlastima nad državnim imovinom.³²

Međutim, suprotno navedenoj praksi, Ustavni sud je, ocjenjujući ustavnost pojedinih odredaba **Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske**, zaključio da su odredbe Zakona o stvarnim pravima Republike Srpske kojima je propisano da će se **društveno odnosno državno vlasništvo** na stvarima, nekretninama i gradskom građevinskom zemljištu koje do stupanja na snagu tog Zakona **nije postalo vlasništvo druge osobe** pretvoriti u pravo vlasništva dotadašnjeg nositelja ili pravnog sljednika u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine. Kao osnovu za takav zaključak Ustavni sud je istaknuo činjenicu da društvena/državna imovina na koju se odnose sporne odredbe Zakona o stvarnim pravima nije imovina koja je pod zabranom raspolaganja niti imovina koju je Ustavni sud imao u vidu u Odluci broj U-1/11, odnosno nije imovina na kojoj je u relevantno vrijeme pravo korištenja, upravljanja i raspolaganja imala SRBiH. Naglašeno je da je osnovna intencija spornih odredaba Zakona o stvarnim pravima ukidanje ranijih socijalističkih pravnih instituta (pravo raspolaganja, pravo upravljanja i pravo korištenja) i kreiranje prijelaznog građanskog pravnog sustava za razdoblje prelaska iz socijalističkog u suvremeni kontinentalni odnosno europski građanski pravni sustav.³³ Navedeni razlozi su bili osnova da Ustavni sud zaključi da je i **Zakon o uzurpacijama i dobrovoljačkim kompetencijama** (entiteta Republika Srpska) u dijelu u kojem su propisani uvjeti i postupak za utvrđivanje može li se uzurpantu ili dobrovoljcu, odnosno njegovom pravnom sljedniku priznati pravo vlasništva na uzurpiranom zemljištu ili zemljištu koje se smatra dobrovoljačkom kompetencijom u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine. Osim toga, naglašeno je da je javna vlast na taj način ispunila svoju pozitivnu obvezu rješavanja pravnog statusa osoba koje su u višedecenijskom posjedu takvog zemljišta.³⁴

Ustavni sud se bavio i pitanjem **nadležnosti reguliranja određene pravne materije i u tom kontekstu ustavnog spora** koji može nastati između države i entiteta. Ustavni sud je u svezi s tim zauzeo jasan stav o ustavnoj obvezi poštovanja državnih zakona. Ustavni sud je u tom smislu istaknuo da „donošenje entitetskih zakona **suprotno proceduri koja je propisana državnim zakonima** pokreće pitanje ustavnosti takvih zakona u smislu odredaba članka III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te da se obveze koje nameću državni zakoni moraju poštovati“.³⁵ Taj stav reafirmiran je u mnogim odlukama Ustavnog suda.

32 Vidi Odluku broj U-3/24 od 11. srpnja 2024. godine.

33 Vidi Odluku broj U-4/20 od 26. ožujka 2021. godine.

34 Vidi Odluku broj U-28/22 od 21. ožujka 2024. godine.

35 Vidi Odluku broj U-14/04 od 29. listopada 2004. godine. U toj odluci Ustavni sud je naglasio da Parlament Federacije BiH, usvajanjem osporenih zakona (čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i odredaba čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića), nije ispoštovao proceduru koja je predviđena člankom 25. stavak 4. Zakona o sustavu neizravnog oporezivanja, čime je Federacija BiH *de facto* preuzela ovlasti koje je prethodno, Sporazumom od 5. prosinca 2003. godine, prenijela na razinu države Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da se takvim postupkom dovodi u pitanje funkcioniranje Bosne i Hercegovine na načelu „vladavine prava“, a posebno da se krši odredba članka III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine s obzirom na to da Parlament Federacije BiH nije poštovao proceduru predviđenu Zakonom o sustavu neizravnog oporezivanja koji je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, te on stoga, bez svake sumnje, predstavlja odluku institucija Bosne i Hercegovine. Osim toga, usvajanjem osporenih zakona bez odobrenja Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje Parlament Federacije BiH je prekršio i odredbu članka III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine s obzirom na to da je time ušao u okvir nadležnosti koje je Federacija BiH sporazumom prethodno prenijela u nadležnost države Bosne i Hercegovine.

U predmetu u kojem se Ustavni sud bavio ocjenom ustavnosti **Zakona o lijekovima i medicinskim sredstvima Republike Srpske i Zakona o dopunama Zakona o republičkoj upravi**, koje je donijela Narodna skupština Republike Srpske, Ustavni sud je podsjetio na sljedeće: „[...] zakoni Bosne i Hercegovine koje je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine smatraju se ‘odlukama institucija Bosne i Hercegovine’ iz članka III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, te donošenje zakona od entiteta ili drugih administrativnih jedinica u Bosni i Hercegovini suprotno proceduri koju propisuju državni zakoni može dovesti u pitanje poštovanje odredaba članka III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojima su se entiteti i druge administrativne jedinice u Bosni i Hercegovini dužni pridržavati, između ostalog, (i) odluka institucija Bosne i Hercegovine. Kada bi se smatralo suprotno, osim što bi se u potpunosti doveo u pitanje autoritet institucija Bosne i Hercegovine, dovelo bi se u pitanje i načelo iz članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine prema kojem će ‘Bosna i Hercegovina biti demokratska država koja će funkcionirati prema slovu zakona’. U tom slučaju, s pravom bi se moglo postaviti pitanje svrhe državnih zakona (npr. zakona u oblasti privatizacije, zatim rada osiguravajućih društava, neizravnog oporezivanja i sl.) ako bi entiteti ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine mogli donositi zakone kojima se krše ili izbjegavaju obveze koje se entitetima ili drugim administrativnim jedinicama Bosne i Hercegovine nalažu odredbama državnih zakona, tj. zakona donesenih na razini institucija Bosne i Hercegovine. Dakle, entiteti (ili druge administrativne jedinice Bosne i Hercegovine) moraju poštovati obveze koje im se nalažu putem zakona koje su donijele institucije Bosne i Hercegovine. Činjenica da te obveze nisu poštovane može dovesti do kršenja odredaba Ustava Bosne i Hercegovine.”³⁶

Kada je riječ o **kaznenoj materiji**, Ustavni sud je u Odluci broj U-5/16, odnosno u dvije djelomične odluke, razmatrao odredbe **Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine** (u daljnjem tekstu: ZKP). Posljedično zaključcima Ustavnog suda, došlo je do izmjene odredaba ZKP-a.

U Prvoj djelomičnoj odluci³⁷ Ustavni sud je utvrdio da određene osporene odredbe ZKP-a nisu u skladu s odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno Europske konvencije. Tako je Ustavni sud utvrdio da odredbe članka 84. st. 2., 3. i 4. ZKP-a koje se odnose na davanje imuniteta, koji je u nadležnosti tužiteljstva, zbog svoje nepreciznosti i neodređenosti o tome za koja kaznena djela se daje imunitet i u kojem postupku se ta vrsta imuniteta može koristiti, nisu u skladu s odredbama članka I/2. u svezi sa člankom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je smatrao da odluku o imunitetu treba potvrditi sud.

Nadalje, Ustavni sud je utvrdio da odredba članka 117. točka d) ZKP-a, koja je davala mogućnost da se posebne istražne radnje iz članka 116. stavak 2. ZKP-a odrede za kaznena djela za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom. Naime, Ustavni sud je smatrao da propisivanjem da se posebne istražne radnje mogu odrediti za veliku većinu kaznenih djela propisanih Kaznenim zakonom, u okviru kojih su i djela koja nemaju obilježja teških kaznenih djela, zakonodavac nije osigurao da će miješanje u pravo iz članka 8. Europske konvencije biti u onoj mjeri u kojoj je to strogo nužno za očuvanje demokratskih institucija, odnosno nije osigurao razmjer između težine zadiranja u pravo na privatnost i legitimnog cilja koji se želi postići primjenom te posebne mjere.

Također, Ustavni sud je zaključio da odredba članka 118. stavak 3. ZKP-a, kojom je precizirano trajanje, odnosno najdulje trajanje posebnih istražnih radnji do mjesec dana, ukupno tri odnosno šest mjeseci, nije u skladu s odredbama članka I/2. u svezi sa člankom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine zato što način produljenja, odnosno hoće li obrazloženje tužitelja kojim predlaže produljenje posebnih istražnih radnji biti dostatno u smislu „posebno važnih razloga“ ovisi isključivo o diskrecijskoj ocjeni suca za prethodni postupak. Dakle, zakonodavac nije poštovao da zakon mora dovoljno jasno propisivati opseg diskrecije dodijeljene nadležnim tijelima. Dalje, Ustavni sud je zaključio da zakonodavac prilikom propisivanja trajanja posebnih istražnih radnji nije vodio računa

36 Vidi Odluku broj U-17/22 od 1. i 2. prosinca 2022. godine, točka 29. s daljnjim referencama.

37 Vidi Odluku broj U-5/16 od 1. lipnja 2017. godine.

o razmjeri između ograničavanja ljudskih prava i težine kaznenih djela.

Ustavni sud je dalje utvrdio da odredbe članka 225. stavak 2. ZKP-a nisu u skladu s odredbama članka I/2. u svezi sa člankom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine jer zakonodavac nije bio pravno dosljedan kada je regulirao mogućnost neograničenog trajanja istrage, a da pri tome nije propisao mehanizam zaštite prava osumnjičenih i oštećenih. Dalje, zaključak Ustavnog suda je bio da odredba članka 226. stavak 1. ZKP-a nije u skladu s odredbama članka I/2. Ustava Bosne i Hercegovine jer zakonodavac nije propisao rok u kojem je tužitelj obavezan pripremiti optužnicu, niti je taj rok propisan odredbom kojom je regulirano okončanje istrage. Ustavni sud je naložio Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da uskladi navedene odredbe s Ustavom Bosne i Hercegovine, odnosno Europskom konvencijom.

U istoj odluci je utvrđeno da su odredbe članka 84. stavak 5. ZKP-a u skladu s odredbama čl. I/2. i II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, kao i da su odredbe članka 119. stavak 1. ZKP-a u skladu s odredbama čl. I/2. i II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, a odredba članka 216. stavak 2. ZKP-a u skladu s odredbama članka II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije i člankom 13. Europske konvencije.

U Drugoj djelomičnoj odluci³⁸ Ustavni sud je zaključio da druga rečenica stavka 1. i stavak 2. članka 109. ZKP-a nisu u skladu s odredbama članka II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, te je naložio Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine da ih uskladi s relevantnim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije. U istoj odluci utvrđeno je da je prva rečenica stavka 1. članka 109. ZKP-a u skladu s odredbama članka II/3.b) i II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 3. i 8. Europske konvencije. Naime, Ustavni sud je zaključio da je zakonodavac razradio jasan opći pravni okvir i da je propisao opće uvjete pod kojim će osumnjičeni/optuženi biti podvrgnuti mjerama

Nadležnost

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

a) Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.
- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Spor može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili dopredsjedavajući jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta.

b) Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.

c) Ustavni sud će imati nadležnost za pitanja koja mu podnese bilo koji sud u Bosni i Hercegovini, a koja se tiču toga je li neki zakon o čijoj valjanosti ovisi njegova odluka sukladno ovom Ustavu, s Europskom konvencijom za ljudska prava i temeljne slobode i njezinim protokolima, ili sa zakonima Bosne i Hercegovine; ili koja se tiču postojanja ili djelokruga nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

(Članak VI/3. Ustava BiH)

³⁸ Vidi Odluku broj U-5/16 od 26. ožujka 2021. godine.

iz pobijanih odredaba, odnosno tjelesnom pregledu na dovoljno jasan i predvidiv način i u pobijanim odredbama nije našao ništa što bi onemogućilo primjenu standarda iz prakse Europskog suda. Suprotno, zakonodavac nije regulirao preduvjete miješanja u tjelesni integritet „drugih osoba“ na dovoljno jasan način, te nije zadovoljio uvjet „u skladu sa zakonom“ iz članka 8. Europske konvencije, odnosno nije osigurao da će miješanje u pravo iz članka 8. biti samo u onoj mjeri u kojoj je strogo nužno za očuvanje demokratskih institucija.

Ustavni sud je razmatrao i određene odredbe **Kaznenog zakonika Republike Srpske**. U odluci o tom predmetu³⁹ Ustavni sud je utvrdio da je odredba članka 280a. Kaznenog zakonika RS koja glasi „povreda ugleda Republike Srpske i njezinih naroda“ suprotna članku II/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 10. Europske konvencije. Iako je Ustavni sud prihvatio da je u konkretnom slučaju miješanje u slobodu izražavanja u odnosu na osporene odredbe dovoljno precizno da ispuni uvjet „zakonitosti“, kao i da ima legitiman cilj, prema stavu Ustavnog suda, opseg djela koja se mogu smatrati kažnjivim u skladu sa člankom 280a. spornog Zakona dovodi u pitanje proporcionalnost miješanja primjenom kaznene sankcije. Ustavni sud nije našao nijedan argument za zaključak da je oštra kazna proporcionalna legitimnom cilju koji se njom želi postići. Iako određivanje kazne za kaznena djela spada, u načelu, u slobodno polje procjene (*margin of appreciation*) nadležnog zakonodavca, Ustavni sud je smatrao da je zakonodavac u Republici Srpskoj, propisujući kaznene sankcije koje bi neizbježno imale odvratajući učinak i vodile gušenju slobode medija i obeshrabrivanju pojedinaca od ozbiljnije kritike organa vlasti tog entiteta, izašao iz dozvoljenog polja slobodne procjene.

S druge strane, odredbe čl. 208a., 208b., 208v., 208g., 208d. i 208đ. Kaznenog zakonika Republike Srpske u skladu su sa člankom II/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 10. Europske konvencije. Naime, kako je Ustavni sud ukazao, činjenica da je kleveta, nakon dulje vremena, ponovno propisana kao kazneno djelo nije sama po sebi protivna Ustavu Bosne i Hercegovine ili Europskoj konvenciji. U pogledu odgovora na pitanje uspostavlja li se osporenim odredbama pravična ravnoteža između legitimnog cilja i uporabljenih sredstava, Ustavni sud je podsjetio da zakonodavne vlasti uživaju određeno polje diskrecije kada donose određeni zakon. Osim toga, ograničenje slobode izražavanja je moguće u skladu sa stavkom 2. članka 10. Europske konvencije. Razmatrajući čl. 208a., 208b., 208v., 208g., 208d. i 208đ. spornog Zakona, Ustavni sud je zapazio da su osporenim člancima kao kaznene sankcije propisane isključivo novčane kazne, s rasponom koji je približan iznosima koje sudovi dosuđuju u parničnim postupcima kao kompenzaciju za učinjenu klevetu.

Osim toga, zakoni o zaštiti od klevete u oba entiteta također propisuju mogućnost da sudovi narede i javnu objavu presude. Ustavni sud je zaključio da je takvo miješanje u slobodu izražavanja proporcionalno te da osporene odredbe ne izlaze izvan okvira „slobodnog polja procjene“ nadležnog zakonodavca. I pored toga, Ustavni sud je naglasio da nadležni organi u Republici Srpskoj trebaju postupati s posebnom pozornošću u slučaju kaznenog progona za djela propisana tim člancima, a naročito voditi računa da osporene odredbe primjenjuju u skladu sa standardima utvrđenim dugogodišnjom praksom Europskog suda, ali i Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

39 Vidi Odluku broj U-21/23 od 18. siječnja 2024. godine.

Praksa iz apelacijske nadležnosti

Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurat
će najviši stupanj međunarodno priznatih
ljudskih prava i temeljnih sloboda. (...)

(Članak II/1. Ustava BiH)

S ciljem osiguranja potpune zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, Ustavni sud je u svojoj praksi postepeno zauzimao stavove o bitnim pitanjima koja mogu implicirati eventualnu povredu ustavnih prava. U prvim godina rada, nakon okončanja ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini, to se može vidjeti iz odluka u kojima je Ustavni sud razmatrao različita pitanja koja su se odnosila na osobe nestale tijekom ratnih djelovanja u Bosni i Hercegovini, na pitanja tzv. **ratne štete**, predmete devizne štednje građana ostvarene u bivšoj državnoj zajednici, tzv. **stara devizna štednja** itd. U odlukama koje su se odnosile na **nestale osobe**⁴⁰ Ustavni sud je utvrđivao povrede prava na zabranu nehumanog postupka te prava na privatni i obiteljski život jer nadležne vlasti nakon skoro deset godina od prestanka ratnih djelovanja u BiH nisu apelantima dostavile informacije o sudbini članova njihovih obitelji nestalih tijekom ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud je naložio nadležnim vlastima da hitno uspostave i osposobe za efikasan rad institucije utemeljene Zakonom o nestalim osobama, posebno Institut za nestale osobe, Fond za pomoć obiteljima nestalih osoba i Centralnu evidenciju nestalih osoba u Bosni i Hercegovini.

Predmeti tzv. **stare devizne štednje** odnosili su se na zahtjeve apelanata da ostvare svoja potraživanja po osnovi stare devizne štednje, deponirane isključivo u bankama u BiH i njihovim poslovnim jedinicama na teritoriju današnjih entiteta. U tim predmetima⁴¹ Ustavni sud je zaključio da je nedonošenjem okvirnog zakona kojim bi se reguliralo pitanje isplate stare devizne štednje Bosna i Hercegovina propustila djelotvorno zaštititi prava apelanata na imovinu. Ustavni sud je posebno ukazao na pozitivnu obvezu države, bez obzira na nadležnosti entiteta i distrikta kao jedinica unutarnjeg uređenja Bosne i Hercegovine, navodeći „da se država ne može osloboditi garantiranja poštovanja prava na imovinu [...] pokušajem da delegira odgovornosti, u smislu reguliranja i provođenja, na entitetske institucije i institucije Brčko distrikta, bez osiguravanja dovoljno pravnih garancija da će te institucije djelovati u skladu sa, između ostalog, standardima iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju“.

U predmetima tzv. **ratne štete** apelanti su se žalili na povredu prava na pravično suđenje jer nisu mogli ishoditi izvršenje sudskih odluka kojima su im dosuđene naknade nematerijalne i materijalne štete. Zaključak Ustavnog suda u tim predmetima je da je načinom i rokovima propisanim za isplatu ratne štete po pravomoćnim presudama prekršeno pravo na pravično suđenje jer je u nekim slučajevima isplata potpuno onemogućena, a u drugim je zakonom stavljen „pretjeran teret na pojedince“, čime je narušeno načelo proporcionalnosti između javnog interesa zajednice i temeljnih prava pojedinaca.⁴²

Posljedice ratnih djelovanja koje su bile vidljive u predmetima poput prethodno navedenih s vremenom su se sanirale. Međutim, pred Ustavnim sudom postavljala su se nova pitanja koja su rezultirala novom praksom. Ustavni sud je svojim odlukama redovnim sudovima konstantno slao jasnu poruku da moraju ispunjavati svoje obveze u skladu s načelima Europske konvencije.

40 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-129/04 od 27. svibnja 2005. godine.

41 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-130/04 od 2. prosinca 2005. godine.

42 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-288/03 od 17. prosinca 2004. godine.

U okviru apelacijskih navoda vezanih za **pravo na život** pitanje efikasnosti istrage i pozitivne obveze države je jedno od najčešćih pitanja koja su se postavljala. U jednom od predmeta apelant je problematizirao neažurnost, neaktivnost i nesveobuhvatnost istrage nadležnog tužiteljstva i Centra javne sigurnosti, ukazujući na veoma dugo razdoblje provođenja istražnih radnji, njihovo ponavljanje i zanemarivanje neophodnih radnji koje ni nakon 25 godina nisu rezultirale identifikacijom počinitelja ubojstva njegovog brata, već obustavom postupka. U tom predmetu Ustavni sud je istaknuo da nadležno tužiteljstvo prilikom provođenja istrage nije postupalo u skladu s neophodnom marljivošću i sveobuhvatnošću. Argumenti nadležnog Tužiteljstva da su u konkretnom predmetu tijekom istrage poduzimane brojne istražne radnje koje nisu dovele do rezultata u otkrivanju počinitelja kaznenog djela ubojstva, prema mišljenju Ustavnog suda, nisu mogle otkloniti zahtjev ažurnosti i ekspeditivnosti koji se traži u takvim predmetima. Također, oni nisu mogli biti opravdanje za dvadesetpetogodišnje trajanje istrage koja u konačnici nije rezultirala identifikacijom počinitelja kaznenog djela, naročito imajući u vidu da je upravo zbog neadekvatnosti poduzetih radnji istraga obustavljena zato što je nastupila relativna zastarjelost kaznenog gonjenja. Ustavni sud je zaključio da je u istraživanju i otkrivanju počinitelja kaznenog djela ubojstva u tom predmetu izostao pravovremen i adekvatan odgovor u skladu s pozitivnom obvezom javne vlasti iz članka 2. Europske konvencije te je utvrdio kršenje.⁴³

POPIS PRAVA

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i temeljne slobode iz ovog članka, stavak 2 što uključuje:

- a) Pravo na život.
- b) Pravo osobe da ne bude podvrgnuta mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.
- c) Pravo osobe da ne bude držana u ropstvu ili potčinjenosti ili da ne obnaša prisilan ili obvezatan rad.
- d) Pravo na slobodu i sigurnost osobe.
- e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.
- f) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje.
- g) Slobodu mišljenja, savjesti i vjere.
- h) Slobodu izražavanja.
 - i) Slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja.
- j) Pravo na ženidbu i udadbu, te osnivanje obitelji.
- k) Pravo na imovinu.
- l) Pravo na obrazovanje.
- m) Pravo na slobodu kretanja i prebivanja.

(Članak II/3. Ustava BiH)

Uloga Ustavnog suda u kaznenim stvarima jako je značajna kada je riječ o pitanju konkretizacije posebnih pritvorskih razloga koje se pokreće u okviru **prava na slobodu i sigurnost osobe**. U jednom trenutku pred Ustavnim sudom pojavilo se mnogo predmeta u kojima su redovni sudovi u rješenjima za određivanje ili produljenje pritvora samo navodili zakonsku odredbu, stereotipna obrazloženja ili su se njihove odluke temeljile samo na „pretpostavkama”. Na taj problem Ustavni sud je prvi put reagirao 2008. godine u predmetu u kojem je zaključio da postoji kršenje prava na slobodu i sigurnost ličnosti budući da je apelantu određen pritvor zbog bojazni da će, utječući na svjedoke, ometati kazneni postupak, a takva bojazan nije bila opravdana konkretnim i valjanim razlozima koji bi objektivno ukazivali na to da je apelant pokušao ili da postoji ozbiljan rizik da će pokušati utjecati na svjedoke, već se odluka temeljila samo na pretpostavkama suda zbog prirode i težine djela koja su se apelantu stavljala na teret i zbog eventualne istrage protiv suučesnika.⁴⁴ Pored tog pritvorskog razloga, Ustavni sud je u više predmeta utvrdio povredu jer redovni sudovi nisu dovoljno obrazložili pritvorski razlog koji se odnosio na „bijeg”. U većini tih predmeta obrazloženja rješenja redovnih sudova o određivanju ili produljenju pritvora po toj osnovi svodila su se na to da se apelantima na teret stavljaju ozbiljne optužbe za kaznena djela te da apelant ima dvojno

⁴³ Vidi Odluku broj AP-1057/19 od 25. lipnja 2019. godine.

⁴⁴ Vidi Odluku broj AP-6/08 od 13. svibnja 2008. godine.

državljanstvo. U jednom od predmeta Ustavni sud je utvrdio povredu prava iz članka 5. stavak 3. Europske konvencije jer redovni sud u obrazloženju osporenih rješenja, osim konstatacija da se radi o istrazi za teška kaznena djela, te navoda o dvojnomo državljanstvu i okolnosti da se utemeljeno sumnja da su osumnjičeni pribavili značajnu imovinsku korist koja će im omogućiti boravak izvan države, nije ponudio konkretne i dovoljne razloge u odnosu na apelanta za zaključak da se zaista radi o riziku od bjekstva i da je pritvor neophodno odrediti prema toj zakonskoj osnovi.⁴⁵ U posljednje vrijeme aktualna su i pitanja vezana za narušavanje javnog reda. U svezi s tim pitanjem čest je zaključak Ustavnog suda da redovni sud nije ukazao na stvarno postojanje takvih okolnosti iz kojih bi proizlazilo da bi puštanjem osumnjičenih na slobodu zaista bio narušen javni red, odnosno da postoji stvarna prijetnja narušavanju javnog reda.⁴⁶

Ustavni sud je u više predmeta utvrdio povredu prava na slobodu i sigurnost osobe jer sud nije na vrijeme odlučio o produljenju pritvora ili nije preispitao, nakon određivanja pritvora, daljnju stvarnu potrebu za produljenjem. Naime, inicijalno postojanje nekog od razloga za pritvor kada je pokrenut kazneni postupak ne znači da oni ostaju sve do okončanja postupka nego se kod svakog produljenja pritvor u svim njegovim elementima mora preispitivati. U jednom od predmeta Ustavni sud je istaknuo da je sastavni dio zakonskog teksta (Zakon o kaznenom postupku) obvezna kontrola opravdanosti pritvora svaka dva mjeseca, te da redovni sud u situaciji kada je sa zakašnjenjem od 18 dana izvršio obveznu zakonsku kontrolu nije postupao „zakonito“ i „promptno“ u smislu članka 5. stavak 3. Europske konvencije, čime je istodobno prekršeno i načelo „zakonitosti“ pritvora iz članka 5. stavak 1. točka c).⁴⁷ Sličnim pitanjem Ustavni sud se bavio i u predmetima u kojima se nije radilo o određivanju pritvora, već o izricanju mjera zabrane. U jednom od predmeta apelantica je problematizirala da redovni sud ni nakon tri mjeseca od donošenja rješenja kojim su određene mjere zabrane nije ispitao je li njihova primjena potrebna i opravdana, odnosno nije odlučio o njihovom produljenju ili ukidanju. Apelantica je istaknula da su joj u nedostatku odluke kojom se preispituje daljnja opravdanost izrečenih mjera zabrane povrijeđena prava na obrazloženu odluku, kao i pravo na žalbu u kaznenim stvarima. Ustavni sud je apelantičine navode ispitao u odnosu na povredu prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije u svezi s pravom na slobodu kretanja iz članka II/3.m) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju i zaključio da propust redovnog suda da preispita daljnju opravdanost izrečenih mjera zabrane nakon dva mjeseca i donese rješenje kojim izrečene mjere ukida ili produljuje predstavlja neopravdano ometanje koje je zakonom dozvoljen efektivan pravni lijek, u apelantičinom predmetu, u praksi učinilo neefektivnim.

U jednoj od skorijih odluka Ustavni sud je utvrdio kršenje prava na slobodu i sigurnost osobe zbog propusta redovnog suda da u postupku kontrole opravdanosti pritvora osobno sasluša apelanta iako Zakon o kaznenom postupku ne sadrži odredbe u kojima bi decidirano bila propisana obveza suda da prilikom kontrole opravdanosti trajanja pritvora održava javnu sjednicu na kojoj bi optužena osoba imala mogućnost osobno se izjasniti pred sudom. U konkretnom predmetu, iako se radilo o tzv. automatskom sustavu preispitivanja odluke o zakonitosti pritvora, razdoblje dulje od godinu dana u kojem apelant nije saslušan, prema mišljenju Ustavnog suda, nikako se nije moglo smatrati „razumnim intervalom“ u smislu relevantne prakse Europskog suda. Zbog značaja dobra koje se štiti, a to je ljudska sloboda, sud je morao „vidjeti i čuti apelanta“ u češćim intervalima nego što je to bilo u konkretnom predmetu. Inzistiranje na tome da sud „vidi i čuje apelanta“ izbjegava se birokratizacija odlučivanja o produljenju trajanja lišenja slobode i omogućava se onome tko je lišen slobode da se o tome izjasni. Budući da je apelantu navedeno pravo bilo uskraćeno, Ustavni sud je zaključio da je povrijeđeno apelantovo pravo iz članka II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 5. stavak 4. Europske konvencije. Ustavni sud je naglasio da nije odlučujuće je li Zakon o kaznenom postupku takvo postupanje striktno propisivao budući da, prema Ustavu Bosne i

45 Vidi Odluku broj AP-921/16 od 20. lipnja 2016. godine.

46 Vidi Odluku broj AP-1971/14 od 17. rujna 2014. godine.

47 Vidi Odluku broj AP-7588/18 od 10. travnja 2019. godine.

Hercegovine, odredbe Europske konvencije imaju prioritet nad svim drugim zakonima i moraju se izravno primjenjivati.⁴⁸

Najviše predmeta pred Ustavnim sudom pokreće pitanje prava na **pravično suđenje**. Tu se pojavljuju razne situacije. Neke od njih su kada apelant navodi da je odluka suda arbitrarna, tj. ne sadrži dovoljno kvalitetno obrazloženje o činjenicama koje je utvrdio sud. Ustavni sud ne ulazi u činjenice jer je to nadležnost redovnih sudova, međutim, može utvrditi proizvoljnost ako je odluka arbitrarna. Dakle, Ustavni sud se može iznimno, kada ocijeni da je u određenom postupku redovni sud proizvoljno postupao kako pri utvrđivanju činjenica tako i pri primjeni relevantnih pozitivnopravnih propisa, upustiti u ispitivanje načina na koji su nadležni sudovi utvrđivali činjenice i na tako utvrđene činjenice primijenili pozitivnopravne propise. Ustavni sud je u više svojih odluka ukazao da očigledna proizvoljnost u primjeni relevantnih propisa nikada ne može voditi ka pravičnom postupku. U jednom od njih utvrdio je povredu prava na pravično suđenje jer je redovni sud pri donošenju svoje odluke proizvoljno primijenio odredbe Zakona o kaznenom postupku BiH koje se odnose na pravo na naknadu štete osobi koja je bila u pritvoru a nije došlo do pokretanja kaznenog postupka ili je postupak obustavljen ili je došlo do oslobađanja od optužbe, kao i na pravo na naknadu štete prouzrokovane sredstvima javnog informiranja. Naime, u tom predmetu je pitanje utemeljenosti ili neutemeljenosti lišavanja slobode redovni sud poistovjetio s pitanjem zakonitosti ili nezakonitosti lišavanja slobode.⁴⁹

Zahtjev poštovanja „prava na obrazloženu odluku“, koje je dio prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije, Ustavni sud konstantno ističe u svojoj praksi, a posebno zato što se često radi o pravnom pitanju koje je od suštinskog značaja za ishod konkretnog predmeta.⁵⁰ U predmetu u kojem je pred redovnim sudovima apelantov tužbeni zahtjev za naknadu štete zbog klevete usvojen u dijelu kojim je tražio isplatu odgovarajućeg iznosa, ali je odbijen u dijelu kojim je tražio da sud obveže tužene da o svom trošku objave presudu, Ustavni sud je zaključio da je sud propustio u obrazloženju odluke obuhvatiti sve važne aspekte konkretnog predmeta koji su mogli utjecati na konačnu odluku, odnosno da je propustio razmotriti apelantove žalbene navode koji se tiču objave presude, čime je prekršio apelantovo pravo na pravično suđenje.⁵¹ Kršenje prava na pravično suđenje zbog nedostatnog obrazloženja utvrđeno je i u predmetu u kojem je odbijen apelantov zahtjev da se na temelju ugovora o doživotnom izdržavanju uknjiži kao vlasnik na nekretninama koje se nalaze u Bosni i Hercegovini zato što je taj ugovor ovjerio sudac u Republici Hrvatskoj, a ne sudac u Bosni i Hercegovini.⁵² Bitno je spomenuti i odluku u kojoj je nedostatak adekvatnog obrazloženja bio vezan za poštovanje načela „najboljeg interesa djeteta“ iz Konvencije o pravima djeteta. Ustavni sud je u toj odluci zaključio da redovni sudovi nisu dali adekvatno i uvjerljivo obrazloženje u odnosu na pitanje koje se ticalo određivanja iznosa za izdržavanje maloljetnog djeteta (apelantice) koji mora, prema standardu „najboljeg interesa djeteta“, biti dovoljan za potrebe u godinama u kojima je apelantica. Zbog takvog propusta, Ustavni sud nije mogao zaključiti da je postupak u konkretnom slučaju proveden uz poštovanje garancije pravičnog postupka.⁵³

Zanimljiva pravna pitanja pokretala su se i u okviru prava koje se odnosi na **kažnjavanje samo na temelju zakona** zaštićenog člankom 7. Europske konvencije. Jedno od njih je i pitanje primjene blažeg zakona u postupcima vođenim zbog počinjenih ratnih zločina. Slijedeći praksu Europskog suda u predmetu *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, Ustavni sud je 2013. godine donio odluku u kojoj je zaključio da je prekršen članak 7. stavak 1. Europske konvencije zato što je u konkretnom predmetu postojala realna mogućnost da je retroaktivna primjena Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja kazne, što je protivno članku

48 Vidi Odluku broj AP-3228/22 od 23. ožujka 2023. godine.

49 Vidi Odluku broj AP-4793/14 od 17. ožujka 2015. godine.

50 Vidi Odluku broj AP-3225/07 od 14. travnja 2010. godine, točka 36.

51 Vidi Odluku broj AP-6429/18 od 2. srpnja 2020. godine.

52 Vidi Odluku broj AP-6035/18 od 9. rujna 2020. godine.

53 Vidi Odluku broj AP-399/22 od 20. travnja 2022. godine.

DODATNI SPORAZUMI O LJUDSKIM PRAVIMA KOJI ĆE SE PRIMJENJIVATI U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948.)
2. Ženevske konvencije I.-IV. o zaštiti žrtava rata (1949.) i Dopunski protokoli I.-II. (1977.)
3. Konvencija koja se odnosi na status izbjeglica (1951.) i Protokol (1966.)
4. Konvencija o državljanstvu udanih žena (1957.)
5. Konvencija o smanjivanju broja osoba bez državljanstva (1961.)
6. Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (1965.)
7. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.) i Opcioni protokoli (1966. i 1989.)
8. Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.)
9. Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije prema ženama (1979.)
10. Konvencija protiv mučenja i drugog nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1984.)
11. Europska konvencija o sprečavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (1987.)
12. Konvencija o pravima djeteta (1989.)
13. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji (1990.)
14. Europska povelja za regionalne jezike i jezike manjina (1992.)
15. Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1994.)

(Aneks I. Ustava BiH)

7. stavak 1. Europske konvencije, bez obzira na činjenicu što prema propisanom rasponu kazne zatvora ne znači da bi apelant i dobio manju kaznu zatvora da je u njegovom predmetu primijenjen Kazneni zakon SFRJ. Naime, kako je zaključio Ustavni sud, od ključnog značaja je to da je apelant mogao dobiti nižu kaznu da je taj Zakon i primijenjen.⁵⁴ U odluci iz 2018. godine Ustavni sud se bavio pitanjem primjene blažeg zakona, odnosno zamjenom kazne zatvora novčanom kaznom u situaciji kada je apelantu izrečena zatvorska kazna po ranije važećem zakonu, a ta je odluka postala pravomoćna u vrijeme kada je na snagu stupio novi zakon koji nije više propisivao mogućnost zamjene zatvorske kazne novčanom. U toj odluci Ustavni sud je naročito detaljno razjasnio pitanje smatra li se zamjena kazne „izvršenjem kazne“ ili modifikacijom izrečene kazne, što je bilo od presudnog značaja za primjenu članka 7. Europske konvencije. Nakon vrlo detaljne analize prakse Europskog suda o tom pitanju, Ustavni sud je zaključio da je u vrijeme kada je apelantu izrečena zatvorska kazna on ispunjavao uvjete iz ranijeg Kaznenog zakonika i mogao je tražiti zamjenu zatvorske kazne novčanom. Takav zahtjev se, prema mišljenju Ustavnog suda, nije mogao smatrati „izvršenjem kazne zatvora“, već **moгуćnošću da kazna zatvora „postane“ novčana kazna, zbog čega njegov zahtjev ulazi u okvir članka 7. Europske konvencije. S obzirom na to da je novi Kazneni zakonik isključio takvu mogućnost, on je utjecao na apelanta tako što mu je onemogućio da mu se kazna zatvora koja mu je izrečena prema ranijem zakonu zamijeni blažom i za njega očito povoljnijom novčanom kaznom.** Slijedom toga, Ustavni sud je zaključio da postoji kršenje prava iz članka 7. Europske konvencije.⁵⁵

Pandemija koronavirusa (COVID-19) pokrenula je niz pitanja u kontekstu zaštite ljudskih prava. U jednom od predmeta apelacijom je osporena naredba **Federalnog stožera Civilne zaštite** kojom je u Kantonu Sarajevo nametnuta obveza nošenja maski i ograničeno kretanje stanovništva na cijelom teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine u vremenu od 23 sata do 5 sati narednog dana. Ono što je bitno istaknuti je da Ustavni sud nije ukinuo navedene mjere, ali je utvrdio kršenje prava

⁵⁴ Vidi Odluku broj AP-325/08 od 27. rujna 2013. godine.

⁵⁵ Vidi Odluku broj AP-1498/18 od 23. travnja 2018. godine.

iz članka 8. Europske konvencije jer pasivnost zakonodavne vlasti da precizno i pravovremeno uspostavi zakonodavni okvir djelovanja izvršne vlasti u okolnostima pandemije neminovno otvara mogućnost da se naruši postizanje ravnoteže između različitih interesa (prava). Ustavni sud je zaključio da je nepostupanje Parlamenta FBiH u suprotnosti s osiguranjem poštovanja garancija obuhvaćenih pravom na „privatni život“ i pravom na „slobodu kretanja“ jer ne zadovoljava načelo sadržano u testu „neophodnosti“ miješanja u ta ustavna prava.⁵⁶ Kada je riječ o **slobodi kretanja** u kontekstu proglašene pandemije koronavirusa (COVID-19), Ustavni sud je također bio pozvan da odluči o zabrani kretanja osobama mlađim od 18 i starijim od 65 godina.⁵⁷ Ustavni sud je u tom predmetu naglasio da osporenim naredbom nisu predviđene nikakve iznimke u pogledu obje kategorije osoba koje su njome obuhvaćene, npr. specifične potrebe neke kategorije osoba mlađih od 18 godina u odnosu na njihovo zdravstveno stanje, naročito kada su u pitanju djeca s posebnim potrebama. Prema mišljenju Ustavnog suda, također je zanemarena činjenica da u okviru kategorije osoba starijih od 65 godina postoje i one osobe koje su radno aktivne i profesionalno angažirane. Ustavni sud je naglasio da prije donošenja osporene mjere nisu razmotrene alternativne, blaže mjere kojima bi se te grupe posebno zaštitile, ako za takvom posebnom zaštitom postoji potreba. U konačnici, Ustavni sud je zaključio da osporene mjere ne ispunjavaju zahtjev „proporcionalnosti“.

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u svezi **sa slobodom izražavanja** posljednjih nekoliko godina intenzivno se razvija. Ustavni sud je u 2018. godini, nakon što je pitanje pristupa informacijama kao dijela prava iz članka 10. Europske konvencije dugo odbacivao kao *ratione materiae* neprihvatljivo, detaljno ispitao praksu Europskog suda i promijenio svoju. U odluci u kojoj je prvi put meritorno odlučivao o tom pitanju detaljno je iznio pregled stavova Europskog suda i način primjene relevantnih kriterija u odnosu na slobodu pristupa informacijama kao dijela prava na slobodu izražavanja.⁵⁸ U okviru prakse koja se odnosi na to pravo Ustavni sud je, između ostalog, naglašavao važnost cijenjenja sveukupnog konteksta i svih čimbenika prilikom odlučivanja postoji li „hitna društvena potreba“ za ograničavanjem slobode izražavanja, kao i važnost postojanja relevantnog i dovoljnog obrazloženja u odlukama sudova kojima se ta sloboda ograničava.⁵⁹ Utvrđivao je povrede tog prava i u situacijama kada su redovni sudovi propuštali napraviti jasnu distinkciju između činjenica i vrijednosnog suda, što je rezultiralo miješanjem u pravo na slobodu izražavanja.⁶⁰

Povredu **prava na slobodu okupljanja** Ustavni sud je prvi put utvrdio 2014. godine. To je istodobno bio i prvi slučaj u kojem se Udruga Q, koja okuplja LGBTIQ osobe, žalila na kršenje više prava, uključujući i pravo na slobodu okupljanja. Ustavni sud je u tom predmetu utvrdio kršenje prava na slobodu okupljanja jer su javne vlasti propustile poduzeti neophodne mjere radi osiguranja mirnog okupljanja organiziranog u skladu sa zakonom, zbog čega je došlo do nasilja između suprotstavljenih strana, te kada su propustile osigurati jasan pravni okvir kako bi preventivno djelovale u njegovom sprečavanju i odvrćanju od činjenja istih ili sličnih djela⁶¹. Četiri godine kasnije utvrdio je povredu prava na slobodu okupljanja u veoma sličnom predmetu.⁶²

Značajni stavovi zauzeti su i u pogledu **prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije**. Naime, Ustavni sud je primio više apelacija koje su se odnosile na odbacivanje zahtjeva za izvanredno preispitivanje sudske odluke analognom primjenom Zakona o parničnom postupku (ZPP) kojim se ograničila parnična sposobnost stranke da izjavi reviziju. U prvoj odluci u kojoj je odlučivao o tom pitanju⁶³ Ustavni sud je zaključio da je odbacivanjem apelantovog zahtjeva za

56 Vidi Odluku broj AP-3683/20 od 22. prosinca 2020. godine.

57 Vidi Odluku broj AP-1217/20 od 22. travnja 2020. godine.

58 Vidi Odluku broj AP-461/16 od 6. lipnja 2018. godine.

59 Vidi Odluku broj AP-3430/16 od 19. prosinca 2018. godine.

60 Vidi Odluku broj AP-4486/20 od 11. svibnja 2022. godine.

61 Vidi Odluku broj AP-1020/11 od 25. rujna 2014. godine.

62 Vidi Odluku broj AP-4319/16 od 19. prosinca 2018. godine.

63 Vidi Odluku broj AP-5055/18 od 15. siječnja 2020. godine.

izvanredno preispitivanje zbog toga što ne ispunjava uvjete koji, prema ZPP-u, moraju biti ispunjeni za izjavu revizije, a u situaciji kada Zakon o upravnim sporovima eksplicitno daje pravo „stranci“ da izjavi taj pravni lijek, redovni sud učinio nedjelotvornim inače djelotvoran pravni lijek tako što je apelantu proizvoljno onemogućio pristup tom lijeku. Slijedom toga, Ustavni sud je zaključio da je prekršeno apelantovo pravo na djelotvoran pravni lijek u svezi s pravom na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Kada je riječ o **pravu na imovinu**, u predmetu koji se ticao prodaje apelantove nekretnine u izvršnom postupku u kojem redovni sud nije vodio računa o tome da se, po zakonu, izvršenje treba odrediti i provesti samo u opsegu koji je dovoljan za namirenje povjeritelja, Ustavni sud je utvrdio da je prekršeno načelo proporcionalnosti između općeg interesa i apelantovog prava na imovinu. Ustavni sud je istaknuo da je redovni sud propustio razmotriti i druge, manje teretne mjere prema apelantu, npr. bi li prodaja samo jedne od procijenjenih nekretnina bila dovoljna za izmirenje duga. Imajući u vidu prethodno spomenuti zakonski uvjet, Ustavni sud je zaključio da je usvajanjem prijedloga tražitelja izvršenja da se prodaju sve tri apelantove nekretnine narušeno načelo proporcionalnosti na apelantovu štetu, odnosno da je stavljen pretjeran teret na apelanta, što je za posljedicu imalo povredu njegovog prava na imovinu.⁶⁴

U kontekstu prava na **zabranu diskriminacije** Ustavni sud je bitne stavove zauzeo, između ostalih, u predmetima koji su se odnosili na priznavanje statusa zakonskog nasljednika⁶⁵ izvanbračnom partneru te ostvarivanje prava na mirovinu nakon smrti izvanbračnog partnera⁶⁶. U tim predmetima Ustavni sud je utvrdio da je primjenom Zakona o nasljeđivanju odnosno Zakona o MIO-u, koji nisu bili usklađeni s Obiteljskim zakonom FBiH, stavljen neproporcionalan teret na apelante, i to na diskriminirajući način. U prvom slučaju utvrđena je diskriminacija zato što je Zakon o nasljeđivanju primijenjen tako da je izvanbračnom partneru onemogućeno da naslijedi partnera na isti način na koji ga nasljeđuju i bračni partneri, iako je Obiteljskim zakonom priznata puna ravnopravnost izvanbračne i bračne zajednice u svim pravima i obvezama. U drugom slučaju Ustavni sud je zaključio da su redovni sud i organi uprave primjenom Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju, bez uvažavanja opredjeljenja iz Obiteljskog zakona FBiH o dosljednom izjednačavanju izvanbračne zajednice, koja je u konkretnom predmetu trajala 17 godina, s bračnom zajednicom u svim pravima i obvezama, uključujući i imovinska prava, i odbijanjem apelantičinog zahtjeva da joj se kao članu obitelji umrlog nositelja osiguranja prizna pravo na obiteljsku mirovinu, prekršili zabranu diskriminacije. U oba predmeta Ustavni sud je naglasio da se, prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Europska konvencija primjenjuje izravno i ima prioritet nad svim drugim zakonima, što, između ostalog, znači i da se zakoni koji nisu usuglašeni s Europskom konvencijom moraju primijeniti na način na koji se neće kršiti prava iz Europske konvencije.

U praksi Ustavnog suda utvrđena je povreda prava na zabranu diskriminacije zbog izostanka razloga koji bi opravdali razlikovanje i po osnovi državljanstva. Naime, u predmetu iz 2019. godine Ustavni sud je utvrdio diskriminaciju po osnovi državljanstva u svezi s pravom na obiteljski život apelantici kojoj je samo zbog činjenice što je strana državljanica zakon uskraćivao mogućnost da ostvari porodičnu naknadu. Ustavni sud je utvrdio kršenje zato što u odlukama nisu navedeni važni razlozi koji bi opravdali takvo razlikovanje, zbog čega nije uspostavljen odnos proporcionalnosti kako to zahtijeva članak 14. Europske konvencije.⁶⁷

Prethodno navedena praksa samo je jedan manji dio prakse Ustavnog suda koji treba poslužiti kao ilustracija. Međutim, i ta ilustracija više je nego dovoljna da ukaže da je Ustavni sud efikasan mehanizam zaštite ljudskih prava i sloboda građana na domaćoj razini.

64 Vidi Odluku broj AP-4204/22 od 23. ožujka 2023. godine.

65 Vidi Odluku broj AP-4207/13 od 30. rujna 2016. godine.

66 Vidi Odluku broj AP-4077/16 od 11. listopada 2018. godine.

67 Vidi Odluku broj AP-324/18 od 27. studenog 2019. godine.

Povrede prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Ukoliko se uzme u obzir ukupan broj odluka koje je donio Ustavni sud i broj predmeta u kojima je utvrđena povreda nekog od ustavnih ili konvencijskih prava, može se zaključiti da je procent predmeta s utvrđenom povredom tih prava mali. Međutim, povrede ljudskih prava treba prevenirati koliko god da su procenti tih povreda mali. To je nešto čemu svako društvo bazirano na vladavini prava treba težiti. Kako bi se to postiglo potrebno je utvrditi uzroke koji dovode do kršenja ljudskih prava. Statistika ukazuje na to da su u praksi Ustavnog suda najčešće povrede prava na pravično suđenje i prava na imovinu. Nerazumne **duljine trajanja sudskih postupaka i neizvršavanje pravomoćnih sudskih odluka** jedni su od temeljnih razloga velikog broja predmeta u kojima su utvrđene povrede **prava na pravično suđenje i prava na imovinu**. U nešto novijoj praksi Ustavnog suda ti predmeti utjecali su i na statistike vezane za povrede **prava na djelotvoran pravni lijek**⁶⁸. Zahtjevi u svezi sa **suđenjem u „razumnom roku“** utječu na sve aspekte pravosudnog sustava a propisane garancije su suštinski značajne za kreiranje okvira u kojem će prava garantirana Europskom konvencijom biti praktična i djelotvorna, a ne samo teoretska i iluzorna, kao što Europski sud i Ustavni sud često napominju. Vrijeme ima ključnu ulogu u pripremi predmeta i brzom vođenju postupaka a **djelotvoran pristup sudu** u cjelini bit će moguć ukoliko se suđenje provodi u „razumnom roku“. To je razlog zbog čega je tom pitanju posvećen poseban dio u okviru ove publikacije (Doprinos Ustavnog suda zaštiti osobnih prava i temeljnih sloboda). Značajan dio predmeta u kojima je utvrđena povreda prava na pravično suđenje odnosi se na zahtjev da se poštuje **„pravo na obrazloženu odluku“**.

U prvim godinama rada Ustavnog suda predmeti koji se odnose na tzv. deviznu štednju⁶⁹ i ratnu štetu⁷⁰, o kojima je također bilo više govora u ovoj publikaciji, utjecali su na broj utvrđenih povreda prava na imovinu. Uopćeno se može reći da u većini odluka u kojima je utvrđena povreda prava na imovinu nije bilo ispoštovano načelo proporcionalnosti⁷¹.

Predmeti u svezi s **osobama nestalim tijekom ratnih dešavanja** u Bosni i Hercegovini, a kojima se Ustavni sud intenzivno bavio prije dvadesetak godina, značajno su utjecali na statistike koje se odnose na povredu prava na **zabranu mučenja i nehumanog postupanja i prava na privatni i obiteljski život**⁷². Kada je riječ o zabrani mučenja i nehumanog postupanja, u novijoj praksi Ustavnog suda može se govoriti samo o sporadičnim predmetima u kojima je utvrđena povreda tog prava zbog nedjelotvornih istraga⁷³ ili protjerivanja stranaca⁷⁴.

Kao što je već navedeno, povreda prava na privatni i obiteljski život utvrđena je u većem broju predmeta koji se odnose na tzv. nestale osobe. Ratna dešavanja utjecala su i na veći broj predmeta

68 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-2907/16 od 10. svibnja 2017. godine.

69 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-130/04 od 2. prosinca 2005. godine.

70 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-288/03 od 17. prosinca 2004. godine.

71 Vidi, između ostalih, odluke br. AP-75/21 od 1. i 2. prosinca 2022. i AP-1670/21 od 13. srpnja 2023. godine.

72 Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-129/04 od 27. svibnja 2005. godine.

73 Vidi Odluku broj AP-3360/20 od 16. prosinca 2021. godine.

74 Vidi Odluku broj AP-2695/21 od 21. ožujka 2024. godine.

u kojima je utvrđena **povreda prava na dom**⁷⁵. U novijoj praksi Ustavnog suda povrede **prava na privatni život** utvrđene su zbog propusta da se uspostavi pravična ravnoteža između konkurentskih prava, prava na slobodu izražavanja i prava na ugled kao dijela prava na privatni život.⁷⁶

Broj predmeta koji se odnose na **slobodu izražavanja** je rastao tijekom godina. Razlozi zbog kojih su utvrđene povrede tog prava najčešće su izostanak neophodne analize svih relevantnih čimbenika u okolnostima svakog konkretnog predmeta, odnosno nedostatak „relevantnih i dovoljnih razloga“ u odlukama redovnih sudova na temelju kojih bi se moglo zaključiti da je miješanje u pravo na slobodu izražavanja bilo „neophodno u demokratskom društvu.“⁷⁷

Cilj prethodnog teksta jeste da kratko ilustrira i objasni statistiku koja se odnosi na povredu prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije. Detaljnije informacije i nešto šira slika mogu se izvući iz dijelova ove publikacije koji detaljnije opisuju praksu Ustavnog suda, a posebno **iz tabele**⁷⁸ u kojoj je po godinama i člancima Ustava odnosno Europske konvencije dan pregled utvrđenih povreda.

Pravo na pravično suđenje

1. Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obveza ili kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom. Presuda se izriče javno, ali se tisak i javnost mogu isključiti iz cijelog ili dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to zahtijevaju interesi maloljetnika ili zaštita privatnog života stranaka, ili u mjeri koja je, po mišljenju suda, strogo potrebna u posebnim okolnostima kada bi javnost mogla naškoditi interesima pravde.
2. Svatko tko je optužen za kazneno djelo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivnja sukladno zakonu.
3. Svatko tko je optužen za kazneno djelo ima sljedeća minimalna prava:
 - a) da bez odgađanja, detaljno i na jeziku koji razumije bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe protiv njega;
 - b) da ima dovoljno vremena i mogućnosti za pripremu svoje obrane;
 - c) da se brani osobno ili posredstvom branitelja po vlastitom izboru ili da, ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć, besplatno dobije branitelja kada to zahtijevaju interesi pravde;
 - d) da ispituje svjedoke protiv sebe ili da se oni ispituju, te da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka u njegovu korist pod istim uvjetima koji važe za svjedoke koji svjedoče protiv njega;
 - e) da dobije besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

(Članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama)

Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima, i druga prava vezana za krivične postupke.

(Članak II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine)

⁷⁵ Vidi, između ostalih, odluke br. AP-979/04 od 23. rujna 2005. i AP-1498/05 od 12. rujna 2006. godine.

⁷⁶ Vidi, između ostalih, Odluku broj AP-4423/20 od 8. lipnja 2022. godine.

⁷⁷ Vidi, između ostalih, odluke br. AP-2607/19 od 16. ožujka 2021., AP-384/21 od 21. ožujka 2024. i AP-270/21 od 13. srpnja 2023. godine.

⁷⁸ Vidi tabelu na str. 77.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Članak Ustava BiH i/ili Europske konvencije	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ukupno
	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Pravo na povratak iz članka II/5. Ustava BiH	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Članak IV/3.f) Ustava BiH – Destrktivnost po vitalni nacionalni interes	0	0	0	0	4	0	0	0	4	2	3	0	2	1	3	3	6	2	6	3	8	7	0	4	3	4	12	6	83
Članak VI/3.a) i VI/3.c) Ustava BiH – Suglasnost s Ustavom/ Europskom konvencijom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	4	0	0	8
Članak 2. Europske konvencije i članak II/3.a) Ustava BiH – Pravo na život	0	0	0	0	0	0	0	0	1	135	391	285	232	2	0	0	32	29	0	0	1	0	4	0	0	2	0	0	1114
Članak 3. Europske konvencije i članak II/3.b) Ustava BiH – Zabrana mučenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	10	2	2	8	8	2	19	21	19	28	29	21	18	15	23	9	12	21	268
Članak 5. Europske konvencije i članak II/3.d) Ustava BiH – Pravo na slobodu i sigurnost osobe	0	0	0	7	8	12	10	27	364	349	637	494	127	153	201	463	234	662	582	1046	1133	1045	1444	918	320	721	798	91	11846
Članak 6. Europske konvencije i članak II/3.e) Ustava BiH – Pravo na pravično suđenje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	12	6	8	2	0	5	1	2	0	4	0	42
Članak 7. Europske konvencije – Kažnjavanje samo na temelju zakona	0	0	0	7	6	4	0	2	11	141	395	288	235	4	3	4	35	30	0	1	3	5	3	3	9	9	9	2	1029
Članak 8. Europske konvencije i članak II/3.f) Ustava BiH – Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1	2	1	0	1	0	1	1	1	1	6	7	4	9	7	4	1	53
Članak 10. Europske konvencije i članak II/3.h) Ustava BiH – Sloboda izražavanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Članak 11. Europske konvencije i članak II/3.i) Ustava BiH – Sloboda mirnog okupljanja i sloboda udruživanja	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	269	2	4	11	24	2	1	317
Članak 13. Europske konvencije – Pravo na djelotvoran pravni lijek	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	2	3	1	2	2	0	19
Članak 14. Europske konvencije i članak II/4. Ustava BiH – Zabrana diskriminacije	0	0	0	7	8	4	2	8	12	320	538	394	75	45	41	124	90	268	152	459	522	111	637	780	24	80	31	14	4746
Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i članak II/3.k) Ustava BiH – Pravo na imovinu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	2	1	9	2	3	1	22
Članak 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju i članak II/3.m) Ustava BiH – Pravo na slobodu kretanja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Članak 2. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju – Pravo na žalbu u kaznenim stvarima	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Članak 1. Protokola broj 6 uz Europsku konvenciju – Ukidanje smrtne kazne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	1	1	0	0	1	0	0	0	8
Članak 4. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju – Pravo da se ne bude dvaput suđen ili kažnjen u istoj stvari	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	3
Članak 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju – Opća zabrana diskriminacije																													

Predmeti „vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda“

Članak IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine

Deblokada Parlamentarne skupštine BiH

Ustavni sud, između ostalih, ima značajnu nadležnost u svezi s deblokadom rada Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Naime, člankom IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine utvrđena je nadležnost Ustavnog suda u pogledu „deblokade“ Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Uloga Ustavnog suda sastoji se u tome da kao najviši sud države i zaštitnik Ustava Bosne i Hercegovine (članak VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine) svojom meritornom odlukom doprinosi deblokiranju rada Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, koja sama nije u stanju prevladati problem. **Taj postupak je hitne prirode jer je intervencija Ustavnog suda potrebna u što kraćem roku kako bi zakonodavni organ mogao nastaviti obavljati svoju funkciju.** Donošenje meritornog stava u pogledu postojanja ili nepostojanja destruktivnosti po vitalni interes jednog naroda je veoma važno u situacijama kada je državi potreban zakon da bi regulirala određeno područje, a glasanje o tom zakonu je blokirano stavljanjem prigovora destruktivnosti po vitalni interes jednog naroda.⁷⁹ Na taj način se osigurava neka vrsta preventivnog djelovanja Ustavnog suda na ustavnost akata (zakona) koji su u parlamentarnoj proceduri u smislu eliminiranja „destruktivnosti po vitalni interes“ jednog ili više konstitutivnih naroda. Ta nadležnost Ustavnog suda po mnogo čemu predstavlja atipičan vid aktiviteta ustavnosudske instance jer se praktično na taj način uspostavlja „bliski kontakt“ između „ustavnosudske“ i „zakonodavne“ vlasti. U toj fazi Ustavni sud ne ocjenjuje ustavnost samog zakona ili pojedine norme nego samo to ima li spor koji je pokrenut, prema Ustavu, karakter vitalnog interesa po jedan od konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini.

Sam Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži definiciju niti pobliže određenje tog ustavnopravnog pojma. Odsustvo definicije vitalnog interesa bilo je meta kritike Venecijanske komisije koja je u jednom od svojih mišljenja istaknula da je točno da sudska praksa Ustavnog suda može dati definiciju vitalnog interesa i smanjiti rizik koji inherentno postoji u tom mehanizmu, ali da djeluje neprimjereno da se takva zadaća, sa značajnim političkim implikacijama, prepusti samom Ustavnom sudu, a da mu se ne da nikakva smjernica u tekstu Ustava.⁸⁰ Međutim, Ustavni sud se hrabro nosio sa svojom zadaćom te je svojim odlukama od slučaja do slučaja definirao pojam „vitalnog interesa“ (primjenjujući funkcionalni kriterij u svakom pojedinom predmetu)⁸¹, te tumačio i razjašnjavao postupak koji se na njega odnosi.

Ustavni sud je u svojoj praksi ukazao na to da postoji nekoliko čimbenika koji oblikuju razumijevanje pojma vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnog naroda. Budući da je pojam „vitalni interes“ funkcionalna kategorija, on se ne može promatrati odvojeno od pojma „konstitutivnost naroda“, čije vitalne interese štiti članak IV/3.e) i f) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je ukazao i na to da je značenje pojma „vitalni interes“ djelomično oblikovano i člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, koji naglašava da je Bosna i Hercegovina demokratska država, pa se, u svezi s tim, interes konstitutivnih naroda da u punom kapacitetu sudjeluju u sustavu vlasti i aktivnostima javnih organa vlasti može promatrati kao vitalni interes. Prema jurisprudenciji Ustavnog suda, efektivno sudjelo-

79 Vidi Odluku broj U-8/04 od 25. lipnja 2004. godine, točka 20.

80 Venecijanska komisija, Mišljenje o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlastima visokog predstavnika, CDL-AD(2005)004, 11.–12. ožujka 2005. godine, točka 32.

81 Vidi Odluku broj U-2/04 od 28. svibnja 2004. godine, točka 31., i Odluku broj U-8/04 od 25. lipnja 2004. godine, točka 35.

vanje konstitutivnih naroda u procesu donošenja političkih odluka, u smislu sprečavanja apsolutne dominacije jedne grupe nad drugom, predstavlja vitalni interes svakog konstitutivnog naroda.⁸²

U svojoj praksi Ustavni sud je također ukazao na to da je, u skladu s prvom rečenicom članka VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud zaštitnik Ustava Bosne i Hercegovine i da je njime ograničen u pogledu funkcionalnog tumačenja. U svezi s tim, pri razmatranju svakog konkretnog predmeta Ustavni sud će se, u zadanim ustavnim okvirima, rukovoditi vrijednostima i načelima koji su suštinski važni za slobodno i demokratsko društvo koje otjelovljuje, između ostalog, poštovanje inherentnog dostojanstva čovjeka, ugađanje velikoj raznolikosti vjerovanja, poštovanje kulturnog identiteta i identiteta grupa i vjera, društvene i političke institucije koje unapređuju sudjelovanje pojedinaca i grupa u društvu. S druge strane, zaštita vitalnog interesa ne smije ugroziti suverenitet i funkcionalnost države koja je usko povezana s neutralnim i suštinskim shvaćanjem pojma državljanstva kao kriterija pripadnosti „naciji“, odnosno ne smije voditi nepotrebnoj dezintegraciji građanskog društva kao neophodnog elementa moderne državnosti.⁸³

Prvu odluku vezanu za pitanje vitalnog nacionalnog interesa Ustavni sud je donio 2004. godine. U toj odluci Ustavni sud je, između ostalog, istaknuo da je institut zaštite vitalnih interesa jednog naroda veoma važan u državama u kojima postoje multietničke, multijezične i multireligijske zajednice ili zajednice koje su tipične po svojim razlikama. Također je naglasio da svako pozivanje na vitalni interes ima za posljedicu pojačan kriterij za donošenje općih akata, uključujući i poseban uvjet većine glasova te da su posljedice toga prekidi parlamentarnih procedura koji mogu proizvesti negativne posljedice za rad zakonodavnog tijela i samim tim za funkcioniranje države. Dalje je istaknuo da zahtjevi iz članka IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine moraju biti obrazloženi, izražavajući ozbiljne kontroverze u mišljenju ili sumnje u povredu tog ustavnopravnog instituta, popraćene uvjerenjem. S obzirom na to da se radi o zahtjevu jednog zakonodavnog tijela kao političkog organa, za njegovu dopustivost, kako je to objasnio Ustavni sud, dovoljan je objektivni interes za razrješenje spora, odnosno podnositelj ne mora izražavati subjektivni interes za samo razrješenje spora. U svezi s tim, Ustavni sud je naglasio da nije vezan za sam zahtjev jer opći javni interes prevladava nad samim zahtjevom.⁸⁴ U konkretnom predmetu zahtjevom se tražilo ispitivanje proceduralne ispravnosti, tj. utvrđivanje postojanja ili nepostojanja ustavnih pretpostavki za izjavu Kluba bošnjačkog naroda da je Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine i raseljenim osobama u Bosni i Hercegovini destruktivan po vitalne interese bošnjačkog naroda. Ustavni sud je istaknuo da zahtjev sadrži više razloga zbog kojih se smatra da su izmjene i dopune Prijedloga zakona destruktivne po vitalni interes bošnjačkog naroda. Razlozi se odnose na važno pitanje ostvarivanja imovinskih prava i povratka izbjeglih i raseljenih osoba i suzbijanje posljedica etničkog čišćenja, a sam zahtjev upućuje na mogućnost stvaranja pravne nesigurnosti u toj oblasti. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud je zaključio da je zahtjev u dovoljnoj mjeri obrazložen da bi zadovoljio uvjet dopustivosti.⁸⁵ Meritum samog predmeta ispitao je analizom dva pitanja: a) postojanje vitalnog interesa jednog ili više konstitutivnih naroda i b) destruktivnost po vitalni interes jednog ili više konstitutivnih naroda.⁸⁶ U tom predmetu Ustavni sud je utvrdio postojanje vitalnog nacionalnog interesa i destruktivnost po vitalni nacionalni interes. Međutim, postoje i drugačiji primjeri u kojima je Ustavni sud zaključio da se određena odluka tiče vitalnog nacionalnog interesa, ali da nije destruktivna po vitalni nacionalni interes⁸⁷, te odluke u kojima je Ustavni sud utvrdio da se ne radi o „odluci“, u smislu članka od IV/3.d) do IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, koja ima pravne i ustavne posljedice po vitalni nacionalni interes konstitutivnih naroda i za čije bi ispitivanje bio nadležan Ustavni sud.⁸⁸

82 Vidi Odluku broj U-7/06 od 31. ožujka 2006. godine, toč. 33.–37.

83 *Ibid.*, točka 38.

84 Vidi Odluku broj U-2/04, točka 18.

85 *Ibid.*, točka 19.

86 *Ibid.*, točka 28.

87 Vidi, između ostalih, Odluku broj U-10/05 od 22. srpnja 2005. godine.

88 Vidi odluke br. U-9/08 od 8. srpnja 2008. i U-19/13 od 27. rujna 2013. godine.

Izdvojena mišljenja

Ustavni sud odlučuje većinom glasova svih sudaca. Dakle, za svaku odluku je potreban glas najmanje pet od ukupno devet sudaca (članak 42. stavak (4) Pravila). Sudac se ne može uzdržati od glasanja. Najveći broj odluka Ustavni sud je donio jednoglasno.

Kao „istaknuti pravnici visokih moralnih kvaliteta“, kako Ustav Bosne i Hercegovine definira uvjete za njihov izbor, suci, bez obzira na to tko ih je izabrao, djeluju u osobnom svojstvu kao općeprihvaćenom standardu kada je riječ o sudskoj vlasti.

Ustavni sud je u odnosu na druge organe vlasti i bilo koje vanjske utjecaje samostalan i neovisan. Konsekventno, i suci, pojedinačno, samostalni su i neovisni u svom radu, a prava i dužnosti suci ostvaruju u skladu s Ustavom i Pravilima Ustavnog suda.

Suci na početku mandata daju svečanu izjavu kojom se obvezuju da će se u vršenju dužnosti suca pridržavati Ustava Bosne i Hercegovine i zakona Bosne i Hercegovine, te da će dužnost suca vršiti savjesno i nepristrano.

Kada ne dijeli mišljenje većine, svaki sudac ima pravo i mogućnost izdvojiti svoje mišljenje.

Mogućnost izdvojenog mišljenja se, kako je to predviđeno člankom 43. Pravila Ustavnog suda, može koristiti na dva načina:

- pisanim obrazloženim izdvojenim mišljenjem i
- davanjem samo izjave o neslaganju.

Izdvojeno mišljenje može biti u skladu s odlukom većine ili suprotno odluci većine. Izdvojeno mišljenje se prilaže uz zapisnik sa sjednice i ulaže u predmet na koji se odnosi, a u donesenoj odluci i rješenju se konstatira da je dano izdvojeno mišljenje. Izdvojeno mišljenje se prilaže uz odluku kao njezin aneks. Odluka se objavljuje u službenim glasilima i publikacijama Ustavnog suda zajedno s izdvojenim mišljenjem.

Davanje izdvojenog mišljenja ili samo izjave o neslaganju je pravo i mogućnost koje ima svaki sudac. Sudac se, međutim, može pridružiti izdvojenom mišljenju drugog suca, što ima isti učinak kao da ga je i sam napisao.

Svrha izjave o neslaganju, a naročito izdvojenog mišljenja, nije odašiljanje poruke ciljanoj općoj, stručnoj ili akademskoj javnosti, nego je to, prije svega, izraz procjene i potrebe da se u konkretnom slučaju i općenito doprinese ustavnopravnoj teoriji i praksi, odnosno afirmaciji pojedinačnog sudačkog mišljenja i integriteta. Naime, ustavnopravna pitanja koja se nađu pred Ustavnim sudom spadaju u najsloženija pravna pitanja, posebno kada je riječ o predmetima iz apstraktne ocjene ustavnosti, pa su razlike u mišljenjima često posljedica složenosti konkretnog ustavnopravnog pitanja, pa i ustavne norme. Stoga, obrazloženo izdvojeno mišljenje može (poznati su slučajevi u literaturi i u svakodnevnoj praksi kod svih ustavnih sudova) prije ili kasnije utjecati na šire razumijevanje određenih kategorija, odnosno instituta ustavnog prava, pa i prava općenito, a ponekad čak i na promjenu sudske prakse, istina nekada znatno kasnije nakon što je izdvojeno mišljenje dano kao takvo. Izdvojena mišljenja zato treba respektirati ne samo kao trenutnu potrebu da se izrazi drugačiji stav i možda, ipak, pošalje poruka (bilo kome) nego, i prije svega, kao potvrdu osobnog sudačkog i stručnog integriteta, odnosno doprinosa razvoju ustavnosudske prakse i misli.

Mogućnost izdvojenog mišljenja (u skladu sa stavom ili odlukom većine ili suprotno stavu i odluci većine) ili davanja samo izjave o neslaganju koristili su skoro svi suci Ustavnog suda.

Relevantna statistika pokazuje da je u poređenju s ukupnim brojem donesenih odluka u postdejtonskom razdoblju (48.352 odluke, odnosno 91.191 riješen predmet) zaključno sa 30. lipnjem 2024. godine relativno mali broj predmeta u kojima su suci dali izdvojeno mišljenje ili izjavu o neslaganju.

Kada je riječ o „U” predmetima (apstraktna ocjena ustavnosti i sl.), u 75 odluka je dano izdvojeno mišljenje ili izjava o neslaganju jednog ili više sudaca. Uložena su 102 izdvojena mišljenja i dana 41 izjava o neslaganju. Od 31 suca koji je obavljao ili i sada obavlja dužnost suca Ustavnog suda, 21 sudac je dao izdvojeno mišljenje ili izjavu o neslaganju najmanje jedanput, a neki od njih i više puta.

Kada je riječ o „AP” predmetima (apelacijska nadležnost), u ukupno 208 odluka je dano izdvojeno mišljenje ili izjava o neslaganju jednog ili više sudaca. Uloženo je 169 izdvojenih mišljenja i dane su 122 izjave o neslaganju.

S obzirom na to da je u nekim odlukama spojeno više predmeta, treba imati u vidu da se to u objema kategorijama može odnositi na nešto veći broj predmeta.

(1) Svaki sudac koji je sudjelovao u razmatranju predmeta ima pravo izdvojiti svoje mišljenje sukladno ili protivno odluci, ili samo dati izjavu o neslaganju ili pridruživanju izdvojenome mišljenju.

(2) Sudac ima pravo i dužnost pisano izložiti i obrazložiti izdvojeno mišljenje najkasnije u roku od 15 dana od dana kada mu odluka bude dostavljena nakon utvrđivanja stručno-tehničke redakcije teksta.

(3) Izdvojeno mišljenje suca se prilaže uz zapisnik sa sjednice i ulaže u predmet na koji se odnosi, a u donesenoj odluci ili rješenju se konstatira da je dano izdvojeno mišljenje.

(4) Izdvojeno mišljenje se prilaže uz odluku kao aneks. Odluka se objavljuje u službenim glasilima i publikaciji Ustavnoga suda zajedno sa izdvojenim mišljenjem.

(5) Do dostave izdvojenoga mišljenja, ili do isteka roka iz stavka (2) ovoga članka, odluka se ne otprema. Ako izdvojeno mišljenje nije dostavljeno do isteka roka iz stavka (2) ovoga članka, odluka se otprema, a naknadno dostavljeno izdvojeno mišljenje se ulaže u ustavnosudski spis i čini njegov sastavni dio.

(Članak 43. Pravila Ustavnog suda BiH)

Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

(Članak VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine)

Prema izričitoj odredbi članka VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine konačne su i obvezujuće. Člankom 72. Pravila Ustavnog suda propisano je također da su odluke Ustavnog suda konačne i obvezujuće i da ih je svaka fizička i pravna osoba dužna poštovati. Sva tijela vlasti su dužna, u okviru svojih nadležnosti utvrđenih Ustavom i zakonom, provoditi odluke Ustavnog suda. Svatko tko ima pravni interes može tražiti da se izvrši odluka Ustavnog suda. Ustavni sud Bosne i Hercegovine, na temelju članka 72. stavak (4) Pravila Ustavnog suda, odlučuje samo o načinu i roku izvršenja svojih odluka i u tom pogledu uživa slobodu djelovanja, što posljedično znači da nalozi Ustavnog suda za izvršenje neće u svakom predmetu biti jednaki.

Kako će Ustavni sud postupiti u kojem slučaju ovisi prije svega o okolnostima svakog predmeta, nadležnosti Ustavnog suda o kojoj je riječ, prirodi neustavnog akta i utvrđenoj neustavnosti te o potencijalnim posljedicama koje bi odluka Ustavnog suda mogla proizvesti. Može se konstatirati da se prema kriteriju naloga koje Ustavni sud daje u svojim odlukama razlikuje nekoliko situacija koje su neposredno povezane s izvršenjem odluka Ustavnog suda. Ustavni sud može, što pretežito čini u postupcima apstraktne kontrole ustavnosti, svojom odlukom staviti izvan snage (ukinuti) cijeli zakon ili neku njegovu odredbu, bez davanja konkretnog naloga za postupanje nadležnom organu ili roka za izvršenje. Zatim, Ustavni sud može donijeti deklaratornu odluku kojom će utvrditi nesuglasnost određene odredbe ili odluke redovnih sudova ili organa uprave s Ustavom i/ili Europskom konvencijom, ali neće ukinuti osporeni akt niti dati nalog da se te odredbe izmijene. Također, Ustavni sud može nadležnom organu dati konkretan nalog i rok za izvršenje, što čini pretežito u postupku apstraktne kontrole ustavnosti. S druge strane, u postupku povodom apelacija najčešće će donijeti odluku kojom ukida odluku organa uprave ili redovnih sudova, te daje nalog za donošenje nove odluke u određenom roku, i/ili naloge javnim vlastima kojima ukazuje na nužnost daljnjih zakonodavnih izmjena. Međutim, važno je naglasiti da te situacije nisu konačne, već da samo odražavaju složenost pitanja koja su povezana s izvršavanjem odluka Ustavnog suda.

Ustavni sud, počevši od 2005. godine, periodično razmatra izvješće o izvršenju svojih odluka. U roku, koji odredi Ustavni sud, tijelo koje je obvezno izvršiti odluku Ustavnog suda dužno je dostaviti obavijest o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja odluke, kako je naznačeno u toj odluci. Prije donošenja odluke o statusu izvršenja odluke, odnosno nakon isteka roka za izvršenje odluke, Ustavni sud pribavlja izjašnjenje o poduzetim mjerama od tijela na koje glasi nalog Ustavnog suda. Stoga, procjena se daje na temelju informacija o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja odluke Ustavnog suda.

U slučaju nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršavanju ili obavještavanju Ustavnog suda o poduzetim mjerama, Ustavni sud postupa u skladu sa člankom 72. stavak (6) Pravila Ustavnog suda, odnosno donosi rješenje kojim se utvrđuje da odluka Ustavnog suda nije izvršena i u tom rješenju može odrediti način provođenja odluke. Pri donošenju rješenja Ustavni sud, u ovisnosti o specifičnosti konkretnog predmeta, može utvrditi: a) da odluka nije izvršena, b) da nesuglasne odredbe zakona

odnosno podzakonskog akta prestaju važiti narednog dana od dana objave te odluke u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ te c) sam odrediti način izvršenja i primjene odluke. U svakom od tih predmeta Ustavni sud će rješenje dostaviti Tužiteljstvu BiH na daljnje postupanje.

Bosna i Hercegovina je jedna od rijetkih država u svijetu koja predviđa kaznenu odgovornost kao sredstvo pritiska za izvršenje odluka Ustavnog suda i drugih sudova. U skladu sa člankom 239. Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine, neizvršenje odluka Ustavnog suda, Suda BiH ili Doma za ljudska prava predstavlja kazneno djelo. Shodno tome, rješenje kojim se utvrđuje da odluka Ustavnog suda nije izvršena dostavlja se Tužiteljstvu BiH kao nadležnoj instituciji. Važno je naglasiti da izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 47/23) to kazneno djelo čini službena osoba koja „[...] ne provede, ne izvrši ili na drugi način ne poštuje konačnu i obvezujuću odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine [...] ili koja spriječi odnosno na drugi način omete primjenu, provođenje ili izvršenje takve odluke [...]“. Donošenje rješenja o neizvršenju, odnosno uključivanje Tužiteljstva BiH u sam proces izvršenja odluka Ustavnog suda predstavlja dodatni mehanizam osiguranja i vrstu „konačne mjere ili sankcije“ koja se poduzima s ciljem izvršavanja odluka Ustavnog suda. U takvoj situaciji može se reći da je Ustavni sud iscrpio sve mehanizme za izvršenje svoje odluke, te da su na taj način formalna nadležnost i mogućnost Ustavnog suda u svezi s izvršenjem odluke prenesene na Tužiteljstvo BiH.

Ukoliko se promatra ukupan broj donesenih odluka od kako je Ustavni sud BiH ustanovljen i djeluje na temelju važećeg Ustava Bosne i Hercegovine, pitanje izvršavanja odluka Ustavnog suda se i ne bi moglo predstaviti kao naročit problem. Međutim, ta činjenica ne umanjuje taj problem s obzirom na vrstu i sadržaj neizvršenih odluka i njihov utjecaj na pravni poredak, poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda, društvene, pa i političke procese i odnose u Bosni i Hercegovini. Taj problem će posebno biti izražen ukoliko se radi o višegodišnjem neizvršavanju odluka iz određenih oblasti. Tako su u predmetima apelacijske nadležnosti primjetni sistemski problemi u svezi s izvršavanjem odluka Ustavnog suda koje su se odnosile na duljinu trajanja sudskih postupaka, izvršenje pravomoćnih sudskih odluka na teret proračuna, staru deviznu štednju i vojne stanove. Zbog neprovođenja odluka Ustavnog suda u tim predmetima i Europski sud je utvrđivao povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda i pratio provođenje svojih odluka, što je dodatno ukazivalo na nužnost njihovog provođenja. S druge strane, u predmetima koji se ubrajaju u apstraktnu ocjenu ustavnosti kao primjere dugogodišnjeg neprovođenja odluka Ustavnog suda možemo navesti predmete koji su se odnosili na odredbe Statuta Grada Mostara, Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, zakona o plaćama i naknadama sudaca i tužitelja i sl. Također, poznate su i faktičke situacije u kojima su organi vlasti ili redovni sudovi zanemarivali pravne razloge Ustavnog suda i usvajali suštinski jednake propise odnosno odluke u usporedbi s onima koji su odlukom Ustavnog suda proglašeni neustavnim. Na taj način se odluke suštinski ne poštuju i ne provode nego se svjesno i ciljano iskazuje namjera i proizvodi privid koji nije teško prepoznati. Stoga, može se reći da neizvršavanje ili nepravovremeno odnosno nedosljedno izvršavanje odluka Ustavnog suda ukazuje na probleme funkcioniranja pravne države utemeljene na načelu vladavine prava. Taj problem je prepoznat kao sistemski, pa je za Bosnu i Hercegovinu provođenje odluka Ustavnog suda postavljeno i kao jedan od uvjeta u procesu integracije u Europsku uniju definiranih putem 14 prioriteta iz Mišljenja Europske komisije o prijavi Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji.

Međutim, važno je naglasiti da svoju ulogu u praćenju izvršenja odluka Ustavni sud nije ograničio samo na puko evidentiranje neizvršenih odluka i njihovu dostavu Tužiteljstvu BiH.

Ustavni sud je svojim djelovanjem i ustavnim nadležnostima nastojao imati proaktivnu ulogu vodeći računa o tome da ublaži negativne efekte do kojih može dovesti ili je dovelo neizvršavanje odluka Ustavnog suda. U tom kontekstu, Ustavni sud je, pored niza sastanaka organiziranih o toj temi, organizirao i Konferenciju „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“, koja je održana 13. i 14. lipnja 2023. godine na Jahorini. Na toj Konferenciji su sudjelovali predstavnici zakonodavne, sudske i izvršne vlasti. Usvojeni su zaključci iz kojih proizlazi da je u Bosni i Hercegovini potreban

sistemski pristup rješavanju tog sistemskog problema s jasnim konceptom konkretnih mjera koje treba poduzimati da bi se umanjila i, ako je moguće, eliminirala umišljajna ili uslijed propuštanja prisutna praksa, odnosno pojava neizvršenja sudskih odluka.

S ciljem rješavanja problema neizvršenja odluka Ustavnog suda, potrebno je poduzeti sljedeće korake:

1. Svi organi javne vlasti, organizacije civilnog društva i društvo u cjelini moraju nastaviti raditi i djelovati na promidžbi i afirmaciji opće pravne kulture, a naročito kulture provođenja sudskih odluka. Ustavni sud, u suradnji s drugim organima i institucijama, treba i dalje imati proaktivnu ulogu u praćenju izvršenja i u izvršenju svojih odluka.
2. U slučajevima u kojima je to primjereno, Ustavni sud treba razmotriti mogućnost dodatnog preciziranja naloga za izvršenje koji se daju nadležnim organima vlasti kako bi na taj način doprinio ubrzanju postupka izvršenja odluke Ustavnog suda.
3. Iznimno, kada Ustavni sud utvrdi neustavnost zakona i javna vlast ne ispoštuje rok za izvršenje, a postoji mogućnost nastanka neotklonjive štete ili ozbiljnih kršenja ljudskih prava, Ustavni sud bi trebao razmotriti donošenje privremenih rješenja kao nužnih prijelaznih mjera.
4. Kao pojedinačne mjere, nadležni organi vlasti bi trebali sačiniti analizu konkretnih prepreka za izvršenje pojedinačnih odluka Ustavnog suda i aktivno poduzimati radnje s ciljem utvrđivanja nacrtu/prijedloga propisa koji vode izvršenju odluka Ustavnog suda.
5. Kao opća mjera potrebna je implementacija adekvatnijih mehanizama izvršenja odluka Ustavnog suda iz apstraktne nadležnosti, koji će uključivati odgovornost za nadzor i pravne posljedice za nepoštovanje tih zahtjeva. Time bi se u značajnoj mjeri optimiziralo izvršenje i spriječile štetne posljedice, te značajno olakšao eventualni kazneni progon zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda. U tom pravcu bi trebalo razmotriti usvajanje zakonskih rješenja kojim bi te procedure bile detaljno propisane.
6. Institucije kaznenog progona bi trebale ulagati dodatne napore s ciljem razjašnjavanja postojećih dilema u procesuiranju kaznenog djela neizvršenja odluka Ustavnog suda.
7. Izvršenju odluka Ustavnog suda mogle bi doprinijeti sljedeće mjere koje se odnose na redovne sudove:
 - a) Usvajanje tehničko-organizacijskih mjera (npr. povećanje broja sudaca, uspostava novih informacijskih sustava upravljanja predmetima i sl.).
 - b) Donošenje zakona o duljini trajanja postupka tamo gdje oni nisu donijeti. Zakonsko predviđanje novog suđenja potencijalno otvara pitanje „suđenja u suđenju“, što može rezultirati novim kršenjima prava na pravično suđenje u razumnom roku.
 - c) Rasterećenje redovnih sudova.
 - d) Sve razine javne vlasti bi trebale preciznije utvrditi svoju obvezu plaćanja kompenzacija i povećati svoje proračune za tu namjenu (uključujući i izmjenu procesnih zakona radi ubrzanja suđenja).

Zaključno, izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine predstavlja izazov koji zahtijeva koordinirane napore svih relevantnih institucija. Iako postojeći mehanizmi za izvršenje pružaju određeni pravni okvir, sistemske poteškoće i nedosljednosti u praksi i dalje su prisutne. Stoga, nužno je iznaći adekvatan pristup koji uključuje preciznije procedure, efikasniji nadzor i veću odgovornost svih aktera kako bi se osiguralo efikasno izvršavanje i poštovanje odluka Ustavnog suda. Samo je na takav način moguće osigurati integritet ustavnog uređenja i poštovanje temeljnih ljudskih prava, što se pokazuje ključnim za stabilnost i daljnji napredak Bosne i Hercegovine.

Konferencija „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“, Jahorina, lipanj, 2023. godine

Doprinos Ustavnog suda zaštiti i poštovanju ljudskih prava i temeljnih sloboda

Ustavni sud svojom korektivnom ulogom, gradeći praksu koja se temelji na standardima iz Europske konvencije s njezinim protokolima i na praksi Europskog suda, izravno i neizravno utječe na poštovanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda garantiranih Europskom konvencijom. Obrazloženja u odlukama Ustavnog suda utječu na rad sudova. Zaštitom ljudskih prava u svakom pojedinačnom predmetu, uz pozivanje na standarde Europskog suda, koje slijedi i Ustavni sud, daju se određene upute i pravci djelovanja u svim ostalim predmetima. Osim toga, minimum prava, upravo onaj koji se garantira Europskom konvencijom, koja je izravno inkorporirana u Ustav Bosne i Hercegovine, predstavlja razinu ispod koje se ne može ići, te je poštovanje tih prava i njihova zaštita od iznimne važnosti.

Njegujući sudski aktivizam, Ustavni sud je svoje nadležnosti, ulogu i misiju izvršavao odgovorno. Ukupnost predmeta u kojima se Ustavni sud bavio zaštitom ljudskih prava i temeljnih sloboda čini stvaran doprinos Ustavnog suda zaštiti i promoviranju vladavine prava u Bosni i Hercegovini, a tekst koji slijedi samo je mala ilustracija tog doprinosa.

Duljina trajanja postupaka kao sistemski problem u Bosni i Hercegovini – odgovor Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

U praksi Ustavnog suda je tako mnogo primjera drastičnih kršenja prava na pravično suđenje u razumnom roku. Ilustracije radi, u jednom od predmeta utvrđena je povreda tog prava jer je kazneni postupak protiv apelanta trajao dulje od 17 godina.⁸⁹ U predmetu koji se ticao utvrđivanja prava vlasništva/suvlasništva na nekretninama koje potječu od zaostavštine postupak je trajao ukupno 17 godina, od čega *ratione temporis* 16 godina i tri mjeseca u nadležnosti Ustavnog suda.⁹⁰ U praksi Ustavnog suda postoji primjer gdje je postupak za naknadu štete započeo 1969. godine, a okončan je krajem 2011. godine (42 godine).⁹¹

Zbog činjenice da su mnogi od postupaka pred redovnim sudovima trajali preko jedne decenije Ustavni sud je u odluci koju je donio 2010. godine⁹² naglasio da u pravnom sustavu Bosne i Hercegovine pred redovnim sudovima nije osigurana zaštita u svezi s nerazumnom duljinom postupka. Imajući u vidu situaciju pred redovnim sudovima i duljinu postupka koja često prelazi granice „razumnog roka“, Ustavni sud je istaknuo da je odluku u navedenom predmetu potrebno dostaviti svim relevantnim vlastima na teritoriju Bosne i Hercegovine. U svezi s tim, Ustavni sud se pozvao na članak II/6. Ustava Bosne i Hercegovine kojim je propisano: „Bosna i Hercegovina, i svi sudovi, uredi, državni organi, i tijela kojima posredno rukovode entiteti ili koja djeluju unutar entiteta, primjenjivat će i poštivati ljudska prava i temeljne slobode navedene u stavku 2.“ Odluka je dostavljena svim relevantnim vlastima na svim razinama na teritoriju Bosne i Hercegovine s ciljem poduzimanja odgovarajućih koraka u svezi sa zaštitom i osiguranjem efektivnog pravnog lijeka u pogledu nerazumne duljine postupka pred redovnim sudovima u nacionalnom sustavu Bosne i Hercegovine. Međutim, problem je ostao neriješen. U odluci iz 2016. godine⁹³ Ustavni sud je istaknuo sljedeće: „[...] da su problemi koji se nalaze

89 Vidi Odluku broj AP-6162/18 od 25. lipnja 2019. godine.

90 Vidi Odluku broj AP-1774/12 od 17. lipnja 2015. godine.

91 Vidi Odluku broj AP-579/12 od 27. studenog 2015. godine.

92 Vidi Odluku broj AP-575/07 od 30. siječnja 2010. godine.

93 Vidi Odluku broj AP-303/16 od 16. ožujka 2016. godine.

u osnovi kršenja prava na pravično suđenje iz članka II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije širokog opsega i kompleksne prirode. Oni, stoga, zahtijevaju implementaciju opsežnih i kompleksnih mjera, po mogućnosti zakonodavnog ili administrativnog karaktera, koje bi uključile različite organe kako na državnoj tako i na entitetskoj razini, odnosno razini Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U tom pravcu, Ustavni sud podsjeća da već čitavu deceniju odluke Ustavnog suda kojima se utvrđuju drastična kršenja prava na donošenje odluke u razumnom roku dostavlja i Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine. U svezi s tim, Ustavni sud smatra kako, svakako, treba cijeliti dosadašnje napore Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine kao neovisnog i samostalnog organa koji ima zadaću osigurati neovisno, nepristrano i profesionalno pravosuđe, te unaprijediti efikasnost pravosuđa u Bosni i Hercegovini. Ipak, imajući u vidu njegove ovlasti i nadležnosti utvrđene Zakonom o Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine [...], Ustavni sud smatra da je neophodno da Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine poduzme daljnje mjere kojima bi se otklonile manjkavosti sudskog sustava u Bosni i Hercegovini u pogledu poštovanja zahtjeva za razumni vremenski rok u okviru ustavnog prava na pravično suđenje. Stoga je Ustavni sud odlučio i ovu odluku dostaviti Visokom sudbenom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine radi poduzimanja mjera iz njegove nadležnosti u skladu s ovom odlukom.”

Dvije godine nakon donošenja te odluke Ustavni sud je u odluci iz 2018. godine⁹⁴ istaknuo da Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće nije obavijestilo Ustavni sud o bilo kakvoj mjeri koju je u svezi s tim pitanjem poduzeo. Dalje je istaknuo da se iz predmeta te vrste vidi i ozbiljan problem nepoštovanja rokova za postupanje ili nepoštovanje drugih procesnih pravila koji su propisani zakonima koji bi, kad bi se dosljedno primjenjivali, nesumnjivo imali pozitivan utjecaj na ukupnu duljinu postupka (npr. rokovi za dostavu tužbe na odgovor ili zakazivanje pripremnog i glavnog ročišta ili npr. praksa da se pripremno ročište odlaže i po nekoliko puta iako za to nema uporišta u zakonima o parničnom postupku i sl.). Sve to, kako je napo-

ZAKON

O ZAŠTITI PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

POGLAVLJE I.

OSNOVNE ODREDBE

Predmet zakona

Članak 1.

Ovim zakonom uređuje se zaštita prava na suđenje u razumnom roku, kao i pravo na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, koje se ostvaruje u sudskom postupku na način i pod uvjetima propisanim ovim zakonom.

Pravo na sudsku zaštitu

Članak 2.

(1) Pravo na sudsku zaštitu zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku ima svako ko smatra da nije u razumnom roku odlučeno o njegovim građanskim pravima i obavezama ili krivičnoj optužbi protiv njega.

(2) Pravo iz stavka 1. ovoga članka ima i oštećeni u krivičnom postupku i oštećeni kao tužilac, ako su istakli imovinskopравни zahtjev.

(3) Povreda prava na suđenje u razumnom roku utvrđuje se u skladu sa praksom Europskog suda za ljudska prava u Strazburu.

Diskriminacija i rodna ravnopravnost

Članak 3.

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu za označavanje muškog ili ženskog roda podrazumijevaju oba pola.

POGLAVLJE II.

PRAVNA SREDSTVA I KRITERIJI ZA OCJENU TRAJANJA SUĐENJA

Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku

Članak 4.

Pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku su:

- 1) zahtjev za ubrzanje postupka,
- 2) tužba za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku i na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Kriteriji za ocjenu trajanja suđenja u razumnom roku i određivanje novčanog obeštećenja

Članak 5.

U postupku odlučivanja o pravnim sredstvima iz članka 4. ovog zakona uzimaju se u obzir sljedeći kriteriji:

- 1) složenost predmeta u činjeničnom i pravnom smislu,
- 2) ponašanje suda i drugih republičkih organa uprave, organa jedinica lokalne samouprave, javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlaštenja,
- 3) ponašanje podnosioca pravnog sredstva,
- 4) značaj predmeta za podnosioca pravnog sredstva.

POGLAVLJE III.

NADLEŽNOST I ZAHTJEV ZA UBRZANJE POSTUPKA

Nadležnost za odlučivanje

Članak 6.

(1) Zahtjev za ubrzanje postupka podnosi se sudu pred kojim se vodi postupak.

(2) O zahtjevu iz stavka 1. ovoga članka odlučuje predsjednik suda, a ako se radi o predmetu u kojem postupka predsjednik suda, o zahtjevu za ubrzanje postupka odlučuje zamjenik predsjednika suda.

94 Vidi Odluku broj AP-4101/15 od 10. svibnja 2018. godine.

menuo Ustavni sud, ukazuje na propuste u efikasnom upravljanju postupkom, što je pitanje koje Ustavni sud ne može rješavati u okviru svoje apelacijske nadležnosti. Ustavni sud je u toj odluci i u nizu drugih koje je usvojio isti dan⁹⁵ zaključio da unatoč mjerama koje se poduzimaju za rješavanje prekomjerne duljine sudskih postupaka **prekomjerno trajanje sudskih postupaka posljedica je sistemskih nedostataka u organiziranju pravosuđa i efektivnom ostvarivanju nadležnosti raznih razina javne vlasti u toj oblasti, zbog čega postoji sistemsko kršenje tog prava pred redovnim sudovima**. Ustavni sud je naložio poduzimanje adekvatnih mjera s ciljem izvršenja tih odluka. Pored toga, Ustavni sud je istaknuo sljedeće: „Zbog toga što nadležna javna vlast još nije pronašla adekvatan način da riješi ovaj očigledan problem na koji Ustavni sud godinama ukazuje, zatim, zbog ograničene ustavne mogućnosti Ustavnog suda da odredi konkretne mjere ubrzanja u svakom konkretnom predmetu, ali i zbog stalnog povećanja broja apelacija koje se odnose na pitanje dugotrajnosti sudskih postupaka, djelotvornost apelacije kao pravnog lijeka koji je povodom ovog pitanja jedini dostupan apelantima ozbiljno je dovedena u pitanje u smislu stvarnog i efikasnog okončanja sudskih postupaka, kako bi se suštinski ispunili zahtjevi suđenja u razumnom roku.“ U konačnici, Ustavni sud je utvrdio kršenje prava na djelotvoran pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije u svezi s pravom na suđenje u razumnom roku iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Imajući u vidu te odluke, Ustavni sud je u studenom 2018. godine usvojio „pilot-odluku“ kojom je odbacio apelacije podnesene zbog nepoštovanja standarda donošenja odluke u razumnom roku od redovnih sudova u postupcima koji su u tijeku jer se radi o pitanju o kojem je Ustavni sud već odlučivao.⁹⁶ Ustavni sud je u toj odluci naglasio kako je i dalje suočen s iznimno velikim brojem zahtjeva da ispituje nove istovrsne predmete (u 2018. godini Ustavni sud je primio više od 1.700 takvih predmeta). Dalje je naglasio da to jasno ukazuje da poduzete mjere još uvijek nisu dale pune efektivne rezultate, pogotovo što nije uspostavljen djelotvoran pravni lijek na koji je Ustavni sud ukazao u svojim odlukama, budući da apelacijska nadležnost Ustavnog suda predstavlja supsidijarnu zaštitu ljudskih prava u slučajevima kada se efektivno iscrpe sve druge mogućnosti predviđene odgovarajućim propisima. Takva situacija, kako je istaknuo Ustavni sud, redovnim sudovima otežava efikasnu realizaciju donesenih planova i generira nove predmete pred Ustavnim sudom. Ustavni sud je dalje naglasio da ponovna masovna pojava sličnih predmeta pred Ustavnim sudom, nakon što su odlukama tog suda (posebno navedenim pilot/načelnim odlukama) dane indikacije u pogledu općih mjera koje je potrebno poduzeti kako bi se izbjegle buduće povrede, općenito ukazuje na propust da se na domaćoj razini uspostavi djelotvoran pravni lijek. Na taj način se slabi sustav zaštite ljudskih prava uspostavljen apelacijskom nadležnošću Ustavnog suda jer se taj sud opterećuje prekomjernim brojem apelacija podnesenih zbog pitanja koje bi se moralo efikasno rješavati drugim odgovarajućim pravnim lijekom. Konačno, Ustavni sud je zaključio da ne bi bilo svrsishodno da nastavi odlučivati u novim pojedinim predmetima te vrste i nalogati redovnim sudovima da hitno postupaju u tim predmetima jer bi to stvaralo njihovu obvezu da postupaju mimo navedenih planova rješavanja predmeta, generiralo nove postupke pred Ustavnim sudom i drugim sudovima, te općenito ne bi vodilo efektivnoj zaštiti ljudskih prava, odnosno otklanjanju posljedica njihovog kršenja. Ustavni sud je smatrao da je potrebno ostaviti dodatni rok od jedne godine svim navedenim subjektima za potpuno i efektivno izvršenje mjera sistemskog karaktera koje se poduzimaju i koje je još potrebno poduzeti te da do isteka tog roka Ustavni sud neće pojedinačno odlučivati o apelacijama koje pokreću pitanje dugotrajnosti sudskih postupaka koji su u tijeku u Bosni i Hercegovini.

Međutim, bitno je napomenuti da je Ustavni sud u okviru svoje apelacijske nadležnosti nastavio odlučivati o prekomjernom trajanju izvršnih postupaka pred sudovima, kao i o poštovanju prava na pravično suđenje u razumnom roku u predmetima koji su okončani pred redovnim sudovima. Prethodno navedeni rok koji je Ustavni sud ostavio javnim vlastima za poduzimanje mjera sistemskog karaktera u pilot-odluci je istekao. Ustavni sud Bosne i Hercegovine se ponovno vratio ispitivanju

95 Vidi odluke br. AP-3283/16, AP-2908/16, AP-2341/15, AP-1724/16, AP-2907/16, AP-1680/16, AP-207/16, AP-2395/15, AP-1918/16, AP-1062/15 i AP-1620/16.

96 Vidi Odluku broj AP-1356/17 od 6. studenog 2018. godine.

razumnosti duljine trajanja postupaka koji su u tijeku u meritumu stvari. Tako Ustavni sud u jednom broju odluka koje su usvojene u 2024. godini ponovno naglašava da je već u nizu svojih odluka utvrdio kršenje prava na suđenje u razumnom roku o pitanjima sličnim onima koja se postavljaju i u navedenim apelacijama⁹⁷. Osim toga, Ustavni sud je opet naglasio da postoji sistemski problem s rješavanjem predmeta u razumnom roku pred sudovima u Bosni i Hercegovini, što je posljedica sistemskih nedostataka u organiziranju pravosuđa i efektivnom ostvarivanju nadležnosti raznih razina javne vlasti u toj oblasti, za što ne postoji ni djelotvoran pravni lijek.

Bitno je napomenuti da je u Republici Srpskoj 1. siječnja 2021. godine stupio na snagu Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku⁹⁸. U svezi s tim, Ustavni sud je u ožujku 2021. godine donio odluku kojom je apelaciju podnesenu zbog nedonošenja odluke u razumnom roku u postupku koji se vodio pred redovnim sudom u Republici Srpskoj odbacio zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih lijekova. Ustavni sud je smatrao da Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku pred sudovima u Republici Srpskoj predstavlja efektivan pravni lijek koji apelanti, u skladu s načelom supsidijarnosti, trebaju iskoristiti prije podnošenja apelacije Ustavnom sudu kako bi se javnoj vlasti dala prilika da otkloni kršenja primjenom zakonskog modaliteta usvojenog u okviru ispunjenja ranije danih naloga iz prethodnih odluka gdje je utvrđen sistemski problem u organizaciji pravosuđa, koji je rezultirao sudskim postupcima koji nisu zadovoljavali zahtjeve razumnog roka.⁹⁹

Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku donio je i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine. Zakon je stupio na snagu 6. ožujka 2021. godine.

Parlamentarna skupština BiH je 7. lipnja 2022. godine usvojila Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku pred Sudom BiH.¹⁰⁰

Pritvor i mjere zabrane

U okviru apelacijske nadležnosti Ustavnog suda nemalim brojem predmeta pokrenuto je pitanje prava na slobodu i sigurnost osobe, a radi se o situacijama u kojima je apelantima određen ili produljen pritvor kao posljedica vođenja kaznenog postupka i koji se *de facto* nalaze u pritvoru. To je jako važno naglasiti jer se zaštita prava na slobodu i sigurnost osobe aktivira kada je osoba lišena slobode, odnosno kada je u pritvoru¹⁰¹ i traje do puštanja na slobodu.

Temeljna svrha članka 5. jeste da se pruži zaštita od nezakonitog, odnosno proizvoljnog lišenja slobode. „Svatko ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti“, kako počinje tekst odredbe članka 5. Europske konvencije, jasno ukazuje na opće pravilo, koje se odnosi na svakoga. Međutim, člankom 5. Europske konvencije predviđene su situacije dopuštenog lišenja slobode, a jedna od njih je „u slučaju zakonitog uhićenja ili pritvaranja osobe“.

Pojam „zakonit“ znači da se poštuje procedura koja mora biti propisana domaćim zakonom, a domaći zakon mora zadovoljavati kvalitetu koju traži Europska konvencija. Odstupanje od procedure propisane domaćim zakonom može utjecati na kršenje. Ustavni sud je u svojoj praksi utvrđivao povrede kada redovni sudovi prilikom određivanja ili produljenja pritvora nisu poštovali zakonom propisane rokove.¹⁰² Čak i kada zakonom nije jasno propisana procedura niti jasno određen rok, procedura i rokovi se moraju tumačiti i primjenjivati u skladu sa standardima Europskog suda ili, u suprotnom, mogu voditi povredi prava na slobodu i sigurnost osobe.¹⁰³

97 Vidi, između ostalih, odluke br. AP-4499/22 od 15. veljače 2024. i AP-2232/22 od 18. siječnja 2024. godine.

98 „Službeni glasnik RS“ broj 99/20.

99 Vidi Odluku broj AP-148/21 od 16. ožujka 2021. godine.

100 „Službeni glasnik BiH“ broj 40/22 od 21. lipnja 2022. godine.

101 Vidi Odluku broj AP-1375/19 od 19. rujna 2019. godine.

102 Vidi Odluku broj AP-1520/23 od 18. siječnja 2024. godine.

103 Vidi odluke br. AP-3228/22 od 23. ožujka 2023. i AP-1037/23 od 30. studenog 2023. godine.

Najčešće isticani navodi apelanata u tim predmetima su: (1) postoji li osnovana sumnja, odnosno dokazi koji je potvrđuju i (2) jesu li dani jasni i konkretni razlozi za pritvor, tj., postoje li okolnosti koje ukazuju na postojanje posebnih pritvorskih razloga. Naime, praksa Ustavnog suda očito pokazuje da su u obrazloženjima odluka kojima se pritvor određuje odnosno produljuje u najvećem broju slučajeva dani dovoljni razlozi koji zadovoljavaju standard „osnovane sumnje“, kako to traži domaći zakon, odnosno da postoje činjenice i informacije na temelju kojih će objektivni promatrač zaključiti da je osoba u pitanju mogla počiniti kazneno djelo za koje se tereti, u skladu sa standardima Europske konvencije. Pitanje zakonitosti dokaza na kojem redovni sud temelji postojanje osnovane sumnje, prema praksi Europskog suda, a koju slijedu Ustavni sud, najčešće je pitanje za glavnu raspravu (ako do nje dođe, ovisno o fazi predmeta) jer sud u rješenjima navodi dokaze koji ukazuju na postojanje osnovane sumnje. Ipak, Ustavni sud je utvrdio povredu apellantovog prava na slobodu i sigurnost osobe kada sud u odluci o pritvoru nije dao dovoljne razloge koji su u jasnoj vezi s radnjom izvršenja kaznenog djela za koje se apellant tereti i kada je u osporenom rješenju o pritvoru nedostajalo obrazloženje u svezi s prihvatljivošću dokaza na kojima je temeljio osnovanu sumnju.¹⁰⁴

Mnogo češće je Ustavni sud utvrđivao povredu u odnosu na posebne pritvorske uvjete. Posebni pritvorski uvjeti traže od suda procjenu naročitih okolnosti u svakom pojedinačnom predmetu. Ni domaći zakon, kao ni Europska konvencija nisu taksativno naveli naročite okolnosti koje moraju biti ispunjene da bi se nekom odredio ili produljio pritvor zbog opasnosti od bjekstva, iteracijske opasnosti, koluzijske opasnosti ili opasnosti od narušavanja javnog reda. Međutim, sudska praksa je ukazala na određene okolnosti koje mogu biti od značaja i utjecati na odluku o pritvoru, a što se utvrđuje u svakom konkretnom predmetu. Ono što je ključno jeste da odluka o pritvoru mora sadržavati jasno obrazloženje, odnosno dati razloge o postojanju naročitih okolnosti koji su takvi da opravdavaju određivanje odnosno produljenje mjere pritvora. U odnosu na konkretan predmet mora se navesti okolnosti koje idu u prilog određivanju odnosno produljenju pritvora. U suprotnom, u predmetima u kojima nije postojalo dovoljno jasno i konkretizirano obrazloženje u svezi s posebnim pritvorskim razlozima Ustavni sud je utvrdio povredu. Naročito su bili nedostadni razlozi koji su se odnosili na opasnost od narušavanja javnog reda/sigurnosti.¹⁰⁵ Međutim, nedovoljno obrazloženje odnosno propust sudova da navedu konkretne razloge i okolnosti koje opravdavaju pritvor utvrđeno je i u odnosu na druge osnove, npr. postojanje samo „dvojnog državljanstva“ kao opasnosti od bjekstva¹⁰⁶ ili zaključak suda o iskazanoj upornosti i odlučnosti u vršenju kaznenih djela, odnosno da je to apellantu postalo zanimanje, u nedostatku bilo kakvih dokaza ili bar indicija koje bi uputile na opravdanu bojazan da apellant planira i poduzima aktivnosti kako bi nastavio vršiti kaznena djela¹⁰⁷.

Pitanje koje apellant često ističu, a veoma je važno s aspekta zaštite prava koju pruža članak 5. Europske konvencije, pitanje je duljine trajanja pritvora, odnosno ponavljanja razloga koji su navedeni i koji su nesporno na početku bili opravdani. Opet je ključno obrazloženje suda u okolnostima konkretnog predmeta. Pri tome je bitno da sud postupa revnosno u odnosu na glavni postupak i već takvo nepostupanje može biti razlog za povredu¹⁰⁸ zbog toga što sud vodi i organizira postupak, pa, bez obzira na složenost postupka odnosno opsežnost optužnice i broj osoba koje sudjeluju u postupku, osoba koja se nalazi u pritvoru ne treba „trpjeti“ posljedice organiziranja rada na predmetu.

Ustavni sud podsjeća da je zakonom propisana obveza, a na to ukazuje i praksa Europskog suda, da nadležni organi prilikom odlučivanja koju će od mjera za osiguranje prisustva osumnjičenog/optuženog primijeniti vode računa da se ne primjenjuje teža mjera ako se ista svrha može postići blažom mjerom. Dakle, kad god je moguće, umjesto mjere pritvora treba izreći mjeru zabrane. Međutim, u odnosu na izrečene mjere zabrane pojavila su se određena pitanja. Najprije, apellant

104 Vidi Odluku broj AP-533/21 od 23. lipnja 2021. godine.

105 Vidi Odluku broj AP-1017/23 od 21. ožujka 2024. godine.

106 Vidi Odluku broj AP-4920/16 od 15. veljače 2017. godine.

107 Vidi Odluku broj AP-4873/18 od 10. siječnja 2019. godine.

108 Vidi odluke br. AP-124/19 od 11. lipnja 2019. i AP-534/21 od 21. travnja 2021. godine.

pred Ustavnim sudom nisu znali na koje pravo im utječe izrečena mjera. Ustavni sud je kao „gospodar kvalifikacije“ prava na temelju predočenih činjenica utvrđivao koje je pravo u pitanju. Najčešće su osumnjičene, odnosno optužene osobe (apelanti) miješale pravo na slobodu i sigurnost osobe s pravom na slobodu kretanja. Ustavni sud je u svojoj praksi ukazao na suštinsku razliku između ta dva prava¹⁰⁹.

Činjenica da su mjere zabrane uglavnom blaže od pritvora ne znači da njima također ne treba prilaziti s oprezom i samo kada je to neophodno. Mjere zabrane najčešće utječu na pravo na slobodu kretanja, ali mogu pokrenuti i pitanje prava na imovinu, prava na privatni život, ili prava na djelotvorni pravni lijek u svezi s nekim od konvencijskih prava. Ustavni sud je zaključio da nisu dani dovoljni razlozi da se donese zaključak da postoji „osnovana sumnja“ da je apelant počinio kazneno djelo za koje je optužen, što je preduvjet za izricanje mjere pritvora, a potom i mjera zabrane kada u rješenju kojim je izrečena mjera zabrane nedostaje obrazloženje u svezi s dokazima na kojima je temeljio osnovanu sumnju i kada dokazi i apelantove radnje nisu dovedeni u vezu.¹¹⁰ Također, ako se zakonom zahtijeva preispitivanje mjera zabrane, kao što je to slučaj s domaćim zakonom, propust da se postupi prema zakonskim odredbama odnosno da se periodično ispita opravdanost mjere vodi kršenju prava na koje konkretno utječe izrečena mjera zabrane (npr. sloboda kretanja¹¹¹ ili pravo pristupa sudu¹¹² ili pravo na imovinu¹¹³). To je zbog toga što iz zakonskih odredaba proizlazi zaključak da, iako zakon propisuje da mjera zabrane može trajati dok za to postoji potreba, to ne isključuje i ne ograničava mogućnost njihovog ukidanja kada za tim prestane potreba.

Pitanje zakonitosti izrečenih mjera zabrane je pokrenuto kada je sud apelantu odredio mjeru zabrane napuštanja boravišta i zabrane putovanja izvan Bosne i Hercegovine, a apelant je tvrdio da nema osnove za određivanje te mjere jer tijekom postupka nikada nije utvrđeno da postoji opasnost od njegovog bjekstva. Ustavni sud je zaključio da sud nije ni prilikom određivanja i produljenja pritvora niti prilikom izricanja mjera zabrane utvrdio da postoje okolnosti koje ukazuju da bi apelant mogao pobjeći ili otići u inozemstvo, te u odnosu na apelanta nije utvrđena opasnost od bjekstva, zbog čega izrečena mjera nije zadovoljila standard „zakonitosti“ koji je neophodan za izricanje tih mjera.¹¹⁴

Najčešće postavljano pitanje pred Ustavnim sudom je pitanje proporcionalnosti izrečenih mjera, odnosno duljine njihovog trajanja i danih razloga koji opravdavaju to trajanje. U svezi s tim, Ustavni sud je ukazivao da je duljina trajanja mjera zabrane određena zakonom, a da se proporcionalnost cijeni u okolnostima svakog konkretnog predmeta. Ustavni sud je naveo da je postojanje osnovane sumnje *conditio sine qua non* za određivanje ili produljenje mjera zabrane, kao što je to slučaj i s određivanjem i produljenjem mjere pritvora. Međutim, nakon određenog vremena to nije dovoljno, već se mora procijeniti postoje li za mjere zabrane relevantni i dovoljni razlozi, na što upravo upućuje obvezna dvomjesečna kontrola njihove opravdanosti. U predmetima u kojima se iz obrazloženja osporenih rješenja nije moglo zaključiti da su za vrijeme trajanja mjera zabrane postojale okolnosti koje su onemogućavale vođenje kaznene istrage ili da su postojale nesavladive prepreke zbog kojih nije bilo moguće razotkriti eventualne suučesnike i pomagače te potencijalne svjedoke, ili da su postojale poteškoće i neotklonjive prepreke u prikupljanju materijalnih dokaza, Ustavni sud je zaključio da se radi o formalnom ponavljanju razloga, bez njihove suštinske procjene.¹¹⁵

Isti zaključak u svezi s formalnim ponavljanjem razloga Ustavni sud je doveo u vezu sa činjenicom da se nisu poduzele odgovarajuće mjere kako bi počeo glavni pretres. Okolnosti koje su u početku

109 Vidi Odluku broj AP-2788/20 od 27. studenog 2020. godine.

110 Vidi Odluku broj AP-3836/21 od 16. prosinca 2021. godine.

111 Vidi Odluku broj AP-120/23 od 13. srpnja 2023. godine.

112 Vidi Odluku broj AP-2639/22 od 19. siječnja 2023. godine.

113 Vidi Odluku broj AP-1003/17 od 19. travnja 2017. godine.

114 Vidi Odluku broj AP-1539/23 od 21. ožujka 2024. godine.

115 Vidi Odluku broj AP-120/23 od 13. srpnja 2023. godine.

predstavljale jaku osnovu da opravdaju ograničenje apelantovog prava na slobodu kretanja, a koje se ponavljaju tijekom postupka, sudovi moraju ispitati, cijeniti i obrazložiti jer iste okolnosti protekom vremena gube na svojoj težini i snazi i postaju nedovoljne za ograničenje prava pojedinaca. Kada sud propusti obrazložiti zbog čega istim razlozima godinama opravdava mjere zabrane, a u isto vrijeme ne poduzima odgovarajuće radnje da glavna rasprava otpočne i da se postupak okonča, dolazi do povrede apelantovog prava.¹¹⁶ Dakle, konkretni razlozi koji opravdavaju primjenu izrečene mjere i njezino trajanje u određenom razdoblju moraju se navesti i u obrazloženju sudske odluke i moraju opravdati cilj zbog kojeg je izrečena mjera. Suprotno vodi ka neproporcionalnosti i kršenju temeljnih ljudskih prava.¹¹⁷

Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

(Članak II/4. Ustava BiH)

Jedna od bitnih oblasti u kojima je Ustavni sud dao značajan doprinos jeste i zaštita prava na nediskriminaciju. Taj doprinos Ustavnog suda može se promatrati kroz razdoblje od početka rada Ustavnog suda prema trenutno važećem Ustavu Bosne i Hercegovine jer je tek njegovim stupanjem na snagu zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda smještena u središnji dio ustavnog uređenja. Zbog toga se može konstatirati da je Ustavni sud različitim predmetima i odlukama pokazao predanost zaštititi ljudskih prava i temeljnih sloboda svakog pojedinca, neovisno o njegovom bilo kojem osobnom svojstvu ili karakteristikama.

Odlučujući o predmetima iz apelacijske nadležnosti u kojima je postavljeno pitanje kršenja prava na nediskriminaciju, Ustavni sud je u cijelosti slijedio praksu Europskog suda. Tako je osiguravao najviši stupanj zaštite tog prava u Bosni i Hercegovini i ujedno postavio temelje za primjenu standarda nediskriminacije za sve građane u postupcima pred redovnim sudovima ili organima uprave. Primjena tih standarda bila je jednaka bez obzira na to je li kršenje tog prava utvrđeno na temelju članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, članka 14. Europske konvencije u svezi s nekim drugim konvencijskim pravom, ili je utvrđeno kršenje opće zabrane diskriminacije iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju.

U prvim odlukama koje je donosio Ustavni sud se bavio diskriminacijom iz radnih odnosa. Tim odlukama je naglašavao da je nediskriminacija središnji dio zakona o radu i da se odnosi kako na uživanje prava na prijem u javnu službu pod općim i jednakim uvjetima tako i na jednako uživanje individualnih prava koja proizlaze iz radnih odnosa.¹¹⁸ Značajno je pri tome spomenuti predmete u kojima je utvrđena povreda prava na nediskriminaciju u svezi s primjenom članka 143. Zakona o radu u Federaciji BiH. Radi podsjećanja, ta odredba se odnosila na uposlenike koji su se, pretežito zbog ratnog stanja, na dan stupanja na snagu zakona zatekli na čekanju posla kod svojih poslodavaca.¹¹⁹ Ustavni sud je ukazao da su te odredbe mogle biti od utjecaja na pripadnike različitih etničkih grupa. Prema stavu Ustavnog suda, u vremenu teškog ekonomskog stanja, neki zakon može imati opravdani cilj da se uposlenici privremeno stave na čekanje. Međutim, naglašeno je da to neće biti slučaj ako se stavljanje na čekanje ili prestanak radnog odnosa vrši na temelju diskrecije poslodavca, proizvoljno, a posebno na temelju diskriminacije.

¹¹⁶ Vidi Odluku broj AP-1633/23 od 21. ožujka 2024. godine.

¹¹⁷ Vidi Odluku broj AP-6728/18 od 10. travnja 2019. godine.

¹¹⁸ Vidi Odluku broj U-64/01 od 26. rujna 2003. godine.

¹¹⁹ Vidi odluke br. U-38/02 od 19. prosinca 2003. i AP-1093/07 od 25. rujna 2009. godine.

Također, Ustavni sud je zaključio da je došlo do kršenja prava na nediskriminaciju u svezi s pravom na pravično suđenje u predmetima u kojima su organi uprave i redovni sudovi u identičnim slučajevima donosili različite odluke u odnosu na apelante, pri čemu za takav različit tretman nisu pružili razumno opravdanje. Iz prakse proizlazi da je takav stav zauzet u situaciji kada se apelant, znajući za prethodnu sudsku praksu, obratio sudu očekujući prihvaćanje tužbenog zahtjeva, ali je njegov zahtjev odbijen, ili kada je odlukama suda i organa uprave doveden u pravno nesiguran položaj, drukčiji od položaja drugih osoba u istoj situaciji koje su na identičan način otkupile svoje stanove.¹²⁰ Na taj način, Ustavni sud je također ukazao na značaj poštovanja načela pravne sigurnosti koje predstavlja sastavni element načela vladavine prava te naglasio potrebu da redovni sudovi i organi uprave konzistentno primjenjuju pravne propise i da ne sprečavaju apelante u ostvarivanju prava koje su drugi u istoj situaciji ostvarili prema istim propisima.

Ustavni sud je u velikom broju odluka jasno ukazao na neprihvatljivost diskriminacije koja je proizlazila iz primjene zakona o plaćama i drugim naknadama sudaca i tužitelja, te stručnog osoblja uposlenog u pravosudnim institucijama. Naime, ti proračunski korisnici godinama nisu imali pravo na naknadu za topli obrok, putne troškove, odvojen život i smještaj tijekom rada, niti su imali pravo na naknadu na ime dežurstva/pripravnosti.¹²¹ U predmetima u kojima su pokrenuta ta pitanja, bez obzira na to je li Ustavni sud odlučivao u postupku apelacijske nadležnosti ili u postupku apstraktne ocjene ustavnosti, Ustavni sud je ukazao da nepropisivanje navedenih naknada predstavlja diskriminaciju budući da krši ustavno načelo jednakosti iz odredbe članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Također je naglašeno da postoji potreba da im se osiguraju te naknade kako bi se osiguralo načelo neovisnosti sudaca i tužitelja i odgovarajuća teritorijalna i nacionalna zastupljenost sudaca i tužitelja u pravosudnim institucijama. Također, u jednom od posljednjih predmeta je ukazano i na postojanje diskriminacije prema stručnim savjetnicima u Vrhovnom sudu FBiH kojima nije bilo priznato pravo na usklađivanje osnovne mjesečne plaće za postotak povećanja prosječne mjesečne neto plaće u Bosni i Hercegovini, kao što je to bio slučaj sa stručnim osobljem u drugim pravosudnim institucijama.¹²² Svi ti predmeti, promatrani u njihovoj ukupnosti, ukazali su na potrebu zakonskih izmjena i promjene pravne prakse, te su u konačnici i doveli do priznavanja tih prava nositeljima pravosudnih dužnosti i stručnom osoblju.

Ustavni sud je zatim bio u prilici razmatrati poštovanje tog prava u situaciji kada je apelantov radni odnos kod poslodavca prestao zbog toga što je ispunio uvjet od 40 godina mirovinskog staža, ali istodobno nije mogao ostvariti pravo na mirovinu zbog godina života kao uvjeta propisanog odredbama Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju.¹²³ Ustavni sud je u tom predmetu utvrdio da je prekršena zabrana diskriminacije u svezi s pravom na imovinu jer je, zbog neusklađenosti relevantnih pravnih propisa (Zakona o radu i Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju) u svezi s

ispunjenjem uvjeta u pogledu godina života potrebnih za stjecanje prava na mirovinu, apelant došao u situaciju da bude različito tretiran u odnosu na sve druge osobe koje su nakon navršenih 40 godina

Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj konvenciji osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.

(Članak 14. Europske konvencije)

¹²⁰ Vidi odluke br. AP-98/03 od 27. listopada 2004. i AP-534/06 od 5. lipnja 2007. godine.

¹²¹ Vidi odluke br. U-7/12 od 31. siječnja 2013., U-29/13 od 28. ožujka 2014., AP-2985/19 od 8. srpnja 2021., U-7/21 od 23. rujna 2021., AP-1312/20 od 12. siječnja 2022. i U-22/22 od 23. ožujka 2023. godine.

¹²² Vidi Odluku broj U-12/23 od 28. rujna 2023. godine.

¹²³ Vidi Odluku broj AP-598/17 od 10. travnja 2019. godine.

mirovinskog staža ostvarile pravo na mirovinu. Pri tome je Ustavni sud ukazao da odgovornost za takvu situaciju snosi sam zakonodavac koji je, donoseći relevantne zakone, propustio uskladiti uvjete za prestanak ugovora o radu zbog navršenih 40 godina mirovinskog staža i prava na starosnu mirovinu.

Pitanje izjednačavanja izvanbračne zajednice s bračnom zajednicom u svim pravima i obvezama, uključujući i imovinska prava, predstavljalo je još jedno pravno pitanje u kojem je Ustavni sud utvrdio kršenje prava na nediskriminaciju u svezi s pravom na imovinu. Naime, Ustavni sud je zaključio da je odbijanje organa uprave da izvanbračnim partnerima priznaju pravo na obiteljsku mirovinu¹²⁴, ili odbijanje sudova da se izvanbračnom partneru prizna pravo da kao nasljednik prvog nasljednog reda sudjeluje u ostavinskom postupku, dovelo do kršenja zabrane diskriminacije.¹²⁵ Ustavni sud je u svojim odlukama jasno ukazao da je potrebno uvažavati odredbe novih obiteljskih zakona kojima je izjednačena bračna i izvanbračna zajednica, što je bilo ključno za jačanje zaštite prava izvanbračnih partnera i sprečavanje diskriminacije na temelju bračnog statusa.

Ustavni sud je u nekoliko svojih predmeta naglašavao i nužnost primjene načela nediskriminacije u svezi s ostvarivanjem prava žena na naknadu plaće tijekom odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta. U tom pogledu, iako se radilo o predmetu iz apstraktne kontrole ustavnosti, bitno je najprije ukazati da je Ustavni sud utvrdio da je odredba članka 35. Zakona o plaćama i naknadama u institucijama Bosne i Hercegovine bila diskriminirajuća prema uposlenicama iz različitih entiteta u institucijama Bosne i Hercegovine u pogledu iznosa naknada plaća za vrijeme trajanja porodiljskog odsustva.¹²⁶ Također, u nekoliko predmeta iz apelacijske nadležnosti utvrđeno je kršenje prava na nediskriminaciju stranih državljanke kojima su organi uprave i redovni sudovi odbijali priznati pravo na isplatu naknade plaće tijekom odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta.¹²⁷ Iako su u međuvremenu te zakonske odredbe bile izmijenjene, takvo postupanje organa uprave i redovnih sudova koji su na temelju ranijih propisa odbijali priznati to pravo, predstavljalo je značajan problem koji nije bio samo pitanje socijalne politike, nego i pitanje ljudskih prava i njihove zaštite, i to ljudskih prava osjetljive kategorije stanovništva – porodilja.

Nužnost primjene antidiskriminacijskih standarda u svezi s pravom na pristup sudu se nametnula i u slučaju kada su redovni sudovi apelantovu tužbu za razvod braka odbacili kao nedopuštenu jer u trenutku podnošenja tužbe zajedničko dijete apelanta i tužene nije navršilo dvije godine života, što je bio uvjet za podnošenje tužbe propisan tadašnjim člankom 43. Obiteljskog zakona FBiH.¹²⁸ Ustavni sud je zaključio da je ta odredba dovela do različitog tretmana muškaraca u odnosu na žene, dakle do diskriminacije prema spolu, u odnosu na njihovo pravo na pristup sudu, a da za takvo različito postupanje nije postojalo bilo kakvo objektivno i razumno opravdanje. Za tu odluku, koja je bila donesena u postupku povodom apelacije, karakteristično je to da ju je Ustavni sud dostavio Parlamentu Federacije BiH koji je izmijenio spornu odredbu¹²⁹, što je još jedan od primjera nezamjenjive uloge Ustavnog suda u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Uloga Ustavnog suda se pokazala značajnom i u drugim segmentima društva, od kojih je nužno naročito izdvojiti i oblast obrazovanja. Posebno važni primjeri koji ilustriraju tu ulogu odnose se na situacije u kojima se postavljalo pitanje postojanja etničke diskriminacije u obrazovnom sustavu koja proizlazi iz primjene zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u entitetima. Ustavni sud je naglasio važnost dosljedne primjene antidiskriminacijskih standarda prilikom izrade nastavnih

124 Vidi odluke br. AP-4077/16 od 11. listopada 2018. i AP-2891/20 od 6. travnja 2022. godine.

125 Vidi odluke br. AP-4207/13 od 30. rujna 2016. i AP-118/17 od 13. veljače 2019. godine.

126 Vidi Odluku broj U-12/09 od 28. svibnja 2010. godine.

127 Vidi odluke br. AP-324/18 od 27. studenog 2019. i AP-1086/19 od 14. listopada 2020. godine.

128 Vidi Odluku broj AP-369/10 od 24. svibnja 2013. godine.

129 Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 31/14 od 23. travnja 2014. godine).

planova i programa ili prilikom donošenja bilo kakvih odluka u svezi s tim.¹³⁰ Iako u nekoliko predmeta nije utvrđeno kršenje odredaba Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije¹³¹, jedan od primjera koji ilustrira važnost jasne primjene standarda dokazivanja vjerojatnosti diskriminacije predstavlja primjer „dvije škole pod jednim krovom“ u Kantonu Središnja Bosna. Naime, Ustavni sud je ukazao da je apelant, suprotno zaključcima redovnih sudova, učinio vjerojatnim svoje navode o diskriminaciji. S druge strane, kako je utvrđeno, tuženi nisu dokazali da ne postoji razdvajanje djece u školama na području Kantona Središnja Bosna niti su dokazali da za to postoji objektivno i razumno opravdanje odnosno da se na taj način nastoji postići legitiman cilj.¹³² Zbog toga je i utvrđeno kršenje zabrane diskriminacije u svezi s pravom na obrazovanje iz članka II/3.l) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i opće zabrane diskriminacije iz članka 1. Protokola broj 12 uz Europsku konvenciju. U svjetlu navedenog problema koji je posebno osjetljiv u kontekstu Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je imao ključnu ulogu u naglašavanju da nediskriminacija mora biti temelj svih obrazovnih politika i praksi te da se pravo na jednak pristup obrazovanju bez diskriminacije mora u potpunosti poštovati. Upravo zbog toga postupanje Ustavnog suda predstavlja značajan mehanizam ka izgradnji društva koje cijeni različitosti i osigurava pristup obrazovanju za sve svoje članove.

Praksa Ustavnog suda također je predstavljala važan korak ka izgradnji tolerantnog društva u Bosni i Hercegovini i potrebi sprečavanja nasilja motiviranog homofobnim predrasudama prema pripadnicima LGBT zajednice. Tako je Ustavni sud, odlučujući o kršenju ljudskih prava sudionika LGBT festivala na kojem je došlo do fizičkog napada na njih, jasno naglasio obveze javnih vlasti koje proizlaze iz primjene prava na zabranu ponižavajućeg postupanja iz članka II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 3. Europske konvencije i prava na slobodu okupljanja u svezi s pravom na nediskriminaciju iz članka 11. Europske konvencije u svezi sa člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije.¹³³ Naime, Ustavni sud je zaključio da postoji kršenje tih prava u svezi s pravom na nediskriminaciju zbog toga što su javne vlasti a) propustile poduzeti nužne mjere radi osiguranja mirnog okupljanja organiziranog u skladu sa zakonom i osigurati jasan pravni okvir kako bi preventivno djelovale u njegovom sprečavanju i odvrćanju od činjenja istih ili sličnih djela; b) propustile izvršiti svoju pozitivnu obvezu da zaštite apelante kao sudionike Festivala od homofobnih napada, te c) zato što su propustile izvršiti svoju proceduralnu obvezu da istraže propuste u organizaciji osiguranja Festivala i počinitelje napada na apelante. Sud je na taj način dao jasne smjernice javnim vlastima o njihovoj pozitivnoj obvezi da poduzimaju nužne mjere kako bi osigurale mirna okupljanja te spriječile nasilje motivirano homofobnim predrasudama. Naglašena je i njihova odgovornost u uspostavi jasnog pravnog okvira radi preventivnog djelovanja i odvrćanja od nasilnih incidenata. Time je Ustavni sud jasno potvrdio svoju ulogu zaštitnika prava i jednakosti svih građana pred zakonom.

Svi navedeni primjeri pokazuju iznimnu predanost Ustavnog suda zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, s posebnim naglaskom na pravo na nediskriminaciju. Analizirajući različite odluke iz područja kao što su radni odnosi, obiteljski odnosi, obrazovanje i zaštita prava LGBT zajednice i druge oblasti u kojima mogu biti ugrožene ranjive kategorije stanovništva, Ustavni sud je istaknuo važnost poštovanja prava svakog pojedinca, bez obzira na njegovo osobno svojstvo ili karakteristiku. Njegove odluke su utirale put promjenama u zakonodavstvu i praksi, osiguravajući pravednost i jednakost pred zakonom za sve građane, te su predstavljale ključni mehanizam u izgradnji tolerantnog društva.

130 Vidi Odluku broj U-26/13 od 27. ožujka 2015. godine.

131 Vidi odluke br. AP-4348/14 i AP-4984/14 od 18. srpnja 2017. godine.

132 Vidi Odluku broj AP-166/18 od 15. srpnja 2021. godine.

133 Vidi Odluku broj AP-4319/16 od 19. prosinca 2018. godine.

Praksa Ustavnog suda BiH – COVID-19

Mjere koje je poduzimala javna vlast za vrijeme pandemije koronavirusa (COVID-19) s ciljem zaštite zdravlja stanovništva otvorile su pitanje kršenja ljudskih prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom. Kao odgovor na izazove prouzrokovane pandemijom **javna vlast u BiH je formirala krizne stožere**¹³⁴ koji su donosili konkretne mjere s ciljem zaštite zdravlja stanovništva. Ustavni sud je ukazao da davanje ovlasti reduciranom segmentu izvršne vlasti – kriznim stožerima za donošenje mjera kojima se zadire u temeljna ljudska prava u masovnom opsegu u odnosu na cjelokupno stanovništvo, bez kontrole najviše izvršne i naročito zakonodavne vlasti, nije svojstveno demokratskom društvu i da krši načelo vladavine prava. Stoga su mjere koje su donosili¹³⁵ kršile ustavna i konvencijska kvalificirana prava¹³⁶. Ustavni sud je posebno ukazao na pasivnost zakonodavne vlasti na svim razinama, koja je propustila pravovremeno reagirati i razmotriti potrebu usklađivanja postojećih i eventualno donošenja novih zakona koji bi omogućili djelotvoran odgovor na pandemijsku krizu. Osim toga, Ustavni sud je razmatrao i odluku Vijeća ministara BiH o ograničenju kretanja i boravka stranaca u BiH, te je zaključio da ona nije imala osnovu u relevantnom zakonskom okviru, niti je izricanje konkretnih mjera bilo dovoljno predvidivo i popraćeno odgovarajućim zaštitnim mjerama od mogućih zlouporaba.¹³⁷ Ono što je bitno istaći je da Ustavni sud, imajući u vidu zdravstvenu situaciju u Bosni i Hercegovini i svijetu, nije ukinuo konkretne mjere, već je naložio javnim vlastima da usklade svoje djelovanje s ustavnim i konvencijskim standardima.

I karantin je kršenje ljudskih prava

Advokatica Nina Kisić govori o mjerama Kriznog štaba kojima su prekršena ljudska prava, te o tome da li je pandemija uticala i na pravosuđe

Razgovor: ZINADA DELLOVČIĆ

Ustavni sud BiH je po Vašoj apelaciji donio odluku da se zabrane kretanja za starije od 65 i mlade od 18 godina prekršaju ljudska prava. Federalni štab Civilne zaštite potom donosi odluku kojom stariji i mladi mogu izostati vani iz, odnosno čiji je putu sedmici, pa ste najprije i tu novu apelaciju. Da li ste je uputili da li PZČ opet krši ljudska prava?

Nova apelacija je uložena Ustavnom sudu BiH 27. aprila 2020. i to na Odluku Federalnog štaba Civilne zaštite broj 12-46-34-143/20 od 24. aprila 2020. Imajući u vidu da se istim odlukom odlaže na snagu zabrana kretanja za osobe preko 65 godina, sa istovremom izjavi o kome im je dopušteno kretanje.

Osporene naredbe

Molimo, ako je Ustavni sud BiH u svojoj odluci AP-1217/20 kojim je usvojena izvorna apelacija od 22. aprila 2020. donio i dodatne mjere na kojima su se nalazila Federalna i kantonska Odluka broj 12-46-34-143/20 od 27. marta 2020. mora odobriti na temelju istih Odluka Ustavu BiH i članu 2. Prethodni broj 143/20 u Ustavu BiH komunicirao je na zahtjev ljudskih prava i osnovnih sloboda kako su navedeni u Odluci. Odluka je donesena na temelju koje se opoziva navedena apelacija (broj 12-46-34-143/20 od 24. aprila 2020. godine), to nije uradio. U ovom apelaciji je konkretno došlo do toga da je ministarstvo pravosuđa koje misli primjenjivati prethodno donesenu oporenu naredbu od 24. aprila 2020.

Da li ste se još nekim mjerama koje je donosio Krizni štab koji li ih još krše ljudska prava? Da li je možda i potpisao ust kršenje ljudskih prava?

Postoji još mjera kojima su prekršena ljudska prava građana i građanki BiH, o kojima su također već pokrenuti sudski postupci (apelacija Ustavnom sudu BiH, upućeni od adv. Zinada Dellovčić, sudbeni u sva i sudbina prava Ustavnog suda za ljudska prava, naravno, ukoliko je sudbeni postupak otvoren). Navedena je direktor Federalne uprave Civilne zaštite Federalni štab u jednom izjavi o kome da je podložan sudu.

U kojoj mjeri i na koji način pandemija utiče na pravosuđe?

U ovom trenutku, situacijom da je pravosuđe, uz određene nametnute okolnosti, jedan od ograničenosti koji ljudske slobode. Ne mislim da bi trebalo narušavati prava građana i građanki na sudbini u trenutnom riziku, jer je sudbeni postupak zaista važan, da na nju nije moguće uticati. U ovom trenutku sudbeni postupci su, dakle, donose odluke, donosi odluke podložne na izjavi i izjavi i izjavi da u tom dijelu nije moguće izostati niti: pasivne pretpostavke.

U kojoj mjeri i na koji način pandemija utiče na pravosuđe?

U ovom trenutku, situacijom da je pravosuđe, uz određene nametnute okolnosti, jedan od ograničenosti koji ljudske slobode. Ne mislim da bi trebalo narušavati prava građana i građanki na sudbini u trenutnom riziku, jer je sudbeni postupak zaista važan, da na nju nije moguće uticati. U ovom trenutku sudbeni postupci su, dakle, donose odluke, donosi odluke podložne na izjavi i izjavi i izjavi da u tom dijelu nije moguće izostati niti: pasivne pretpostavke.

U kojoj mjeri i na koji način pandemija utiče na pravosuđe?

U ovom trenutku, situacijom da je pravosuđe, uz određene nametnute okolnosti, jedan od ograničenosti koji ljudske slobode. Ne mislim da bi trebalo narušavati prava građana i građanki na sudbini u trenutnom riziku, jer je sudbeni postupak zaista važan, da na nju nije moguće uticati. U ovom trenutku sudbeni postupci su, dakle, donose odluke, donosi odluke podložne na izjavi i izjavi i izjavi da u tom dijelu nije moguće izostati niti: pasivne pretpostavke.

Ustavni sud BiH uvažio apelaciju, ali mjere ostaju na snazi

Neustavne odluke o obaveznom nošenju maski

Sporno je i ograničeno kretanje, koje se odnosi na period od 23 do 5 sati ujutro

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ocijenio je jučer da odluke kriznih štabova o ograničenju kretanja i nošenja maski tokom pandemije koronavirusa predstavljaju kršenje osnovnih ljudskih prava. Ograničeno kretanje odnosi se na period od 23 do 5 sati ujutro.

Na taj način djelimično je usvojena apelacija koja je podnesena u novembru ove godine.

Apelaciju su Ustavnom sudu BiH podnijeli sarađevski advokati i ona se odnosila na naredbe Kriznog štaba Federalnog ministarstva zdravstva od 9. novembra i naredbe Kriznog štaba Ministarstva zdravstva KS od 12. oktobra 2020. godine.

Advokati su tražili da se donesene mjere ukinu, ali je Sud taj dio žalbe odbio.

Nošenje maski u Federaciji je obavezno i na otvorenom i u zatvorenom prostoru

U konkretnom slučaju, prava na privatni život i na slobodu kretanja, koje je izvršeno naredbama uskih segmenata izvršne vlasti o obaveznom nošenju zaštitnih maski i o ograničenju kretanja, u

konkretnom slučaju kriznih stožera ministarstava zdravstva, kada je izostalo aktivno sudjelovanje u donošenju i preispitivanju naredbenih mjera od strane najviših organa zakonodavne i izvršne vlasti,

predstavlja kršenje navedenih ljudskih prava i sloboda - kaže se u odluci.

Nadležnim izvršnim i zakonodavnim organima naloženo je da se izjasne o ovim odlukama, ali one nisu ukinute. **M. Aš.**

¹³⁴ Republički stožer za izvanredne situacije Vlade Republike Srpske, Krizni stožer Federalnog ministarstva zdravstva i krizni stožeri kantona.

¹³⁵ Obveza nošenja maski i ograničeno kretanje cjelokupnog stanovništva i određenih kategorija, zabrana rada ugostiteljskih objekata, ograničen broj ljudi u zatvorenom prostoru i primjena tzv. CPT pravila (cijepljen-prebolio-testiran), te obveza cijepljenja trećom „booster-dozom“ određenih kategorija osoba.

¹³⁶ U odnosu na slobodu kretanja vidi odluke br. AP-3683/20 od 22. prosinca 2020. i AP-1217/20 od 22. travnja 2020. godine, a u odnosu na pravo na privatni život AP-3932/21 od 23. veljače 2022. i AP-1239/21 od 16. studenog 2021. godine.

¹³⁷ Vidi Odluku broj AP-1689/20 od 9. veljače 2022. godine.

Predmeti protiv Bosne i Hercegovine pred Europskim sudom za ljudska prava

Zgrada Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, Francuska

Bosna i Hercegovina je 2002. godine ratificirala Europsku konvenciju. Te godine građanima Bosne i Hercegovine je omogućeno da zaštitu svojih prava iz Europske konvencije traže i pred Europskim sudom nakon što na domaćoj razini iscrpe dostupne pravne lijekove. Europski sud je u nekoliko predmeta protiv Bosne i Hercegovine konstatirao da je apelacija Ustavnom sudu, u načelu, efektivan domaći lijek u smislu članka 35. stavak 1. Europske konvencije.¹³⁸ Na to koliko je apelacija Ustavnom sudu zaista efektivan pravni lijek i koliko je Ustavni sud efikasan filter za ispravljanje grešaka na domaćoj razini upućuju i podaci koji se odnose na broj predstavki podnesenih protiv Bosne i Hercegovine koje se odbacuju¹³⁹ te relativno mali broj predmeta u kojima je došlo do razilaženja u stavovima Ustavnog suda i Europskog suda.

U mnogim presudama u predmetima koji su se ticali neizvršenja pravomoćnih odluka (ratna šteta) Europski sud je, kao i Ustavni sud, utvrdio kršenje prava iz Europske konvencije.¹⁴⁰ Isti je slučaj i s predstavkama u kojima se radilo o lišavanju slobode osoba s duševnim smetnjama i njihovom smještanju u zavod za zbrinjavanje mentalno invalidnih osoba bez odluke nadležnog građanskog

¹³⁸ Vidi Europski sud, *Mirazović protiv BiH*, odluka (2006.), i *Raljević protiv BiH*, odluka (2015.).

¹³⁹ Prema podacima dostupnim na internetskoj stranici Europskog suda, Europski sud je u 2021. godini odlučio o 589 predstavki podnesenih protiv Bosne i Hercegovine, od čega je 529 predstavki odbačeno kao nedopustivo ili je brisano s liste predmeta, a o 60 predstavki je odlučeno u presudama odnosno meritumu. U 2022. godini odlučivano je o 823 predstavke, od kojih je 808 proglašeno nedopustivim ili je brisano s liste. Usvojeno je deset presuda koje su obuhvaćale ukupno 15 podnositelja predstavki. Za razdoblje od siječnja do srpnja 2023. godine navedeni su sljedeći podaci: odlučivano o 182 predstavke, šest predstavki odbačene su kao nedopustive ili su brisane s liste, te je donesena jedna presuda. Podaci su dostupni na CP_Bosnia_and_Herzegovina_ENG (coe.int), pristupljeno 8. veljače 2024. godine.

¹⁴⁰ Vidi Europski sud, presude *Janjić i dr. protiv Bosne i Hercegovine*, *Milinković protiv Bosne i Hercegovine*, *Mišković protiv Bosne i Hercegovine* i dr.

suda.¹⁴¹ Europski sud je istaknuo da je Ustavni sud utvrdio povredu prava iz Europske konvencije u predmetima podnositelja predstavki, ali da nadležne vlasti nisu otklonile navedene nedostatke. Uz utvrđivanje povrede prava iz Europske konvencije i Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je naložio i određene opće mjere u odlukama koje su se ticale zakonitosti lišavanja slobode osoba koje su kazneno djelo učinile u stanju neuračunljivosti, ali, kao i u prethodnom slučaju, te mjere u trenutku donošenja presude Europskog suda po predstavkama nekih od osoba koje su se prethodno obraćale Ustavnom sudu još uvijek nisu bile implementirane.¹⁴² Naime, iako je Zakon o kaznenom postupku izmijenjen, osobe koje su bile smještene na Forenzičko-psihijatrijski odjel zatvora u Zenici i dalje su čekale na premještaj u zdravstvenu ustanovu.

U jednom od predmeta pred Ustavnim sudom apelant je proglašen krivim zbog izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netolerancije i izrečena mu je kazna od godinu dana zatvora, uvjetno na razdoblje od tri godine. U postupku pred redovnim sudovima utvrđeno je da je apelant, koristeći pseudonim, postavio niz objava na javno dostupnom internetskom forumu na internetskoj stranici, u kojima je iznio izjave o načinu na koji bi bošnjački građani Brčko distrikta BiH trebali postupiti u slučaju rata i secesije Republike Srpske. Ustavni sud je ispitao i odbio apelantove navode o kršenju članka 6. Europske konvencije. U pogledu prava na slobodu izražavanja, Ustavni sud je istaknuo da bi, u skladu s praksom Europskog suda, apelaciju u tom dijelu trebalo proglasiti *ratione materiae* inkompatibilnom s Ustavom BiH. Međutim, budući da je već prethodno ispitao i odbio apelantove navode o kršenju članka 6. Europske konvencije, Ustavni sud je zaključio da će apelaciju i u tom dijelu odbiti s obzirom na to da se „na taj način ne mijenja suština odlučivanja u pogledu navoda koji se odnose na slobodu izražavanja”.¹⁴³ Apelant se žalio i Europskom sudu koji je zaključio da, u okolnostima tog predmeta, miješanje u apelantovo pravo na slobodu izražavanja ne ukazuje na povredu članka 10. Europske konvencije. U pogledu navoda vezanih za povredu prava na pravično suđenje, Europski sud je istaknuo da je Ustavni sud, koji je imao nadležnost poništiti sporne odluke i predmet vratiti na ponovni postupak, ispitao tu pritužbu i odbacio je kao očigledno neutemeljenu. Također je ukazao na zaključak Ustavnog suda da su niži sudovi pravilno primijenili kako procesno tako i materijalno pravo i donijeli dobro obrazložene i detaljne odluke. Europski sud nije našao bilo kakav razlog da odstupi od tih utvrđenja.¹⁴⁴

Kao što je već rečeno, mali je broj predmeta u kojima su odlučena Ustavnog suda i Europskog suda bila različita, a naročito kada se uzme u obzir razdoblje od nešto više od 20 godina nadležnosti Europskog suda kada je u pitanju Bosna i Hercegovina.

Jedan od predmeta odnosio se na pritužbe podnositelja predstavki u svezi s kaznenim postupkom vođenim pred Sudom Bosne i Hercegovine u kojem su proglašeni odgovornim i kažnjeni prema odredbama Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine iz 2003. godine za zločine protiv civilnog stanovništva koje su počinili tijekom rata od 1992. do 1995. godine. Oni su se žalili da je odbijanjem Suda BiH da primijeni Kazneni zakon SFRJ iz 1976. godine, koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja ratnih zločina, povrijeđeno pravilo zabrane retroaktivnog kažnjavanja sadržanog u članku 7. Europske konvencije. Za razliku od Ustavnog suda koji je zaključio da nije došlo do povrede Europske konvencije, Europski sud je presudom iz 2013. godine utvrdio povredu članka 7. Europske konvencije zbog retroaktivne primjene prava.¹⁴⁵

U svezi s pravom da se ne bude suđen ili kažnjen dvaput po istom predmetu, u jednom od predmeta podnositelj predstavke je prethodno podnio apelaciju Ustavnom sudu žaleći se na povredu tog prava jer je za djelo u svezi s istim događajem kažnjen u i kaznenom i u prekršajnom postupku. Ustavni sud je apelaciju odbio smatrajući da iako su obje odluke donesene povodom

141 Vidi Europski sud, presuda *Hadžimejlić protiv Bosne i Hercegovine*.

142 Vidi Europski sud, presuda *Halilović protiv Bosne i Hercegovine*.

143 Vidi Ustavni sud, Odluka broj AP-454/13 od 20. travnja 2016. godine.

144 Vidi Europski sud, odluka *Smajić protiv BiH*, predstavka broj 48657/16.

145 Vidi Europski sud, presuda *Maktouf i Damjanović protiv BiH* (2013.) i Ustavni sud, Odluka broj AP-1785/06.

istog incidenta, djela su različita prema svojoj prirodi i namjeri. Međutim, Europski sud je utvrdio da se postupak koji je pokrenut protiv podnosioca predstavke na temelju Kaznenog zakona odnosio, u biti, na isto djelo za koje je već bio pravomoćno osuđen na temelju Zakona o javnom redu te je utvrdio povredu članka 4. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju.¹⁴⁶

U jednom od predmeta koji se odnosio na pravo na slobodu vjere Ustavni sud je smatrao da je ograničenje prava na slobodu vjere, iskazano kažnjavanjem svjedoka u kaznenom postupku zbog odbijanja da skine vjersko obilježje (kapu), prošlo test proporcionalnosti.¹⁴⁷ Ustavni sud je smatrao da ograničenje u konkretnom slučaju nije predstavljalo preveliki teret za apelanta, da je mjera koju je poduzeo redovni sud slijedila legitimne ciljeve, u smislu članka 9. stavak 2. Europske konvencije, te da u konkretnom slučaju postoji razuman odnos proporcionalnosti između ograničenja i legitimnog cilja kojem se teži. Međutim, Europski sud je povodom istog slučaja utvrdio da kažnjavanje podnosioca predstavke zbog nepoštovanja suda samo na temelju njegovog odbijanja da skine kapu nije bilo neophodno u demokratskom društvu, te da su domaći organi vlasti prekoračili široko polje slobodne procjene koje im je dano. Europski sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 9. Europske konvencije ističući da je neophodno priznati razliku između javnih službenika uposlenih u pravosudnim institucijama i privatnih građana koji „koriste usluge“ pravosuđa ili se pojavljuju u svojstvu svjedoka, u kontekstu dužnosti nepristranog i neutralnog držanja.¹⁴⁸

U predmetu o kojem je Europski sud odlučivao 2020. godine podnositelj predstavke se nakon što je Ustavni sud odbacio njegovu apelaciju kao očigledno (*prima facie*) neutemeljenu obratio Europskom sudu. Podnositelj predstavke se žalio na nepravdičnost radnopravnog spora. Europski sud je zaključio da redovni sudovi u Bosni i Hercegovini koji su postupali u predmetu podnosioca predstavke nisu podnositelju predstavke pružili pravično suđenje, te da to nije ispravio ni Ustavni sud. Europski sud je utvrdio povredu članka 6. stavak 1. Konvencije.¹⁴⁹

Bitno je spomenuti i predmete u kojima su se podnositelji predstavki žalili da im je Ustavni sud zbog nepostizanja većine glasova osporio pristup sudu.¹⁵⁰ Naime, Ustavni sud je u „vijeću od osam sudaca“ (kako to navodi Europski sud¹⁵¹) odbio apelaciju budući da se vijeće nije moglo složiti niti o jednom prijedlogu odluke u većini koju čini pet sudaca. Europski sud je utvrdio povredu prava na pristup sudu u smislu članka 6. Europske konvencije. Ta odluka Europskog suda je utjecala na izmjenu Pravila Ustavnog suda prema kojoj je uvedeno novo pravilo koje glasi: „Iznimno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke sudjeluje manje od ukupnog broja od devet sudaca, i to zbog razloga navedenih u članku 90. stavak (1) ili članku 98. ovih Pravila, kao i kada nisu izabrani svi suci, ili kada je sudac/suci u duljem razdoblju, zbog bolesti, spriječen vršiti svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudaca ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, u slučaju iz članka 98. odlučivanje o toj odluci će se odgoditi za jednu od narednih sjednica ali ne dulje od šest mjeseci, a ako se ista situacija nakon isteka tog roka ponovi, glas predsjednika Ustavnog suda, odnosno suca koji ga zamjenjuje, računa se dvostruko (članak 42. stavak (5) Pravila)“¹⁵².

146 Vidi Europski sud, presuda *Muslija protiv BiH* (2014.), i Ustavni sud, Odluka broj AP-1615/08.

147 Vidi Ustavni sud, Odluka broj AP-3947/12 od 9. srpnja 2015. godine.

148 Vidi Europski sud, presuda *Hamidović protiv Bosne i Hercegovine* (2017.), i Ustavni sud, Odluka broj AP-3947/12 od 9. srpnja 2015. godine.

149 Vidi Europski sud, presuda *Lazarević protiv BiH* (2020.), i Ustavni sud, Odluka broj AP-155/15.

150 Vidi Europski sud, *Avdić i ostali protiv BiH*, 28357/11, 31549/11 i 39295/11, od 19. studenog 2013. godine.

151 Zapravo, odluka je donesena na plenarnoj sjednici kojoj je prisustvovalo osam od ukupno devet sudaca jer u tom razdoblju jedno sudačko mjesto nije bilo popunjeno.

152 Ranija odredba Pravila je glasila: „Iznimno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke sudjeluje manje od ukupnog broja od devet sudaca, i to zbog razloga navedenih u članku 93. stavak (1) ili članku 90. stavak (6) ovih Pravila, kao i kada nisu izabrani svi suci, ili kada je sudac/suci u duljem razdoblju, zbog bolesti, spriječen vršiti svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudaca ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, smatra se da je donesena odluka kojom se zahtjev/apelacija odbija – članak 40. stavak (3) Pravila“ („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 60/05, 64/08 i 51/09).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Hercegovine, člana 18. stav (3), tačka h), člana 57. stav (2) tačka b) i člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik
Miodrag Simović, potpredsjednik
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Seada Palavrić, sutkinja
Zlatko M. Knežević, sudija
Angelika Nussberger, sutkinja
Helen Keller, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

na sjednici održanoj 2. decembra 2021. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj AP 15/21, rješavajući apelaciju „Mediamara“ d.o.o. Koper, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

Miodrag Simović, predsjednik
Valerija Galić, potpredsjednica
Seada Palavrić, potpredsjednica
Mato Tadić, sudija
Mirsad Ćeman, sudija

na sjednici održanoj 9. februara 2011. godine donio je

DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj AP 15/21, rješavajući apelaciju „Mediamara“ d.o.o. Koper,

na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 2. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 60/05, 64/08 i 51/09), u sastavu:

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopušten zahtjev trideset šest (36) poslanika Narodne skupštine Republike Srpske za ocjenu ustavnosti:

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 5/19, rješavajući zahtjev devedeset poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik
Mato Tadić, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Margarita Caca Nikolovska, potpredsjednica
Tudor Pantiru, sudija
Valerija Galić, sudija
Miodrag Simović, sudija
Seada Palavrić, sudija
Giovanni Grasso, sudija

na sjednici održanoj 15. februara 2018. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se zahtjev devedeset poslanika u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za ocjenu ustavnosti Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akvizicijama u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17), Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uplatama na jedinstveni račun i raspodjeli prihoda („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ broj 91/17).

Ustavni sud Bosne i Hercegovine, u plenarnom sazivu, u predmetu broj U-16/20, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (3) i člana 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Valerija Galić, predsjednica
Mirsad Ćeman, potpredsjednik
Zlatko M. Knežević, potpredsjednik
Helen Keller, potpredsjednica
Seada Palavrić, sutkinja
Angelika Nussberger, sutkinja
Ledi Bianku, sudija

na sjednici održanoj 19. januara 2023. godine donio je

RJEŠENJE

Utvrdjuje se da Komisija za koncesije Bosne i Hercegovine u svojstvu Zajedničke komisije za koncesije, u smislu člana 4. stav 3. i člana 6. stav 2. Zakona o koncesijama Bosne i Hercegovine, nije izvršila Djelimičnu odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U-16/20 od 16. jula 2021. godine.

U skladu sa članom 72. stav (6) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, ovo rješenje dostavlja se Tužilaštvu Bosne i Hercegovine.

Rješenje objaviće u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“, „Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine“, „Službenom glasniku Republike Srpske“ i „Službenom glasniku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“.

Obrazloženje

1. Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) donio je 16. jula 2021. godine Djelimičnu odluku o dopustivosti i meritumu broj U-16/20 (u daljnjem tekstu: Djelimična odluka), kojom je utvrdio da postoji spor u vezi s odlukama o koncesijama u pogledu koncesionog dobra i nadležnosti za njihovo donošenje koje

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Velikom vijeću, u predmetu broj AP 1285/17, rješavajući apelaciju Općine Livno, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) tačka b) i članka 59. st. (1) i (3) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ broj 94/14), u sastavu:

Zlatko M. Knežević, predsjednik
Mato Tadić, dopredsjednik
Mirsad Ćeman, dopredsjednik
Valerija Galić, sutkinja
Miodrag Simović, sudac
Seada Palavrić, sutkinja

na sjednici održanoj 13. veljače 2019. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Općine Livno podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije BiH broj 09 0 U 013004 14 Uvp 2 od 15. prosinca 2016. godine.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj AP-1481/23, rješavajući apelaciju koju je podnio „Premier World Sport“ d.o.o. Čitluk, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 57. stavak (2) tačka b), članka 59. st. (1) i (2), članka 72. st. (2), (4) i (5) i članka 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14, 47/23 i 41/24), u sastavu:

Seada Palavrić, predsjednica
Valerija Galić, dopredsjednica
Angelika Nussberger, dopredsjednica
Mirsad Ćeman, sudac
Helen Keller, sutkinja
Ledi Bianku, sudac
Marin Vukoja, sudac

na sjednici održanoj 19. lipnja 2024. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

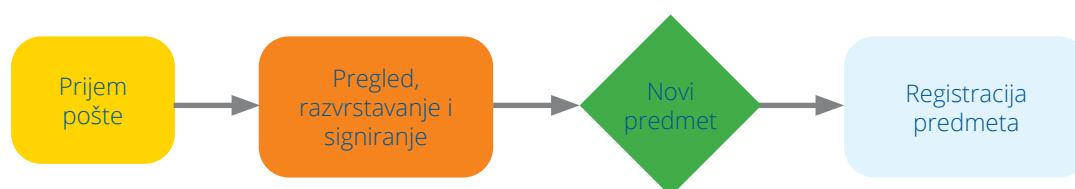
Proces pripreme i donošenja odluke – od prijema zahtjeva/apelacije do odluke

Proces pripreme i donošenja odluka u Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine je složen i temeljit i odvija se u nekoliko proceduralnih koraka. Tim procesom Ustavni sud osigurava kvalitetno, objektivno i transparentno donošenje odluka iz svoje nadležnosti, čime doprinosi pravnoj sigurnosti i integritetu ustavnog sustava. Interni mehanizmi kao što su trijažiranje, izrada nacrtu odluka, odlučivanje na sjednicama suda, te postprodukcija i otprema odluka doprinose očuvanju integriteta i autoriteta Ustavnog suda. Taj proces kontinuirano se unapređuje i prilagođava osiguravajući da Ustavni sud može efikasno odgovoriti na sve izazove i promjene u okruženju, te da može ispuniti svoju ključnu ulogu u zaštiti ustavnosti i ljudskih prava i temeljnih sloboda u Bosni i Hercegovini.

Nakon što se zahtjev/apelacija podnese Ustavnom sudu u skladu s Pravilima Ustavnog suda Bosne i Hercegovine¹⁵³, predmet prolazi nekoliko stadija. To su: a) evidentiranje i registracija u Pisarnici Ustavnog suda, b) postupak trijaže, c) temeljita analiza predmeta i izrada nacrtu odluke, d) odlučivanje o prijedlogu odluke na sjednici Ustavnog suda, te e) postupak postprodukcije i otpreme.

Evidentiranje i registracija predmeta

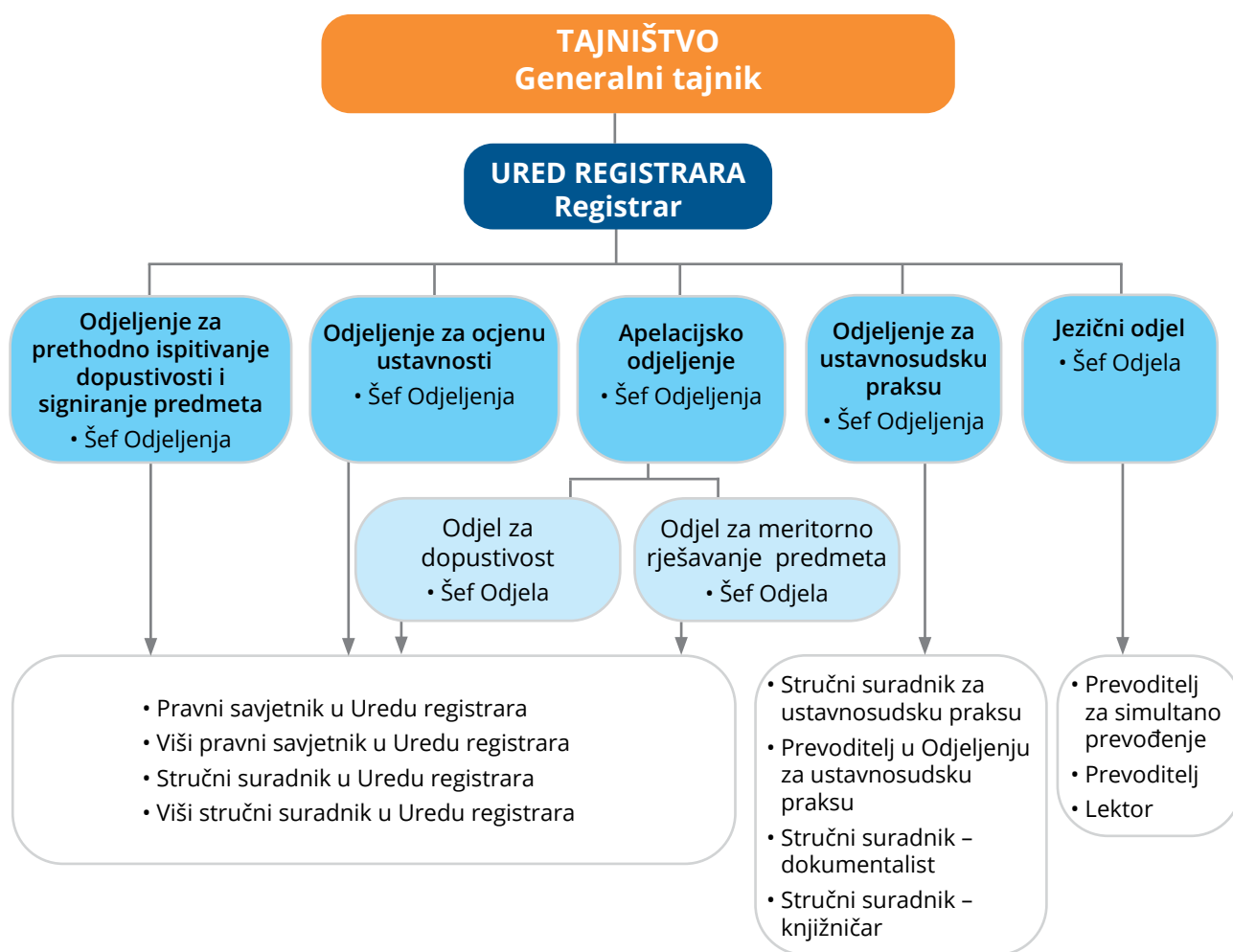
U Pisarnici se vrši prijem svih dokumenata (pismena) vezanih za zahtjev/apelaciju.¹⁵⁴ Generalni tajnik vrši pregled, razvrstavanje i signiranje pošte, a nakon toga registrar Ustavnog suda signira poštu koja se odnosi na predmete iz nadležnosti Ustavnog suda. Za podneske koji se odnose na već registrirani predmet daje se nalog da se ulože u taj predmet. Ukoliko se radi o novom predmetu, registrar daje nalog Pisarnici za formiranje novog predmeta. Predmeti se registriraju u elektroničkom/digitalnom sustavu za upravljanje predmetima (SUP) i odgovarajućem upisniku, te se takvom predmetu automatski dodjeljuje broj ovisno o vrsti postupka koji je pokrenut. Taj korak omogućava sistemsko praćenje svakog predmeta od trenutka njegovog primitka. Predmetima koji se odnose na ocjenu ustavnosti i sl. (čl. VI/3.a), VI/3.c), IV/3.f) i VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine) dodjeljuje se broj predmeta s početnom oznakom „U“, dok se predmetima iz apelacijske nadležnosti (članak VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine) dodjeljuje broj predmeta s oznakom „AP“. Podnositeljima zahtjeva odnosno apelantima se dostavlja potvrda o prijemu apelacije/zahtjeva s brojem predmeta pod kojim je registriran.

¹⁵³ Vidi čl. 20. i 21. Pravila Ustavnog suda.

¹⁵⁴ Počevši od 1. siječnja 2020. godine, stranke u postupku i njihovi punomoćnici također imaju mogućnost elektronički komunicirati s Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine. Uvjeti pod kojima stranke na taj način mogu komunicirati s Ustavnim sudom propisani su Pravilnikom o elektroničkoj komunikaciji Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, koji se primjenjuje od 1. srpnja 2022. godine i dostupan je na internetskoj stranici Ustavnog suda BiH.

Nakon toga, predmet se ponovno dostavlja Uredu registrara Ustavnog suda. U Uredu registrara rad na predmetima organiziran je u okviru odjeljenja, i to: Odjeljenja za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta, Odjeljenja za ocjenu ustavnosti, Apelacijskog odjeljenja te Odjeljenja za ustavnosudsku praksu. U Apelacijskom odjeljenju rad na predmetima se dalje raspoređuje odjelima, i to Odjelu za dopustivost i Odjelu za meritorno rješavanje predmeta. Također, u okviru odjeljenja i odjela predmeti se, radi lakšeg i bržeg rješavanja, razvrstavaju i raspoređuju prema referatima – Građanski referat, Kazneni referat i Referat za ostale predmete.

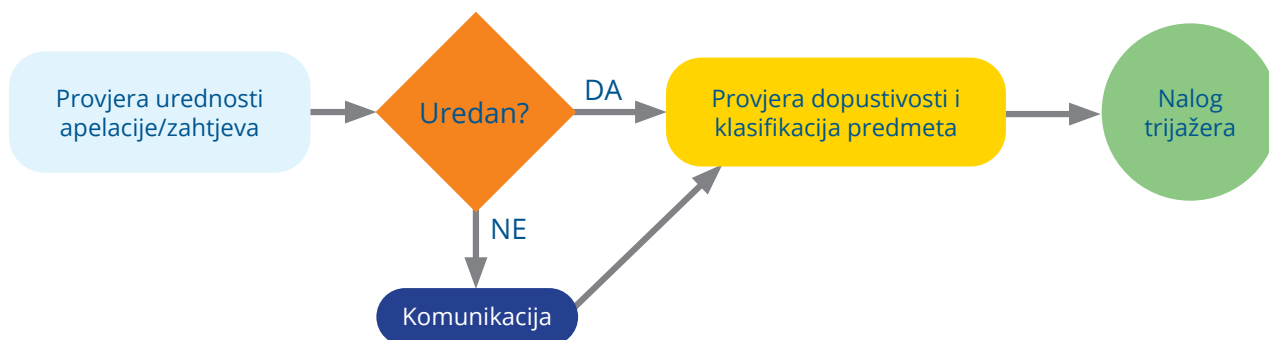
Postupak trijaže predmeta

Nakon što je registriran u SUP-u predmet se radi trijaže dostavlja u rad Odjeljenju za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta. U okviru tog Odjeljenja, u kojem su raspoređeni viši pravni savjetnici s dugogodišnjim iskustvom, provodi se postupak preliminarne ocjene je li apelacija/zahtjev uredan i potpun te početna analiza navoda sadržanih u njima. Zatim se provjerava dopustivost zahtjeva/apelacije prema kriterijima iz Pravila Ustavnog suda.

Za dopustive apelacije/zahtjeve radi se preliminarne analiza navoda u kontekstu relevantne prakse Ustavnog suda i Europskog suda, na temelju čega se daje nalog za daljnje postupanje s predmetom.

Nalog trijažera za postupanje u predmetu sadrži prijedlog načina rješavanja predmeta (vrsta dopustivosti ili merituma, prioritet predmeta, grupiranje, reference, postojeća praksa). Ukoliko je potrebno meritorno ispitivanje navoda, daje se nalog za pripremu odluke o meritumu, a u suprotnom daje se nalog za pripremu odluke o dopustivosti.

Trijažiranje predmeta osigurava učinkovitu raspodjelu predmeta u skladu s prioritetima, složenošću i važnošću, te olakšava raspodjelu i signiranje predmeta prema odjeljenjima/odjelima. Dakle, time se postavlja okvir za djelovanje savjetnika i suradnika prilikom obrade predmeta.

Temeljita analiza predmeta i izrada nacрта odluke Ustavnog suda

Na temelju naloga **trijažera** predmet se automatski ili manualno dodjeljuje u rad savjetnicima/suradnicima u odjeljenjima/odjelima radi pripreme nacрта odluke o dopustivosti i/ili meritumu.

Dodjeljivanje predmeta u rad vrši se prema kriterijima dopustivosti, te vrsti i složenosti predmeta. Složeniji predmeti se radi lakšeg i bržeg rješavanja grupiraju i raspoređuju prema referatima: Građanski referat, Kazneni referat i Referat za ostale predmete. Taj korak omogućava raspodjelu predmeta „specijaliziranom“ stručnom osoblju koje će u skladu sa svojim iskustvom temeljito proučiti predmet i pripremiti odgovarajući nacrt odluke. To će istodobno omogućiti da se složenim predmetima posveti posebna pozornost pri izradi nacрта. Dakle, analiza predmeta i izrada nacрта odluke je jedna od najvažnijih faza u procesu pripreme za odlučivanje na sjednici Ustavnog suda.

Priprema odluke o dopustivosti i/ili meritumu uključuje:

- razmatranje/analizu zahtjeva/apelacije i priloga, te procjenu potrebe za daljnjom „komunikacijom predmeta“, što podrazumijeva traženje odgovora od sudionika u postupku
- izradu nacрта odluke, što podrazumijeva analizu pravnih argumenata i relevantne prakse te pribavljanje relevantnih propisa (zakoni itd.).

Ukoliko se tijekom rada na predmetu pokaže da bi trebalo pripremiti odluku na drugačiji način u odnosu na početni nalog trijažera, savjetnik odnosno suradnik će to učiniti. Time se osigurava da se uzmu u obzir svi relevantni čimbenici koji su u trenutku trijaže bili nikako ili nedovoljno poznati ili uočeni.

Nacrt odluke se priprema u formi koja u potpunosti odgovara izgledu i sadržaju konačne odluke Ustavnog suda te je usklađen s tehničkim pravilima pisanja Ustavnog suda. Nacrt odluke o dopustivosti sadrži kratak opis činjenica predmeta i obrazloženje o nedopustivosti predmeta. Nacrt odluke o meritumu sadrži uvod, izreku, postupak pred Ustavnim sudom, činjenice, navode iz zahtjeva/apelacije, odgovore na zahtjev/apelaciju, relevantne propise, obrazloženje i zaključak.¹⁵⁵

Ukoliko postoji zahtjev za donošenje privremene mjere, istodobno se pristupa analizi zahtjeva i eventualnoj pripremi odluke o privremenoj mjeri. Nacrt odluke o privremenoj mjeri sadrži relevantne razloge i dokaze zbog kojih bi trebalo ili ne bi trebalo donijeti privremenu mjeru (u interesu stranaka i/ili pravilnog vođenja postupka).

Prilikom izrade nacrt odluka vodi se računa o prioritetu predmeta i o načelu kronološkog rješavanja predmeta.

Važan mehanizam u tom procesu jest i suradnja s Odjeljenjem za ustavnosudsku praksu, koje se sastoji od suradnika obučenih za pretragu prakse Ustavnog suda, Europskog suda te drugih relevantnih institucija, što doprinosi svestranosti i objektivnoj analizi i donošenju odluka. U tu svrhu na raspolaganju je bogat fundus stručne literature iz različitih pravnih oblasti u Knjižnici Ustavnog suda, kao i stručni suradnik – dokumentalist koji je zadužen za praćenje i dostavu propisa relevantnih za analizu i donošenje odluke.

Nakon što savjetnik/suradnik pripremi nacrt odluke dostavlja ga šefu odjeljenja/odjela radi kontrole koja obuhvaća analizu navoda iz zahtjeva/apelacije, kvalitete obrazloženja u kontekstu relevantnih propisa i prakse te usklađenosti nacrt s tehničkim pravilima pisanja.

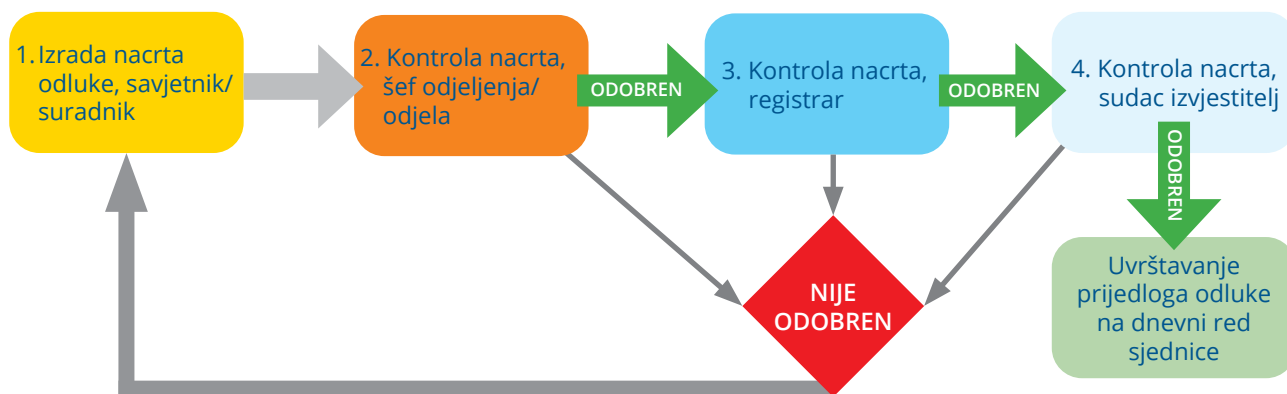
Nacrt koji je odobrio šef odjela/odjeljenja dostavlja se registraru Ustavnog suda radi dodatne kontrole prema svim prethodno navedenim aspektima. Ukoliko nacrt ne zadovoljava sve tražene aspekte, vraća se na doradu zaduženom savjetniku/suradniku s uputama. Taj korak osigurava kvalitetu i preciznost nacrt odluke, uz poštovanje relevantnih pravila i procedura, što je ključno za pravilno i efikasno donošenje odluke.

Nakon okončanja pripreme nacrt odluke u okviru Ureda registrara za taj predmet automatski se određuje sudac izvjestitelj. Automatsko određivanje suca izvjestitelja u predmetu odvija se putem SUP-a prema kriteriju zaduženosti sudaca različitim vrstama predmeta i odluka. Predmeti koji se odnose na ocjenu ustavnosti i sl. koji se razmatraju na plenarnoj sjednici u pravilu se dodjeljuju „međunarodnim sucima“, tj. sucima koje imenuje predsjednik Europskog suda. Takav mehanizam ubrzava i olakšava proces dodjele predmeta i istodobno eliminira sumnje u postojanje subjektivnih čimbenika pri određivanju suca izvjestitelja.

Tek na temelju suglasnosti suca izvjestitelja nacrt odluke stječe status prijedloga odluke. Administrativni asistent prijedlog odluke stavlja na listu koja služi predsjedniku suda da kreira prijedlog dnevnog reda za sjednicu suda.

Kao što je prikazano, postupak pripreme nacrt i prijedloga odluke je složen i odgovoran, te je osmišljen s ciljem kvalitetnog i objektivnog donošenja odluke. Na to posebno ukazuje višestruka kontrola kvalitete nacrt u Uredu registrara, zatim od suca izvjestitelja i u konačnici na sjednici Ustavnog suda prilikom rasprave i odlučivanja. Svaki od tih koraka doprinosi integritetu i objektivnosti odluka Ustavnog suda, što je od ključnog značaja za pravnu sigurnost kao sastavnog dijela načela vladavine prava.

¹⁵⁵ Vidi članak 33. Pravila Ustavnog suda BiH.

Odlučivanje o prijedlogu odluke na sjednici Ustavnog suda

Prijedlog odluke na sjednici Ustavnog suda izlaže i argumentira sudac izvjestitelj. Svaki od sudaca, u skladu s Pravilima Ustavnog suda, može dati komentar, primjedbu ili eventualno sugestiju, predložiti dodatnu analizu i odlaganje za neku od narednih sjednica, izraziti svoje neslaganje s odlukom itd. Na taj način se osigurava da se odluka donese na temelju argumentirane rasprave i pravne analize sudaca Ustavnog suda.

Na temelju prijedloga suca izvjestitelja i/ili sugestija danih tijekom rasprave može se odlučiti da se prijedlog vrati na doradu radi ponovnog razmatranja na narednoj sjednici. Također, može se dati nalog za izradu novog prijedloga odluke ili da se predmet uzme prioritarno u rad bez donošenja posebne odluke o privremenoj mjeri, ukoliko je podnesen zahtjev za privremenu mjeru. Takav prijedlog odluke se u pravilu vraća savjetniku/suradniku koji u dogovoru sa sucem izvjestiteljem dorađuje postojeći prijedlog ili priprema novi nacrt u skladu s uputama suca izvjestitelja i u okviru rasprave na sjednici Suda. Također, postoji mogućnost određivanja drugog suca izvjestitelja i/ili drugog savjetnika/suradnika. U oba slučaja, predmet se vraća u početni stadij pripreme nacrtu odluke i ponovno prolazi opisanu proceduru.

Nakon završenog raspravljanja o predmetu Ustavni sud donosi odluku. U donošenju odluke Ustavnog suda može sudjelovati samo sudac koji je prisustvovao sjednici na kojoj je obavljena rasprava o predmetu u kojem se donosi odluka. Postupak glasanja se vrši javno, dizanjem ruke, pri čemu se sudac ne može uzdržati od glasanja. Glasanje se vrši redoslijedom prema kojem su podneseni prijedlozi. Osim toga, moguće je prethodno provesti preliminarno neobvezujuće glasanje o predloženoj odluci ili o pojedinim dijelovima odluke. Prijedlog koji prilikom preliminarne glasanja dobije najviše glasova smatra se prvim prijedlogom o kojem se glasa, a u ostalim slučajevima kao prvi prijedlog o kojem se glasa smatra se prijedlog suca izvjestitelja ukoliko sudac izvjestitelj ne predloži drugačije.

Odluke Ustavnog suda u plenarnoj sjednici i Velikom vijeću donose se većinom glasova od ukupno devet sudaca Ustavnog suda, dok se odluke Malog vijeća donose jednoglasno. Iznimno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke sudjeluje manje od ukupnog broja od devet sudaca, i to zbog razloga izuzeća ili prestanka funkcije, kao i kada nisu izabrani svi suci, ili kada je sudac/suci u duljem razdoblju, zbog bolesti, spriječen obnašati svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudaca ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, u slučaju iz članka 98. (Prestanak funkcije) odlučivanje o toj odluci će se odgoditi za jednu od narednih sjednica, ali ne dulje od šest mjeseci, a ako se ista situacija nakon isteka tog roka ponovi, glas predsjednika Ustavnog suda, odnosno suca koji ga zamjenjuje, računa se dvostruko.

Postprodukcija i otprema odluke

Postprodukcija i otprema odluke predstavlja posljednji korak u procesu kojim se osigurava da se svaka donesena odluka pažljivo pregleda, po potrebi lektorira, objavi na odgovarajući način i na kraju dostavi stranama u postupku.

Odluke usvojene na sjednici Suda dostavljaju se Redakcijskoj komisiji. Redakcijska komisija provodi i utvrđuje stručno-tehničku redakciju teksta odluka/rješenja. Predsjednik Redakcijske komisije i registrar potpisima potvrđuju konačan usvojeni tekst svih odluka.

Nakon donošenja, odluke se dostavljaju Jezičnom odjelu Suda radi lektoriranja na službene jezike u Bosni i Hercegovini i prevođenja na engleski jezik.

Primjerak odluke/rješenja koji se objavljuje na internetskoj stranici Ustavnog suda odmah se otprema u slučaju da nema potrebe za lektoriranjem.

Sve odluke se objavljuju na internetskoj stranici Ustavnog suda. Prije objave na internetskoj stranici sve odluke se obrađuju prema „ključnim riječima“ putem SUP-a i taj proces omogućava lakše pretraživanje odluka Ustavnog suda. Odluke koje se objavljuju u službenim glasilima u BiH („Službeni glasnik BiH“, „Službene novine Federacije BiH“, „Službeni glasnik Republike Srpske“ i „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“) obvezno se lektoriraju i objavljuju na službenim jezicima i pismima u Bosni i Hercegovini, prema odluci Ustavnog suda, vodeći pri tome računa o ravnopravnoj zastupljenosti. Također, odluke koje se razmatraju na plenarnoj sjednici Ustavnog suda prevode se na engleski jezik i objavljuju na internetskoj stranici Ustavnog suda.

Na kraju postupka, predsjednik Ustavnog suda potpisuje lektorirane odluke/rješenja.

Nakon prijema naloga za otpremu odluka se otprema apelantima/podnositeljima zahtjeva i drugim sudionicima u postupku. Tiskane verzije se otpremaju poštom ili posredstvom kurira, a u slučajevima dogovorene elektroničke komunikacije otprema se vrši u elektroničkoj formi zaštićenoj e-komunikacijom. Na taj način se okončava postupak pred Ustavnim sudom.

6. ČINJENICE

Ukratko iznijeti navode, činjenice i dokaze na kojima se temelji **PRAVNI TIJEK** posebnom listu papira ukoliko je potrebno).

a) Koristiti pravni tijekovi (priziv, revizija i dr.)			
Sud/tijelo koje je donijelo odluku	Broj odluke	Nadnevak donošenja odluke	Ishod postupka
c) Je li postupak okončan ili je još u tijeku?			
☐ OKONČAN ☐ U TIJEKU		Upišite ovdje sve dokumente koje prilažete uz apelaciju. (Uz Vašu apelaciju trebaju biti priloženi preslici svih odluka i dokumenata koje se naveli u ovoj	

Napomena

4. U NEDOK
PODNOŠ
Pravila U
OZBILJN
ŠTITI US
DOKUMI
HERCEG

APELACIJA

Predmet broj: AP _____ / ____

Nadnevak primitka:

(popunjavati Pisarnica Suda)

1. PODNOSITELJ APELACIJE

a) Ime i prezime/naziv pravne osobe	c) Telefon/faks
b) Adresa apelanta Kontakt adresa za prepirku sa Ustavnim sudom	d) E-mail

2. ZASTUPNIK PODNOSITELJA

Popuniti ovaj dio samo ako odvjetnik ili drugi zastupnik zastupa podnositelja apelacije u postupku pred Ustavnim sudom. Ovlasti treba biti priložena.

a) Ime i prezime/naziv pravne osobe	c) Telefon/faks
b) Adresa zastupnika Kontakt adresa za prepirku sa Ustavnim sudom	d) E-mail

3. POBIJANA ODLUKA/ODLUKE

Preslik odluke priložiti uz ovu apelaciju.

a) Sud/tijelo koje je donijelo odluku	Broj odluke	Nadnevak donošenja odluke	Nadnevak dostave odluke

b) Pravodobnost

Navedite nadnevak primitka odluke o posljednjem korištenom efektivnom pravnom lijeku.

--

Ustav Bosne i Hercegovine

tel: +387 33 251 226

fax: +387 33 561 134

Listu prava zaštićenih

tel: +387 33 251 226

R. Dž. Čauševića 6/III, 71000 Sarajevo
tel: +387 33 251 226 fax: +387 33 561 134 web: www.ustavnisud.ba email: info@ustavnisud.ba

dom?

E

evak

se dostavljeni

ba
email:
info@ustavnisud.ba

SLUŽBENI GLASNIK BOSNE I HERCEGOVINE

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Izdaje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku

Издање на босанском, хрватском и српском језику

Godina XVII
Utorak, 15. oktobra/listopada 2013. godine

Broj/Bрој
80

Година XVII
Уторак, 15. октобра 2013. године

Broj 80 - Strana 112

SLUŽBENI GLASNIK BiH

Utorak, 15. 10. 2013.

SADRŽAJ

USTAVNI SUD
BOSNE I HERCEGOVINE

1064	Odluka broj AP 325/08 (bosanski jezik)	1	1068	Odluka broj AP 2192/10 (srpski jezik)	57
	Odluka broj AP 325/08 (hrvatski jezik)	8		Odluka broj AP 2453/10 (bosanski jezik)	62
	Odluka broj AP 325/08 (srpski jezik)	15		Odluka broj AP 2453/10 (hrvatski jezik)	65
1065	Odluka broj AP 122/10 (bosanski jezik)	22		Odluka broj AP 2453/10 (srpski jezik)	69
	Odluka broj AP 122/10 (hrvatski jezik)	27		Odluka broj AP 2551/10 (bosanski jezik)	73
	Odluka broj AP 122/10 (srpski jezik)	32		Odluka broj AP 2551/10 (hrvatski jezik)	77
1066	Odluka broj AP 1905/10 (bosanski jezik)	37		Odluka broj AP 2551/10 (srpski jezik)	80
	Odluka broj AP 1905/10 (hrvatski jezik)	41		Odluka broj AP 2803/11 (bosanski jezik)	83
	Odluka broj AP 1905/10 (srpski jezik)	44		Odluka broj AP 2803/11 (hrvatski jezik)	88
1067	Odluka broj AP 2192/10 (bosanski jezik)	49		Odluka broj AP 2803/11 (srpski jezik)	93
	Odluka broj AP 2192/10 (hrvatski jezik)	53		Odluka broj AP 3144/13 (bosanski jezik)	98
				Odluka broj AP 3144/13 (hrvatski jezik)	103
				Odluka broj AP 3144/13 (srpski jezik)	107

TAJNIŠTVO

Iz OHR-a za "Avaz" o slučaju ANUBiH-a

Odluke Ustavnog suda su konačne

Ustavni sud BiH utvrdio je u novembru prošle godine da je odbijanje zahtjeva Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (ANUBiH) za upis u registar suprotno demokratskom principu utvrđenom Ustavom BiH te suprotno ustavnom načelu kontinuiteta zakonskih propisa, stoji u odgovoru OHR-a "Avazu".

Podsjećamo, iz ANUBiH-a je upućena apelacija OHR-u nakon što je Ministarstvo pravde BiH odbilo ovu instituciju upisati u Registar pravnih osoba.

OHR: Provesti odluke

Nedavno je Muris Čičić, predsjednik ANUBiH-a, rekao za "Avaz" da se odluke

ke 1
poš
vrđ

Sud je naložio Ministarstvu pravde BiH da provede prethodnu i donese novu odluku po hitnom postupku u skladu sa zahtjevom za registraciju. Odluka mora biti u skladu s važećim članovima i načelima Ustava BiH. Prema odluci Suda, Ministarstvo pravde ima rok od tri mjeseca da provede odluku i obavijesti Sud o rezultatima.

Ustavni sud BiH uvažio apelaciju, ali mjere ostaju na snazi

Neustavne odluke o obaveznom nošenju maski

Sporno je i ograničeno kretanje, koje se odnosi na period od 23 do 5 sati ujutro

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ocijenio je jučer da odluke kriznih štabova o ograničenju kretanja i nošenja maski tokom pandemije koronavirusa predstavljaju kršenje osnovnih ljudskih prava. Ograničeno kretanje odnosi se na period od 23 do 5 sati ujutro.

Na taj način djelimično

KNEŽEVIĆ

Bitno je da se pravo na slobodu stalno naglašava

SARAJEVO - Predsjednik Ustavnog suda BiH Zlatko Knežević izjavio je da iz godine u godinu opada broj ukidajućih odluka Ustavnog suda koje se odnose na lišavanje slobode i klevetu, te da to govori da redovno sudstvo primjenjuje ono što je u zakonu. Knežević, koji je juče učestvovao u promociji izvještaja "Praksa sudova u BiH u pogledu prava na slobodu i bezbjednost ličnosti i prava na slobodu izražavanja", koji je uz podršku Ambasade Velike Britanije u BiH pripremio Ustavni sud BiH, kazao je da je ovo prvi put za mnogo godina da se vrši pregled prakse ne samo najvišeg suda, nego i prakse okružnih i kantonalnih sudova čiji predmeti ne dođu do Ustavnog suda.

"Vrlo je bitno da se pravo na slobodu stalno naglašava jer, nažalost, koliko god se trudili, uvijek postoje elementi kada je došlo do povrede nečijeg prava na slobodu, pa i na ličnu bezbjednost", izjavio je Knežević. Ambasador Velike Britanije u BiH Metju Fild ocijenio je da je efikasna vladavina prava na prvom mjestu kada je riječ o povjerenju građana i investitora. (Sma)

DOGAĐAJI

Dnevni list / Dnevni.ba

Petak • 8. 12. 2023.

9

Ustavni sud BiH već više od godinu dana nije kompletiran iz razloga što nadležne vlasti u Federaciji BiH i Republici Srpskoj nisu imenovale nedostajuće suce Ustavnog suda BiH, potvrdila je za BHTI predsjednica Ustavnog suda BiH Valerija Galić te dodala da će uskoro nedostajati i treći sudac, kolega Zlatko Knežević, koji odlazi u prijevremenu mirovinu i napušta Ustavni sud BiH, tako da sud neće biti u potpunom sazivu.

Iz tih razloga mi pokušavamo na sve moguće načine spriječiti blokadu rada Ustavnog suda. Najviše se to odražava na nemogućnosti sazivanja velikog vijeća Ustavnog suda, koje čine domaći suci, dakle šest domaćih sudaca, već godinu dana od odlaska kolege Simovića u mirovinu. Ustavni sud nije mogao savršeno veliku vijeće Ustavnog suda jer je prethodno u mirovinu otišao i kolega Mato Tadić. Na velikom vijeću, Ustavni sud BiH donosi najveći broj odluka iz apelacijske nadležnosti a to se odražava na način da ne možemo donositi veliki broj odluka iz te nadležnosti, pojasnila je predsjednica Galić i dodala da su u Ustavnom sudu BiH učinili sve kako bi se organizirali na takav način da se što veći broj odluka iz apelacijske nadležnosti donosi na plenarnoj sjednici Ustavnog suda BiH.

No, kako je napomenula, to iziskuje dodatne napore jer se mora provesti veći broj odluka za međunarodne suce da bi oni mogli sudjelovati u radu ravnopravno s domaćim sucima.

Dakle, Ustavni sud nastavlja sa radom, ali u otežanim uvjetima,

Valerija Galić, predsjednica Ustavnog suda BiH

Pokušavamo na sve moguće načine spriječiti blokadu rada suda

naglasila je predsjednica Ustavnog suda BiH uz poruku da ne mogu dovesti da Ustavni sud bude blokiran.

Prema Ustavu BiH, kvorum za rad i odlučivanje Ustavnog suda je pet sudaca. Ustavni sud se na sve moguće načine pokušava boriti s izazovima te osigurati nastavak svog rada, kazala je Galić. Odgovarajući na pitanje o kriterijima pri izboru sudaca Ustavnog suda BiH, pojasnila je da je Ustavom BiH

propisano da je istaknuti pravnik visokih moralnih kvaliteta i da ima biračko pravo, što znači da je državljanin BiH.

Moje mišljenje je da prilikom izbora suca Ustavnog suda BiH treba prentestveno voditi računa o iskustvu, stručnosti, profesionalizmu u prethodnom radu koje je kandidat za suca ostvario, navela je sugovornica BHTI uz opasku da vlast u Republici Srpskoj već izvršeno vrije-

me pokušava urušiti rad i integritet Ustavnog suda BiH.

Samim neimenovanjem prvostupničkih sudaca, nedostajućih u Ustavnom sudu, pozivanjem na ostavku sudaca Ustavnog suda BiH, što je rezultiralo podnošenjem zahtjeva za prijevremenu mirovinu kolege Kneževića, donošenjem Zakona o neprimjenjivanju odluka Ustavnog suda BiH i Zakona o neobjavlivanju odluka Ustavnog suda, da ne nabijam dalje, argumentirala je Galić.

O mogućnosti da Ustavni sud BiH funkcioniše bez stranih sudaca, rekla je da, govoreći sa sadašnje pozicije, ako u Ustavnom sudu BiH ne bi djelovali tri međunarodna suca, Sud, odlaskom kolege Kneževića, ne bi mogao raditi, ne bi mogao odlučivati i donositi odluke jer ne bi imao kvorum potreban za odlučivanje.

Jedini zakon koji se, prema važećem Ustavu BiH, može donijeti je zakon kojim je predviđeno da, po isteku petogodišnjeg mandata međunarodnih sudaca, Parlamentarna skupština BiH može urediti drugačiji način izbora međunarodnih sudaca. Različit su tumačenja te odredbe ali, prema važećim ustavnim rješenjima, to je jedini zakon koji bi se moglo donijeti vezano za neka pitanja Ustavnog suda BiH, smatra Galić.

Kako je jedan od 14 prioriteta koje je Europska komisija postavila pred državne vlasti za otvaranje pregovora o članstvu u EU i reformu Ustavnog suda BiH, uključujući pitanje međunarodnih sudaca i izvršenje odluka Ustavnog suda, Galić je poručila da je jedino moguće rješenje u nadležnosti Parlamentarne skupštine BiH.

ustor
avlja kršenje navel
ljudskih prava i slo
kaže se u odluci
dijelnim izvršnim i
odavnim organima
no je da se izjasne o
odlukama, ali one
kinute. M. Ai

Schmidt pozvao vlasti u BiH da osiguraju nesmetan rad Ustavnog suda BiH

Visoki predstavnik u BiH Christian Schmidt pozvao je predstavnike u BiH na svim razinama da na nj obavezu da se osigura nesmetan rad Ustavnog suda BiH u punom tetu, sukladno Ustavu BiH i lskom mirovnim sporazumu.

Nijedan sud niti pojedinac, bez obzira je li netko za njihovim odlukama ili nije, ne biti izložen pritisku kojim se va njihovu neovisnost, poručio je Ureda visokog predstavnika u BiH a u jeku rasprava u javi upražnjenim mjestima u Ustavnom sudu BiH i o prijevremenom rovljenju potpredsjednika tog suca Zlatka Kneževića.

Ustavni sud BiH je 13. srpnja godine razriješio dužnosti suca Kneževića, jedinog suca iz Republike Srpske, te on od prijevremenu mirovinu.

Brčko: Sjednica Ustavnog suda BiH

Ustavni sud BiH održat će 14. srpnja 2022. godine svoju 128. plenarnu sjednicu u Brčkom, a po okončanju Plenarne sjednice, 15. srpnja 2022. godine, u 9 sati će predstavnic Ustavnog suda BiH uprirediti i tiskovnu konferenciju u zgradi Osnovnog suda u Brčkom. U ime Ustavnog suda BiH, predstavnicima medija će se obratiti predsjednik Ustavnog suda BiH Mato Tadić i dopredsjednici Ustavnog suda BiH Miodrag Simović i Mirsad Čeman.

Ustavni sud BiH zaštitio novinare od progona

Okružni sud u Bijeljini 2020. godine, nakon odluke Ustavnog suda, u cijelosti odbio tužbeni zahtjev Stanića

Ustavni sud BiH usvojio je apelaciju (broj AP 2751/19) „Avaz-rotu press“, koju je podnijela advokatica Almina Pilav protiv presude Okružnog suda u Bijeljini, a u kojoj je Milenku Staniću bila dodijeljena naknada štete u iznosu od čak 10.000 KM.

Odbijena tužba

Riječ je o tekstu koji je objavio „Avaz“ 23. februara 2016. godine pod naslovom „Kandidat za vicegu-

ODLUKA O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija „Avaz-rotu press“ d.o.o. Sarajevo.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II(3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Bijeljini broj 80 0 P 075406 18 Gž od 24. aprila 2019. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Bijeljini koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku u skladu sa članom II(3.h) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Bijeljini da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od donošenja ove odluke obavijesti Ustavni sud o rezultatima izvršenja.

Tajništvo

Poslovi potpore Ustavnom sudu organizirani su u okviru Tajništva Ustavnog suda.

U prvoj godini osnivanja Ustavnog suda, tj. 1964. godine, pored sudaca, u Ustavnom sudu je bilo desetak uposlenih. Tijekom godina broj uposlenih je neznatno rastao. Nakon prve konstituirajuće sjednice u tzv. postdejtonskom razdoblju, 1997. godine u Ustavnom sudu je, pored sudaca, bilo samo petnaestak uposlenih. U srpnju iste godine donesen je Poslovnik Ustavnog suda kojim je, između ostalog, uređeno i unutarnje ustrojstvo Ustavnog suda. U skladu s tim Poslovnikom, stručne, računovodstvene, financijsko-materijalne i tehničke poslove za potrebe Suda obavljala je Služba Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kao preteča današnjeg Tajništva.

Nakon konstituiranja Ustavnog suda u novom sazivu, u srpnju 2005. godine donesena su Pravila Ustavnog suda prema kojima u obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnom sudu pomaže Tajništvo Ustavnog suda kojim rukovodi generalni tajnik. Odlukom o organizaciji Tajništva iz prosinca 2005. godine propisano je da se u Tajništvu obavljaju studijsko-analitički, pravni, stručno-operativni, računovodstveno-materijalni, informacijsko-dokumentacijski, administrativno-tehnički, operativno-tehnički i pomoćni poslovi, a da se Tajništvo sastoji od Ureda registrara, Administrativno-financijskog ureda i Kabineta predsjednika kao temeljnih organizacijskih jedinica.

U posljednjih dvadesetak godina, u skladu s potrebama posla, odnosno povećanjem broja predmeta pred Ustavnim sudom, povećavala se i potreba za osnivanjem novih odjela u okviru temeljnih organizacijskih jedinica Tajništva i angažiranjem dodatnog osoblja u Tajništvu, pogotovo stručnog pravnog osoblja u okviru Ureda registrara koje radi na poslovima iz temeljne nadležnosti Ustavnog suda. Trenutno je u Tajništvu 92 uposlenih, od čega je oko 80 % uposlenih s visokom stručnom spremom. Spolnu strukturu uposlenih u Tajništvu u vrijeme izrade ove publikacije čini oko 69 % žena i 31 % muškaraca. Prosječna životna dob uposlenih u Tajništvu iznosi 48 godina.

Od prvih dana osnivanja do danas Tajništvo predstavlja ključni čimbenik u pružanju pomoći u funkcioniranju Ustavnog suda budući da se u Tajništvu obavljaju najsloženiji studijsko-analitički, pravni, stručno-operativni, računovodstveno-materijalni, informacijsko-dokumentacijski, administrativno-tehnički, operativno-tehnički i različiti pomoćni poslovi koji su neophodni da bi Ustavni sud mogao obavljati svoju ustavnu nadležnost. Uloga Tajništva je posebno došla do izražaja u vrijeme rada u izvanrednim okolnostima tijekom pandemije koronavirusa kada je Tajništvo, uz prilagođavanje novom načinu rada (rad izvan službenih prostorija za veći broj uposlenih), očuvao nesmetan proces rada Ustavnog suda u svim segmentima, kao i u razdoblju rada Ustavnog suda s nedovoljnim brojem sudaca, kada je, zahvaljujući zalaganju uposlenih u svim organizacijskim jedinicama Tajništva, osiguran kontinuitet u radu Ustavnog suda.

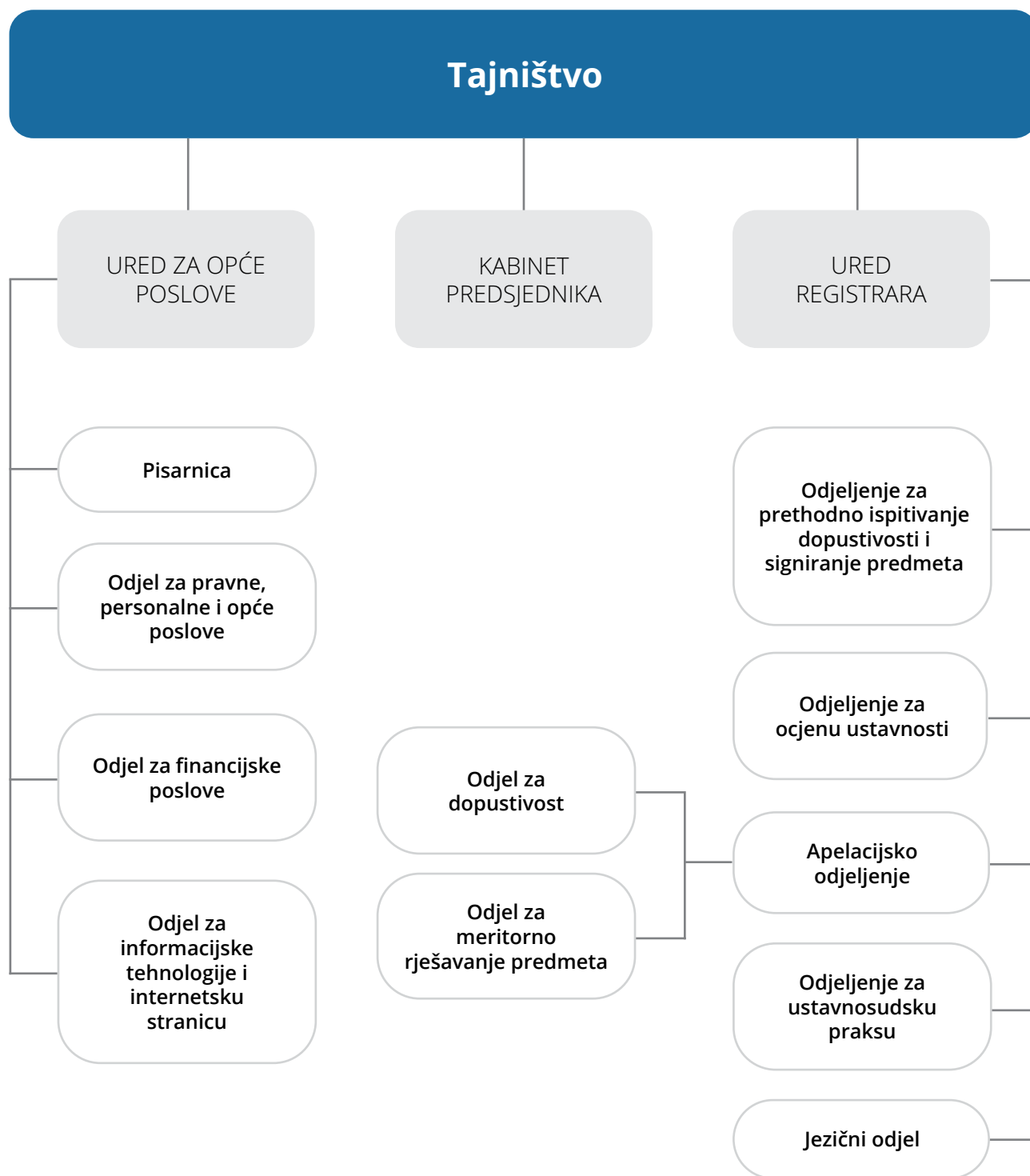
Organizacija i sva druga pitanja koja su od značaja za rad Tajništva bliže su uređeni Odlukom o organizaciji Tajništva. U vrijeme izrade ove publikacije primjenjuje se Odluka o organizaciji Tajništva koja je donesena u lipnju 2022. godine, a prema kojoj je sistematizirano 47 radnih mjesta, odnosno 114 izvršitelja. Prema toj Odluci o organizaciji, Tajništvo se sastoji od tri temeljne organizacijske jedinice, i to: Kabineta predsjednika, Ureda registrara i Ureda za opće poslove. U okviru ureda poslovi se grupiraju i organiziraju u odjeljenja, odjele i druge organizacijske jedinice, a unutar njih u referate.

TAJNIŠTVO

**KABINET
PREDSJEDNIKA**

URED REGISTRARA

**URED ZA OPĆE
POSLOVE**

- (1) U obavljanju stručnih i drugih poslova Ustavnome sudu pomaže Tajništvo.
- (2) U okviru Tajništva se formiraju odjeli čiji se djelokrug utvrđuje Odlukom o ustrojstvu Tajništva Ustavnoga suda, koju donosi Ustavni sud u plenarnoj sjednici.
- (3) Tajništvom rukovodi generalni tajnik, koji pomaže Ustavnome sudu u obavljanju njegovih funkcija, te odgovara za ustrojstvo i aktivnosti Tajništva, po ovlasti predsjednika Ustavnoga suda.

Članak 106. Pravila Ustavnog suda BiH

Generalni tajnik

Prema članku 106. stavak (3) Pravila Ustavnog suda, Tajništvom rukovodi generalni tajnik, koji pomaže Ustavnom sudu u obavljanju njegovih funkcija, te odgovara za organizaciju i aktivnosti Tajništva, po ovlastima predsjednika Ustavnog suda. U obavljanju najsloženijih poslova, generalnom tajniku pomažu registrar, šefovi odjeljenja i odjela, šef Kabineta predsjednika Ustavnog suda, pomoćnik generalnog tajnika Ustavnog suda, pravni savjetnici sudaca koje imenuje i razrješava Ustavni sud u plenarnoj sjednici. Registrar obavlja dužnost zamjenika generalnog tajnika u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti.

Kabinet predsjednika

U Kabinetu predsjednika, kojim rukovodi šef Kabineta, obavljaju se protokolarni poslovi, poslovi u svezi s međunarodnom suradnjom Ustavnog suda, poslovi odnosa s javnošću i drugi stručno-operativni i administrativno-tehnički poslovi.

Ured registrara

Uredom registrara rukovodi registrar. U Uredu registrara se obavljaju pravni, studijsko-analički, stručno-operativni i drugi stručni poslovi u svezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz čl. VI/3.a), VI/3.b), VI/3.c) i IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine, te poslovi ustavnosudske prakse i dokumentacije, poslovi prevođenja i jezične obrade odluka i drugih tekstova i materijala. Poslovi su grupirani u odjeljenja i odjele, a unutar njih u referate.

Ured registrara organiziran je u organizacijske jedinice kao što su: Odjeljenje za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta, Odjeljenje za ocjenu ustavnosti, Apelacijsko odjeljenje, Odjeljenje za ustavnosudsku praksu i Jezični odjel. U Apelacijskom odjeljenju uspostavljena su dva odjela: Odjel za dopustivost i Odjel za meritorno rješavanje predmeta.

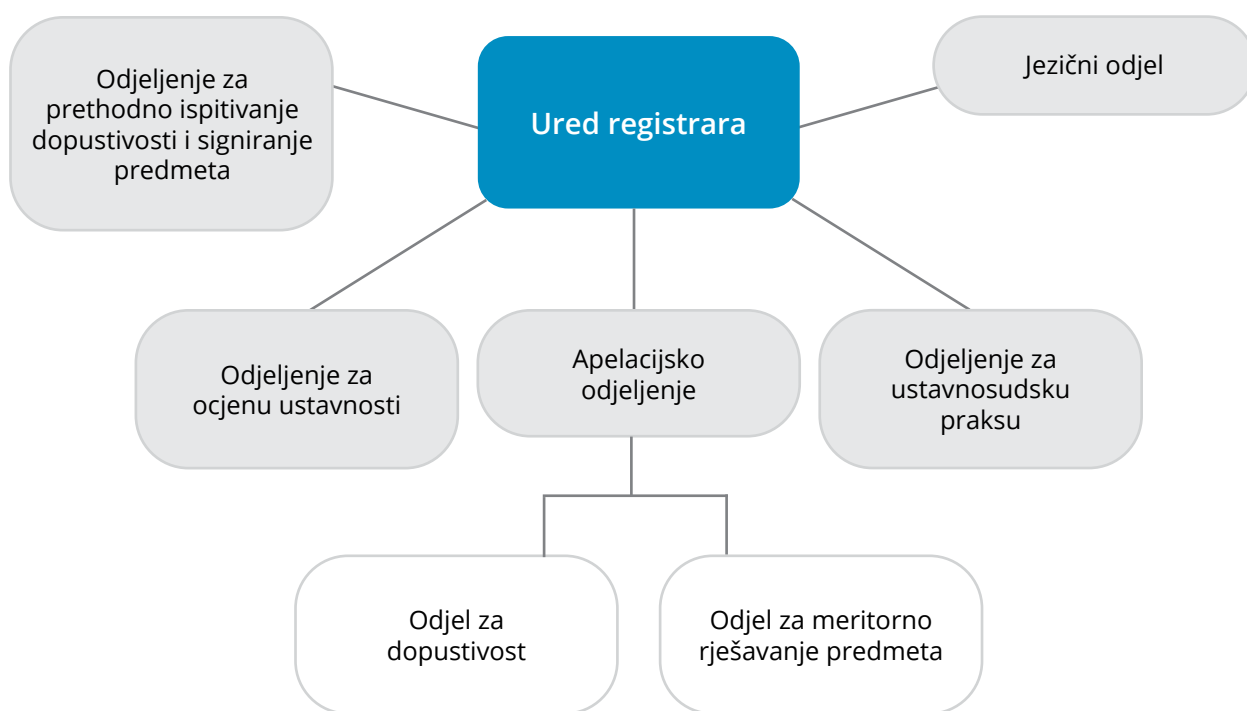

Odjeljenje za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta

U Odjeljenju za prethodno ispitivanje dopustivosti i signiranje predmeta obavljaju se poslovi obrade dopustivosti zahtjeva iz ustavne nadležnosti Ustavnog suda, odnosno apelacija i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, pribavljanje odgovarajuće dokumentacije i podataka neophodnih za obradu zahtjeva/apelacije uz potporu osobe zadužene za administrativne poslove, signiranje prema pravnoj oblasti i upućivanje odjeljenjima, a za potrebe Apelacijskog odjeljenja signiranje prema dopustivosti (Odjel za dopustivost) i prema meritumu po vrsti predmeta (pravna oblast) i njihovo prosljeđivanje u Kazneni referat, Građanski referat ili Referat za ostale predmete u okviru Ureda registrara, uz davanje osnovnih uputa o pravcu rješavanja predmeta i drugi poslovi po nalogu registrara.

Odjeljenje za ocjenu ustavnosti

U Odjeljenju za ocjenu ustavnosti obavljaju se pravni, studijsko-analitički i drugi stručni poslovi u svezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz čl. VI/3.a), VI/3.c) i IV/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru tih poslova vrši se obrada zahtjeva za pokretanje postupka i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, izradu stručnih referata, analiza, obavještenja i informacija, nacrti odluka i rješenja, te stručni poslovi koji se odnose na pripremanje i održavanje javnih rasprava i drugi poslovi po nalogu registrara.

Apelacijsko odjeljenje

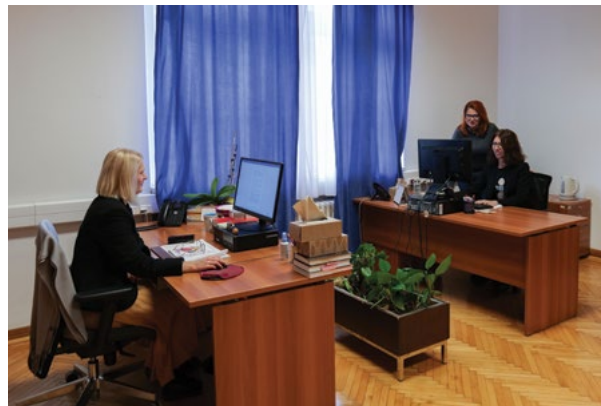
U okviru Apelacijskog odjeljenja obavljaju se pravni, studijsko-analitički i drugi stručni poslovi u svezi s ostvarivanjem nadležnosti Ustavnog suda iz članka VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine. U okviru tih poslova vrši se obrada apelacija i drugih podnesaka, što uključuje analizu ustavnopravnog pitanja, izradu stručnih referata, analiza, obavještenja i informacija, nacrt odluka i rješenja, te stručni poslovi koji se odnose na pripremanje i održavanje javnih rasprava i drugi poslovi po nalogu registrara. Poslovi su grupirani u odjele, a unutar odjela u referate.

U Apelacijskom odjeljenju organiziraju se sljedeći odjeli:

- a) Odjel za dopustivost
- b) Odjel za meritorno rješavanje predmeta.

Odjeljenje za ustavnosudsku praksu

U Odjeljenju za ustavnosudsku praksu prati se, obrađuje i analizira ustavnosudska praksa Ustavnog suda i drugih ustavnih i srodnih sudova, sudska praksa Europskog suda, kao i drugih supranacionalnih sudova, pripremaju se predmeti s relevantnom praksom i propisima, periodične informacije o ustavnosudskoj praksi drugih ustavnih i srodnih sudova i Europskog suda, te informacije o stručnim člancima, znanstvenim radovima i drugim materijalima značajnim i interesantnim za rad Ustavnog suda. Pored toga, obavljaju se dokumentacijski i knjižnični poslovi te se ostvaruje suradnja s ustavnosudskim i drugim dokumentacijskim i informativnim službama drugih sudova i institucija.

Jezični odjel

U Jezičnom odjelu se vrši lektoriranje odluka i svih službenih tekstova za objavu na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini te jezična obrada odluka i materijala za publikacije na službenim jezicima u BiH. Pored toga vrši se pismeno prevođenje dokumenata, nacrt i prijedloga odluka, rješenja i zaključaka s engleskog jezika na službene jezike u BiH i obratno, prevođenje i dostava materijala za potrebe održavanja plenarnih sjednica Ustavnog suda, pismeno prevođenje prakse Europskog suda, materijala vezanih za suradnju Ustavnog suda s međunarodnim institucijama, te poslovi prevođenja za potrebe drugih organizacijskih jedinica Tajništva. U Jezičnom odjelu obavljaju se poslovi simultanog prevođenja na plenarnim sjednicama, sastancima Ustavnog suda, konsektivno i *chuchotage* prevođenje prilikom službenih posjeta i službenih putovanja, te se prevode i drugi dokumenti i materijali za potrebe Ustavnog suda. Osim toga, Jezični odjel vodi i ažurira bazu dokumenata Ustavnog suda na engleskom jeziku, te vrši pripremu usvojenih odluka Ustavnog suda na engleskom jeziku za internetsku stranicu Ustavnog suda.

Ured za opće poslove

Uredom rukovodi pomoćnik generalnog tajnika. U Uredu za opće poslove obavljaju se poslovi Pisarnice i arhive, opći pravni poslovi, poslovi vezani za radnopravni status uposlenih, upravljanje ljudskim resursima, materijalno-financijski poslovi, poslovi upravljanja, održavanja, unapređenja i zaštite informacijskog sustava, poslovi administriranja internetske stranice Ustavnog suda, poslovi dizajniranja, grafičke i tehničke obrade dokumenata Ustavnog suda, te drugi administrativno-tehnički poslovi neophodni za ostvarivanje funkcija i nadležnosti Ustavnog suda. Poslovi se obavljaju u okviru nekoliko organizacijskih jedinica, tj. Pisarnice, Odjela za pravne, personalne i opće poslove, Odjela za financijske poslove i Odjela za informacijske tehnologije i internetsku stranicu.

Pisarnica

U Pisarnici se vrši prijem i raspored pošte, prijem i raspored predmeta, vode se upisnici predmeta i drugih pismena i pomoćne knjige, vodi se elektronička baza podataka i dokumenata svih predmeta u radu u Ustavnom sudu, evidencija o kretanju predmeta, vrši se dostava odluka Ustavnog suda na objavu u službenim glasilima, otprema pošte i arhiviranje predmeta.

Odjel za pravne, personalne i opće poslove

U okviru Odjela za pravne, personalne i opće poslove obavljaju se opći pravni i administrativni poslovi, poslovi strateškog planiranja, poslovi vezani za radnopravni status uposlenih i vođenje evidencija o radnopravnom statusu uposlenih, upravljanje ljudskim resursima, tehnički, pomoćni i drugi poslovi.

Odjel za financijske poslove

U Odjelu za financijske poslove obavljaju se računovodstveni i financijsko-materijalni poslovi, ažuriranje sustava financijskog upravljanja i kontrole, vrši se obračun plaća, naknada i drugih materijalnih prava uposlenih, poslovi strateškog planiranja i upravljanja projektima, poslovi javnih nabava robe, usluga i radova, kao i drugi računovodstveni i financijsko-materijalni poslovi u skladu s propisima o financijskom poslovanju i aktima Ustavnog suda.

Odjel za informacijske tehnologije i internetsku stranicu

U Odjelu za informacijske tehnologije i internetsku stranicu osigurava se kvalitetan, pouzdan i dostupan informacijski sustav, brine se o sigurnosti informacijskog sustava, osigurava se tehnička pomoć i potpora korisnicima informacijskog sustava, vodi se računa o nesmetanom funkcioniranju internetskog servisa i održavanju internetske stranice Ustavnog suda, te se obavljaju poslovi grafičkog dizajna i internetske stranice, poslovi dizajniranja i likovne i tehničke obrade tiskanih i elektroničkih dokumenata Ustavnog suda.

Javnost rada

Na vlastitu inicijativu i gdje je to izvodljivo Ustavni sud će na svojoj internetskoj stranici ili na drugi pogodan način redovno objavljivati i ažurirati informacije iz svog djelokruga rada kada je to u interesu promoviranja transparentnosti i efikasnosti rada Ustavnog suda, kao i poticanja informiranog sudjelovanja javnosti u svezi s pitanjima od javnog interesa.

(Članak 10. Pravilnika o pristupu informacijama i ponovnoj uporabi dokumenata Ustavnog suda BiH)

Rad Ustavnog suda je javan. Informiranjem javnosti o svom radu Ustavni sud demonstrira principijelnu opredijeljenost ali i obvezu poštovanja načela javnosti rada kao općeg demokratskog standarda. Pravilima Ustavnog suda (čl. 13., 14. i 15.) bliže je uređeno pitanje ostvarivanja javnosti rada i ograničenja povodom tog pitanja.

Javnost rada se osigurava kao javnost postupka pred Ustavnim sudom (uz opravdane restrikcije, u skladu s Pravilima), te kao pravo najšire javnosti da bude upoznata s radom Ustavnog suda kao institucije od prvorazrednog značaja.

Javnost postupka se osigurava obavještanjem javnosti o pripremanju i održavanju sjednica Ustavnog suda i javnih rasprava pred Ustavnim sudom, davanjem obavještenja o tijeku postupka, dostavom službenih priopćenja sredstvima javnog informiranja, održavanjem

konferencija za medije, omogućavanjem sudionicima u postupku da izvrše uvid u predmete o kojima Ustavni sud odlučuje i da prisustvuju javnim raspravama Ustavnog suda, osim ako predsjednik Ustavnog suda, u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, odluči drukčije, objavom donesenih odluka, izdavanjem publikacija Ustavnog suda u kojima se objavljuju značajnije odluke, rješenja i drugo, te na drugi način koji odredi Ustavni sud.

Javnost postupka pred Ustavnim sudom isključena je na sjednicama Suda, osim na javnoj raspravi.

Priopćenja o održavanju sjednica i javnih rasprava Ustavnog suda (vrijeme, mjesto i dnevni red) objavljuju se na oglasnoj ploči i internetskoj stranici Ustavnog suda i dostavljaju sredstvima javnog informiranja. Na internetskoj stranici su također dostupne sve odluke koje je donio Ustavni sud.

Od 1997. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine objavljuje bilten na službenim jezicima i pismima u Bosni i Hercegovini. Zaključno sa 2023. godinom objavljena su 34 godišnja sveska (za pojedine godine i po dva sveska), te pet svezaka biltena na engleskom jeziku (2006., 2011., 2016., 2018. i 2022. godine).

Bilteni koji sadrže integralni tekst odabranih odluka Ustavnog suda, Pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (*Digest of the Case Law of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina*), zbornici radova s međunarodnih konferencija i okruglih stolova koje je organizirao Ustavni sud, uz povremenu objavu i drugih prigodnih publikacija (monografije, informativne brošure itd.) predstavljaju značajnu i kontinuiranu izdavačku djelatnost Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Članak 13. (Javnost rada)

- (1) Rad Ustavnog suda je javan.
- (2) Javnost postupka pred Ustavnim sudom se osigurava:
 - a) obavještanjem javnosti o pripremanju i održavanju sjednica Ustavnog suda i javnih rasprava pred Ustavnim sudom;
 - b) davanjem obavijesti o tijeku postupka;
 - c) dostavom službenih priopćenja sredstvima javnoga informiranja;
 - d) održavanjem konferencija za tisak;
 - e) omogućavanjem sudionicima u postupku da izvrše uvid u predmete o kojima Ustavni sud odlučuje, da budu nazočni javnim raspravama Ustavnog suda, osim ako predsjednik Ustavnog suda, u interesu morala, javnoga reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, odluči drugačije;
 - f) objavom donesenih odluka;
 - g) izdavanjem publikacija Ustavnog suda u kojima se objavljuju značajnije odluke, rješenja i drugo;
 - h) na drugi način koji odredi Ustavni sud.

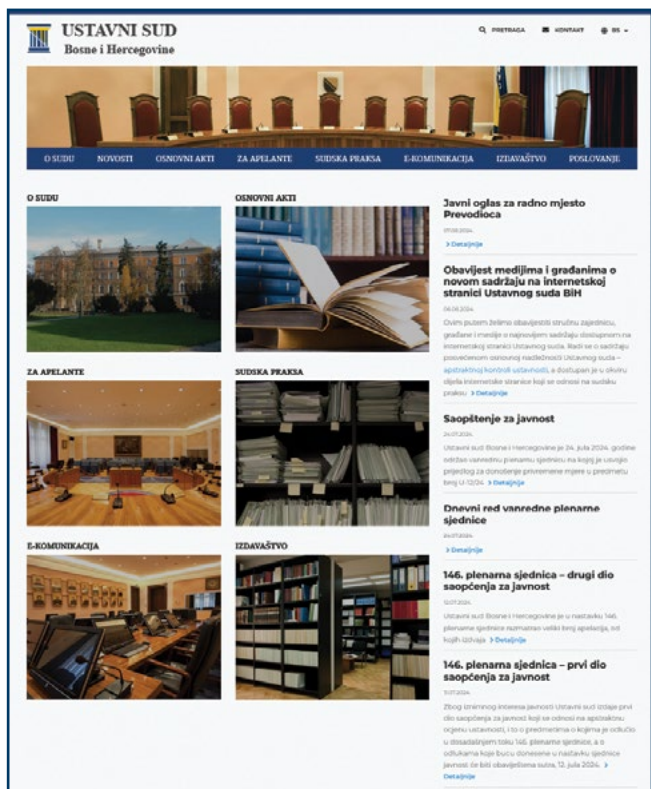
Članak 14. (Isključenje javnosti)

Javnost postupka pred Ustavnim sudom isključena je na sjednicama Suda, osim na javnoj raspravi.

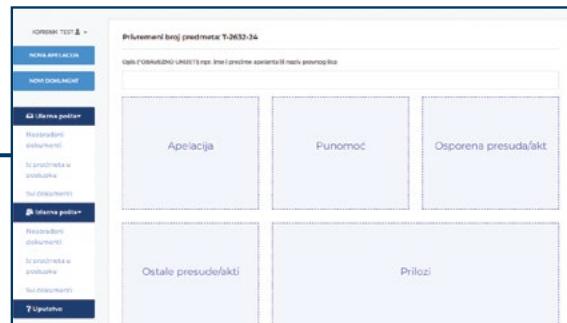
Članak 15. (Priopćenja)

Priopćenja o održavanju sjednica i javnih rasprava Ustavnog suda (vrijeme, mjesto i dnevni red) objavljuju se na oglasnoj ploči i web-stranici Ustavnog suda i dostavljaju sredstvima javnoga informiranja.

(Pravila Ustavnog suda BiH)

Internetska stranica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kontinuirano se nadopunjuje i unapređuje novim sadržajima kao što su: sudska praksa u svim svojim segmentima (pretraga odluka, pregled prakse, izvršenje odluka, apstraktna ocjena ustavnosti), poslovanje (planski dokumenti, izvješća, javne nabave, natječaji), novosti, izdavaštvo itd.

S ciljem bržeg, jednostavnijeg, ekonomičnijeg i efikasnijeg poslovanja i razmjene dokumenata i informacija s apelantima, odvjetnicima i pravosudnim institucijama te s medijima, uspostavljena je elektronička komunikacija u dva vida, i to elektronička komunikacija u ograničenom opsegu, koja se ostvaruje putem elektroničke pošte, i elektronička komunikacija u punom obimu, koja se ostvaruje s odvjetnicima putem namjenske web-aplikacije. Dodatno, elektronička komunikacija putem elektroničke pošte omogućena je i svim ostalim fizičkim i pravnim osobama.

U okviru projekta „Jačanje pravosudnih kapaciteta u implementaciji Europske konvencije za ljudska prava i njezinih standarda u Bosni i Hercegovini“, koji financira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva a provodi AIRE centar, nastala su dva videozapisa: Informativni video o Ustavnom sudu BiH i Uputa za podnošenje apelacija.

Međunarodna suradnja

Međunarodna multilateralna i bilateralna suradnja, kao i sudjelovanje na međunarodnim konferencijama, stručnim i znanstvenim skupovima, prostor je u okviru kojeg Ustavni sud kontinuirano promovira svoju doktrinu, iskustvo i praksu, posebno u domeni vladavine prava, zaštite i promoviranja značaja poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda. Na taj način Ustavni sud kontinuirano daje svoj doprinos europskoj civilizacijskoj i pravnoj stečevini.

Ustavni sud od 1997. godine kontinuirano surađuje s ustavnim, odnosno drugim najvišim nacionalnim sudovima koji obavljaju funkcije ustavnog sudstva u drugim zemljama. Također surađuje s Vijećem Europe, a naročito s Europskim sudom i Europskom komisijom za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija). Ustavni sud je član Europske konferencije ustavnih sudova i Svjetske konferencije ustavnih sudova. Ustavni sud surađuje i s drugim međunarodnim organizacijama i institucijama. Također, Ustavni sud, počevši od 2019. godine, aktivno sudjeluje u radu Mreže najviših europskih sudova u okviru Europskog suda (Mreža), primarno davanjem odgovora na zahtjeve Mreže u svezi s određenim pravnim pitanjima.

Članstvo u međunarodnim organizacijama

Konferencija europskih ustavnih sudova

Počevši od 2000. godine, Ustavni sud BiH je član Konferencije europskih ustavnih sudova čije su osnivanje inicirali ustavni sudovi Savezne Republike Njemačke, Republike Austrije, Republike Italije i bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Ciljevi Konferencije su promoviranje i razmjena informacija o metodama rada i ustavnosudskoj praksi između članova i razmjena mišljenja o institucionalnim, strukturnim i operativnim pitanjima koja se tiču javnog prava i ustavnog sudovanja, unapređenja neovisnosti ustavnih sudova kao ključnog čimbenika u garantiranju i primjeni demokracije i vladavine prava, s posebnim naglaskom na osiguravanje zaštite ljudskih prava. Konferencija podržava napore da se održavaju redovni kontakti između europskih ustavnih sudova i sličnih institucija. Ustavni sud je u razdoblju od 2000. do 2024. godine redovno sudjelovao na sjednicama Konferencije.

Predsjednica Galić na XIX. kongresu Konferencije europskih ustavnih sudova u Kišinjevu, Moldavija, svibanj 2024. godine

Predsjednik Ćeman i dopredsjednik Tadić na Četvrtom kongresu Svjetske konferencije ustavnih sudova o temi „Vladavina prava i ustavno sudstvo u modernom svijetu“, Vilnius, Republika Litva, rujan 2017. godine

Svjetska konferencija ustavnih sudova

Ustavni sud BiH je od siječnja 2013. godine punopravni član Svjetske konferencije ustavnih sudova (*World Conference on Constitutional Justice*).

Svjetska konferencija ustavnih sudova utemeljena je na inicijativu Venecijanske komisije s ciljem okupljanja ustavnih sudova i drugih najviših sudova koji obavljaju funkciju ustavne kontrole širom svijeta. Do sada su održani sljedeći kongresi: 2009. godine, Cape Town, Južnoafrička Republika, „Utjecaj ustavnog sudstva na društvo i na razvoj globalne jurisprudencije o ljudskim pravima“; 2011. godine, Rio de Janeiro, Savezna Republika Brazil, „Podjela vlasti i neovisnost ustavnih sudova i ekvivalentnih tijela“; 2014. godine, Seul, Republika Koreja, „Ustavno sudstvo i društvena integracija“; 2017. godine, Vilnius, Litva, „Vladavina prava i ustavno sudstvo u modernom svijetu“ i 2022. godine, Bali, Republika Indonezija, „Ustavni sudovi i mir“.

Suradnja s Europskim sudom za ljudska prava

Odnos s Europskim sudom, osim u domeni struke, ogleda se i u tome da nacionalni sudovi prihvaćaju sudske odluke tog izvannacionalnog sudskog tijela, što je iznimna činjenica čiji je rezultat, razvojem odnosa između Europskog suda i nacionalnih ustavnih sudova, između ostalog, uspostava univerzalnog sustava zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava. U tom sustavu, uz međusobnu toleranciju, nacionalni ustavni i drugi nacionalni sudovi i Europski sud uspostavljaju visoke standarde u tom pogledu. Ustavni sud BiH doprinosi tome kako visokim standardom vrijednosti svojih odluka tako i neposrednom suradnjom u razmjeni stajališta o najosjetljivijim pitanjima zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, te sudjelovanjem u savjetovanjima i na seminarima.

Od svibnja 2019. godine Ustavni sud je član Mreže visokih sudova koja je utemeljena na inicijativu i u okviru Europskog suda. Cilj uspostave Mreže je unapređenje dijaloga i primjene Konvencije, odnosno stvaranje praktičnog i korisnog sredstva razmjene relevantnih informacija o konvencijskoj sudskoj praksi i srodnim pitanjima.

Također su od značaja radni posjeti Europskom sudu prilikom otvaranja sudske godine, događaja koji organizira Europski sud svake godine krajem siječnja.

Predsjednica Valerija Galić i šefica Kabineta predsjednika Erda Začiragić u radnom posjetu Europskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, Francuska, siječanj 2024. godine

Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2024

Od velikog značaja za Ustavni sud BiH je bio posjet predsjednika Europskog suda Roberta Spana u ožujku 2022. godine. S predsjednikom Spanom Ustavni sud su posjetili sudac Europskog suda iz Bosne i Hercegovine Faris Vehabović i jurisconsult Anna Austin.

Predsjednik Europskog suda za ljudska prava Robert Spano, sudac Europskog suda za ljudska prava iz Bosne i Hercegovine Faris Vehabović i jurisconsult Anna Austin u posjetu Ustavnom sudu, ožujak 2022. godine

Europska komisija za demokraciju putem prava (Venecijanska komisija)

Ustavni sud još od 1997. godine kontinuirano surađuje s Europskom komisijom za demokraciju putem prava – Venecijanska komisija. Ta suradnja je intenzivirana od 2002. godine kada je Bosna i Hercegovina postala članica Vijeća Europe i pristupila parcijalnom ugovoru Vijeća Europe kojim je 1990. godine ustanovljena Europska komisija za demokraciju putem prava.

Bivši sudac Ustavnog suda BiH Zlatko M. Knežević je član Venecijanske komisije u ime Bosne i Hercegovine. Ranije je član Komisije bio i bivši sudac Ustavnog suda BiH prof. dr. Ćazim Sadiković.

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine redovno sudjeluje na sjednicama Venecijanske komisije.

Jedanaesti sastanak Zajedničkog vijeća za ustavno sudstvo, Venecijanska komisija, Sofija, Bugarska, 24. i 25. travnja 2023. godine

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u radnom posjetu Ustavnom sudu Republike Austrije u okviru programa neposredne bilateralne suradnje dvaju sudova, Beč, rujan 2019. godine

Studijski posjet delegacije Ustavnog suda Vrhovnom sudu Sjedinjenih Američkih Država, Washington, rujan 2019. godine

Delegacija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u radnom posjetu Ustavnom sudu Kraljevine Španjolske, Madrid, veljača 2020. godine

Predsjednik Mato Tadić, dopredsjednik Zlatko M. Knežević i šefica Kabineta predsjednika Erda Začiragić u posjetu Ustavnom sudu Republike Turske, Ankara, travanj 2022. godine

Dopredsjednik Mirsad Čeman na Međunarodnoj konferenciji „Uloga ustavnih sudova u konkretiziranju zajedničkih vrijednosti koje ujedinjuju Europu“, Riga, Latvija, ožujak 2024. godine

Sudjelovanje Ustavnog suda na međunarodnim simpozijima i konferencijama

Ustavni sud BiH kontinuirano sudjeluje na brojnim međunarodnim simpozijima i konferencijama, te ostvaruje uzajamne studijske posjete ustavnim i drugim najvišim međunarodnim sudovima.

Posebnu suradnju Ustavni sud ostvaruje s ustavnim sudovima Republike Austrije, Republike Turske i Savezne Republike Njemačke.

Sutkinja Valerija Galić i sudac Miodrag Simović na Regionalnoj konferenciji „Uloga ustavnog suda i redovnih sudova u zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda – zajednička odgovornost“, Budva, Crna Gora, svibanj 2018. godine

Suradnja s ustavnim sudovima iz regije

Počevši od 2003. godine, Ustavni sud ostvaruje redovne kontakte i suradnju s ustavnim sudovima iz država nastalih nakon raspada SFRJ sudjelovanjem, odnosno organiziranjem regionalnih konferencija. Od posebnog su značaja regionalne konferencije ustavnih sudova, koje se održavaju kako u Bosni i Hercegovini tako i u drugim zemljama regije, tj. Hrvatskoj, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji, na kojima Ustavni sud BiH redov-

Predsjednica Ustavnog suda Bosne i Hercegovine Valerija Galić i dopredsjednik Ustavnog suda BiH Mirsad Čeman na Regionalnoj konferenciji o temi „Zaštita prava na privatnost“, Budva, Crna Gora, listopad 2023. godine

Predsjednica Valerija Galić na međunarodnoj konferenciji povodom obilježavanja 60 godina Ustavnog suda Republike Srbije, Beograd, studeni 2023. godine

Predsjednica Valerija Galić i šefica Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ermina Dumanjić na Međunarodnoj konferenciji o temi „Ustavnosudska zaštita slobode misli i slobode javnog izražavanja misli“, Skoplje, Republika Sjeverna Makedonija, ožujak 2024. godine

no sudjeluje. Neke od tema tih konferencija su: „Odluke Europskog suda za ljudska prava i njihov utjecaj na standarde nacionalnih ustavnih sudova“, „Ustavni sudovi – proklamirana i stvarna neovisnost“, „Porezno pravo i ustavno sudstvo“, „Doprinos unapređenju pravne države putem odluka ustavnog suda u oblasti apstraktne kontrole“, „Sloboda vjeroispovijedi u ustavnosudskoj praksi“, „Zaštita prava na poštovanje obiteljskog života u ustavno-sudskoj praksi“, „Ustavni sudovi – čuvari okoliša“ i „Zaštita prava na privatnost“.

Sudionici Regionalne konferencije ustavnih sudova o temi „Porezno pravo i ustavno sudstvo“ u suorganizaciji s Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju – IRZ, Brčko, BiH, travanj 2018. godine

Konferencije u organizaciji/suorganizaciji Ustavnog suda

S ciljem doprinosa jačanju zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, vladavini prava, razmjeni iskustava i prakse iz oblasti ustavnog sudovanja, Ustavni sud se, pored uloge aktivnog sudionika, često pojavljuje u ulozi organizatora/suorganizatora brojnih konferencija i okruglih stolova.

U razdoblju od 1997. do 2001. godine, u suradnji s programom PHARE, Ustavni sud je organizirao niz konferencija i okruglih stolova koji su bili osnova za uspostavu odgovarajućih odnosa između Ustavnog suda i ostalih sudskih instanci u Bosni i Hercegovini. Na taj način su napravljeni prvi koraci ka potvrđivanju aktualnog sustava ustavnog sudstva i sudskog sustava u Bosni i Hercegovini.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je još 2003. godine pokrenuo inicijativu za održavanje susreta ustavnih sudova država regije. U tom kontekstu veoma je važna razmjena iskustava, stavova i prakse o primjeni prava, kao i uspostava stručne suradnje u svezi s drugim pitanjima koja su od zajedničkog interesa i značaja za ustavne sudove zemalja u regiji u kojima ustavno sudstvo ima zajedničke početke i osnove. Ustavni sud je do sada bio domaćin pet regionalnih konferencija koje su organizirane u suradnji s Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu suradnju – IRZ.

Počevši od 2017. godine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine, zajedno s AIRE centrom iz Londona (*Advice on Individual Rights in Europe*), organizira godišnje konferencije najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu. Cilj Forumu je unapređenje suradnje između najviših sudskih instanci u Bosni i Hercegovini i harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini kako bi ona bila ujednačena s europskim standardima.

U lipnju 2023. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine održao je veoma značajnu konferenciju pod nazivom „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“. Tu konferenciju Ustavni sud je organizirao i održao uz pomoć i potporu Ureda Europske unije u Bosni i Hercegovini i Njegove Ekscelencije, veleposlanika Johanna Sattlera, šefa Delegacije Europske unije u Bosni i Hercegovini i specijalnog predstavnika Europske unije u Bosni i Hercegovini.

Konferencija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine pod nazivom „Izvršenje odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine“, Jahorina, BiH, lipanj 2023. godine

Predsjednica Seada Palavrić na Osmoj godišnjoj konferenciji u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu o temi „Uloga najviših sudova i Ustavnog suda BiH u harmonizaciji sudske prakse u procesuiranju predmeta organiziranog kriminala i korupcije“, Sarajevo, listopad 2024. godine

Također je od značaja suradnja putem regionalnih foruma o vladavini prava za Jugoistočnu Europu, koje su organizirale nevladine organizacije uz potporu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine te vlada prijateljskih zemalja. Deseti forum održan je u studenom 2023. godine u Sarajevu pod nazivom „Uspostavljanje ravnoteže između zaštite podataka i transparentnog pravosuđa: Europski okvir“.

Predsjednica Valerija Galić na Desetom regionalnom forumu o vladavini prava za Jugoistočnu Europu o temi „Uspostavljanje ravnoteže između zaštite podataka i transparentnog pravosuđa: Europski okvir“, Sarajevo, BiH, studeni 2023. godine

Suradnja s međunarodnim predstavnicima u Bosni i Hercegovini

Ustavni sud ima i značajnu potporu i kontinuiranu suradnju sa stranim veleposlanstvima, fondacijama i predstavnicima međunarodnih institucija: Delegacijom Europske unije, Uredom Vijeća Europe, Misijom OSCE-a u Bosni i Hercegovini, Veleposlanstvom Ujedinjenog Kraljevstva u BiH i drugim relevantnim diplomatskim predstavništvima s kojima redovno održava radne i kurtoazne posjete i sastanke.

Posjet veleposlanika Johanna Sattlera, studeni 2019. godine

Posjet prvog zamjenika visokog predstavnika i supervizora za Brčko distrikt Rodericka W. Moora, listopad 2010. godine

Posjet visokog predstavnika Christiana Schmidta, listopad 2021. godine

Posjet veleposlanika Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske u BiH Juliana Reillya, rujan 2022. godine

Posjet veleposlanika Luigija Soreca, listopad 2024. godine

Knjižnica

Knjižnica djeluje u sastavu Odjeljenja za ustavnosudsku praksu Ustavnog suda i smještena je u prostorijama Suda. Po svojoj namjeni spada u specijalne knjižnice i namijenjena je isključivo stručnom i znanstvenoistraživačkom radu uposlenih u Ustavnom sudu BiH. Stručnjacima izvan Suda dostupna je uz najavu. Rad Knjižnice reguliran je Pravilnikom o radu Knjižnice.

Knjižnični fond

Knjižnični fond, koji se sastoji od reprezentativne građe iz oblasti pravnih znanosti, ali i ostalih društvenih znanosti, stvara se i nadopunjuje kupovinom, razmjenom i poklonom i stručno se obrađuje primjenom jedinstvenog načina obrade utemeljenog na međunarodnim standardima. *Online* katalog nudi mogućnost pretraživanja cjelokupne zbirke prema različitim kriterijima (autor, naslov, izdavač itd.), od kojih je najinteresantnija i veoma važna mogućnost pretraživanja po ključnim riječima.

Izdavaštvo

Ustavni sud u okviru svoje izdavačke djelatnosti, koja je važan segment ostvarivanja javnosti rada ove institucije, objavljuje periodične i monografske publikacije. Objava publikacija, pored informativne dimenzije koju ima, svojevrsan je doprinos izgradnji vladavine prava, zaštiti i promoviranju vrijednosti i značaja ljudskih prava i temeljnih sloboda a time i razvoju demokratskog društva u cjelini. Bilten s odabranim odlukama Ustavnog suda BiH na domaćim jezicima i pismima tiska se periodično, jednom ili dva puta godišnje. Povremeno se tiskaju i bilten na engleskom jeziku, pregled prakse Ustavnog suda BiH (na domaćim jezicima i na engleskom jeziku), zbornici radova, te prigodne publikacije izvještajnog i informativnog karaktera. Sve publikacije se također objavljuju na internetskoj stranici Suda.

Bilten Ustavnog suda BiH

Br. 1 – 1997	Br. 18 – 2008 – I. dio
Br. 2 – 1998	Br. 19 – 2008 – II. dio
Br. 3 – 1999 – I. dio	Br. 20 – 2009
Br. 4 – 1999 – II. dio	Br. 21 – 2010
Br. 5 – 2000 – I. dio	Br. 22 – 2011
Br. 6 – 2000 – II. dio	Br. 23 – 2012
Br. 7 – 2001	Br. 24 – 2013
Br. 8 – 2002	Br. 25 – 2014
Br. 9 – 2003	Br. 26 – 2015
Br. 10 – 2004 – I. dio	Br. 27 – 2016
Br. 11 – 2004 – II. dio	Br. 28 – 2017
Br. 12 – 2005 – I. dio	Br. 29 – 2018
Br. 13 – 2005 – II. dio	Br. 30 – 2019
Br. 14 – 2006 – I. dio	Br. 31 – 2020
Br. 15 – 2006 – II. dio	Br. 32 – 2021
Br. 16 – 2007 – I. dio	Br. 33 – 2022
Br. 17 – 2007 – II. dio	Br. 34 – 2023

Bulletin of the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina

No. 1 – 2006
No. 2 – 2011
No. 3 – 2016
No. 4 – 2018
No. 5 – 2022

Posebne publikacije

- Ustavni sud Bosne i Hercegovine – Informativna brošura (1999., 2006., 2007., 2008., 2011., 2013., 2015., 2018., 2021., 2024.)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1997–2017. (2017.)
- Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (2015.)
- Ustavni sud Bosne i Hercegovine 1964–2014. (2015.)

Stručne publikacije

- Analiza prakse najviših sudova u BiH u predmetima organiziranog kriminala i korupcije (2023.)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava lica da ne bude podvrgnuto mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju – Izvještaj (2021.)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na privatni i porodični život, dom i prepisku – Izvještaj (2021.)
- Suđenje u razumnom roku – Vodič (2021.)
- Pregled prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (2020.)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost ličnosti – Izvještaj (2020.)
- Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu izražavanja – Izvještaj (2020.)

- Zlatko M. Knežević, Ermina Dumanjić, Posebne istražne radnje – Praktikum (2019.)
- Vodič za obrazloženu sudsku odluku (2018.)

Zbornici radova

- Izdvojena mišljenja u ustavnim odlukama (2021.), Regionalna *online* konferencija ustavnih sudova, 11. prosinca 2020. godine
- Pravo na suđenje u razumnom roku (2020.), Treća godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Jahorina, 15. studenog 2019. godine
- Sloboda vjeroispovijesti u ustavno-sudskoj praksi (2019.), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Teslić, 16–18. listopada 2019. godine
- Posebne istražne radnje (2019.), Druga godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Banja Luka, 14. i 15. studenog 2018. godine
- Porezno pravo i ustavno sudstvo (2018.), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Brčko, 13. travnja 2018. godine
- Pravo na obrazloženu sudsku presudu – obavezni standardi u sudskim postupcima (2018.), Prva godišnja konferencija najviših sudova u Bosni i Hercegovini u okviru Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo, 6. i 7. studenog 2017. godine
- Ustavni sudovi – proklamirana i stvarna neovisnost (2017.), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Jahorina, 5–7. listopada 2017. godine
- Odluke Evropskog/Europskog suda za ljudska prava i njihov utjecaj na standarde nacionalnih ustavnih sudova (2016.), Regionalna konferencija ustavnih sudova, Sarajevo, 7–9. travnja 2016. godine
- Ustavni sud između negativnoga zakonodavca i pozitivnoga aktivizma (2015.), Međunarodna konferencija, Sarajevo, 27. ožujka 2014. godine. Konferencija je održana u okviru Programa obilježavanja jubileja 50 godina ustavnog sudstva u Bosni i Hercegovini
- Budžet Ustavnog suda, odlučujući faktor njegove neovisnosti (2005.), Međunarodni seminar, Sarajevo, 14. i 15. listopada 2004. godine
- Primjena Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama u Bosni i Hercegovini (2003.), Okrugli stol, Praksa Ustavnog suda BiH, entitetskih sudova i sudova Distrikta Brčko, Sarajevo, 15. i 16. studenog 2001. godine
- Ustavni sud BiH i druge sudske instance (2001.), okrugli stolovi, Sarajevo, 29. novembar 1999. godine i Teslić, 8. i 9. prosinca 2000. godine
- Odnosi između ustavnih sudova i drugih sudskih instanci (2001.), Međunarodna konferencija, Sarajevo, 18. i 19. ožujka 2000. godine

Registar sudaca, predsjednika, generalnih tajnika i registrara

SUCI

Slobodan Marjanović	1964.–1971.	Dr. Kasim Trnka	1989.–1993.
Milutin Đurašković	1964.–1967.	Dr. Nedjeljko Milićević	1990.–1998.
Momir Jovanović	1964.–1971.	Dušan Obradović	1992.–1996.
Dr. Salamon Konforti	1964.–1971.	Želimir Juka	1994.–1996.
Olga Marasović	1964.–1967.	Prof. dr. Joseph Marko	1997.–2002.
Borivoje Popović	1964.–1971.	Dr. Hans Danelius	1997.–2002.
Dr. Zaim Šarac	1964.–1965.	Prof. dr. Louis Favoreu	1997.–2002.
Tahir Hadžović	1965.–1975.	Prof. dr. Ismet Dautbašić	1997.–1998.
Bisera Taušan	1967.–1975.	Prof. dr. Kasim Begić	1997.–2002.
Bogomir Brajković	1967.–1979.	Marko Arsović	1997.–2000.
Atijas Cevi	1971.–1979.	Prof. dr. Vitomir Popović	1997.–2002.
Ante Miljas	1971.–1978.	Mirko Zovko	1997.–2002.
Jovo Sojić	1971.–1979.	Zvonko Miljko	1997.–2002.
Dr. Gašo Mijanović	1971.–1979.	Azra Omeragić	1998.–2002.
Džemal Kapić	1974.–1980.	Prof. dr. Snežana Savić	2000.–2002.
Danilo Jakovljević	1976.–1983.	Prof. Didier Maus	2002.–2003.
Šefkija Pužić	1976.–1983.	Hatidža Hadžiosmanović	2003.–2008.
Ismet Brkić	1976.–1981.	Prof. dr. Ćazim Sadiković	2003.–2005.
Miroslav Krvavica	1978.–1986.	Jovo Rosić	2003.–2006.
Hazim Eminefendić	1979.–1987.	Prof. David Feldman	2003.–2011.
Eva Lett	1979.–1987.	Krstan Simić	2007.–2010.
Đuro Vekić	1980.–1985.	Tudor Pantiru	2002.–2021.
Anđelko Veljić	1981.–1989.	Mato Tadić	2002.–2022.
Enver Lihic	1981.–1989.	Valerija Galić	2002.–
Ćazim Sadiković	1984.–1993.	Prof. dr. Miodrag Simović	2003.–2022.
Slavojka Todorović	1984.–1990.	Prof. dr. Constance Grewe	2004.–2017.
Đorđo Samardžić	1984.–1986.	Seada Palavrić	2005.–
Anđelko Kovačević	1985.–1989.	Mirsad Ćeman	2008.–
Ljubo Kovačević	1986.–1989.	Margarita Caca-Nikolovska	2011.–2020.
Nedjeljko Stipić	1986.–1989.	Zlatko M. Knežević	2011.–2024.
Pero Krijan	1988.–1993.	Giovanni Grasso	2017.–2020.
Alija Latić	1988.–1998.	Prof. dr. Angelika Nußberger	2020.–
Milan Škoro	1989.–1991.	Prof. dr. Ledi Bianku	2021.–
Dr. Drago Bago	1989.–1991.	Prof. dr. Helen Keller	2022.–
Dr. Ismet Dautbašić	1989.–1997.	Marin Vukoja	2024.–
Dr. Hasan Bakalović	1989.–1995.		

PREDSJEDNICI

Slobodan Marjanović	1964.–1971.
Bogomir Brajković	1971.–1979.
Đuro Vekić	1980.–1984.
Ćazim Sadiković	1984.–1986.
Slavojka Todorović	1986.–1988.
Pero Krijan	1988.–1989.
Dr. Kasim Trnka	1990.–1992.
Dr. Ismet Dautbašić	1992.–1997.
Mirko Zovko	1997.–1999.
Prof. dr. Kasim Begić	1999.–2001.
Prof. dr. Snežana Savić	2001.–2002.
Mato Tadić	2003.–2006.
Hatidža Hadžiosmanović	2006.–2008.
Seada Palavrić	2008.–2009.
Prof. dr. Miodrag Simović	2009.–2012.
Valerija Galić	2012.–2015.
Mirsad Ćeman	2015.–2018.
Zlatko M. Knežević	2018.–2021.
Mato Tadić	2021.–2022.
Valerija Galić	2022.–2024.
Seada Palavrić	2024.–

GENERALNI TAJNICI

Jakob Papo	1964.–1980.
Mladen Novak	1980.–1982.
Nedjeljko Milićević	1982.–1988.
Milica Dalagija	1989.–1999.
Biljana Potparić-Lipa (v. d.)	1999.–2000.
Dušan Kalember	2001.–2008.
Zdavko Đuričić	2008.–2015.
Nataša Vuković	2015.–

REGISTRARI

Faris Vehabović	2004.–2007.
Zvonko Mijan	2008.–2022.
Sevima Sali-Terzić	2022.–

Plenarni sazivi (sastav) Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u postdejtonskom razdoblju

(2001.)

Louis Favoreu (sudac), Hans Danelius (sudac), Zvonko Miljko (sudac), Davor Bogdanić (savjetnik), Kasim Begić (predsjednik), Snežana Savić (sutkinja), Mirko Zovko (sudac), Joseph Marko (sudac), Azra Omeragić (sutkinja), Vitomir Popović (sudac)

(2003.–2006.)

Constance Grewe (sutkinja), David Feldman (sudac), Hatidža Hadžiosmanović (dopredsjednica), Tudor Pantiru (dopredsjednik), Mato Tadić (predsjednik), Jovo Rosić (sudac), Valerija Galić (sutkinja), Miodrag Simović (dopredsjednik), Seada Palavrić (sutkinja)

(2006.–2008.)

Constance Grewe (sutkinja), Mato Tadić (sudac),
David Feldman (dopredsjednik), Miodrag Simović
(dopredsjednik), Dušan Kalember (generalni tajnik),
Hatidža Hadžiosmanović (predsjednica), Faris Vehabović
(registrar), Valerija Galić (dopredsjednica), Tudor Pantiru
(sudac), Seada Palavrić (sutkinja), Krstan Simić (sudac)

(2008.–2009.)

Constance Grewe (sutkinja), Tudor Pantiru (sudac), Valerija Galić
(dopredsjednica), Miodrag Simović (dopredsjednik), Zdravko Đuričić
(generalni tajnik), Seada Palavrić (predsjednica), Zvonko Mijan (registrar),
David Feldman (dopredsjednik), Mato Tadić (sudac), Krstan Simić (sudac),
Mirsad Čeman (sudac)

(2009.–2012.)

Margarita Caca-Nikolovska (sutkinja), Mato Tadić (sudac), Valerija Galić (dopredsjednica), Seada Palavrić (dopredsjednica), Zdravko Đuričić (generalni tajnik), Miodrag Simović (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Constance Grewe (dopredsjednica), Tudor Pantiru (sudac), Mirsad Ćeman (sudac), Zlatko M. Knežević (sudac)

(2012.–2015.)

Margarita Caca-Nikolovska (sutkinja), Constance Grewe (sutkinja), Seada Palavrić (dopredsjednica), Tudor Pantiru (dopredsjednik), Zdravko Đuričić (generalni tajnik), Valerija Galić (predsjednica), Zvonko Mijan (registrar), Miodrag Simović (dopredsjednik), Mato Tadić (sudac), Mirsad Ćeman (sudac), Zlatko M. Knežević (sudac)

(2015.–2018.)

Seada Palavrić (sutkinja), Valerija Galić (sutkinja), Zlatko M. Knežević (dopredsjednik), Mato Tadić (dopredsjednik), Nataša Vuković (generalni tajnik), Mirsad Ćeman (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Margarita Caca-Nikolovska (dopredsjednica), Tudor Pantiru (sudac), Miodrag Simović (sudac), Giovanni Grasso (sudac)

(2018.–2021.)

Seada Palavrić (sutkinja), Valerija Galić (sutkinja), Margarita Caca-Nikolovska (dopredsjednica), Mato Tadić (dopredsjednik), Nataša Vuković (generalni tajnik), Zlatko M. Knežević (predsjednik), Zvonko Mijan (registrar), Mirsad Ćeman (dopredsjednik), Tudor Pantiru (sudac), Miodrag Simović (sudac), Giovanni Grasso (sudac)

(2021.–2022.)

Angelika Nußberger (sutkinja), Seada Palavrić (sutkinja), Mirsad Ćeman (dopredsjednik), Tudor Pantiru (dopredsjednik), Mato Tadić (predsjednik), Miodrag Simović (dopredsjednik), Valerija Galić (dopredsjednica), Zlatko M. Knežević (sudac), Helen Keller (sutkinja)

(2022.–2024.)

Ledi Bianku (sudac), Seada Palavrić (sutkinja), Mirsad Ćeman (dopredsjednik), Nataša Vuković (generalni tajnik), Valerija Galić (predsjednica), Sevima Sali-Terzić (registrar), Helen Keller (dopredsjednica), Angelika Nußberger (sutkinja)

(2024.)

Ledi Bianku (sudac), Mirsad Ćeman (sudac), Valerija Galić (dopredsjednica), Nataša Vuković (generalni tajnik), Seada Palavrić (predsjednica), Sevima Sali-Terzić (registrar), Angelika Nußberger (dopredsjednica), Helen Keller (sutkinja), Marin Vukoja (sudac)